

OPAT COLUMBA MARMION, OSB
OPATSTVÍ MAREDSOUS, BELGIE
VYDÁNO R. 1917

KRISTUS, ŽIVOT DUŠE

PŘELOŽENO Z NĚMČINY
V CISTERCIÁCKÉM OPATSTVÍ PORTA COELI V DOBĚ TOTALITY

JAZYKOVĚ UPRAVENO A PŘIPRAVENO K TISKU

CISTERCIÁCKÉ OPATSTVÍ VYŠŠÍ BROD 2009, A.D.

POUZE PRO VNITŘNÍ POTŘEBU

PŘEHLED

I. NADPŘÍROZENÝ ŘÁD BOŽÍCH ÚRADKŮ

1. Boží plán našeho předurčení k tomu, abychom byli přijati v Ježíši Kristu za vlastní Boží děti	1
2. Kristus, jediný vzor veškeré dokonalosti: <i>causa exemplaris</i>	24
3. Kristus, náš Vykupitel a nekonečný poklad všech milostí: <i>causa satisfactoria et meritoria</i>	43
4. Kristus, původce veškeré milosti: <i>causa efficiens</i>	59
5. Církev, mystické tělo Kristovo	77
6. Duch Svatý, Duch Ježíšův	91

II. ZÁKLAD A DVOJÍ ASPEKT KŘESŤANSKÉHO ŽIVOTA

1. Víra v Ježíše Krista je základem křesťanského života	117
2. Křest, svátost přijetí za vlastní Boží děti, a svátost uvedení do křesťanství. Odumření hříchu a život pro Boha	137

A. ODUMŘENÍ HŘÍCHU

3 Kdo chápe, co je to hřích?: <i>Delicta quis intelligit?</i>	154
4. Svátost a ctnost pokání	171

B. ŽIVOT PRO BOHA

5. Pravda v lásce	194
6. Naš nadpřirozený vzrůst v Kristu	208
7. Eucharistická oběť	236
8. Chléb života: <i>Panis vitæ</i>	256
9. Hlas nevěsty: <i>Vox sponsæ</i>	280
10. Modlitba	297
11. Milujme se navzájem	323
12. Matka vtěleného Slova	339
13. Spoludědici Kristovi : <i>Coheredes Christi</i>	358

PROSBA O MILOST NA PŘÍMLUVU COLUMBA MARMIONA

Pane Ježíši, ty, který jsi udělil svému služebníkovi Columbovi tolik pochopení o svém božství a svém bohatství milosti přijetí za vlastního, přijmi naše prosby, se kterými se na tebe obracíme.... na jeho přímluvu. Dej nám hlavně stejnou vroucnost víry, abychom i my pevně důvěřovali ve tvé nekonečné zásluhy, žili jako děti Boží, s pokornou a velkodušně věrnou láskou, došli do věčné radosti v lůně Otcově. Amen.

DOPIS JEHO SVATOSTI BENEDIKTA XV. AUTOROVI.

Milovanému synu Kolumbovi Marmionovi, OSB, opatu v Maredsous. PP. Benedikt XV.

Milovanému synu, pozdrav a apoštolské požehnání.

Když jsme v těchto dnech, pokud ovšem naše zaměstnání dovolovalo, prohlédli obě tvé knihy, které jsi nám zaslal, a z nichž jedna má název „Kristus, život duše“ a druhá „Kristus ve svých tajemstvích“, snadno jsme shledali, že jsou opravdu spravedlivě a zaslouženě schváleny, protože dovedou v duších roznítit a živit mocný oheň lásky k Bohu. Ačkoliv není v nich podáno vše, co jsi vyložil svým spolubratřím v promluvách o Ježíši Kristu jakožto vzoru a původci veškeré svatosti, přece jen lze z nich seznat, jak vhodně se jimi podporuje snaha, následovat Toho a žít z Toho, jenž se nám stal od Boha moudrostí a spravedlností a posvěcením a vykoupením.

Byla to tedy velmi šťastná myšlenka vydat tyto knihy, aby jejich četbou prospívali ve všech ctnostech nejen tvoji spolubratři, nýbrž i kruhy daleko širší, vždyť jak slyšíme, jsou již velmi oblíbeny také mezi laiky.

Děkujeme ti tedy a současně srdečně blahopřejeme, a jako záruku nebeských darů ti udělujeme, milovaný synu, v otcovské laskavosti apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u svatého Petra dne 10. října 1919 v šestém roce našeho pontifikátu.

Benedictus PP. XV.

Krista provázíme, Krista následujeme, Kristus, kníže světla a původce naší spásy, nás vede po cestě a hledajícím a věřícím slibuje nebe a zároveň i Otce. Tím, čím Kristus je, se staneme, křesťané, i my, budeme-li Krista napodobovat (svatý Cyprián: O marnosti model, kap. 15).

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ

Překladem díla „Kristus, život duše“ se obohacuje česká asketická literatura o spis jedinečné ceny. Dom Columba Marmion, opat z Maredsous v Belgii v letech 1858-1923, je autoritami uznávaný mistr duchovního života.

Kdo si přečte jeho čelné spisy „Kristus, život duše“, „Kristus ve svých tajemstvích“ či „Kristus, ideál mnicha“, se neubrání dojmu, že taková díla mohl napsat jen ten, kdo sám všechno prožil. A opravdu Dom Marmion doznává v předmluvě k prvnímu vydání díla „Kristus, život duše“, že toto dílo je plodem úvah a modliteb mnohých let.

Dílo, jež zde v překladu podáváme, i díla ostatní povstala z přednášek, jak je opat Marmion konal ke svým duchovním synům, mnichům opatství Maredsous, a mnohým jiným duším. Tryskaly ze srdce plného víry a milujícího Krista. Nebyly ani úplně zapsány, ani pro veřejnost určeny. Několik mnichů si je zaznamenávalo a jeden z nich, který nejlépe pochopil svého otce a mistra, kongeniální P. Rajmund Thibaut, je upravil k tisku. Autor pak ještě sám řídil první vydání.

Rozšíření Marmionových spisů je úžasné. Roku 1918 vyšel první svazek „Kristus, život duše“ a nyní je rozšířen v 130.000 výtiscích; „Kristus ve svých tajemstvích“ má 80.000 výtisků, „Kristus, ideál mnicha“ pak 60.000. Kniha „Sponsa verbi“ (Panna Bohu zasvěcená) ve 40.000 výtiscích. Kniha „Spojení s Bohem“ podle duchovních dopisů Marmionových ve 40.000 a „Životopis Doma Marmiona“ 30.000 výtiscích. Spisy jsou přeloženy do sedmi jazyků, některé překlady se dočkaly řady vydání. Vynikající asketičtí spisovatelé, zvláště z řádu kazatelského a z Tovaryšstva Ježíšova je velice oceňují.

Tento úspěch je odůvodněný jejich vnitřní hodnotou. Zřídka kdy se pojí dogmatická hloubka a jasnost s náboženskou vroucností a niterností v asketických spisech tak dokonale jako u Marmiona. On zná skrz naskrz texty a myšlenky Písma svatého, vnikl hluboce do tomistické věrouky a zvláště do její christologie a nauky o svátostech, on jako benediktin zná hluboký dogmatický obsah liturgie a její význam pro křesťanskou zbožnost a utváření života, on hlásá zdravou askezi založenou na skále křesťanské pravdy. A vše to podává v krásné, nenucené harmonii, srozumitelně všem duším upřímně hledajícím Krista. Rodem Ir, byl naplněn vroucí vírou svého národa, vůdcem nesčetných duší a zpovědníkem velikého kardinála Merciera z Mechlinu, a tak má neobyčejné zkušenosti v duchovním životě. Je obdivovatelem a následovníkem svatého Pavla, žije jen s Kristem a pro Krista, věrný odkazu svatého Otce Benedikta „že nic nemáme považovat za dražší nad Krista“ (RB kap. 5).

Kéž i nás působí spisy Marionovy to, co jejich autor neustále hlásá, totiž, že jsme dětmi Božími a spoludědici Kristovými.

Opat Arnošt Vykoukal, OSB

PŘEDMLUVA

Stránky, které se zde předkládají, jsou blahodárné. Vracejí duši mír. Zjednodušují křesťanský život.

Hlavní snahou spisovatele těchto úvah, který se získal důvěru mnoha neklidných duší, zapletených do svých složitých osobních metod, bylo, – nemýlím-li se – právě to, aby tyto duše uvolnil, osvobodil z otročení sobě samým a usnadnil jim svým poutavým výkladem vzestup k Bohu. V každé své úvaze je veden k Tomu, který je „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6).

Postupně jim ukazuje, jak Boží prozřetelnost pojala do jednoho a téhož plánu předurčení Bohočlověka Krista i nás (1. úvaha). Potom, jde ve šlépějích svatého Tomáše (Summa III, otázka 24, čl. 2.). Pak, od prostřednictví Krista – posvětitel duší (2., 3. a 4. úvaha) předvádí v něm – pravém Bohu a pravém člověku – jediný a všeobecný vzor veškeré svatosti a dostačující záslužnou příčinu, jež zaplatila Boží spravedlnosti cenu naší spásy. Pro všechny, kteří ho poslouchají, je Bohem nazván velekněz podle řádu Melchisedechova (Ž 5,9,10). A nakonec o něm pojednává jakožto o účinné příčině naší svatosti, protože rovněž podle učení svatého Pavla, z něhož spisovatel neúnavně čerpá, „máme svůj božský původ v Ježíši Kristu, jenž je nám učiněn od Boha moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením“ (1Kor 1,30).

Když tento benediktinský teolog takto vyložil Kristovu úlohu ze všech hledisek, uvažuje o tom, jak se Boží plán v duších uskutečňuje: Kristus utváří své mystické tělo, Církev, a to viditelnou a neviditelnou. Krista samého však vytvořil Duch Svatý. Teologie totiž přisuzuje v nauce o „apropriaci“ některou božskou činnost výhradně té či oné Božské osobě a „Duch Ježíšův“ dokonává dílo našeho posvěcení (5. a 6. úvaha).

Tím je dokončen obraz Kristova díla, jak je ve svých věčných úradcích pojal nebeský Otec a jak je provádí Kristus Prostředník a Posvětitel – jeho Duch.

Kristus je středem Božího plánu i jeho provádění. Ve své božské podobě všechno shrnuje: „Ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Pán, Ježíši Kriste!“: *Tu solus sanctus, tu solus Dominus, Jesu Christe*. Svatý Albert Veliký, učitel svatého Tomáše Akvinského, píše ve svém

hodnotném a úchvatném díle „O přilnutí k Bohu“ toto: „Nikdo ať nepoutá svou mysl k něčemu jinému než k ranám Ježíše Krista, a tak jistě dospěje skrze něho k němu, to znamená, skrze Krista člověka ke Kristu Bohu, a krvavými ranami jeho člověčenství vnikne až do tajů jeho božství“ („O přilnutí k Bohu“, kap.2).

Těmito slovy je podstatně vystižena celá duchovnost evangelia. Proto nejdůstojnější Opat Kolumba moudře říká: „Pro jisté duše není život Kristův jedním z mnoha prostředků duchovního života, ale je celým našim duchovním životem“.

Druhý díl knihy je věnován úvahám, na čem má pracovat duše, která chce přijímat božský život hojně, život, pro který je Kristus vzorem a zdrojem. – Prvním krokem k tomuto životu je víra v božství Ježíše Krista. Křest jakožto úvodní svátost činí toho, komu je udělen, Kristovým učedníkem. Působení křtu je dvojitý, třeba že současný: snímá hřích, zárodek smrti, a dává milost, pramen života. Touto úvodní svátostí, již jsme přijati za děti Boží, se stáváme účastnými smrti a slavného života našeho božského Mistra. Obojí tuto stránku, tak pěkně vyznačenou svatým Pavlem, musí jevit každý křesťan v celém svém bytí.

Pak spisovatel pojednává podrobně o tom, jak „odumíráme hříchu“ a jak „žijeme pro Boha“. Vykládá zákony, jimiž se tento život pro Boha a jeho vzrůst řídí a uvádí zdroje, z nichž se hlavně napájí. Jsou to Eucharistie – oběť a svátost, a modlitba, ať již veřejná modlitba církve v její liturgii, „která nás činí podobnými Kristu“, nebo modlitba rozjímavá, „rozvinutí darů Ducha Svatého“. Láska duše ke Kristu se nutně vztahuje na všechny, kdo tvoří mystické tělo Kristovo, především na Pannu Marii, jež svým Božím mateřstvím vstoupila v samou podstatu tajemství Vtělení.

Poslední úvaha pak ukazuje, jak Kristovo mystické tělo dosáhne dokonalosti až ve věčném životě v nebesích. Tam je konečný cíl našeho předurčení, tam bude naše přijetí v Ježíši Kristu za vlastní Boží děti dokonáno.

Tak končí úvahy, které tak živě připomínají a zdůrazňují Ježíšovo tajemství, Všechno se v nich vztahuje ke Kristu, zdroji veškeré milosti, života a svatosti. Tato plodná myšlenka je jednotlícím prvkem celého díla i jeho silou.

Připojený obsah jasně jeví myšlenkovou vnitřní soudržnost práce zbožného spisovatele i jejích jednotlivých oddílů, takže je jejich jakýkoliv podrobnější výklad, o který bychom se chtěli pokusit, zbytečný. Vždyť kniha Otce Columby se nedá jen tak prostě shrnout v několika větách. Suchý rozbor by ji zbavil celého jejího půvabu. Je nutno ji číst a promýšlet srdcem i rozumem, jak i spisovatel vložil celou svou apoštolskou duši do promluv, ze kterých vzešlo toto dílo.

Snad se najdou jednotlivci, které zarazí toto zjednodušení duchovního života. Nedovedou si představit, že není třeba, aby si zbytečně ztěžovali život, chtějí-li dojít dokonalosti. A přece má Kristus a jeho evangelium pravdu. Což není psáno v evangeliu: „Nebudete-li jako malé děti, nevejdete do nebeského království“? A což nezvolal náš božský Spasitel ve chvíli svatého nadšení: „Velebím tě, Otče, že jsi skryl tato tajemství před těmi, které má svět za moudré a opatrné, a že jsi je zjevil pokorným a maličkým“?

Vůně Písma svatého, která vane z každé stránky této knížky, dává tušit, že dílo, dříve než bylo odevzdáno tisku, bylo počato a připraveno v modlitbách na stupních oltáře.

Duše toužící po vnitřním životě, toto dílo přijmou s povděkem. A klášterní společnosti, kterým tyto úvahy byly předneseny, se rozpomenou na strhující dojmy, které zakusily, když soustředěně naslouchaly vážné a jasné nauce, jež se jim dnes dává za vůdkyni, a spolu s námi budou prosit Ducha Svatého, aby tak podmanivé knize, jakou je kniha „Kristus, život duše“, udělil bohatý úspěch, kterého si plně zasluhuje.

Na svátek svaté Terezie dne 15. října 1917.

Kardinál Mercier, arcibiskup mechlinský

DOM COLUMBA MARMION

(† 1923)

Josef Marmion se narodil v Dublinu r. 1858 z otce Ira a matky Francouzky. Po skončených středoškolských studiích byl přijat do semináře v Clonliffe. Svou kněžskou formaci dokončil v Římě. Kněžské svěcení přijal ve Věčném městě r. 1881. Byl jmenován vikářem v Dundrum, potom profesorem filosofie v semináři v Clonliffe. Po svém návratu z Itálie navštívil Maredsous a tato návštěva mu byla příležitostí k řeholnímu povolání. R. 1886 se přihlásil v belgickém opatství a byl zde přijat za novice. Po svaté profesi mu byly svěřeny různé úřady. Brzy byl jmenován profesorem filosofie, potom r. 1899 byl poslán jako převor a profesor teologie do Mont-César v Lovani, kde zůstal 10 let. Roku 1909 byl jmenován opatem v Maredsous, kde zemřel 30. ledna 1923 a zanechal pověst velikého apoštola s hlubokým vnitřním životem.

Duchovní konference Dom Columby Marmiona jsou seskupeny do tří svazků: „Kristus, život duše“ (vyšlo koncem r. 1917), „Kristus ve svých tajemstvích“ (uveřejněno r. 1919) a „Kristus, ideál mnicha“ (vytištěno v r. 1922). Tyto knihy se řadí mezi „klasické knihy křesťanské spirituality“ (Otec de Guibert, SJ: *Revue d'ascétique et de mystique*) a vynesly svému autoru titul „Mistra“ a dokonce „učitele duchovního života“, a to od teologů a duchovních spisovatelů náležejících různým školám. Biskupové a církevní knížata potvrdili jeho úsudky. Papež Benedikt XV. podle vlastních slov „jich používal pro svůj duchovní život“ a obraceje se k Msgru Šeptickému, arcibiskupu ze Lvova, řekl: „Čtěte to, je to ryzí nauka Církve“. Proto se také jeho díla neobyčejně rychle rozšířila.

Toto jednomyslné přijetí katolickým světem se podle Otce Doncocura SJ vysvětluje souborem vlastností, které se zřídka spojují v tomto bodě: dílo Doma Marmiona je cele založeno na dogmatu a katolické teologii. Je jejich organickou a životnou syntézou. A protože se křesťanská nauka i zbožnost organizují kolem osoby a díla Kristova, autor nemá jinou ctižádost, než aby dal v plném světle zazářit a vyniknout božské postavě vtěleného Slova.

Proto se stále vrací k Písmu svatému či spíše je tato svatá kniha sama zdrojem, z něhož tryská harmonické rozšíření a plodné použití nauky. Odtud vůně modlitby, která se line z jeho knih. Kardinál Mercier, který si zvolil Doma Marmiona za zpovědníka, říkával: „Dom Columba umožňuje, aby se člověk dotkl Boha, noří ho do nadpřirozeného ovzduší, do ovzduší modlitby.“ Odtud také světlo, jistota a pokoj.

K této trilogii se pojí dva svazky: biografie „Učitel duchovního života“ a sbírka dopisů „Sjednecí podle duchovních dopisů Doma Marmiona“. Tyto svazky nás důvěrně seznamují s tímto Učitelem duchovního života a dodávají jeho nauce nový půvab a novou sílu.

Pokud jde o životopis, rádo se opakovalo, že je to dílo skvělé, zajímavé, že se jím prohlubuje znalost intimního života dom Columby. Spokojme se tímto svědectvím: „Toto dílo, výborně složené, půvabně a střízlivě psané a nad jiné plné dobrého morku nauky snese s převahou přirovnání s mnoha pojednáními o křesťanské dokonalosti“ (Otec František Jausen SJ.: „Nouvelle Revue théologique“).

Sbírka duchovních dopisů korunuje tato díla, odhaluje ještě s větší bezprostředností tuto duši, jejímž životem byl skutečně Kristus. Tyto stránky, v nichž se dom Marmion jeví zvláště jako vynikající duchovní vůdce, tvoří především celý naukový poklad. Najde se tu znovu hluboce duchovní charakter, který se nikdy neopravuje a plyne v hojnosti ze srdce a zkušenosti. Tato zkušenost spjatá se vzácnou psychologickou pronikavostí a zároveň s dokonale chápající a nejněžnější láskou nalézá cestu k srdcím. O tomto díle bylo možné napsat: „Dom Marmion vynikal v jemném umění duchovního dopisu. Poněvadž jeho učení bylo velmi prosté a velmi hluboké, jeho vedení upevňovalo duši v přesvědčení, jasnosti a míru. Obdivuhodně doplňuje „corpus asceticum“ (duchovní díla Doma Marmiona), od nynějška klasické“ (Dom Bernard Capelle: „Questions. lit. et paroiss“).

I. NADPŘIROZENÝ ŘÁD BOŽÍCH ÚRADKŮ

1. BOŽÍ PLÁN NAŠEHO PŘEDURČENÍ K TOMU, ABYCHOM BYLI

v JEŽÍŠI KRISTU PŘIJATI ZA VLASTNÍ BOŽÍ DĚTI

Stručný obsah: Pro duchovní život je důležité znát plán, který Bůh s námi má. – 1. Základní myšlenkou tohoto plánu je svatost, k níž nás Bůh volá, nás přijímá nadpřirozeně za vlastní, v němž máme účast na jeho božském životě, jež přinesl Ježíš Kristus. – 2. Bůh nám chce dát účast na svém životě, aby nás učinil svatými a zahrnul nás blažeností. Pojem Boží svatosti. – 3. Svatost v Nejsvětější Trojici. Plnost života, k němuž nás Bůh povolal. – 4. Toto povolání se realizuje přijetím za vlastní Boží děti skrze posvěcující milost. Nadpřirozený řád duchovního života. – 5. Boží plán, zvrácený hříchem, byl znovuzřízen Vtělením. – 6. Přijetí za vlastní Boží děti je všeobecné a je svědectvím nevýslovné lásky. – 7. Hlavním cílem Božího plánu je oslavení Ježíše Krista a jeho Otce v jednotě jejich Ducha.

„V Ježíši Kristu si nás Bůh vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění, v lásce nás předurčil k přijetí za své syny skrze Ježíše Krista podle zalíbení své vůle, aby se velebila sláva jeho milosti, kterou nás obdařil ve svém milovaném Synu“ (Ef 1, 4-6).

Těmito slovy nás zasvěcuje do plánu, který má Bůh s námi, svatý Pavel, týž apoštol, jenž byl unesen do třetího nebe a jediný ze všech Bohem ustanoven, aby, jak sám říká, „všem objasnili ustanovení onoho tajemství, které od věků bylo skryto v Bohu.“ A vidíme, jak bez oddechu pracuje, aby tento věčný plán, pojatý samým Bohem k vybudování svatosti našich duší, všem vložil. Proč takové úsilí velkého apoštola, proč takové zdůrazňování jeho povinnosti, „objasnit všem zřízení Božích záměrů“: *Mihi data est gratia hæc... illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in Deo* (Ef 3, 8-9).

Protože jedině Bůh, původce naší spásy a zdroj naší svatosti, nám mohl nám zjevit, co od nás žádá, abychom k němu dospěli.

Mezi dušemi hledajícími Boha, bychom našli i takové, které k němu dojdou jen stěží.

Jedni nemají o svatosti dosti jasný pojem a plán, věčnou Moudrostí vymyšlený, buď jej vůbec neznají a nebo jej pouštějí se zřetel. Podle nich spočívá svatost v tom či onom pojetí jejich vlastních názorů. Chtějí se řídit jen sami sebou, a bloudí, upoutávající se na myšlenky čistě lidské, které se v nich samy zrodily. I když snad kráčeji dopředu, jdou přece jen vedle správné, Bohem označené cesty. Jsou obětmi klamů, před kterými varoval první křesťany už svatý Pavel (Kol 2, 8).

Jiní sice zase pochopili správně některé podrobnosti, ale chybí jim celkový přehled. Ubíjejí se v malichernostech, nemají ujednocené hledisko a nehnou se často z místa. Jejich duchovní život je skutečně jen námahou, plnou ustavičných těžkostí, námahou bez nadšení, bez radosti a obyčejně i bez většího úspěchu, neboť takové duše přisuzují svým skutkům význam buď příliš veliký, nebo naopak příliš malý, jaké nezasluhuje jejich celkové postavení.

Je tedy svrchovaně důležité „běžet o závod“, jak říká svatý Pavel, „ne jako nanejisto, nýbrž tak, abychom dosáhli cíle“: *Sic currite ut comprehendalis* (1Kor 9, 26). Je svrchovaně důležité, osvojit si co nejdůkladnější pojem Boží svatosti a pečlivě zkoumat Boží plán, vypracovaný k tomu cíli, abychom k Bohu dospěli, a zkoumat jej s tím úmyslem, že se mu přizpůsobíme.

Opravdu, jen takto se staneme svatými a dojdeme spásy. V této vážné, ba životní otázce musíme na věci hledět a je hodnotit stejně, jak na ně hledí a je hodnotí sám Bůh. – Bůh posuzuje vše ve svém božském světle a jeho úsudek je o každé pravdě rozhodující. „Nesmíme posuzovat věci podle své chuti“ napsal svatý František Saleský, „nýbrž podle vůle Boží. Boží moudrost přesahuje nekonečně lidskou moudrost, Boží úmysly jsou tak plodné, že se jim myšlenky žádného stvoření nemohou vyrovnat. Proto plán, který Bůh vytvořil, je tak moudrý, že se nemůže minout s cílem pro nějakou nedokonalost lpící na plánu. Stane-li se tak přece, bude to naší vinou. Ponecháme-li však Božímu záměru plnou moc, aby v nás působila, spojíme-li se s ním věrně a láskyplně, bude neobyčejně plodný a může nás dovést k nejvyšší svatosti“ (List představené Brulatové v polovině září r. 1606; Sebrané spisy svazek 13.).

Rozjímějme tedy ve světle zjevení o tomto plánu, jež má s námi Bůh. Bude to pro naše duše zdroj světla, síly a radosti. Nejdříve si ozřejmíme jeho ústřední myšlenku a potom jej podrobně vyložíme, sledující výrok svatého Pavla uvedený na počátku úvahy.

I.

Lidský rozum je schopen dokázat jsoucnost nejvyšší Bytosti, která je jakožto prapříčina všeho stvoření, jako Prozřetelnost, řídící svět a nejvyšší Odplatitel také konečným cílem všeho. – Z tohoto rozumového poznání a ze vztahů, které nám toto poznání mezi stvořením a Bohem zjevuje, plynou pro nás jisté povinnosti k Bohu a k našemu bližnímu. Soubor těchto povinností je základem tak zvaného přirozeného zákona, a jeho zachováváním vzniklo náboženství, nazvané rovněž přirozené. Ale přes všechny velké lidské schopnosti nemůže náš rozum s naprostou jistotou objevit nic z vnitřního života této nejvyšší Bytosti. Božský život je před ním v nekonečné dálce, takže k němu nemůže proniknout: „Bůh přebývá v nepřístupném světle“, říká svatý Pavel.

Přišlo zjevení a zalilo nás svým světlem. Poučilo nás, že v Bohu je nevýslovně vznešené otcovství. Bůh je Otcem: to je základní víroučný článek, jež předpokládají všechny ostatní články víry, je to velkolepá pravda, zahanbující sice rozum, avšak rozradošťující víru a unášející svaté duše. – Bůh je Otcem. Od věčnosti, dříve než stvořené světlo nad světem vzplanulo, plodí Bůh svého Syna, s nímž se sdílí o svou přirozenost, své dokonalosti, svou blaženost a svůj život, neboť plodit znamená dávat bytí a život udílením stejné přirozenosti. „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zpłodil (Ž 2,7 a Žid 1,5; 5,5), „z lůna před jitřenkou jsem tě zpłodil“ (Ž 109,3). V Bohu je tedy život, udílený Otcem a přijímaný Synem. Tento Syn je ve všem podobný Otci a je jediný, jak čteme v evangeliu svatého Jana (Jan 1,18): „Jednorozený Syn Boží, jenž je v lůně Otcově“. Je jediný, protože má s Otcem tutéž neviditelnou božskou přirozenost. Ale naše rty dovedou jen dětsky žvatlat, jde-li o tajemství takového řádu. A oba, jakkoliv se od sebe liší pro své osobní vlastnosti, totiž „být Otcem“ a „být Synem“ jsou spojeni

mocnou a bytostnou láskou, z níž vychází třetí osoba, kterou Zjevení nazývá tajemným jménem Duch svatý.

Takové je tedy to tajemství vnitřního Božího života, pokud jen je víra může chápat. Plnost a plodnost tohoto života je pramenem nesmírné blaženosti, již prožívá Nejsvětější Trojice.

A hle, Bůh své otcovství takřka rozšiřuje, ne aby zvětšil jeho úplnost, nýbrž aby jím a v něm obohatil i jiné bytosti. Stanoví, že na tomto božském životě tak vznešeném, že jenom Bůh má právo jej žít, tomto životě věčném, jež Otce udílí svému jedinému Synu a který oba společně dávají Duchu svatému, budou mít účast i stvoření. Nekonečnou láskou, prýštící z plností Bytí a Dobra, jímž Bůh je, se rozlévá tento život z lůna božství, aby zaplavil a oblažil bytosti stvořené z ničeho a povznesl je nad jejich přirozenost. Těmto pouhým stvořením uděluje pak Bůh důstojnost i sladké jméno dětí. Podle přirozenosti má tedy Bůh jen jediného Syna, z lásky jich však bude mít nescíslné množství. To je milost nadpřirozeného přijetí za děti Boží.

Toto láskyplné rozhodnutí se stalo skutkem již na počátku stvoření v Adamovi. Překazil je sice hřích našeho praotce, který uvrhl celý rod do Božího hněvu, ale bylo obnoveno zázračnou myšlenkou spravedlnosti a milosrdenství, moudrosti a dobroty. – Jediný Syn, žijící od věčnosti v lůně Otcově, spojuje se v čase s lidskou přirozeností, ale tak těsně, že tato přirozenost, ač v sobě dokonalá, zcela náleží božské osobě, s níž je spjata. Boží život, plně tomuto lidství udílený, činí z něho vlastní lidství Syna Božího: a tím je to podivuhodné dílo Vtělení. O tomto člověku, jenž se nazývá Ježíš Kristus, lze a je také nutno říci, že je vlastní Syn Boží.

Ale tento Syn, který svou přirozeností je jednorozeným Synem věčného Otce, se zjevil zde na zemi jen proto, aby se stal prvorozeným ze všech, kteří jej přijmou, jsouce jím vykoupení. „Prvorozeným“, píše svatý Pavel, „mezi mnoha bratry (Řím 8,29). Jsa jediný zrozen z Otce ve věčné slávě, jsa jediným Synem podle práva, je ustanoven hlavou nescetných bratří, jimž svým vykupitelským dílem vrátí milost božského života.

A tak týž božský život, který z Otce přechází na Syna, a který se ze Syna řine do lidství Ježíšova, bude skrze Krista kolovat ve

všech, kdo ho přijmou, aby je nesl až do oblažujícího lůna Otce, kam nás předešel Kristus („vstupuji k Otci svému a Otci Vašemu“ – Jan 20,17; „v domě Otce mého je mnoho příbytků... jdu, abych vám připravil místo“ – Jan 14,2), když zde na zemi zaplatil za nás svou krví takového daru.

Od chvíle Spasitelova nanebevstoupení spočívá veškerá svatost v přijímání božského života od Krista a skrze Krista, jenž má jeho plnost, a tak je ustanoven jediným jeho prostředníkem, a dále v uchovávání a neúnavném rozmnožování tohoto božského života stále dokonalejším a stále těsnějším spojením s tím, jenž je jeho zdrojem.

Svatost je tedy tajemstvím božského života udíleného a přijímaného: udíleného v Bohu Otcem Synovi „nevyzpytatelným plozením“ (Iz 53,8), udíleného dále mimo Boha Synem lidské přirozenosti, s níž se ve Vtělení osobně spojuje, a konečně rozdíleného touto lidskou přirozeností jednotlivým duším a přijímaného každou duší podle víry jejího zvláštního předurčení nebo jak říká svatý Pavel: „podle míry daru Kristova“ (Ef 4,7). Tak je Kristus opravdu životem duše, neboť v něm tento život pramení a jím se také udílí.

A bude se v církvi Kristu udílet až do dne, v němž se podle věčných úradků božské dílo na zemi ukončí. Tehdy dosáhne počet Božích dětí, Ježíšových spolubratrů, své plnosti, „Kristus představí Otci nekonečné množství předurčených“ (1Kor 15,24-28), a ti obklopí Boží trůn, aby ze živých zdrojů čerpali nezměnitelnou a nekonečnou blaženost a aby chválili velebnost Boží dobroty a slávy. Spojení bude na věky dokonáno a „Bůh bude ve všech vším“.

To je Boží plán v hlavních rysech a zároveň stručný nástin dráhy, kterou probíhá toto nadpřirozené dílo.

Když rojíme o této štědrosti, v níž nám Bůh vychází úplně vstříc bez našich zásluh, cítíme, že bychom měli klesnout v hluboké pokoře na kolena a velebit vroucím hymnem chvály a díky nekonečnou Bytost, jež se k nám snížila, aby nás nazvala svými dětmi. „Jak vznešená jsou díla Tvá, Hospodine, a jak hluboké Tvé myšlenky. Kdo, Bože můj, se ti podobá? Mnoho divů jsi učinil, ni-

kdo se ti nemůže rovnat v tvých úmyslech“ (Ž 39,6). „Ty mě naplňuješ radostí nad tvými skutky, plesám nad díly tvých rukou“ (Ž 91,5). Proto „budu zpívat Pánu po celý svůj život, chválit Boha svého, pokud budu živ“ (Ž 91,5). „Ústa má plna buď též chvály, opěvujice tvou slávu tvou!“ (Ž 70,8).

II.

A nyní si Boží plán vyložíme pod vedením textem svatého Apoštola podrobně. Nevyhneme se částečnému opakování, avšak musíme se s tím smířit vzhledem k tak vznešeným a tak důležitým životním otázkám. Jen tehdy vytušíme velikost těchto pravd a jejich užitečnost pro naše duše, věnujeme-li jim poněkud delší úvahu.

Jak známo, každá věda buduje na jistých základních pravdách, které třeba poznat nejdříve, protože na nich souhlasí celý další myšlenkový postup a konečné závěry. Tyto počáteční činitele nutno tím spíše prohloubit a věnovat jim pozornost tím větší, čím důležitější a dalekosáhlejší jsou jejich důsledky. – Také víme, že si naše mysl snadno znechucuje rozbor těchto pravd a jen nerada o nich přemýšlí. Každý počátek ve vědě, například v matematice, nebo umění, v hudbě, nebo v jiných naukách, v nauce o duchovním životě vyžaduje pozornosti, jíž se náš duch rád vyhýbá. Je netrpělivý sám o sobě a chtěl by přikročit hned k vlastnímu rozvinutí celého myšlenkového postupu, aby se podívoval jeho logickému uspořádání a k využití jednotlivých vyvozených ponaučení na jednotlivých příkladech, aby získal a vychutnával jejich plody. Neprohloubíme-li však nejprve pečlivě základ svého úsilí, tj. ony počáteční pravdy, nezbavíme se obavy, že také jejich rozbor bude stát na vratkých nohách, třebas by se zdál sebeskvělejší. Rovněž i závěry budou zpravidla nejisté, a jejich užití nebezpečně odvážné.

Vraťme se i my k základu svých úvah, i když se budeme v něčem opakovat. Necítíme to ostatně sami, že budeme moci čerpat z pravd naší víry život, užitek a radost svých duší jen tenkrát, zůstaneme-li v jejich samém jádru?

Podle myšlenky svatého Pavla, jehož slova jsme si na počátku uvedli, rozeznáváme v Božím plánu tři hlavní body: 1.) Bůh nám chce udělit svou svatost, neboť nás vyvolil, abychom byli svatí a neposkvrnění.“ 2.) Tato svatost spočívá v životě dětí přijatých za vlastní, v životě, jehož nadpřirozeným znakem je milost. „Bůh nás předurčil k přijetí za své syny“. 3. Toto nevýslovné tajemství se uskutečňuje jen „skrže Ježíše Krista“ (Ef 1,5). Bůh nás chce mít svatými. Je to jeho věčná vůle. K tomu si nás vyvolil, „abychom byli před ním svatí a neposkvrnění“, jak říká svatý Pavel (Ef 1,4), jenž na jiném místě opakuje tuto myšlenku: „To je vůle Boží, vaše posvěcení“ (1Sol 4,3). Bůh si přeje svou nekoněnou vůlí, abychom byli svatí. Bůh to chce, protože je sám svatý (Lv 11,44; Petr 1,16), a protože naše svatost je jak jeho oslavou, kterou od nás čeká (Jan 15,8), tak jeho radostí, kterou i nás chce naplnit (Jan 16,22).

Co to však znamená „být svatým“? Jsme stvoření, a proto naše svatost nemůžeme být v podstatě nic jiného, než účast na svatosti Tvůrce. Abychom ji pochopili, musíme se tedy povznést až k Bohu. Jedině on je svatý sám sebou, lépe, je svatost sama.

Svatost, dokonalost Boží, je předmětem věčného patření andělů. Nahlédneme do Písma svatého přesvědčíme se, že se nebe otevřelo zrakům velikých proroků jen dvakrát. Jeden z nich byl starozákonní a druhý novozákonní. Izaiáš a svatý Jan Evangelista. A co spatřili? Spatřili Boha v jeho slávě. Viděli, jak nebeští duchové obklopují jeho trůn a slyšeli, jak bez ustání opěvují nikoliv snad Boží krásu, ani Boží milosrdenství, spravedlnost, velikost, nýbrž Boží svatost. „Svatý, svatý, svatý je Hospodin, Bůh zástupů. Plná je všechna země jeho slávy“ (Iz 6,3; Zj 4,8).

Nuže, a v čem spočívá svatost Boží?

V Bohu je vše jednoduché, proto i jeho podstata a jeho dokonalosti jsou jen jedno a totéž. Chceme-li tady jeho svatost vyjádřit slovy, můžeme pojmu svatosti o něm užít jen ve smyslu naprosto se vymykajícím lidskému chápání a jen v mezích mluvy, postihující jakou takou podobnost. Nemáme tudíž výraz, který by tuto Boží dokonalost úplně vystihl. Přece se však můžeme o to pokusit lidskou mluvou. Co je to tedy svatost Boží?

Podle našeho vyjadřování ji tvoří patrně dvojí činitel: Předně to, že Bůh je nekonečně dalek všeho nedokonalého, všeho stvořeného, krátce všeho, co není on sám.

Tím je vyjádřeno, co není. Druhým činitelem je skutečnost, že Bůh lne stále ke svému nekonečnému dobru, neměnitelným a stále činným úkonem své vůle. K dobru, jímž je on sám a to tak, že se cele a bezvýhradně přizpůsobuje všemu, co k tomuto nekonečnému dobru náleží. Bůh, poznáváje dokonale sám sebe a jsa svrchovaně moudrý, vidí ve své bytosti nejvyšší pravidlo všech úkonu, a proto nemůže chtít, činit, schvalovat nic, co by jeho svrchovaná moudrost neuváděla v soulad s touto jeho bytostí, posledním pravidlem všeho dobra.

Toto nezměnitelné přilnutí, toto naprosté přizpůsobení Boží vůli nekonečné Boží bytosti, chápané jako poslední pravidlo každého konání, je tak dokonalé, že nelze pomyslet dokonalejší, protože v Bohu je vůle s bytím totožná. Boží svatost spočívá tedy v dokonalé lásce a nezměnitelné věrnosti, jimiž se Bůh nekonečně miluje (srov. Janssens: *Prælectiones de Deo uno* II). A protože se Bůh ve své nejvyšší moudrosti poznává jako Dokonalost sama a jediná nutná Bytost, proto též vztahuje vše k sobě a k své oslavě. Když Písmo svaté zní andělským chvalozpěvem: „Svatý, svatý, svatý, plná jsou nebesa i země tvé slávy tvé“, je to totéž, jako by andělé zpívali „Bože, ty jsi nejsvětější, ty jsi svatost sama, protože se sám ve své svrchování moudrosti důstojně a dokonale oslavuješ.“

Z toho vyplývá, že Boží svatost je základem pravzorem a jediným pramenem veškeré svatosti stvořené. Chápeme, že Bůh, jenž se pro svou svatost nutně miluje způsobem nekonečně dokonalým, musí též chtít, aby všechno stvoření žilo jen k hlásání jeho slávy, a aby – jak se sluší na jeho postavení pouhého stvoření – byli činní jen v souhlase se svou závislostí na Bohu a v souhlase s cílem, který věčná Moudrost vidí v Boží bytosti.

Čím více se v lásce činíme na Bohu závislími, čím více se naše svobodná vůle přizpůsobuje našemu hlavnímu úkolu, totiž hlásání Boží slávy, tím těsněji jsme spojeni s Bohem. Toho lze dosáhnout jedině odloučením od všeho, co není Bůh, a čím více je tato

závislost, tato shodnost, toto přilnutí jsou pevné a stálé – tím je naše svatost vyšší (svatý Tomáš Akvinský II.II. otázka 81, a 8c). Jako základ svatosti v nás vyžaduje čistotu, vzdálenost od každého hříchu, každé nedokonalosti, odloučenost od všeho stvořeného a stálost přilnutí k Bohu; – těmito dvěma základům odpovídá v Bohu dokonalost jeho Bytí nekonečně vše převyšující a nezměnitelnost jeho vůle ve lnutí k sobě.

III.

Lidský rozum může dospět k zjištění této svatosti, která je přívlastkem, dokonalostí božské přirozenosti, pozorované v ní samé.

Zjevení nám však přineslo nové světlo.

Zde na zemi máme pozdvihnout pohled své duše s úctou až ke svatyni Trojice hodné klanění; máme naslouchat tomu, co Ježíš Kristus chtěl, – právě tak, aby živil naši zbožnost, aby cvičil naši víru – buď sám nám zjevit nebo nám předložit svou Církví o vnitřním Božím životě.

V Bohu, jak víte, je Otec, Syn a Duch svatý, tři odlišné osoby, které však mají všechny tutéž a jedinou přirozenost a podstatu Boží. Nekonečný rozum – Otec, poznává dokonale své dokonalosti a vyjadřuje toto poznání v jediném Slovu: tím je Slovo živé, podstatné, dokonalé vyjádření toho, čím Otec je. Pronesením tohoto Slova plodí Otec svého Syna, jemuž sděluje celou svou podstatu, svou přirozenost, své dokonalosti, svůj život: *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso* (Jan 5,26). Syn stejně patří zcela svému Otci, je zcela odevzdaný úplným dáním se, které závisí na jeho přirozenosti Syna. A z tohoto vzájemného dání se jediné a téže lásky vychází jako z jediného zdroje Duch svatý, který pečeti jednotu Otce a Syna a je jejich podstatnou a živou láskou. Toto vzájemné sdílení tří osob, toto nekonečné a láskyplné přilnutí Božských osob mezi sebou, je jistě novým projevem svatosti v Bohu: ta je jednotou Boha s ním samým, v jednotě jeho přirozenost a Trojice osob.

Poznámka: Pro osoby více zasvěcené do teologických věcí řekněme, že každá z osob Trojice je totožná s bytností Boží a následkem toho je svatá svatostí podstatnou, protože každá jedná jen ve shodě s touto bytností, uváženou jako nej-

vyšší pravidlo života a činnosti. Můžeme dodat, že osoby jsou svaté, protože každá z nich se dává a patří druhé v úkonu nekonečného přilnutí. – A konečně třetí osoba se zvlášť nazývá svatou, protože vychází z lásky obou druhých osob. Láska je hlavní úkon, kterým vůle tíhne k svému cíli a s ním se spojuje, nejdokonalejší souhlas s pravidlem veškeré dobroty a tím i svatosti, a proto třetí božská osoba, Duch jenž vychází v Bohu z lásky Otce a Syna, má jméno Svatý plným právem. Svatý Tomáš Akvinský (Vybrané spisy III, kap. 47), vykládá nám tuto krásnou a hlubokou nauku těmito slovy: „Poněvadž dobro jakožto předmět lásky má charakter cíle a protože podle toho, je-li cíl dobrý nebo špatný, je dobré nebo špatné i hnutí vůle, jež k tomuto cíli směřuje, je nutným důsledkem, že láska, kterou milujeme to nesmírné Dobro, jímž je Bůh sám, nabývá jisté vynikající vlastnosti, kterou nazýváme svatostí... Proto i Duch, jenž nám zjevuje tu lásku, již se Bůh miluje, se jmenuje Duch svatý.“ Z toho všeho vidíme, že uvažováním o Nejsvětější Trojici získáme hlubší pochopení Boží svatosti.

V tomto naprosto jednotném a plodném životě je podstata všeho blaha, které Bůh požívá. K své jsoucnosti potřebuje Bůh je sebe a své dokonalosti. V nich a v tajemném společenství svých osob má Bůh celé své štěstí, takže mu není třeba žádného stvoření. K němu samému se v něm a v nejsvětější Trojici nese sláva, která má původ v jeho nekonečných dokonalostech.

Bůh – jak již řečeno – ustanovil, abychom měli účast na tomto jeho vnitřním životě, který náleží jen jemu, i my. Chce se s námi sdílet o tuto bezmeznou blaženost, pramenící v jeho nekonečně plném bytí. Naše svatost – a to je první bod výkladu svatého Pavla o Božím plánu – bude pak spočívat v tom, že přilneme k Bohu, poznávající a milující ho již nejen jako původce stvoření, nýbrž tak, jak se on sám poznává a miluje v blaženosti své Trojice. Takto budeme spojeni s Bohem tak těsně, že se staneme účastnými jeho vnitřního božského života. Záhy uvidíme, jak podivuhodně provádí Bůh svůj úmysl. Nyní však uvažujeme, jak velký je tento dar. Pochopíme to aspoň do jisté míry srovnáním s přirozeným řádem.

Podívejme se na nerost: je bez života, nemá v sobě onen vnitřní princip, který by byl zdrojem činnosti. Je sice účastný bytí s některými jeho projevy, ale způsob z tohoto bytí je velice nízký. Podívejme se na rostlinu: žije, vyvíjí se souladně a rovnoměrně podle přesných zákonů, aby zdokonalila své bytí, avšak její život je

na nejnižším stupni, neboť jí chybí poznání. Život zvířete je sice vyšší než život rostliny, ale zůstává na smyslovosti a na nutnostech pudu. S člověkem vstupujeme již do oblasti vyšší. Jeho život vyznačují rozum a svobodná vůle, ale člověk je ještě hmotnou bytostí. Nad ním je anděl, pouhý čistý duch, jehož život je v souboru tvorstva na nejvyšším stupni. Nekonečně vysoko nade všemi těmito stvořenými životy, jimž se dostalo tak omezené účasti v bytí, je život Boha, život nestvořený, vše naprosto převyšující, plně svéprávný a nezávislý, vyvýšený nad schopnosti a síly všeho stvoření, život nutný, jenž čerpá své bytí sám ze sebe. Bůh, jehož poznání nemá mezí, postihuje jediným věrným úkonem rozumu nekonečno i všechny bytosti, jichž je sám pravzorem. Jsa svrchovaně svobodnou vůlí, lne pevně k nejvyššímu Dobru, jímž je opět on sám. Tento plně rozvitý život Boží je zdrojem veškeré dokonalosti a všeho blaha.

Tento život chce nám nyní Bůh dát a v tom, že se zúčastníme tohoto života, spočívá naše svatost. Poněvadž pak tato účast může mít různé stupně, je podle její míry i naše svatost větší nebo menší.

Přitom však nezapomínejme, že se rozhodl Bůh jen z lásky: *proposuit sibi Deus*, takto se s námi sdílet. V Bohu je jen jediná věc nutná, totiž tajemství vzájemného sdílení božských osob, při čemž slovo „nutná“ má ten smysl, že toto vzájemné sdílení „nemůže nebýt“ (srov. svatý Tomáš Akvinský: *Summa* I ot. 41, čl. 2 ad 5). Tyto vzájemné vztahy náležejí k samé Boží bytosti, je to Boží život. Každé jiné sdělování sebe samého, které Bůh činí, je plodem svrchované svobodné lásky a jako je tato láska božská, tak je božský i její dar. Bůh miluje tak, jak jen Bůh dovede milovat. Dává sebe sama. My pak jsme povoláni, abychom toto božské sdílení přijímali nevýslovnou měrou. Bůh se nám chce dát nejen jako nejvyšší krása, jako předmět rozjímavého patření, nýbrž chce se s námi – pokud možno – spojit v jednotu: „Otče“, modlil se Ježíš Kristus při poslední večeři, „dej, aby moji učedníci byli v nás jedno, jako ty a já jedno jsme, a aby v této jednotě“, bez konce požívající svou vlastní blaženost, „měli radost moji v sobě úplnou“ (Jan 17,11 a 13, srov. 15,11).

IV.

Jak Bůh provádí svůj velkolepý úmysl, jímž nám chce v tomto životě dát účast? V životě, který daleko převyšuje každou míru a sílu naší lidské přirozenosti, na nějž nemáme ten nejmenší nárok, jehož nevyžaduje žádná z našich přirozených potřeb, a který plní naši přirozenost, aniž působí ničivě na její podstatu, štěstím, jaké lidské srdce ani tušit není schopno? A jak nás Bůh uvede do „nevyslovitelného společenství“ (1 Jan 1,3) svého božského života, aby nás učinil účastnými věčné blaženosti? – Tím, že nás přijme za své děti.

Vůlí naprosto svobodnou a přitom plnou lásky – *secundum propositum voluntatis suae* – předurčil nás k tomu, abychom byli nejen jeho stvořeními, nýbrž i jeho dětmi: *prædestinavit nos in adoptiones filiorum* (Ef 1,5), a tak se stali účastnými jeho božské přirozenosti: *divinæ consortes naturæ* (2Petr 1,4). Bůh nás přijímá za své děti. Co tím říká svatý Pavel? Co znamená, přijmout někoho za vlastního? – To znamená, učinit někoho cizího členem rodiny, dát její jméno, hodnost a právo, dědit majetek. Musí však náležet k těmž druhu bytostí, lidmi může být adoptován jen člověk. Jak můžeme být Bohem přijati my, kteří nejsme pokolení Boží, nýbrž ubohá stvoření, vzdálená svou přirozeností od Boha ještě více, než zvíře od člověka, vzdálená nekonečně, my, „cizinci a přistěhovalci“ (Ef 2,19)?

Jsme před zázrakem Boží moudrosti, všemohoucnosti a dobroty. Bůh nám dává tajemnou účast ve své přirozenosti, již nazýváme „milostí“, a jí se stáváme podle výroku svatého Petra *divinæ consortes naturæ*. Svatý Petr netvrdí, že se stáváme účastni Boží bytosti, nýbrž Boží přirozenosti, tj. principu těch úkonů, které tvoří Boží život a spočívá v poznávání a v plodné a blažící lásce božských osob.

Milost je vnitřní, nám Bohem udělená vlastnost, která lpí na duši, zkrášluje ji a činí ji Bohu příjemnou, stejně jako v řádu přirozeném jsou krása a síla tělesnými vlastnostmi, nadání a vzdělání vlastnostmi duševními či přímostí a srdnatostí povahovými.

Podle svatého Tomáš Akvinského (Summa III. ot. 62, čl.1) je milost „podobností s Boží přirozeností, které se stáváme účastni“:

participata similitudo divinæ naturæ. Proto teologie o milosti učí, že je *deiformis*, naznačujíc tím podobnost s Bohem, již v nás působí. Milost nás činí způsobem, jež nedovedeme nikdy plně pochopit, účastnými Boží přirozenosti, takže, jsouce daleko povýšeni nad svou přirozenost lidskou, stáváme se do jisté míry bohy, nikoli Bohu rovnými, nýbrž podobnými. Proto se hájil Pán Ježíš před židy: „Což není psáno ve vašem zákoně: Já jsem řekl, jste boho-vé?“ (Jan 10,34). Účastí v Božím životě se nám tedy dostává milostí, jež nás činí schopnými, poznávat Boha tak, jak se Bůh sám poznává, milovat jej, jak se sám miluje, těšit se z něho, jak sám nejvyšší mírou požívá své blaženosti, a tak žít jeho vlastním životem. V tom je ono nevýslovné tajemství našeho přijetí za vlastní děti Boží. – Mezi adoptováním Božím a lidským je veliký rozdíl. To lidské je pouze vnější, zdánlivé, i když je vybudováno na zákonném podkladě. Přirozenost toho, kdo je adoptován, ponechává nedotčenu. Když však Bůh nás přijímá udělením své milosti za vlastní, tu pronikne naší lidskou přirozeností až k jejím kořenům. Ač nic podstatného v ní nezmění, přece ji svou milostí povznese vnitřně, takže se stáváme opravdu dětmi Božími a tím i účastnými přirozenosti Boží. A protože v účasti v Božím životě spočívá naše svatost, nazývá se tato milost posvěcující.

Projevem Boží vůle, že máme být přijati za vlastní, a láskyplným předurčením, jímž nás chce Bůh učinit svými dětmi, se dostává naší svatosti zvláštního rázu. A jakého?

Naše svatost je nadpřirozená. Život, k němuž nás Bůh povznáší, je nadpřirozený, a to jak vzhledem k nám, tak vzhledem ke každému jinému stvoření, to znamená, přesahuje míru, síly, nároky a potřeby naší přirozenost. Nadále máme být svatí ne již jako pouhá lidská stvoření, nýbrž jako děti Boží, a naše svatost se má projevovat skutky, vnuknutými a také oživovanými milostí. Milost se v nás stává zdrojem, principem Božího života. Co to pro nás znamená žít? Pohybovat se, vyvíjet se silou vnitřního principu, což je pramen úkonů mířících k zdokonalení našeho bytí. A zde se na náš přirozený život takřka štěpuje život jiný, jehož principem je milost, která se tím v nás stává pramenem skutků nadpřirozených, směřujících k božskému cíli, a to jak jednou

Boha poznat tak se i z něho těšit způsobem, jako se poznává a ze svých dokonalostí se těší sám Bůh. Tento bod je nadmíru důležitý, a nikdy bychom ho neměli pouštět ze zřetele. Bůh se mohl spokojit také s tím, že by od nás přijímal poctu přirozeného náboženství, jež by pak bylo zdrojem přirozené lidské mravnosti a takového našeho spojení s Bohem, které by se srovnávalo s naší přirozeností bytostí opatřených rozumem a bylo založeno na vztazích nás stvoření k Tvůrci a k celému ostatnímu stvoření.

Ale Bůh nechtěl zůstat jen u přirozeného náboženství. Všichni jsme se již jistě setkali s lidmi nepokřtěnými, kteří však byli poctiví, přímí, bezúhonní, slušní, spravedliví, soucitní. To jsou ale jen ctnosti přirozené, a jsou dokonalé jen zřídka kdy, protože člověk má špatné sklony, což je dědictví prvotního hříchu. Bůh nezavrhuje přirozené ctnosti, ale nespokojuje se s nimi. Protože se rozhodl, učinit nás účastnými svého nekonečného života a své blaženosti, – to je náš nadpřirozený cíl, – protože nám dal svou milost, žádá, aby také naše spojení s ním bylo spojením nadpřirozeným, nadpřirozenou svatostí, jež by prýštila z této jeho milosti. Nevstoupíme-li do tohoto Božího plánu, pak nás čeká věčná záhuba. Bůh je pánem svých darů a od celé věčnosti ustanovil, že nemůžeme být před ním svatými, pokud nebudeme-li žít jeho milostí jako děti Boží. – „Nebeský Otče, dej, abychom si v duši uchovali milost, která nás činí Tvými dětmi! Chraň nás všeho, co by nás mohlo od tebe odloučit...“

V.

Víme, že Bůh započal provádět svůj plán již od stvoření prvního člověka. Adam dostal pro sebe i své potomky milost posvěcující, která ho učinila dítětem Božím, ale ztratil tento božský dar svou vinou a s ním jej ztratilo celé lidské pokolení. Od chvíle, kdy pohrdl Boží vůlí, se všichni rodíme jako hříšníci, zbaveni milosti, která by nás povznášela k důstojnosti Božích dětí. Ba naopak, jsme „dětmi hněvu“ (Ef 2,3) a nepřáteli Božími. Hřích Boží plán zvrátil. Bůh se však ukázal podivuhodnějším v obnově svých úmyslů než v jejich původním pojetí, jak se modlí Církev při obětování ve mši svaté: „Bože, jenž jsi důstojnost lidské podstaty zá-

zračně stvořil a ještě zázračněji obnovil.“ Jak to? Jaký Boží zázrak oslavuje církve? – Zázrak vtělení. Bůh chce vše obnovit vtěleným Slovem. To je „tajemství, které od věků bylo skryto v myšlenkách Božích (Ef 3,9), a které nám svatý Pavel odhalil: „Kristus Bohočlověk bude našim prostředníkem, smíří nás s Bohem a milost nám vrátí.“ A protože tento velký zázrak byl předzvěděn od věčnosti, právem svatý Pavel o něm mluví jako o tajemství stále přítomném. To jsou poslední velké rysy Božího plánu, a jimi končí apoštol svůj výklad. Naslouchejme mu s hlubokou vírou., jím pronikáme až k samému jádru Božího díla.

Podle Božího plánu je Kristus ustanoven hlavou všech vykoupených, ba vůbec každé bytosti „nejen v tomto věku, nýbrž i v budoucím“ (Ef 1,21), abychom v něm, skrze něho a s ním všichni došli spojení s Bohem a dosáhli nadpřirozené svatosti, kterou Bůh od nás žádá. Neexistuje myšlenka, kterou by svatý Pavel vyslovil ve svých listech jasněji a určitěji, o níž by byl hlouběji přesvědčen a kterou by vážněji zdůrazňoval. – Čtème jen všechny jeho listy a uvidíme, že se k ní vrací stále, aby ji učinil takřka jediným základem svého učení. Slyšme, co nám říká v oné kapitole listu k Efezanům, kterou jsme uvedli na počátku: „Bůh si nás vyvolil v Kristu, abychom byli svatí. Předurčil nás k přijetí za své děti skrze Ježíše Krista. Obdařil nás milostí ve svém milovaném synu“. „Bůh se rozhodl vše obnovit v Ježíši Kristu“: *instaurare omnia in Christo*, nebo podle řeckého textu zevrubněji „všechno v něm opět spojit pod jedinou hlavou“ (Ef 1,10). Kristus je stále na prvním místě všech Božích úradků.

Nuže, ale jak Bůh provádí svůj plán?

Slovo – před jehož věčným zplozením v lůně Otcově: *in sinu Patris*, poklekáme – se vtělilo: *Et Verbum caro factum est* (Jan 1,14), Nejsvětější Trojice stvořila lidství podobné našemu a od první chvíle jeho stvoření je nerozlučně spojila způsobem, který nejsme schopni postihnout, s osobou Slova, se Synem, s druhou osobou své přesvaté jednoty. Tento Bohočlověk je Ježíš Kristus. A toto spojení je tak těsné, že je v něm jen jediná osoba, osoba Slova. Slovo je svou božskou přirozeností dokonalý Bůh: *perfectus Deus*, a stává se svým vtělením dokonalým člověkem: *perfectus homo*,

a jakožto člověk zůstává nadále Bohem. „Zůstal čím byl, stal se, čím nebýval“: *Quod fuit permansit, quod non erat assumpsit* (Antifona z oficia Uvedení Páně). – Tím, že přijal lidskou přirozenost, aby se s ní spojil, neutrpělo jeho božství újmu.

V Kristu Ježíši, vtěleném slově, jsou spojeny dvě přirozenosti, aniž se mísí, nebo si překážejí. Zůstávají rozdílné, jakkoli jsou dokonale spojeny jednotou osoby. Pro toto spojení v jediné osobě je Kristus vlastním Synem Božím, „má Boží život“. „Jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě“ (Jan 5,26). Tentýž božský život, kterým žije Bůh, naplňuje i Ježíšovo lidství. Bůh Otec sdílí o svůj život se Slovem, a Slovo jej zase uděluje tomu lidství, s nímž je osobně spojeno. Proto Bůh Otec, hledě na Pána Ježíše, uznává ho za pravého Syna. „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil“ (Ž 2,7; Žid 5,5). Protože Ježíš Kristus je jeho Synem a protože Kristovo lidství je lidstvím jeho Syna, je plně a cele spojeno se všemi Božími dokonalostmi. Kristova duše „je plna všech pokladů moudrosti a vědomosti“ říká svatý Pavel (Kol 2,3), a dodává, že „v Kristu přebývá veškerá plnost božství tělesně“ (Kol 2,9), jeho svaté lidství je „plné milosti a pravdy“ (Jan 1,14).

Vtělenému Slovu se sluší klanět jak v jeho božství, tak i v jeho lidství, protože do tohoto lidství se halí božský život. „Ježíši Kriste, Slovo vtělené, klaním se ti, neboť jsi Syn Boží, Bůh z Boha, světlo ze světla, pravý Bůh z pravého Boha: *Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero*. Ty jsi ten milovaný Syn Boha Otce, v němž se mu zalíbilo. Před Tebou klesám ve vroucí lásce na kolena: Pojdte, klanějte se jemu!“: *Venite adoremus*.

A nyní – toto nevýslovně blažící tajemství, jež nám Zjevení odhalilo – uvažme, že se tato plnost božského života má rozlévat z Krista i na nás a na celé lidské pokolení.

Totéž Boží synovství, jež má Ježíš Kristus jakožto pravý Bůh svou přirozeností, který ho činí vlastním a „jednorozeným Synem Božím“: *Unigenitus qui est in sinu Patris*, se má milostí rozšířit i na nás, takže se Kristus stává podle Božího plánu „prvorozeným mezi mnoha bratry“, kteří jsou Božími syny milostí jako je on svou přirozeností. Svatý Pavel říká: „Bůh nás předurčil, aby-

chom byli připodobněni obrazu jeho Syna, aby on byl prvorozeným mezi mnoha bratry“: *Prædestinavit nos conformes fieri imaginis Filii sui ut sit ipse primogenitus in multis fratribus* (Řím 8,29).

Tím jsme se ocitli v ústředním bodě celého Božího plánu: Dostáváme Boží synovství Ježíše Krista, a to skrze Ježíše Krista. „Bůh poslal svého Syna, učiněného z ženy, aby se nám dostalo přijetí za syny“: *Deus misit Filium suum factum ex muliere, ut adoptionem filiorum reciperemus* (Gal 4,5), učí nás svatý Pavel. Ježíš Kristus, Syn Boží, nám udílí milost, jíž se stáváme dětmi Božími, přijatými za vlastní, a z plnosti jeho božského života, z nekonečných zdrojů jeho milosti máme všichni čerpat. Když svatý Pavel uvedl, že v Kristu tělesně sídlí plnost božství, ihned dodává: „A vy jste v něm naplnění, neboť on je hlavou vašeho knížectva a vši mocnosti“: *Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis* (Kol 2,10), je „hlavou všech“ (Ef 4,15). Stejně i svatý Jan – když nám ukázal vtělené Slovo plné milosti a pravdy – říká: „A z jeho plnosti se nám všem dostalo“: *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus* (Jan 1,16).

A tak že nás Bůh Otec v Ježíši Kristu od celé věčnosti vyvolil, *elegit nos in ipso* – všimněme si slov *in ipso* – v něm, v Kristu. Vše, co je mimo Krista, je z Božího plánu takřka vyloučeno (ale i milost, coby prostředek naší adopce, dostáváme skrze Ježíše Krista). Svatý Pavel výslovně uvádí, že „Bůh nás předurčil k přijetí za syny skrze Ježíše Krista“: *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum* (Ef 1,5). Biskup Primasius píše: „I my jsme synové Boží, jako náš Spasitel. My jsme milostí, on přirozeností, on je vlastní, my adoptovaní, avšak on vykupuje, my jsme vykoupeni“: *Et ipse filius et nos filii; ille proprius, nos adoptivi, sed ille salvat et nos salvamur*. Kristem vstupujeme do Boží rodiny. Od něho a skrze něho nám přichází milost a jejím prostřednictvím pak božský život. „Já jsem život, přišel jsem, aby měli život a aby ho měli hojnost“: *Ego sum vita... Ego veni ut vitam habeant et abundantius habeant* (Jan 10,10).

To je tedy ten vlastní a jediný zdroj naší svatosti. – Jako lze celé tajemství osoby Kristovy obsáhnout dvěma slovy „Syn Boží“, tak také lze shrnout vše, co činí křesťana křesťanem, totiž „účast

v tomto synovství skrze Ježíše Krista a v Ježíši Kristu.“ Proto ani naše svatost nemůže spočívat v ničem jiném, a čím více se účastníme Božího života tou milostí, kterou nám udílí Ježíš Kristus, jenž ji má od věků v dokonalé plné míře, tím vyššího stupně svatosti dosahujeme. Kristus není svatým jen sám pro sebe, on je i svatostí naší. Veškerá svatost, kterou Bůh určil pro naše duše, byla vložena do Kristova lidství, a z tohoto zdroje ji máme a musíme čerpat zase my.

Kriste, tobě zpíváme s církví v mešním Gloria: „Ježíši Kriste, ty jediný jsi svatý“: *Tu solus sanctus, Jesu Christe*. – Jediný svatý, protože máš plnost Božího života, jediný svatý, protože od tebe jediného očekáváme svou svatost. Tvůj velký apoštol říká: „Ty ses stal naší moudrostí, naším posvěcením, vykoupením“: *Estis in Christo Jesu qui factus est nobis sapientia a Deo et justitia et sanctificatio et redemptio* (1 Kor 1,30), v tobě nalézáme vše a přijímající tebe, přijímáme vše, neboť když tvůj Otec, jenž je i naším Otcem, jak jsi sám řekl (Jan 20,17), a dal nám tebe: „Dal nám s tebou vše“: *Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit* (Řím 8,32). – Všechna spása, každé odpuštění, veškeré nadpřirozené bohatství, všeliká hojnost, jíž oplývá duchovní svět, přichází nám jen od tebe, jak učí svatý Pavel: „V Kristu máme vykoupení... podle jeho přebohaté milosti již na nás hojně vylil“: *In Christo habemus redemptionem... secundum divitias gratiae ejus quae superabundavit in nobis* (Ef 1,8).

Buď ti vzdávána chvála, Pane Ježíši! Tebou ať tato chvála stoupá ke svému Otci za ten „nevýslovný dar“, který nám udělil, když nám dal tebe!

VI.

Ježíšovy svatosti se musíme účastnit všichni. Náš božský Spasitel nevyhloučil z života, který přinesl a jímž nás činí Božími dětmi, nikoho. „Kristus zemřel za všechny“: *pro omnibus mortuus est Christus?* (2Kor 5,15), otevřel brány života věčného celému lidstvu. On, jak říká svatý Pavel, je prvorozeným, ale „z mnoha bratří“: *In multis fratribus* (Řím 8,29). Bůh Otec chce, aby se jeho Syn stal hlavou království, a to království jeho dětí. Boží plán by nebyl úplný, kdyby Kristus zůstal osamocen. Vždyť v tom právě je

jeho sláva i sláva jeho Otce, *In laudem gloriæ gratiæ suæ* (Ef 1,6), aby byl hlavou nesčetného zástupu, jenž je jeho „doplňkem“: *pléroma* (řecky), a bez něhož by nebyl takřka ani dokonalý.

Svatý Pavel to jasně vyslovil ve svém listě k Efeským (1,20-23), kde uvádí v hlavních rysech Boží plán: „Bůh posadil v nebesích Krista po své pravici vysoko nade všechno knížectvo, nad veškerou mocnost a sílu, nade všechno panstvo a nad každé jméno, které se uvádí, a to nejen ve věku tomto, nýbrž i budoucím. A když dal všechno po jeho nohy, ustanovil jej hlavou církve, která je jeho tělem.“ A právě tato církev je tím nesčelným zástupcem, který si Kristus podle slov téhož apoštola vydobyl, aby si ji na konci světa „sám přestavil jako slavnou, nemající ani poskvrny, ani vrásky, ani čeho podobného, ale svatou a bezúhonnou“: *Ut exhiberet ipse sibi Gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata* (Ef 5,27). Církev, toto Kristovo království, se buduje již zde na zemi. Vcházíme do něho křtem a žijeme v něm milostí, ve víře, v naději a lásce. Přejde však chvíle, kdy uvidíme jeho dokonalou, jeho úplně dospělou podobu v nebesích. Bude to království slávy v jasu patření na Boha, v radosti nad tím, že nyní již náleží nám, a v jednotě s ním bez konce. Proto učí svatý Pavel, že „milost Boží je sám život věčný, jež Kristus přinesl světu“ (Řím 6,23).

Stojíme před velkým tajemstvím Božích úradků. *Si scires Donum Dei!* Ano, kéž bychom znali tento Boží dar! Dar, nevýslovný již sám v sobě, avšak především nevýslovný co do svého zdroje, jímž je láska.

Proto, že Bůh nás miluje, chce s námi jako se svými dětmi sdílet svou blaženost. Svátý Jan volá: „Pohleďte, jakou lásku nám Otec prokázal, že se nazýváme a jsme dětmi Božími!“: *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater ut filii Dei nominemur et simus* (Jan 3,1). Jen nekonečná láska je schopna takového daru. Proto říká svatý Lev: „Ten dar, že Bůh nazývá člověka synem a že člověk smí nazývat Boha Otcem, převyšuje všechny dary“: *Omnia dona excedit hoc donum ut Deus hominem vocet filium et homo Deum nominet Patrem* (Kázání 6. O Narození Páně). Každý z nás má plné právo, aby řekl: „Bůh mne stvořil jen z obzvláštní lásky a dobroty a křtem

mne povolal k Božímu synovství, neboť ve své nesmírné hojnosti a plnosti nepotřebuje žádné stvoření“: *Genuit nos voluntarie verbo veritatis suæ* (Jak 1,18). Dobrovolně nás zplodil slovem pravdy“ a z téže obzvláštní lásky a dobroty i mě vyvolil, abych, jsa nekonečně povýšen nad svůj přirozený úděl, věčně požíval jeho blaženost, abych provedl jeho přesvatý, pro mne určený úmysl a byl připočten k sboru vyvolených jako jeden z Ježíšových, jemu podobných bratří, kteří jsou bez konce účastni Kristova nebeského dědictví.“

Tato láska se jeví zcela jasně zejména ve způsobu, kterým se Boží plán stává skutkem, totiž „v Kristu Ježíši:“ *in Christo Jesu*.

Svatý Jan říká: V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh poslal Syna svého jednorozeného na svět, abychom skrze něho byli živí“: *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum Unigenitum daret* (1 Jan 4,9). Ba podle téhož svatého apoštola „si nás tak Bůh zamiloval, že dal svého jednorozeného Syna“: *Sic dilexit mundum ut Filium suum Unigenitum daret* (Jan 3,16), aby se stal naším bratrem, a abychom my byli jednou jeho spoludědici, majíce tak účast „na bohatství jeho milosti a slávy“: *Ut ostenderet... abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu*.

To je tedy onen plán, který má Bůh s námi, a to v celém svém velkolepém rozpětí a prostém milosrdenství: Bůh chce naši svatost. Chce ji, protože nás nekonečně miluje, a tak i my ji musíme chtít s ním. Bůh nás chce učinit svatými účastí na svém životě; a proto nás přijímá za vlastní a děti a dědice své věčné slávy a blaženosti. Zdrojem této svatosti je milost, nadpřirozená svým původem, úkony i plody. Bůh však nás přijímá za vlastní jen skrze svého Syna Ježíše Krista: Jen v něm a skrze něho se chce Bůh s námi spojit a přeje si, abychom se i my spojili s ním: „Nikdo nepřichází k Otci leč jen skrze mě“: *Nemo venit ad Patrem nisi per me* (Jan 14,6). Kristus je tedy jediná cesta, která nás vede k Bohu: „Bez něho nemůžeme nic činit“: *Sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). A svatý Pavel říká: „Nikdo nemůže k naší svatosti položit jiný základ než ten, který je položen, a tím je Ježíš Kristus“: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus* (1Kor 3,11).

Bůh tedy udílí plnost svého božského života Kristovu lidství a skrze ně pak všem duším „podle míry daru Kristova“: *Secundum mensuram donationis Christi* (Ef 4,7).

Musíme si proto uvědomit a hluboce vtisknout do duše, že budeme svatí jen podle toho, do jaké míry se staneme účastnými života našeho Spasitele. A jenom tuto svatost Bůh od nás žádá. Jiná ostatně ani není: buď budeme svatými v Ježíši Kristu, nebo nebudeme svatými vůbec. Jsme stvoření, a žádné stvoření nemá ze sebe ani atom svatosti. Ta pochází jen od Boha svrchovaně svobodným úkonem jeho všemohoucí vůle, a proto je nadpřirozená. Svátý Pavel nejednou zdůrazňuje, že dar našeho přijetí za vlastní děti Boží byl nám dán bez našich zásluh. I. Vatikánský sněm stanovil, že „Bůh úkonem ze své dobroty a všemohoucnosti svobodně učinil tvorstvo z ničeho, nikoliv proto, aby zvětšil svou blaženost, ani aby zpečetil svou dokonalost, nýbrž aby tuto dokonalost zjevil prostřednictvím dobra, jímž tyto dary zahrnuje (věroúčná konstituce „De fide catholica“). Ve 4. kánonu pak tento sněm prohlašuje církevní klatbu nad tím, „kdo by popíral, že svět byl stvořen pro slávu Boží“. Těmito texty církevní sněm dovozuje, že Bůh stvořil svět pro svou slávu, že tato sláva spočívá v projevení jeho dokonalosti skrze dary, které vylévá na tvorstvo, a konečně že důvodem této jeho vlastní oslavy je jeho dobrota (neboli formálně láska k dobru). Bůh se svou oslavou spojuje štěstí tvorstva, a Boží oslava se stává naší blažeností. Dom Vavřinec Janssens OSB říká: „Dary Boží mají jeden zdroj a jediný cíl, totiž nejvyšší dobrotu, a jejich nejsoubornějším vyjádřením je Boží oslava“. Všechny dary však prýští z daru hypostatického, tj. osobního spojení v Kristu, osobního proto, že se v jednotě osoby spojily obě přirozenosti, božská a lidská (hypostatis řec. znamená přibližně osobu). „Tak si Bůh svět zamiloval, že dal svého jednorozeného Syna, jak nám s ním nedá všechno?“.

Nejednou pak připomíná jak věčnost nevýslovné lásky, která se rozhodla dát nám účast na tomto daru, tak i podivuhodný prostředek, jímž můžeme tento dar získat, totiž milost Ježíše Krista. Svému žákovi Timoteovi píše: „Vzpomeň si, že Bůh nás povolal svým svatým povoláním ne podle našich skutků, nýbrž podle

svého úradku a podle milosti, která nám byla dána v Kristu Ježíši přede všemi věky“ (2Tim 1,9). Podobně píše věřícím v Efesu: „Milostí jste spaseni a posvěceni a to nikoli ze sebe, je to dar Boží, nikoliv svými skutky, aby se nikdo sám v sobě nehonosil“: *Gratia enim estis salvati per fidem et hoc non ex vobis. Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur* ((2,8-9).

VII.

Bůh musí být slaven ve všem. K němu musí směřovat veškerá sláva. Tato Boží oslava je nekonečným cílem Božího díla. Dokažují to slova svatého Pavla, jimiž apoštol končí svůj výklad Božího plánu: „Aby se velebila sláva jeho milosti“: *In laudem gloriæ gratiæ suæ*.

Bůh, přijímaje za své děti a prováděje toto přijetí milostí, jejíž plnost je v jeho Synu Ježíši, nám chce dát účast na věčně blaženém dědictví Kristově, a to jen proto, aby zvýšil svou slávu.

Všimněme si, jaký důraz právě na tento bod klade svatý Pavel, když nás seznamuje s Božím plánem slovy, která jsme si uvedli na počátku: „Bůh nás vyvolil, aby se velebila sláva jeho milosti“: *In laudem gloriæ gratiæ suæ* (Ef 1,6). Řecký text užívá na tomto místě předložky *eis*, která se klade tam, kde chceme vyjádřit usilovné směřování k nějakému cíli. O něco dále se vrací k této myšlence ještě dvakrát: „Bůh nás předurčil, abychom byli k velebení jeho slávy“: *Ut simus in laudem gloriæ ejus* (Ef 12 a 14). Podobně i v listě k Filipánům: „Abyste byli čistí a bez pohoršení ke dni Kristovu, naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista k slávě a chvále Boží“: *in gloriam et laudem Dei* (1,11).

Zejména první výrok apoštolův je pozoruhodný. Neříká, „aby se velebila jeho milost“, nýbrž, „aby se velebila sláva jeho milosti.“ To znamená, že tato milost bude zářit v jasu vítězství. A co tím svatý Pavel myslí? – Aby nám Kristus vrátil hříchem ztracený stav Božích dětí, musel zvítězit nad překážkami, které měl tento hřích vzápětí jako následek. Právě pro tyto překážky se ještě více zaskvěly Boží divy v díle našeho nadpřirozeného obnovení: „Zázračně jsi stvořil a ještě zázračněji ji obnovil“: *Mirabiliter condidisti et mirabilius reformasti*. Každý z vyvolených je plodem Ježíšovy

krve a podivuhodného působení jeho milosti. Kolik vyvolených, tolik trofejí je touto božskou krví ukořistěno. A proto jsou všichni slávou Ježíše Krista a jeho Otce nebo – jak svatý Pavel zevrubněji říká – „velebením“, živoucím chvalozpěvem „jeho slávy“: *Ut simus in laudem gloriæ ejus*.

Řekli jsme si na počátku, že andělé mezi všemi vlastnostmi Božími nejvíce opěvují Boží svatost: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*. – Jaká píseň však stoupá v nebesích ze sboru vyvolených? Jaký hymnus zní bez ustání z toho nepřehledného zástupu, Božího království, jehož hlavou je Kristus? – „Beránku pro nás obětovaný, ty jsi nás vykoupil a vrátil nám nárok na dědictví. Budiž tobě i tomu, jenž sedí na trůně, chvála, moc, čest a sláva na věky!“ (Zj 5,9 a 13). To je ten chvalozpěv, jímž vyvolení v nebesích oslavují vítězství Ježíšovy milosti: *in laudem gloriæ gratiæ suæ*.

Spojit se s tímto chvalozpěvem již zde na zemi neznamená nic menšího, než vstoupit ve věčný plán Boží, stát se ho účastným. Pohledme na svatého Pavla. Efeským psal ve vězení tento hluboce poučný list, ale chválí, kdy se chystá odhalit jim toto od věků skryté tajemství Božího adopce v Ježíši Kristu, a je jeho velikostí tak nadšen a je tak oslněn „nevyzpytatelným tajemstvím, které nám přinesl Spasitel“, že se vzdor všemu zdráhání nemůže udržet, aby nepropukl v jásavý projev chvály a díky: „Veleben buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, jenž nás v Kristu požehnal vším duchovním požehnáním!“ (Ef 1,3). Ano, kéž je veleben nebeský Otec, jenž od věčnosti nás k sobě povolal, aby nás učinil svými dětmi a účastníky svého života a své blaženosti, a jenž nám dal k tomu, aby provedl tento svůj úmysl, v Kristu Ježíši všechna dobra, veškerá bohatství a všechny poklady, „takže nám v žádné milosti nic nechybí!“: *Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia!* (1Kor 1,7).

Hle, to je Boží plán! Celá naše svatost spočívá tedy v tom, abychom ve světle víry zevrubně poznali tento „skrytý úmysl“: *Sacramentum absconditum*, který Bůh s námi má, abychom se s tímto jeho úmyslem spojili a pomohli tak věčnému plánu Božímu stát se v nás skutečností.

Ten, jenž nás chce spasit, jenž nás chce učinit svatými, ustanovil tento plán s moudrostí, jíž se vyrovná jedině jeho dobrota. Přizpůsobme se této Boží vůli, podle níž se staneme svatými jen tehdy, budeme-li podobni Ježíši Kristu. Připomeňme si znovu, že není jiná svatost! Jen tehdy budeme nebeskému Otci příjemní, – a není snad v těch slovech „být Bohu příjemným“ obsažena celá podstata svatosti? – rozpozná-li v nás rysy svého Syna. Proto se musíme věrnou spoluprací s milostí Boží a svými ctnostmi stát natolik totožní s Kristem, aby Otec, hledě na naše duše, v nás poznal své pravé děti, a aby se mu v nás zalíbilo jako kdysi v Ježíši Kristu, když Božský Spasitel přebýval na této zemi. Kristus je jeho milovaným Synem a jen v něm budeme zahrnuti vším požehnáním, které nás dovede v nebeské blaženosti k plnému rozvinutí našeho stavu Božích dětí, přijatých za vlastní.

Jakou útěchou, jakou radostí nám nyní bude, smíme-li v jasu těchto vznešených a blahodárných pravd opakovat modlitbu, kterou nám vložil na rty sám Ježíš, Syn milovaný Otcem, a která – pocházejíc od Něj – je vzornou modlitbou Božího dítěte:

Svatý Otče, jenž jsi na nebesích, jsme tvými dětmi, neboť chceš být nazýván naším Otcem! Buď jméno tvé posvěceno, ctěno a slaveno, kéž jsou tvé dokonalosti stále více na zemi chváleny a velebeny, kéž září v našich skutcích odlesk tvé milosti! Rozšiř své království, den, ať roste bez konce. Dej, ať tvůj Syn je pravým a skutečným králem našich duší: Učiň, abychom tuto jeho vládu dávali v sobě najevo dokonalým plněním tvé přesvaté vůle. Kéž se jako on i my neustále snažíme přilnout k tobě tím, že „konáme, co je ti milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29), to, co od věčnosti od nás očekáváš, abychom se ve všem podobali tvému Synu Ježíši a abychom skrze něj byli hodnými dětmi tvé lásky.

2. KRISTUS, JEDINÝ VZOR VEŠKERÉ DOKONALOSTI: CAUSA

EXEMPLARIS

Stručný obsah : Užitečnost a mnohostrannost Kristova tajemství. – 1. Chceme-li se s Bohem spojit, musíme Boha znát. Bůh se sám zjevuje ve svém Synu Ježíši Kristu. „Kdo vidí jej, vidí i Otce.“ – 2. Kristus je naším vzorem co do své osoby. Dokonalý Bůh a dokonalý člověk. Milost je základní známkou naší podob-

nosti s Ježíšem jakožto Synem Božím. – 3. Kristus je naším vzorem ve svých skutcích a ctnostech. – 4. Kristu se stáváme podobnými především jeho milostí a pak pevnou vůlí dávat všemu směr k slávě jeho Otce. „Křesťan druhým Kristem“: *Christianus alter Christus*.

Každému, kdo čte listy svatého Pavla, které psal tento veliký apoštol svým křesťanským současníkům, je jistě nápadné, jak důrazně on mluví o našem Pánu a Spasiteli, Ježíši Kristu. Stále a stále se k němu vrací, je touto myšlenkou na Krista tak prostoupen, „že Kristus znamená pro něho žít“: *Mihi vivere Christus est* (Flp 1,21). Za něj a za jeho údy, dokonce rád vše vynaloží a vydá sám sebe: *Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris* (2Kor 12,15). Byl vybrán a vyučen samým Spasitelem, aby hlásal jeho tajemství po celém světě, pronikl do jeho hloubky a velikosti v takové míře, že se stalo jeho jedinou touhou je odhalovat a učit lidi znát a milovat božskou osobu Kristovu. – A tak píše Koloským: „Že jej v jeho soužení plní radostí myšlenka, že mohl zvěstovat tajemství, které od věků a pokolení bylo skryto, nyní však bylo zjeveno věřícím, neboť Bůh jim chtěl uvést ve známost, jak bohatá je sláva tohoto tajemství, jímž je Kristus“ (1,26-27). – Ve vězení se dovídá, že kromě něj ještě jiní hlásají Ježíše Krista. Jedni tak činí proto, že jsou svárliví a chtějí mu odporovat, druzí však mají dobrý úmysl. Působí mu to snad bolest nebo svádí ho to k žárlivosti? Právě naopak! „Co na tom,“ píše Filipánům, „jen když se Kristus zvěstuje každým způsobem, ať pod nějakou záminkou, ať opravdově. A z toho se raduji a také budu radovat“: *Et in hoc gaudeo, sed et gaudebo* (Flp 1,18). Všechny své vědomosti, všechna svá kázání, celou svou lásku a celý svůj život věnuje Ježíši Kristu. Říká: „Neboť jsem si umínil, nic jiného mezi vámi neznát než Krista Ježíše“: *Non enim judicavime scire aliquid inter vos nisi Jesum Christum* (1Kor 2,2). V námahách a bojích jeho apoštolů jej těší přesvědčení, že „rodí Krista v duších“. A to je jeho vlastní výraz (Gal 4,19).

První křesťané chápali učení velikého apoštola. Chápali, že Bůh nám dal svého jediného Syna Ježíše Krista, aby byl pro nás vším, „naší moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením“ (1Kor 1,30). Chápali Boží plán a věřili, že Bůh udělil Kristu

plnost milosti proto, abychom v něm měli vše. A žili tímto učním. „Kristus, to je váš život“: *Christus... vestra vita* (Kol 2,4). Proto byl jejich duchovní život tak prostý a tak plodný.

Máme snad právo namítnout, že dnes Boží srdce již tak nemiluje a že ruka Boží není již tak mocná? Vždyť i nám je ochoten udílet milosti. Třeba by nebyly rázu tak mimořádného, budou jistě stejně hodné a užitečné jako ty, které udílel prvním křesťanům. Nemiluje nás o nic méně než miloval je a dává i nám všechny prostředky posvěcení, jak to tehdy činil. K tomu máme ještě povzbuzující prostředky posvěcení, jak to tehdy činil. K tomu máme ještě povzbuzující příklady svatých, kteří následovali našeho Božského Spasitele. Příčinu svých duchovních neúspěchů musíme tedy hledat sami v sobě. Velmi často si totiž počínáme jako onen malomocný, který přišel k prorokovi s prosbou o uzdravení a málem by se byl o ně připravil, protože prostředek, jímž ho měl dosáhnout, zdál se mu být příliš jednoduchý.

Je to ten známý Námánův příběh (4Král 5,1-14). Sám Kristus Pán se o něm zmiňuje (Lk 4,27). Syrský vojevůdce Námán byl stížen malomocenstvím, jež ho úplně znetvořilo. Když se dozvěděl o zázracích, které konal v Samařsku prorok Elizeus, odebral se k němu prosit ho o z uzdravení. „Prorok mu vzkázal: „Jdi a sedmkrát se vykoupej v Jordánu a budeš zdrav!“ Tato rada pohněvala Námána. Své družině řekl: „Domníval jsem se, že prorok vyjde ke mně, aby nade mnou vzýval jméno Boží, že se rukou dotkne mého nemocného těla a tak mě uzdraví. Což nejsou syrské řeky lepší než všechny vody Izraele? Nemohl bych se právě tak dobře v nich vykoupat, abych byl uzdraven?“ Zklamán se rozhořčeně chystal na cestu domů. Jeho služebníci však k němu přistoupili a řekli: „Pane, což měl-li prorok snad přece jen pravdu? Kdyby ti byl poručil něco obtížného, nebyl bys to vykonal? Tím dříve bys ho měl poslechnout, přikazuje-li ti tak lehkou věc.“ Námán uznal správnost této rozumné rady, vykoupal se v Jordánu a byl podle slov Božího muže uzdraven.

Právě tak tomu bývá u mnoha lidí, když začínají svůj duchovní život. Setkáváme se s dušemi, které lpí na svých názorech tak, že se až pohoršují prostotou Božího plánu, což není pro ně bez

škody. Nepochopily Kristovo tajemství, ztrácejí v nesčetných podrobnostech sami sebe a nezřídka pod břemenem této vysilující, neradostné práce klesají. Proč? – Protože to, co je schopen lidský důmysl vytvořit pro náš vnitřní život, má hodnotu jen tehdy, budujeme-li přímo a jen na Kristu, neboť „nikdo nemůže položit jiný základ mimo ten, který je položen, a tím je Ježíš Kristus. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus* (1Kor 3,11).

Tato pravda je rozřešení záhady, proč v některých duších někdy náhle dochází ke změně. – Léta letoucí se soužily, často byly sklíčené, téměř nikdy spokojené a v duchovním životě nalézaly jen nové a nové potíže. Jednoho dne je však Bůh osvětlil paprskem milosti: poznaly, že Kristus je pro nás vším, „počátek i konec“: *alfa et omega* (Zj 22,13), že v něm a jenom v něm máme vše, protože vše v sobě obsahuje. Od té chvíle je pro tyto duše takřka vše změněno. Jejich potíže se rozplynuly jako noční stíny při východu slunce. Od okamžiku, kdy se v nich plně rozzářilo pravé Slunce našeho života, Ježíš Kristus, „slunce spravedlnosti“: *sol justitiæ* (Mk 4,2), se rozvíjejí, mohutní a nesou bohaté ovoce svatosti.

Jejich život nebude ani nyní bez zkoušek, jež jsou často podmínkou vnitřního vývoje, a také spolupůsobení s milostí Boží bude u nich vyžadovat, aby byly pozoruhodné a velkodušné, ale už zmizelo vše, co duši svíralo, co bránilo jejímu vzletu, co ji svádělo k malomyslnosti. Duše pak žije ve světle a cítí, jak roste, „jak se rozšiřuje“ a jak nyní lehce dovede plnit vůli Boží: „Cestou Tvých rozkazů budu běžet, až rozšíříš mé srdce“: *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum* (Ž 118,32). Její duchovní život se zjednodušil a nyní sama chápe ubohost prostředků, které si vytvořila, jež stále obnovovala a o nichž doufala, že budou podporovat její duchovní budovu. Nyní poznává pravdivost slov: „Nestaví-li dům sám Hospodin, marně se namáhají jeho stavitelé“: *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam*“ (Ž 126,1). Nyní již hledá pramen svatosti v Kristu a nikoliv sama v sobě. Ví, že tato svatost je svým počátkem, svou podstatou a svým cílem nadpřirozená, ví, že poklady této svatos-

ti jsou nahromaděny v Kristu jen proto, aby nám byly rozdávány, a chápe, že může být bohatá jen bohatstvím Kristovým.

Toto bohatství je podle svědectví svatého Pavla „nesmírné, nevystihlé“: *Investigabiles divitiæ* (Ef 3,8). Nikdy je nevyčerpáme a naše chvála, třebaže je budeme velebit sebe více, nikdy nebude úměrná jeho skutečné hodnotě. Mluvíme-li však o Pánu Ježíši jakožto o zdroji své svatosti, musíme mít na zřeteli trojí stránku jeho tajemství. Použijeme k tomu myšlenek svatého Tomáše Akvinského, knížete teologů, v jeho nauce o Kristově posvěcující příčinnosti (*Summa III*, ot. 24, čl. 3 a 4 ot. 48 čl.6, ot. 50 čl. 6, ot. 56 čl. 1, ad 3 a 4).

Kristus je *causa exemplaris*, *causa meritoria* i *causa efficiens* naší veškeré svatosti, to znamená, Kristus je jediným vzorem naší dokonalosti – tvůrce našeho vykoupení a nekonečným pokladem našich milostí, a konečně účinnou příčinou našeho posvěcení.

Zde je vše zahrnuto, co můžeme říci o Kristu jako o životě našich duší. Základ a podstatu vši svatosti tvoří nadpřirozený život dětí Božích, a principem tohoto života je milost. – Tato milost se nachází ve své plné míře v Ježíši Kristu, a všechna díla, která s pomocí milosti vykonáme, mají v něm svůj vzor. Kristus nám tuto milost zasloužil, když za nás učinil zadost svým životem, utrpením a smrtí. Kristus konečně v nás sám tuto milost působí svými svátostmi a svým stykem, jež s ním máme ve víře.

Tyto pravdy jsou tak bohaté, že o každé z nich musíme uvažovat zvlášť. Pojednáme o Ježíši Kristu jako o svém božském vzoru všeho našeho konání a příkladu svatosti, k níž musíme spět. Prvně je nutno znát vlastní cíl. Jakmile jej pochopíme, prostředky vhodné k jeho dosažení se již samy podají.

I.

Viděli jsme, že naše svatost není nic jiného, než účast ve svatosti Boží. Jsme svatí, jsme-li dětmi Božími a žijeme-li jako pravé děti nebeského Otce, hodné svého nadpřirozeného přijetí za vlastní. Svatý Pavel říká: „Buďte Božími následovníky, jak se sluší na milované děti“: *Estote imitatores Dei sicut filii carissimi* (Ef 5,1). Pán Ježíš nás napomíná: „Buďte dokonalí“: *Estote perfecti* – tato slova se

vztahují na všechny jeho učedníky, abychom „byli dokonalí“, ne však jakoukoliv dokonalostí, nýbrž „jako je dokonalý váš nebeský Otec“: *Sicut Pater vester cælestis perfectus est* (Mt 5,48). A proč? Protože nás k tomu zavazuje náš ušlechtilý stav. Bůh nás přijal za své děti a děti se mají podobat Otci svým životem.

Abychom mohli být podobni svému Otci, musíme ho znát. Je to možné? Svatý Pavel říká: „Bůh přebývá v nepřístupném světě“: *Lucem inhabitat inaccessibilem* (1Tim 6,16), a svatý Jan dodává: „Boha nikdo nikdy neviděl“: *Deum nemo vidit unquam* (1Jan 4,12). Jak tedy budeme moci napodobovat dokonalosti toho, koho nevidíme?

Na to nám dávají odpověď slova svatého Pavla: „Bůh nám zázřil... ve tváři Ježíše Krista“: *Illuxit... in facie Christi Jesu* (2Kor 4,6). Ježíš Kristus je „odleskem slávy Otcovy“ (Žid 1,3) a „obrazem neviditelného Boha“ (Kol 1,15). Je svému Otci dokonale podobný a může ho lidstvu zjevit, neboť ho zná, jako je znám jemu. Sám řekl: „Nikdo nezná Otce než Syn, a komu by ho Syn chtěl zjevit“ (Mt 11,27). Od věčnosti je „v lůně Otcově“: *In sinu Patris*, a může tedy o sobě tvrdit: „Já znám Otce“: *Ego agnosco Patrem* (Jan 10,15). Zná ho však proto, „aby nám ho zjevil“: *Ipse ennaravit* (Jan 1,18). Ježíš Kristus je zjevením Boha Otce.

A jak nám Syn Otce zjevuje? Tím, že se vtělil a stal se člověkem. Syn, věčné Slovo se vtělilo, a v něm a skrze ně poznáváme Boha. Bůh se sám k nám snížil v lidském těle. Dokonalost Boží sama se nám zjevila v jedné z forem pozemských, Boží svatost sama se po třiatřicet let viditelně ukazovala našim zrakům, aby byla naším vzorem a povzbuzovala nás k napodobování. K tomu, aby něco mohlo být příčinou vzorovou: *causa exemplari*, se vyžaduje, aby bylo vzorem a mohlo být napodobeno. Tuto pravdu si nemůžeme nikdy dostatečně osvojit a je třeba, abychom si to stále a stále připomínali: Kristus je Bůh, jenž se stal člověkem a žil mezi lidmi, aby je slovem a hlavně svým životem naučil, jak mají žít, aby Boha napodobovali a jemu se líbili. Chceme-li tedy žít jako děti Boží, stačí nám, abychom s vírou a láskou otevřeli oči, viděli v Ježíši Boha a také o něm rozjímali.

Svaté evangelium nám vypravuje prostý a přece úchvatný příběh. Všichni jej známe. Bylo to v předvečer Ježíšova utrpení. Kristus Pán mluvil svým obvyklým způsobem s apoštoly o svém Otci a oni, uneseni vyprávěním, zatoužili Otce vidět a poznat. Apoštol Filip zvolal: „Pane, ukaž nám Otce a to nám dostačí“: *Ostende nobis Patrem et sufficit nobis* (Jan 14,8). A Pán Ježíš odpovídá: „Jakže? Tak dlouhý čas jsem s Vámi a nepoznali jste mě? Filipe, kdo vidí mě, vidí i Otce“: *Qui videt me, videt et Patrem*. – Ano, Kristus je zjevením Boha, zjevením Otce, jakožto Bůh je s ním jedno. Kdo patří na něho, hledí na zjevení Boha.

Když v rozjímání hledíme na Boží Dítě v jesličkách, vzpomeňme si na slova: „Kdo vidí mě, vidí i Otce“: *Qui videt me, videt et Patrem*. – Když pohlížíme na nazaretského hochu, jak v poslušnosti pracuje v prosté dílně až do svého třicátého roku, pamatujme, že ten, kdo jej vidí, vidí Boha. Když se díváme na Krista, jak prochází galilejskými městečky, všude dobře činí, uzdravuje nemocné a hlásá radostnou zvěst, když zíráme na odsouzence na kříži, jak umírá z lásky k lidstvu a je terčem posměchu katanů, nezapomeňme, že řekl: „Kdo vidí mě, vidí i Otce“: *Qui videt me, videt et Patrem*. – A v tom každém Božím zjevení se zjevují i božské dokonalosti. Tyto dokonalosti, pojímané jen samy v sobě, jsou stejně nepochopitelné jako Boží přirozenost. Kdo z nás například dovede pochopit, co je Boží láska? Vždyť je to propast nekonečně hlubší, než si můžeme vůbec představit. Když však vidíme Krista, jenž jako Bůh je s Otcem jedno: „Já a Otec jedno jsme“: *Ego et Pater unum sumus*: (Jan 10,30), jdyž má v sobě týž božský život jako má Otec (Jan 5,26), pozorujeme, jak Kristus učí lidstvo, jak umírá na kříži, jak z lásky za nás dává život a jak ustanovuje Nejsvětější Svátost oltářní. Pak dovedeme pochopit velikost Boží lásky.

Stejně tak je tomu i s každou jinou vlastností Boží, a každou jinou Boží dokonalostí. Ježíš Kristus nám je zjevuje. Podle toho, jak prospíváme v lásce k němu, nás uvádí Spasitel více nebo méně hlouběji do svých tajemství. Pravidl: „Kdo mě miluje, bude milován od mého Otce, a také já jej budu milovat a zjevím se mu“: *Qui autem diligit me, diligitur a Patre... ego diligam eum et manifesta-*

bo et meipsum (Jan 14,21). To znamená, kdo mě miluje a přijme mě v mém lidství, tomu se v lásce zjevím ve svém božství a odhalím mu svá tajemství.

Svatý Jan píše: „Život se zjevil a my jsme viděli a svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, který byl u Otce a zjevil se nám viditelně zde na zemi, v Kristu Ježíši“ (1Jan 1,2). Chceme-li poznat a napodobovat Boha, stačí poznat a napodobovat jeho Syna, Pán našeho Ježíše Krista, jenž je lidským a spolu i božským vyjádřením nekonečných dokonalostí svého Otce: „Kdo vidí mne, vidí i Otce“: *Qui videt me, videt et Patrem*.

II.

A jak a v čem je Kristus, vtělené Slovo, naším vzorem a naším příkladem?

Kristus je nám vzorem po dvojí stránce: svou osobou a svými skutky, svým stavem Božího Syna a svou lidskou činností, neboť je Synem Božím a zároveň Synem člověka, dokonalým Bohem a dokonalým člověkem.

Kristus je Bůh, dokonalý Bůh: *perfectus Deus*. Přenesme se v duchu do Judska za doby Kristovy. Již splnil část svého poslání, procházejí Palestinou, učil a konal skutky Boží (Jan 9,4). Ke konci jednoho dne této své apoštolské činnosti, když měl kolem sebe jen své učedníky, protože zástupy lidu se již rozešly, se Spasitel otázel: „Co o mně říkají lidé?“ Učedníci se na vše rozpomínali, co slyšeli o svém Mistru: „Pane, jedni tvrdí, že jsi Jan Křtitel, jiní, že jsi Eliáš, jiní zase, že jsi Jeremiáš nebo jeden z proroků.“ – „A co vy o mně říkáte? Kým jsem podle vašeho přesvědčení?“ táže se dále Spasitel. Tu se ujímá slova Petr: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ A Kristus Pán potvrzuje svědectví apoštola: „Blahoslavený jsi, Šimone, neboť ti to nezjevilo tvé přirozené poznání, nýbrž můj Otec, který je v nebesích“ (Mt 16,14-17).

Kristus je tedy Syn Boží. „Bůh z Boha, světlo ze světla, pravý Bůh z pravého Boha“ jak hlásá naše Credo. Svátý Pavel říká: „Nepokládal to neoprávněné osobování, že je rovný Bohu“: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo* (Flp 2,6).

Třikrát se ozval hlas Boha Otce z nebes a pokaždé proto, aby Krista oslavil prohlášením, že je jeho Synem, Synem, v němž se mu zalíbilo, a tlumočnickem jeho božských úmyslů: „Toto je můj milovaný Syn, v němž se mi zalíbilo, toho poslouvejte!“: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite* (Mt 17,5 srov. 4,17, Jan 12,28). – Padněme i my před ním na kolena, klaňme se mu, jak to učinili jeho učedníci, když na hoře Tábor slyšeli Otčův hlas. Říkejme mu s Petrem, jemuž se dostalo vnuknutí shůry: „Ty jsi Kristus, vtělené Slovo, pravý Bůh, rovný svému Otci, Bůh dokonalý, mající všechny božské vlastnosti. S Otcem a Duchem svatým jsi, Pane Ježíši, Bůh všemohoucí a věčný a láska nekonečná. Věříme v Tebe a klaníme se ti, Pane můj, můj Bože.“

Ježíš Kristus, Syn Boží, je také synem člověka. Je dokonalý člověk: *Perfectus homo*. – Syn Boží se vtělil. Zůstal tím, čím byl a čím je, dokonalý Bůh, spojuje se však s lidskou přirozeností, s úplnou jako je naše, úplnou v její podstatě, ve všech jejích vrozených vlastnostech. Kristus jako my všichni „je učiněn ze ženy“ (Gal 4,4), je tedy vskutku členem našeho pokolení. V evangeliu nazývá často sám sebe „Synem člověka“. Lidské oči ho viděly, lidské ruce se ho dotýkaly (1Jan 1,1). Ba i po svém zmrtvýchvstání dává nevěřícímu apoštolovi zjistit svou vpravdě lidskou přirozenost: „Dotýkejte se mě a vizte, neboť duch nemá těla a kostí, jak vidíte, že já mám!“: *Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere* (Lk 24,39). Má duši jako každý z nás stvořenou přímo Bohem. Má tělo, vytvořené v panenském lůně své přesvaté Matky. Má myslící rozum, má milující a svobodnou vůli, má paměť i představivost, krátce řečeno má všechny lidské schopnosti. Má i vášně, ovšem v povzneseném a ušlechtilém slova smyslu a významu slova, jenž vylučuje veškeru nezřízenost a slabost, protože jsou v něm dokonale podřízeny rozumu a rozechvívají se jedinečně úkonem vůně. Proto je latinské bohovědné názvosloví nenazývá výrazem *passiones* jako u nás ostatních lidí, nýbrž *propassiones*, aby tím vyjádřila jejich vznešený a čistý ráz. Jeho lidská přirozenost je tedy ve všem podobna přirozenosti naší. „Ve všem měl se stát podobný svým bratřím kromě hříchu“: *Debuit per omnia fratribus similari, absque peccato*, říká svatý Pavel.

Ježíš neznal hřích, neznal ani jeho zdroje ani jeho následky, nevědomost, omyl nebo nemoc, to vše by bylo pro jeho dokonalost a moudrost nedůstojné.

Náš božský Spasitel chtěl však za svého pozemského života nést všechny naše lidské slabosti, které se dají sloučit s jeho svatostí. Jasně nám to ukazuje svaté evangelium. Vše, co je údělem našeho lidství, práce, utrpení, slzy, to vše Pán Ježíš přijal za své a tím i posvětil. Pohlédněme na něj v Nazaretě! Plných třicet let žije v nevzhledném zaměstnání dělníka, takže se jeho krajané, když počíná kázat, nad tím pozastavují, neboť ho dosud znali jen jako syna tesařova. „Odkud má tu moudrost a moc? Není-li to syn tesařův?: *Unde huic omnia ista? Nonne hic iest fabri filius?* (Mt 13,56). – Kristus Pán pociťoval hlad jako my. Když se na poušti postil, „zlačněl“: *Postea esuriit* (Mt 4,2). Trpěl žízní. Což nepožádal Samaritánku o vodu? „Dej mi napít“: *Da mihi bibere* (Jan 4,7). A nevolal snad na kříži „žízním?“: *Sitio?* Stejně tak pociťoval i únavu. Na dlouhých cestách Palestinou umdlévaly jeho údy. Když žádal u Jakubovy studnice vodu, aby uhasil žízeň, „usedl utrmácen chůzí, na roubení studně. Bylo kolem poledne“: *Fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta* (Jan 4,6). Ve svém zajímavém komentáři vhodně poznamenává k tomu svatý Augustin, že „pod únavou klesala sama síla Boží“: *Fatigarur Virtus Dei* (Pojednání k Janovu evangeliu 15). – I jeho víčka zavíral spánek. Když se strhla na jezeře bouře, spal. *Ipse vero dormiebat* (Mt 8,24). A spal skutečně, takže apoštolové ze strachu, že budou pohlceni rozbouřenými vlnami, ho probudili. Plakal nad Jeruzalémem, svou vlastní chloubou, již miloval vzdor jejímu nevděku. Při pomyslení na hrůzy, které se přivalí po jeho smrti na město, vyhrkly mu slzy a hlas se mu chvěl pohnutím. „Kéž bys poznalo, co je ti k pokoji!“ „A zaplakal nad ním“: *Flevit super illam* (Lk 19,41-42). Plakal nad smrtí přítele Lazara, jako pláčeme nad těmi, které jsme měli rádi, takže okolo stojící židé pravili: „Hle, jak ho miloval!“ (Jan 11,36). A nenutil se snad k slzám proto, že se to slušelo. Jeho srdce bylo skutečně dojata. Svého přítele oplakával a jeho slzy tryskaly z hloubi duše. Stejně o něm evangelium několikrát uvádí, že „byl pohnut milosrdenstvím“ (Lk 7,13;

Mk 8,2 ; Mt 15,38). Připočtème ještě všechny pocity smutku, tesklivost a úzkosti, jichž zakoušel: „Počal se lekat a sevřela ho úzkost a stesk“: *Coepit pavere et tædere, et moestus esse* (Mt 26,37; Mk 14,33). A jeho smrtelná úzkost na hoře Olivetské, kterou dosvědčují jeho vlastní slova: „smutná je má duše až k smrti“: *Tristis anima mea usque ad mortem* (Mt 26,38) mu tak projela duši, že z hrdla mu vyrazil výkřik (Žid 5,7). Celé ono neslýchané bezpráví, všechny pohany, políčky a jiná zneuctění, jichž zakoušel před smrtí, to vše mu působilo nesmírná muka. Posměšky a potupy nebyly mu lhostejné. Naopak. Protože jeho přirozenost v nejvyšší míře dokonalá, byla i neobyčejně jemná a citlivá, proto náš božský Spasitel tonul přímo v bolestech. A když konečně vzal na sebe všechny naše slabosti, když ukázal, že je opravdu člověkem nám ve všem podobným, chtěl vytrpět jako všichni Adamovi synové smrt: „A nakloniv hlavu, vypustil duši“: *Et inclinato capite tradidit spiritum* (Jan 19,30).

Ježíš Kristus je naším vzorem jako Syn Boží a jako Syn člověka, avšak především jako Syn Boží. Tento stav Syna Božího je v Kristově osobě základním a rozhodujícím a v tom se mu musíme podobat nejdříve. Ale jak?

Kristovo Boží Synovství je obrazem našeho nadpřirozeného synovství. Jeho stav, jeho „bytí“ Syna Božího je obrazem stavu, do něhož jsme uváděni milostí posvěcující. Kristus je Synem Božím svou přirozeností a podle práva mocí onoho spojení, v němž věčné Slovo vzalo na sebe lidskou přirozenost. Je to takzvaná „milost spojení“: *gratia unionis*. Touto milostí byla určitá lidská přirozenost vyvolena, aby způsobem, který nejsme schopni postihnout, byla spojena s božskou osobou, se Slovem, a aby se stala lidstvím Boha. Tato milost je jedinečná a setkáváme se s ní jen u Ježíše Krista. – My jsme syny Božími proto, že nás Bůh svou milostí povznesl a přijal za vlastní, ale i takto jsme jimi doopravdy a v plné pravdě. Kristus má nadto milost posvěcující v její nejvyšší míře. Z této milosti stéká i na nás, hojněji či méně hojně, ale v podstatě je to jedna a tatáž milost, jež plní stvořenou duši Ježíšovu a nás činí božskými. Shodně s tím učí svatý Tomáš Akvinský, že se naše

Boží synovství podobá synovství věčného Slova: *Quædam similitudo filiationis æternæ* (Summa ot. 22, čl. 3).

Zde je Kristus v základním a nejdůležitějším smyslu naším vzorem. Vtělením druhé božské osoby stojí před námi jakožto právoplatný Syn Boží. My se musíme stát Božími dětmi účastenstvím v milosti, která vychází od něj, a činíc podstatu naší duše podobnou Bohu, uvádí nás tím do stavu synovství Božího. V tomto se musíme podobat Pánu Ježíši především, a to je také podmínkou celé naší nadpřirozené činnosti. Jestliže tuto posvěcující milost, jež je základním znakem podobnosti s Ježíšem, v sobě nemáme, neuzná nás věčný Otec za své děti. Cokoliv konáme v životě bez této milosti, nezískává nám pražádné zásluhy, pro něž bychom mohli mít podíl ve věčném dědictví. Jen tehdy budeme Kristovými spoludědici, budeme-li jeho spolubratry milostí. Svátý Augustin volá k pohanskému filosofu Porfyriovi: „Kéž bys poznal Boží milost skrze Pána našeho Ježíše Krista a kéž bys nahlédl, že i samo jeho Vtělení, jimž vzal na sebe lidskou duši a lidské tělo, je jejím nejvyšším příkladem!": *O si cognovisses Dei gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum ipsamque ejus Incarnationem, qua hominis animam corpusque suscepit, summum esse exemplum gratiæ videre posuisses!* („O obci Boží“).

III.

Kristus je nám vzorem i ve svém jednání. Viděli jsme, jak opravdově byl člověkem. Nyní budeme rozjímat, jak opravdově jako člověk jednal.

I v tom je nám Ježíš Kristus dokonalým vzorem, vzorem svatého života, který jsme plně schopni napodobit. Všechny ctnosti, které zdobí lidskou přirozenost – nebo alespoň ty, které se daly sloučit s jeho božstvím – konal náš Spasitel způsobem, jenž neměl sobě rovného. Víme, že s posvěcující milostí byla Kristovi dána skvělá skupina ctností a darů Ducha svatého. Tyto ctnosti vyvěraly z milosti posvěcující a projevovaly se v Kristově životě v dokonalé podobě. Víru ovšem neměl. Tuto ctnost mohou mít jen ti, kteří se netěší z patření na Boha. Duše Kristova patřila na Boha tváří v tvář a nemohla tedy v něj věřit. Měla však v nej-

vyšším stupni vše, co k dokonalé víře náleží, naprostou podřízenost vůle a úctu k Bohu a klaněla se mu jakožto první a neomylné Pravdě.

Ježíš Kristus neměl ani naději ve vlastním slova smyslu. Nemůžeme doufat v něco, co již máme. Božská ctnost naděje v nás budí touhu získat Boha, dodává nám zároveň důvěru, že se nám dostane potřebná milost, abychom toho dosáhli. Kristova duše byla pro své spojení se Slovem naplněna božstvím a nemohla mít naději, vyjma toho jediného, že Pán Ježíš mohl doufat, také skutečně doufal, v onu vnější oslavu svého svatého lidství, která ho čekala po jeho zmrtvýchvstání. „Oslav mne, Otče“: *Clarifica me Pater* (Jan 17,5). Nárok na tuto oslavu mu udílelo již samo Vtělení. Probleskla na chvíli, když se proměnil na hoře Tábor, avšak jeho poslání mezi lidmi jej nutilo, aby až do své smrti zahaloval její zář. Kromě toho se Ježíš Kristus obracel s naprostou důvěrou na svého Otce ohledně některých jiných milostí, například při Lazarově vzkříšení: „Otče, věděl jsem, že mě vyslyšíš“: *Pater, ego sciebam quia semper me audis* (Jan 11,42).

Třetí božskou ctnost – lásku – dával Pán Ježíš najevo v nejvyšší míře. Jeho nejsvětější Srdce je jejím obrovským zdrojem vyzařování. Největší Ježíšova láska náleží Otci. Miloval ho tak, že se celý jeho život dá shrnout do slov: „Hledám jen to, co se líbí Otci.“

Rozjímějme v tiché modlitbě o těchto slovech. Jen tak vnikneme poněkud do tohoto tajemství. Tato nevýslovná láska a toto plné oddání Kristovy duše Otci nutně vyplývá z jeho hypostatického spojení, ze spojení božské a lidské přirozenosti v osobě slova. Syn zcela náleží Otci. Tento jeho vztah *ad Patrem*, jak se vyjadřuje teologie, tvoří, smíme-li to tak říci, podstatu jeho bytosti. A do tohoto božského proudu je shrnováno i svaté lidství Kristovo. Vtělením se stalo vlastním lidstvím Syna Božího a je tedy i ono zcela Otcovo. Proto základním, prvním a stálým zaměřením Kristovy duše bylo: žít pro Otce, „milovat Otce“ (Jan 14,31), a proto se Ježíš z lásky k Otci poddává každé jeho vůli. Již sám jeho příchod na tento svět nebyl ničím jiným, než projevem této lásky. „Hle, přicházím, abych konal tvou vůli“ (Žid 10,7). Toto základní zaměření se jeví v celém jeho pozemském bytí. Za svého

života rád říkával, že „jeho pokrmem je činit vůli toho, který ho poslal“ (Jan 4,34). Proto „vždy koná, co je Otci milé“: *Quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). Vše, co mu Otec určil, provedl „do poslední tečky“, tj. do nejmenších podrobností (Mt 5,18). Z lásky ke svému Otci se konečně stal poslušným až k smrti na kříži. „Aby svět poznal, že miluji Otce, proto tak činím“: *Ut cognoscat mundusquia diligo Patrem, sic facio* (Jan 14,31). Na to nikdy nesmíme zapomínat. I když Ježíš Kristus prohlásil, že nikdo nemá větší lásku nad tu, aby položil život svůj za své přátele“: *Propter nos et propter nostram salutem* (Jan 15,13), i když jsme povinni věřit, že zemřel „za nás a za naši spásu“, je přece jen pravdou, že Božský Spasitel obětoval svůj život především z lásky k svému Otci. Miluje-li nás, miluje svého Otce, jako zase v něm vidí i nás a nás nalézá. Vždyť sám pravil: „Já proto za ně prosím, že jsou tvoji“: *Ego pro eis rogo... quia tui sunt* (Jan 17,9). Kristus nás miluje, že jsme dětmi jeho Otce, že náležíme jemu. Miluje nás nevýslovnou láskou, která přesahuje i naše nejsmělejší představy, takže každý z nás může říci se svatým Pavlem: „Zamiloval si mě a sám sebe za mě vydal“: *Dilexit me et tradidit semetipsum pro me* (Gal 2,20).

Pán Ježíš měl i všechny ostatní ctnosti. Byl tichý a pokorný: „Učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ (Mt 11,29). Ten, před nímž se sklání každé koleno na nebi i na zemi, sám kleká před učedníky, aby jim myl nohy. Byl poslušný, jsa poddán své přesvaté Marce a svatému Josefovi a do této krátké věty: „a byl jim poddán“: *erat subditus illis*, shrnuje evangelium celý jeho skrytý život v Nazaretě (Lk 2,51). Poslouchá Mojžišský zákon a horlivě se zúčastní povinných slavností v chrámě. Podřizuje se zákonitě zřízené vládní moci, prohlašuje, že sluší „dávat císaři, co je císařovo“ (Mt 22,21), a sám platí povinnou daň. Byl trpělivý. Kolik důkazů své trpělivosti podal při svém bolestném utrpení. Byl nekonečně milosrdný k hříšníkům. Dobrotivě přijal samaritánku i Marii Magdalénu. Jako dobrý pastýř spěšně hledá ztracenou ovci a nese ji zpět do ovčince. Je pln nadšené horlivosti pro zájmy a čest svého Otce, a jen z této horlivosti vyhání kupce z chrámu a stíhá svým „běda vám“ pokrytectví farizeů. Modlí se bez ustání: „Po celou noc“: *Erat pernoctans in oratione Dei*,

zaznamenává svatý Lukáš (Lk 6,12), „setrval na modlitbách.“ A kdo z nás dovede jen zdaleka tušit celou nesmírnou hloubku těchto rozhovorů, v nichž vtělené Slovo samo a samo mluvilo se svým Otcem. Kdo pochopí, jaký duch zbožnosti a klanění je přitom oduševňoval?

V něm byly uloženy všechny ctnosti, projevující se podle toho, kdy to vyžadovala sláva jeho Otce a naše věčná spása.

Když starozákonní patriarchové odcházeli z tohoto světa, dávali svým prvorozeným synům slavné požehnání jakožto záruku nebeského požehnání, jež mělo sestoupit na jejich potomky. V první knize Mojžíšově čteme (Gn 27,27), že patriarcha Izák, dříve, než dal toto slavné požehnání svému synu Jakubovi, jej objal a ucítiv vůni, která se šířila z jeho roucha, zvolal pln radosti: „Vůně mého syna je jako vůně bohaté nivy, které Hospodin požehnal.“ A bez meškání svolával na synovu hlavu nejhojnější požehnání shůry: „Dávej ti Bůh z nebeské rosy i z tučnosti země nadbytek obilí a vína. Ať ti slouží národy, ať se ti klanějí kmeny, buď pánem svých bratrů!... Zlořečen buď ten, kdo ti zlořečí, požehnan však ten, kdo ti žehná!“

Tento biblický výjev je obrazem radosti nebeského Otce, když hledá na lidství svého Syna Ježíše duchovní požehnání, jimiž zahrnuje všechny, kteří jsou s nímž spojeni. Jako je louka poseta kvítím, tak je Kristova duše ozdobena všemi ctnostmi, které mohou krásnit lidskou přirozenost. – Bůh je nekonečný a nekonečné jsou i jeho požadavky. A přece i v tom nejmenším z Ježíšových skutků měl zalíbení. Když náš Spasitel pracoval v chudé nazaretské dílně, když mluvil s lidmi, když jedl s učedníky, – tedy napohled obyčejné úkony, – mohl o něm Bůh vždy prohlásit: „Toto je můj milovaný Syn, v němž se mi zalíbilo, toho poslouvejte“ (Mt 3,17). Následujte ho, je vaší cestou, a nikdo ke mně nepřijde než skrze něj, stejně jako nikdo nemá účast na mých požehnáních než v něm (Ef 1,3), neboť jsem mu udělil jejich plnost, když jsem mu dal v dědictví i všechny národy země (Ž 2,8). Proč měl nebeský Otec v Pánu Ježíši takové zalíbení? Protože náš Spasitel konal vše svědomitě a jeho skutky byly výrazem nejušlechtlejších ctností,

hlavně však proto, že veškerá Kristova činnost, třeba sama o sobě lidská, byla ve svém principu činností Boží.

„Pane Ježíši Kriste, milostiplný vzore všech ctností, milovaný synu Boha Otce, v němž se mu zalíbilo, Ty jediný buď předmětem mého přemítání a mé lásky! Kéž vše pomíjející pokládám za škodlivé (Flp 3,8), abych jen v tobě měl svou radost! Kéž se snažím Tebe napodobovat, abych skrze tebe a s tebou byl ve všem tvému Otci příjemný“.

IV.

Když pročítáme evangelium svatého Jana, pozorujeme, jak důrazně Pán Ježíš opět a opět připomíná: „Moje učení není mé“ (Jan 7,16). Syn sám od sebe nemůže nic činit (Jan 5,19), „sám od sebe nic nečiním“ (Jan 8,28).

Znamená to snad, že Ježíš Kristus neusuzoval, že nerozhodoval a nejednal jako všichni lidé? Nikoliv, to by byl blud. Ale protože Ježíšovo lidství bylo hypostaticky, v jednotě osoby, spojeno se Slovem, nebyla v Kristu lidská osoba, na niž by se mohly vázat lidské schopnosti. Byla v něm osoba jediná a to božská osoba Slova, jež činí vše ve spojení s Otcem, a z tohoto důvodu byly všechny její schopnosti a úkony naprosto závislé na božství. Tato božská osoba Slova byla zdrojem veškeré Kristovy činnosti, a proto byla tato činnost, i když plynula přímo jen z přirozenosti lidské, božská ve svém principu, ve svém kořeni. Proto byla také schopna vzdávat věčnému Otci nekonečnou slávu, a proto měl v ní Otec takové zalíbení.

Můžeme napodobovat Pána Ježíše i v tom? Ano, neboť milost posvěcující, kterou se účastníme Ježíšova Božího synovství, povznáší lidskou činnost tak, že se stává v samotném svém prameni takřka božskou. V řádu bytí si zachováváme svou osobnost nezměněnu, stále zůstáváme pouhými lidskými stvořeními. Ať už by bylo naše spojení s Bohem prostřednictvím milosti sebetěšnější, sebevroucnější, nikdy se nedotkne naší podstaty, nikdy se nestaneme Bohu rovnými. Bude však tím větší, čím více naše osobní „já“ v řádu činnosti ustoupí božstvím do pozadí.

Chceme-li, aby se nic nestavělo mezi nás a Boha, aby nic nebránilo našemu spojení s ním, aby se Boží požehnání vlévalo do naší duše, musíme se nejen zříci hříchu a všech dobrovolných chyb, nýbrž i obětovat ze své osobnosti do té míry, pokud je překážkou dokonalého spojení s Bohem. – Je tomu tak tehdy, když nás náš úsudek, naše sebeláska, a naše nedůtklivost nutí myslet a jednat jinak, než je přáním nebeského Otce. Budme přesvědčeni, že všechny různé nedostatky a chyby, které vyplývají z naší lidské poroby a křehkosti, jsou pro spojení s Bohem mnohem méně na překážku, než tento trvalý stav duše spočívající v žárlivém důrazu v každém jednání na svou iniciativu. Nesmíme ničit svou osobnost – ani Bůh to nechce a není to ani možné, – musíme ji však donutit k tomu, smíme-li tak říci, aby se vzdala Bohu na milost i nemilost. Položme mu ji k nohám a prosme ho, aby On byl svým Duchem, jako ve svatém lidství Kristově, prvním podnětem všech našich myšlenek, citů, slov, skutků, krátce celého našeho života. „Všechno naše myšlení a chápání, všechny naše řeči a skutky ať vyjadřují náš sebezápor, Kristu však ať vydávají svědectví a jej oslavují“: *Omnis cogitatio nostra et intellectus et omnis sermo et omnis actus nostram quidem denegarionem spiret, Christi autem testimonium atque confessionem* (Origenes: Výklad Matoušova evangelia 12).

Když duše dospěje až tak daleko, že se zbaví všeho hříchu, veškeré nezřízené sebelásky, též nezřízené náklonnosti ke stvořenému, když v sobě zničí, pokud to jen lze, pohnutky čistě přirozené a lidské, aby se plně odevzdala podnětům a vlivům Božím, když v duchu evangelia žije v naprosté závislosti na Bohu, na jeho vůli a na jeho příkázáních, vždy a ve všem směřujíc k nebeskému Otci, pak může říci: „Hospodin je můj pastýř (Ž 22,1). Vše, co mám, mám od něho, a jsem v jeho rukou.“ Tím tato duše dosáhla dokonalého napodobení svého Krista, takže její život je věrným podáním života Kristova: „Žiji, nikoliv však již já, nýbrž žije ve mně Kristus“ (Gal 2,20). Vládne v ní Bůh a řídí ji (Gal 2,20). Vše v ní podléhá impulsu od něj. A to je právě ona svatost pro nejdokonalejší následování Ježíše Krista v jeho bytí a v jeho stavu Syna

Božího, jakož i v jeho základním zaměření, náležet zcela Otci, – v celé jeho osobě a v celé jeho činnosti.

Nesmíme se však domnívat, že je to od nás opovážlivostí, chceme-li aby se v nás stal skutkem ideál tak vznešený! Nikoli, vždyť je to přáním samého Boha, jeho úradkem, jímž na nás pamatoval od věčnosti: „Předurčil nás k tomu, abychom se stali podobnými obrazu jeho Syna“ (Řím 8,29). Čím věrnější podobnosti dosáhneme, tím více si nás Otec zamiluje, protože tím více budeme s ním spojeni. „Jsi-li následovníkem Kristovým, přiblížil jsi se Kristu a Kristem k Bohu“, volá svatý Ambrož (Výklady žalmu 118., kázání 22). Vidí-li Bůh Otec duši úplně proměněnou do podoby svého Syna, věnuje jí obzvláštní ochranu a nejpozornější péči a zahrnuje ji požehnáním a milostmi bez počtu. To je klíč tajemství k štědrosti.

Vzdejme nebeskému Otci díky, že nám dal svého Syna Ježíše Krista za vzor. Hledíme-li na něj, víme vždy, jak se máme chovat: „toho poslouvejte!“: *Ipsum audite*. On sám pravil: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy tak činili, jako já jsem učinil vám“ (Jan 13,15). S tím shodně píše apoštol Petr: „Zanechal vám příklad, abyste následovali jeho šlépěje“ (1Pt 2,21). Je jedinou cestou, po níž musíme jít: *Ego sum via* (Jan 14,6). Kdo kráčí po ní, netápe v temnotách, ale dojde světla života věčného. Je vzorem, jež nám zjevuje víra, vzorem nekonečně vznešeným, a přece přístupným. Ve druhé knize Mojžíšově čteme: „Pohleď na svůj vzor a řiď se jím“ (Ex 25,40).

Duše Ježíše Krista zřela stále na Boha. V jeho nekonečné bytosti viděla ideál, který Bůh lidstvu ustanovil, a veškerá její činnost byla výrazem tohoto ideálu. Pozvedněme tedy i my své zrakky vzhůru, snažme se vždy víc a více Ježíše Krista poznávat, rádi rozjímejme o jeho životě pod vedením evangelia a sledujme jeho tajemství, jež nám církev svatá předává ve svém podivuhodném liturgickém cyklu od Adventu až do doby po svatém Duchu. Otevřeme oči víry, žijme tak, aby se na nás jevily rysy tohoto božského vzoru, abychom se mu přizpůsobovali slovem i skutky. Je to viditelný vzor a ukazuje nám, jak si mezi námi počíná Bůh a jak

všechno posvěcuje ve svém přesvatém lidství, i naše sebeobyčejnější konání, všechny i ty nejskrytější city a nejlubší bolesti.

Hleďme na tento vzor, hleďme na něj zrakem víry. Snad nás to někdy svádí, abychom záviděli Ježíšovým současníkům, že ho mohli vidět, slyšet, provázet. Ale víra nám ho stejně zpřítomňuje a to přítomností o nic méně účinnou našim duším. Vždyť sám Spasitel sám prohlásil: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“ (Jan 20,29). Tím nám říká, že pro nás není méně výhodné, zůstáváme-li s ním ve styku vírou, než kdybychom na něho pohlíželi v jeho lidské podobě. Je to vpravdě vlastní Syn Boží, kterého vidíme žít a jednat, čteme-li svaté evangelium nebo slavíme-li jeho svatá tajemství. Vše, co můžeme o něm povědět, je obsaženo ve slovech: „Ty jsi Syn Boha živého“. A v tomto světle jeho božského synovství jej musíme jakožto svůj vzor pozorovat především. Pozorujme jej, rozjímejme o něm, ne však dokrinářsky, suše a chladně, nýbrž láskyplně a při tom pozorně a učenlivě, abychom dovedli napodobovat svým životem i jeho nejjemnější rysy, hlavně pak jeho rys základní a nejdůležitější, vůli žít jedině pro nebeského Otce. Na tomto rysu lze uvést celý jeho život. Všechny Kristovy ctnosti vyplývají z tohoto zaměření jeho duše k Otci, a toto zaměření samo není ničím jiným než ovocem tajemného, nevýstižného spojení, jímž je v Pánu Ježíši celé jeho lidství strhováno do onoho božského proudu, který unáší Syna k Otci.

Jádro pravého křesťanství spočívá tedy v tom, že jsme prostřednictvím posvěcující milosti účastni Kristova Božího synovství, a to ctnostmi zobrazujeme rysy tohoto jedinečného pravzoru dokonalosti, napodobujeme tím svého božského Spasitele v jeho skutcích. – To je totéž, co od nás žádá svatý Pavel, když říká, abychom „se v Pána Ježíše Krista oblékli“ (Řím 13,14), „a nesli v sobě jeho obraz“ (1Kor 15,49).

Christianus alter Christus – křesťan je druhým Kristem. Tento správný výměr nám podává, i když ne doslova tedy jistě alespoň podle smyslu celá křesťanská tradice. „Je druhým Kristem“, protože křesťan prostřednictvím milosti je dítětem Boha Otce a Kristovým bratrem zde na zemi, aby se jednou stal jeho spoludědicem v nebesích. „Druhým Kristem“ protože všechna jeho činnost

– myšlenky, touhy i skutky – má svými kořeny spočívat v této milosti, aby se projevoval myšlenkami, touhami a skutky Ježíšovými a byla tak věrným napodobením jeho celého života: „to smýšlení zajisté mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši“: *Hoc enim sentite in vobis quod et in Christo Jesu* (Flp 2,5).

3. KRISTUS, NÁŠ VYKUPITEL, A NEKONEČNÝ POKLAD NAŠICH

MILOSTÍ: CAUSA SATISFACTORIA ET MERITORIA

Stručný obsah: Kristus nám svým zadostiučiněním zasloužil milost Božího synovství. – 1. Lidské pokolení, zplozené hříšným Adamem, by nikdy nebylo schopné opět si získat věčné dědictví, plné zadostiučinění mohl dát jedině Bohočlověk. – 2. Ježíš, náš Vykupitel. Nekonečná cena všech skutků vtěleného Slova. K vykoupení však byla určena jen oběť na kříži. – 3. Ježíš Kristus si vydobyl zásluhy nejen pro sebe, nýbrž i pro nás. Tyto zásluhy se zakládají na Kristově milosti, již byl ustanoven hlavou lidského pokolení, dále na svrchované svobodě a nevýslovné lásce, s nimiž podstoupil své umučení za celé lidstvo. – 4. Kristovo zadostiučinění a jeho zásluhy mají nekonečnou účinnost a jsou pramenem neomezené důvěry. – 5. I nyní se Kristus u svého Otce bez ustání za nás přimlouvá. Ve své slabosti máme nárok na nebeské milosrdenství. Jak oslavujeme Boha dovoláváním se zadostiučinění jeho Syna.

V předcházející úvaze jsme si vyložili, že podstatu naší svatosti tvoří napodobování Krista v jeho stavu milosti, a v jeho ctnostech. Abychom tento božský vzor, Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka, lépe poznali, snažili jsme se si jej postavit před svůj duchovní zrak. Rozjímavé patření na našeho Pána a Spasitele, tak vznešeného svou osobou a tak obdivuhodného svým životem a skutky, dovede jistě roznítit v našem srdci vroucí touhu, abychom se mu podobali a s ním se spojili.

Smí si však lidské stvoření dělat nárok na to, že dovede v sobě zobrazovat rysy vtěleného Slova a účastnit se jeho života? Bude zobrazovat rysy vtěleného Slova a účastnit se jeho života? Bude mít sílu, aby kráčelo touto jedinou cestou, která vede k Otci? – Ano. Zjevení nám říká, že se nám dostane této síly v milosti, kterou nám zasloužilo Kristovo zadostiučinění.

Bůh řídí vše moudře. Je nestvořená moudrost sama. Když pojal od věků úmysl učinit nás podobné obrazu svého Syna, můžeme být jisti, že se také postaral o neomylně působivé prostředky,

abychom dosáhli tohoto cíle. Nejenže se můžeme odvážit, uvést v sobě ve skutek tento božský ideál, nýbrž vybízí nás k tomu sám Bůh. „Předurčil nás, abychom byli podobni obrazu jeho Syna! Chce, abychom jeho milované rysy vždy víc a více vykazovali, třebaže jsme toho schopni jen v omezené míře. Touha po dosažení tohoto ideálu není ani pýchou, ani opovržlivostí, nýbrž odpovědí na vybídnutí samého Boha: „Toho poslouchejte“: *Ipsum audite*. Úplně k tomu stačí prostředky, které nám Bůh dal. Viděli jsme, že Kristus je nejen jediným a všeobecným vzorem veškeré dokonalosti, nýbrž i vlastní příčinou našeho posvěcení, a to příčinou dostičinící, záslužnou a účinnou: *causa sarisfactoria, meritoria a efficiens*. Z něho svou milost čerpáme, protože zaplatil svým životem, utrpením a smrtí nejvyšší spravedlivému Bohu všechny naše dluhy a tím si zasloužil, že nám může všelikou milost udílet.

Rozjímejme nyní o této radostné pravdě. O tom, že Pán Ježíš je příčinou naší svatosti, si řekneme až v příští úvaze.

I.

Co to znamená, řekneme-li, že Kristus je dostičinící a záslužnou příčinou našeho posvěcení a naší spásy?

Když Bůh stvořil prvního člověka, obdařil ho spravedlností a milostí. Učinil ho svým dítětem a dědicem. Ale Boží plán byl hříchem zvrácen. Adam, hlava lidského pokolení, přestoupil Boží příkaz, a tím ihned ztratil všechno právo na božský život i na božské dědictví, a to pro sebe i potomstvo. Všichni se stali otroky ďábla (Sk 26,18), a dělí se s ním i o nemilost. Proto se podle svatého Pavla rodí jako „nepřátelé Boží“ (Řím 5,10), jako „synové hněvu“ (Ef 2,3), tedy jako vyloučení z věčné blaženosti (Řím 2,2; 5,15-18).

Což se z Adamových potomků nenajde nikdo, aby své bratry vykoupil a sňal z nich kletbu, která je tíží? V Adamovi hřešili všichni, a žádný z nich nebude moci dát náležité zadostiučinění ani za sebe ani za své drahé. – Hřích je bezpráví, spáchané na Bohu, bezpráví, jež je nutno odpykat. Člověk jakožto pouhé stvoření není sám o sobě schopen, aby dokonale splatil Boží velebnosti dluh zaviněný takovou chybou, že její zloba je nekonečná.

Má-li být zadostiučinění úplné, musí je dát osoba svou důstojností rovná osobě uražené osoby. Je-li uražen panovník, jsou s tím vzhledem k jeho postavení spojeny následky mnohem vážnější, než je-li stejně uražen prostý poddaný. „Hřích, spáchaný proti Bohu, je nekonečný vzhledem k nekonečné Boží velebnosti: *Pecatum contra Deum commissum infinitatem haber ex infinitate diviae majestatis; tanto enim offensa est major quanto major est ille in quem delinquitur*. „Urážka je tím větší, čím větší je ten, komu byla učiněna“ (svatý Tomáš Akvinský, Summa III, ot. 1., čl.2 ad 2, srov. I-87, čl.4). – Pro zadostiučinění platí obrácená zásada: Jeho velikost se neřídí podle důstojnosti toho, kdo je přijímá, nýbrž toho, kdo je dává. Přijímá-li král poctu prostého venkovana i poctu knížete, je zřejmé, že pocta od knížete bude vzácnější.

Rozdíl mezi námi a Bohem je nekonečný. Má si proto lidstvo zoufat? Nebude urážka Bohu učiněná nikdy napravena? Nebude člověku nikdy vráceno vlastnictví věčných dober? Jen Bůh sám mohl dát na tyto zoufalé otázky odpověď.

Vidíme, že tato odpověď byla stejně milosrdná jako spravedlivá. Bůh ve svém nevyzpytatelném úradku rozhodl, aby lidstvo bylo vykoupeno zadostiučiněním, rovnocenným jeho nekonečně svatým pravům, a aby toto zadostiučinění bylo dáno obětí, která by svobodně a dobrovolně podstoupila za hříšné lidstvo krvavou smrt. – Kdo bude tou obětí? Kdo bude tím vykupitelem? „Ty jsi ten, který má přijít?": *Tu es qui venturus er ?* (Mt 11,3). Bůh ho slíbil hned po prvním hříchu, ale před jeho příchodem uplynou tisíce a tisíce let. Tisíce a tisíce let bude lidstvo spínat ruce v hloubi děsné propasti, z níž se nebude moci vyprostit. Tisíce a tisíce let bude hromadit oběť a celopal na celopal, aby se osvobodilo ze svého otroctví.

Až nastane „plnost času“, pošle Bůh slíbeného Vykupitele. Pošle jej, aby vysvobodil tvorstvo, aby zničil hřích a lidstvo smířil s Bohem. A ten, kterého pošle, nebude nikdo jiný, než sám Syn Boží, jenž se stane člověkem.

Jakožto člověk vzešlý z Adamova pokolení se bude moci dobrovolně nabídnout za všechny své bratry a vzít trest za jejich hříchy na sebe. Tím, že se svobodně vydá, aby byl mučen, aby py-

kal na vlastním těle schopném trpět, si bude moci získat zásluhy. Protože to budou zásluhy nekonečné ceny, jeho zadostiučinění bude úplné a náprava dokonalá. Svatý Tomáš Akvinský učí: „Nekonečné zadostiučinění, které by úplně stačilo, než v úkonu plně nekonečném svou cenou, totiž v úkonu samého Boha (Summa III, ot.1,čl.2,ad2). Týž teolog říká jinde: „Jako žádá spravedlnost, aby trest byl úměrný vině, tak, – jak se zdá – též žádá, aby zadostiučinění za hřích dal ten, kdo hřích spáchal. Proto výkupné, jež mělo být nabídnuto jako zadostiučinění za přirozenost porušenou hříchem, muselo být vzato z této přirozenosti“ (Summa III, ot. 4,čl. 6).

Bůh tak rozhodl. Mohl by rozhodnout i jinak, ale jeho moudrosti, moci a dobrotě se zalíbilo, aby zvolil tento obdivuhodný způsob našeho vykoupení, způsob, o němž bychom měli denně rozjímat a jej velebit. Svatý Řehoř Veliký říká: „Lidství našeho Spasitele mu dovolilo zemřít a dát za lidstvo zadostiučinění. Jeho božství mu zase dalo moc vrátit nám milost posvěcující“ (Moralia in Job 17). Hříchem znetvořená lidská přirozenost propadla smrti. Táž lidská přirozenost, spojená s Bohem, se stala zdrojem milosti a života: „Aby odtud, odkud vzešla smrt, povstal život“: *Unde mors oriebatur inde vita resurgeret* (Mešní preface o svatém Kříži).

II.

Svatý Pavel píše: „Když přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna učiněného ze ženy, aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom byli přijati za syny“ (Gal 4,4-5). Osvobodil lidstvo ze hříchu a vrátil mu Boží synovství – to je poslání vtěleného Slova a dílo, jež měl Kristus na zemi vykonat.

Již jeho jméno Ježíš, které mu dal sám Bůh, není bez hlubokého významu, jak podotýká svatý Bernard (Kázání I. O obřezání Páně). Jméno Ježíš není ani nahodilé, ani prázdné. „Označuje jeho zvláštní spasitelné poslání a poukazuje na jeho dílo vykoupení světa.“ Anděl říká: „Nazveš ho jménem Ježíš, neboť on spasí svůj lid od jeho hříchů“ (Mt 1,21).

Hle, již přichází. Pozorujme ho v této slavné chvíli, jedinečné v dějinách lidstva. Co říká? Co činí? Vcházeje na svět, říká Otci: „Oběti krvavé ani dary jsi nechtěl, ale tělo jsi mi připravil. Zápalné oběti za hříchy se ti nelíbily. Tu jsem řekl: Hle, přicházím“ (Žid 10,5-7, srv. Ž 39,7-8). Tato slova svatého Pavla nám odhalují první hnutí Kristova srdce v okamžiku Vtělení. Když se takto Kristus úplně odevzdal Otci, a to v oběť, „zaplesal“, jak říká žalm 18, „jako obr, který má proběhnout závodní dráhou“: *Exultavit ut gigas ad currendam viam*.

Jako obr, neboť je Bohočlověkem. Všechno jeho konání, všechny jeho činy jsou konáním a činy Božími a proto schopny, aby byly důstojnou poctou nejvyššího svatého Boha.

Filosofie učí, že se činy přisuzují osobám: *Actiones sunt suppositorum*. Všechny různé úkony, jimiž se projevuje náš život, vznikají z lidské přirozenosti a z jednotlivých jejích schopností, ale v poslední příčině je přisuzujeme osobě, která tuto přirozenost má a těchto schopností užívá. Proto říkáme, že myslíme rozumem, vidíme očima, slyšíme ušima. Slyšet, vidět a myslet to jsou úkony lidské přirozenosti, ale konec konců je přenášíme na osobu: já, já sám slyším, vidím, myslím. Třebaže každý z těchto úkonů vyvěrá z různé schopnosti, přece jen náleží jedné a téže osobě, která má přirozenost těmito schopnostmi nadanou.

V Ježíši Kristu je lidská přirozenost, dokonalá a v sobě úplná, spojena s osobou Slova, s osobou Syna Božího. Kristus mohl konat četné úkony jen ve své lidské přirozenosti jako pracovat, chodit, spát, jíst, trpět a umírat, mohl to jen jako člověk, svou lidskou přirozeností. Všechny tato činnosti však náleží božské osobě Slova, s nímž je spjata Kristovo lidství. Je to tedy božská osoba, které jedná a působí skrze přirozenost lidskou.

Z toho plyne, že veškerá činnost, kterou vyvíjí lidství Ježíše Krista, i činnost sebenižší, sebeobyčejnější, sebestprostší, a co do pozemského trvání omezenější, se připisuje božské osobě, s níž je spojeno lidství. Je to Boží činnost, podle teologického výrazu „teandrická“, tj. činnost Bohočlověka (theos=Bůh, anér=muž, člověk). Odtud plyne její nadzemská krása a vznešenost, odtud i její nesmírná mravní cena, nekonečná hodnota a nevyčerpatelná

účinnost. Mravní cena lidských skutků Kristových se měří podle nekonečné důstojnosti božské osoby, v níž má Kristova lidská přirozenost své bytí a v níž i jedná.

Platí-li to o nejnepatrnějších Spasitelových skutcích, oč více to platí o dvou činech, v nichž spočívá jeho poslání na zemi, nebo které s ním souvisí, o tom, že se dobrovolně nabídnul za neposkvrněnou oběť namísto nás, aby zaplatil naše dluhy a svým odpykáním a zadostiučiněním nám vrátil božský život.

To je úkol, který má splnit, to je ta závodní dráha, kterou musí proběhnout. Izaiáš říká: „Bůh složil na něj nepravost nás všech“ (53,6). Na člověka, jako jsme my, z pokolení Adamova a přece spravedlivého, nevinného a bez hříchu. Protože se stal s námi zajedno v naší přirozenosti a hříšnosti, zasloužil nám, abychom se stali zajedno v jeho spravedlnosti a svatosti. Podle důrazných slov svatého Pavla: „Bůh, poslav Syna svého v podobě těla hříchu a pro hřích, odsoudil hřích na těle“ (Řím 8,3). A s ještě větším důrazem říká: „Krista, který hřích nepoznal, učinil pro nás hříchem“ (2Kor 5,21). Jak významný je to výraz „učinil hříchem“. Apoštol zde totiž nepraví, „učinil hříšníkem“, nýbrž přímo „hříchem.“

Kristus se podvolil vzít na sebe všechny naše hříchy, takže umírá na kříži takřka jako ztělesněný všeobecný hřích světa. Dobrovolně nás zastoupil, a proto bude stižen trestem smrti. Výkupné za nás bude zapraveno jeho krví (srov. Sk 20,28). Lidstvo bude vykoupeno „nikoliv porušitelnými věcmi, zlatem nebo stříbrem, nýbrž drahocennou krví bezúhonného a neposkvrněného Beránka, krví Ježíše Krista, jenž byl k tomu předurčen před ustanovením světa“ (1Pt 1,18-20).

Kéž bychom nikdy nezapomínali, že „jsme vykoupeni za velikou cenu (1Kor 6,20). Až do poslední kapky prolil za nás božský Spasitel svou krev; pro naše vykoupení by stačila její jediná krůpěj, i nejmenší utrpení a nejlehčí pokoření Kristovo, ba i jediný povzdech, jenž by se vyřinul z jeho přesvatého srdce, by stačil k smytí všech hříchů a zločinů, které byly spáchány. Každý Kristův úkon jakožto úkon božské osoby by byl zadostiučiněním nekonečné ceny. Avšak věčný Otec chtěl zjevit zrakům celého světa

nesmírnou lásku svého Syna k sobě, „aby svět poznal, že miluji Otce“ (Jan 14,31), a jeho nevýslovně milosrdnou lásku k nám – „větší lásku nad tuto nemá nikdo“: *Majorem hac dilectionem nemo habet* (Jan 15,13) – chtěl nás ještě více přesvědčit o tom, jak velká je svatost Boží a jak hluboká zloba hříchu, a ještě z dalších důvodů, které nejsme schopni vypátrat. Vykoupení je tajemstvím víry. Když nám bylo zjeveno, jsme sice s to poznat jeho příčinu a vlastnosti, ale ve svém jádře nám zůstává utajeno. Proto je nazývá i svatý Pavel „Skryté tajemství“: *Sacramentum absconditum* (Ef 1,9; 3,3). Požadoval na odpykání zločinů lidstva všechny útrapy, muka i konečně smrt svého božského Syna. Plné zadostiučinění bylo dáno teprve tehdy, když Ježíš, umíraje na kříži, zvolal: „Dokonáno jest!“: *Consumatum est*. Teprve tehdy bylo splněno jeho poslání na zemi a dokončeno dílo spásy.

III.

Svým zadostiučiněním jako ostatně všemi skutky svého života nám Ježíš Kristus zasloužil veškerou milost, kterou potřebujeme k odpuštění hříchů a ke spáse a posvěcení.

Co rozumíme pod slovem „zásluha“? Mluvíme-li o zásluze v jejím vlastním smyslu – teologie ji nazývá *meritum de condigno*, rozumíme tím právo na odměnu. říkáme-li, že Kristovy skutky jsou záslužnými pro nás, znamená to, že Kristus získal jimi právo, aby nám byl dán věčný život a všechny milosti, které jsou nutné k jeho dosažení. To měl na mysli i svatý Pavel, když napsal: „Byli jsme ospravedlněni, tj. stali jsme se spravedlivými před očima Božíma, nikoliv svými skutky, nýbrž „zdarma“, pouhým Božím darem, totiž jeho milostí, které se nám dostává pro vykoupení skrze Ježíše Krista“ (Řím 3,24). Jinými slovy: „Ježíšovo umučení, vrchol a koruna všech jeho pozemských skutků, je nám zdrojem věčného života. Kristus je záslužnou příčinou – *causa meritoria* – našeho posvěcení.

Čím je tato zásluha odůvodněna? – Každá zásluha je osobní. Jsme-li ve stavu milosti, můžeme si zasloužit tuto milost, ale tato zásluha zůstane omezena jen na naši osobu. Jiným nemůžeme zasloužit milost, nanejvýš ji můžeme od Boha vyprošovat pro jiné.

ho. Jak mohl pro nás něco zasloužit Ježíš Kristus? Kde máme hledat nejhlubší a poslední důvod toho, že náš Spasitel je schopen, aby nejen něco zasloužil sobě, např. oslavení svého lidství, nýbrž aby zasloužil i jiným, nám a celému lidskému pokolení věčný život?

Zásluha je ovocem a průvodkyní milosti a tak má, smíme-li to tak říci, týž rozsah jako milost, na níž se zakládá. V Ježíši Kristu je posvěcující milost v nejvyšší, plné míře, a jejím prostřednictvím může Pán Ježíš získat sobě každou zásluhu. Tato milost není omezena jen na něj, nemá jen osobní ráz, nýbrž požívá výsady všeobecnosti. Kristus byl předurčen, aby se stal naší hlavou, vůdcem a zástupcem. Věčný Otec z něj chce učinit „prvorozeného ze všeho tvorstva“: *Primogenitum omnis creaturæ*. Poněvadž byl předurčen za hlavu všech vyvolených, a protože se stal svým vtělením členem lidského pokolení, dostává jeho milost zvláštní všeobecný charakter. Jejím cílem není jen posvěcení Ježíšovy lidské duše, nýbrž jeho povýšení v nadpřirozeném řádu na hlavu všeho lidstva. Bohověda nazývá tuto milost „milost ústřední“: *gratia capitalis* (viz svatý Tomáš Akvinský: *Summa I* ot. 48. čl. 1).

Odtud mají všechny Ježíšovy skutky, hledíme-li na ně ve vztahu ke všem lidem, zcela určitý společenský význam. Vše, co Kristus koná, činí nejen pro nás, nýbrž i naším jménem. Proto učí svatý Pavel: „Jako jsme všichni byli strženi neposlušností jednoho člověka, Adama, do hříchu a hříchem do smrti, tak stačila poslušnost – a jaká poslušnost – jednoho člověka, jenž je spolu Bohem, aby nás všechny uvedla do řídu milosti“ (Řím 5,19). Je naší hlavou a tak nám získal Ježíš Kristus všem zásluhy, stejně jako náš zástupce dal za nás zadostiučinění. A protože je Bůh, je cena jeho zásluh nekonečná a jejich účinnost nevyčerpatelná.

Kristovy zásluhy se nám musí stát vlastními, aby se nám dostalo jejich účinnosti. Toto přivlastňování počíná křtem. Jím jsme přivtěleni ke Kristu a stáváme se živými údý jeho mystického těla. Jím se provedlo spojení hlavy s údý. Křtem ospravedlnění si můžeme již sami získat tyto zásluhy.

Co dává Kristovu zadostiučinění takovou krásu a cenu je okolnost, že svá utrpení vzal na sebe dobrovolně a z lásky. Svoboda

jednání je nezbytným předpokladem pro zásluhy. Vynucený skutek nemůže být záslužný. Svátý Bernard říká: „Kde není svobodné jednání, tam není ani zásluhy“ (Kázání I k Písni písní).

Tato svoboda se jeví v celém vykupitelském poslání našeho božského Spasitele. Bohočlověk Kristus se uvolil trpět naprosto dobrovolně, a to na těle schopném utrpení a bolesti. Když řekl Otcí při svém příchodu na svět: „Hle, přicházím, abych vykonal tvou vůli“ (Žid 10,7 a Ž 39,9), tu viděl již před sebou jasně všechna pokoření, všechna muka i bolestnou smrt, a přece je dobrovolně přijal z lásky k svému Otcí a k nám. „Ano, z celého srdce chci plnit tvůj zákon“ (Ž 39,9).

Tuto vůli si Kristus uchoval nezměněnu po celý život. Stále má před očima hodinu své krvavé oběti, očekává ji s netrpělivostí a nazývá ji „svou hodinou“ (Jan 13,1), jako by jen ona měla pro něj význam. Mluví o své smrti k učedníkům, předem je upozorňuje na její podrobnosti slovy tak jasnými, že se nemohou mýlit. A když se svátý Petr, hrozící se myšlenky, že by měl hledět na smrt svého Mistra, chce protivit jeho trpitelské vůli, Pán Ježíš jej odmítá: „Nemáš na zřeteli Boží věc“ (Mk 8,31-33). On však zná svého Otce, a z lásky k němu a z milosrdenství k nám touží po utrpení veškerou vroucností své přesvaté duše, ale s naprostou svobodou, plnou vládkyní sebe samé. Jakkoliv je tato láskyplná vůle tak v něm živá, že se stává téměř sálající výhní („prahnu po tom být pokřtěn křtem, křtem krve“), přece nikdo nemá moc, život mu vzít, nýbrž on jej „dá sám od sebe“ (Jan 16,18). Hle, jak dokazuje pravdivost těchto slov: Jednoho dne ho chtějí nazaretští občané svrhnout ze skály, ale Ježíš s obdivuhodným klidem odchází z jejich středu (Lk 4,30). Jindy ho chtějí kamenovat jeruzalémští židé, protože tvrdí o sobě, že je Bůh, ale „on se skryl a vyšel z chrámu“ (Jan 8,59), neboť dosud nepřišla jeho chvíle.

Vydá se jim však, jakmile přijde tato chvíle. Pohlédněme na něj v předvečer jeho smrti na hoře Olivetské. Blíží se k němu ozbrojená tlupa, aby ho zajala a odvedla k odsouzení. „Koho hledáte?“, táže se jich. Když odpovídají: „Ježíše nazaretského“, říká jim prostě: „Já to jsem“. Toto jediné slovo z jeho úst stačilo, aby se zhroutili k zemi jeho nepřátelé. Mohl je nechat tak zhroucené svou bož-

skou všemohoucností, mohl i jak sám řekl, „prosit Otce, aby mu dal na ochranu celé pluky andělů“ (Mt 26,53). Právě v tomto okamžiku jim připomíná, že ho vídali denně v chrámě a nemohli na něj vztáhnout ruce. Tehdy ještě nenastala jeho chvíle a proto jim nedal svolení, aby se ho zmocnili. Nyní však uhodila hodina, kdy se má pro spásu světa vydat svým katanům, kteří sami jednají jen jako nástroje pekelných mocností. „Toto je vaše hodina a moc temnot“ (Lk 22,53). Žoldáci ho vláčí od soudu k soudu a on se tomu nebrání. Jen před nejvyšším židovským knězem prohlašuje za pravého Božího syna, ale potom se plně vzdává zuřivosti nepřítel až do své smrti na kříži.

Náš božský Spasitel se dal dobrovolně odsoudit na smrt: „Obětoval se, protože sám chtěl“ (Iz 53,7). Tímto dobrovolným, láskyplným obětováním sebe samého na kříži, touto smrtí Bohočlověka, Beránka bez poskvrny, jenž se z lásky a úplně dobrovolně vzdal života, tím vším bylo dáno Boží spravedlnosti nekonečné zadostiučinění. Tím vším získal pro nás Kristus nekonečné zásluhy, tím vším byl lidstvu vrácen věčný život. Kristovou smrtí bylo dokonáno, co se vyžadovalo k zadostiučinění (svatý Tomáš Akvinský, 3. Sent. dist. 21, ot. 2, čl. 1 ad 3 a 4). „Dokonav své vykupitelské dílo, stal se příčinou věčné spásy všech, kdo ho poslouchají“ (Žid 5,9). Právě mohl svatý Pavel napsat: „V této vůli jsme posvěceni obětováním těla Ježíše Krista jednou provždy“ (Žid 10,10). „Kristus zemřel za nás za všechny“ (2Kor 5,15), za jednoho každého z nás „stal se smírnou obětí za naše hříchy, ale nejen za hříchy naše, nýbrž za hříchy celého světa (1 Jan 2,2), takže „je jediným prostředníkem mezi Bohem a lidmi“ (1Tim 2,5).

Jestliže rozjímáme o Božím plánu hlavně podle listů svatého Pavla, vidíme, že Bůh chce, abychom svou svatost a spásu hledali jen v krvi jeho Syna. Nemáme mimo něj jiného Vykupitele. „Není pod nebem jiného jména, daného lidem, v němž bychom mohli být spaseni“ (Sk 4,12). Jeho smrt je naprosto a nejvyšší účinná: „Jedinou obětí učinil na věky dokonalými ty, kteří jsou posvěceni“ (Žid 10,14). Vůli Boha Otce je, aby jeho Syn Ježíš, když se učinil v bolestném mučení zástupcem celého lidstva, byl i ustanoven hlavou všech vyvolených, které svou obětí a smrtí spasil.

Proto píseň, kterou vykoupené lidstvo pěje v nebi, je jen chvalozpěvem a díkyčiněním Ježíši Kristu: „Vykoupil jsi nás ze všeho pokolení a jazyka i lidu i národa svou krví“ (Zj 5,9). Až budeme v blažené věčnosti připojeni ke sborům svatých, až budeme hledět na svého Spasitele, pak i my spojíme své hlasy ve vroucím hymnu: „Tys nás vykoupil svou drahocennou krví od věčné smrti a od věčného zatracení jsme zachráněni tebou, tvým mučením, tvou obětí na kříži, tvým zadostičiněním, tvými zásluhami. Kriste Ježíši, obětovaný Beránku, tobě chvála a čest i sláva a moc na věky!“ (Zj 5,13).

IV.

Utrpení a smrt našeho Spasitele ukazuje svou cenu především na svém ovoci. Svatý Pavel nepřestává vypočítávat dobra, která nám zasloužil Bohočlověk svým životem a umučením. Kdekoliv se o nich Apoštol zmiňuje, uchvácen nadšením, stěží nalézá pro ně dostačující výrazy. Tak mluví o hojnosti (Řím 5,17), o přebohaté hojnosti (Ef 1,7), o bohatství, které ani nelze vyslovit (Ef 3,8). Říká: „Kristova smrt nás vykoupila za velikou cenu“ (1Kor 6,20), „smířila nás s Bohem a zjedнала k němu přístup“ (Ef 2,16-18), ospravedlnila nás (Řím 3,24), přinesla nám svatost a nový život v Kristu (Řím 6,4). Srovnáváje božského Spasitele s Adamem, snaží se nám ujasnit, že Adam nám přinesl hřích, odsouzení a smrt, zatímco Kristus, druhý Adam, nám vrací spravedlnost, milost a život“ (1Jan 3,14). „Jeho vykoupení bylo vpravdě hojné“ (Ž 129,7). „Není tomu tak s darem milosti, jak tomu bylo s vinou... neboť jestliže proviněním jednoho člověka se smrt ujala vlády zde na zemi, mnohem spíše ti, kteří dostávají hojnost milosti a daru ospravedlnění, budou panovat ve věčném životě skrze jednoho, skrze Ježíše Krista,... kde se rozhojnil hřích, tam se nadmíru rozhojnila milost“ (Řím 5,15-20). „Žádné zavržení není již pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši“ (Řím 8,1).

Tím, že Pán Ježíš dal naším jménem svému Otci zadostiučinění nekonečné ceny, odstranil překážku mezi člověkem a Bohem. Nyní pohlíží věčný Otec na lidské pokolení s láskou, neboť je vykoupeno krví jeho Syna. Pro něj nás zahrnuje všemi milostmi,

které potřebujeme k tomu, abychom „pro něho žili Božím životem a sloužili Bohu živému“ (Žid 9,14).

Každé nadpřirozené dobro, které nám Bůh udílí, všeliká osvěcení, jimiž pro nás nešetří, všechny pomocné prostředky našeho duchovního života jsou nám podávány na základě života, utrpení a smrti Ježíše Krista. Všechny milosti odpuštění, ospravedlnění a setrvání v dobrém, které Bůh vkládá do lidských duší, mají jediný zdroj v kříži. Když Bůh „tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna“ (Jan 3,16), když „nás vytrhl z moci temnot a přenesl do království Syna své lásky, v němž máme vykoupení a odpuštění hříchů“ (Kol 1,13-14), když podle svatého Pavla „Kristus miloval jednoho každého z nás a za nás se vydal“ (Ef 5,2), „aby nás vykoupil od veškeré nepravosti, a očistil si lid příjemný“ (Tit 2,14), proč bychom víře a důvěře v našeho Pána a Spasitele ještě váhali? Vše odpykal, vše zaplatil, vše zasloužil. A jeho zásluhy jsou určeny pro nás! „Tak jsme v něm zbohatli“, že jestliže chceme, „nám žádná milost k svatosti nechybí“ (1Kor 1,7).

Jak je vůbec možné, že se ještě stále setkáváme s dušemi malomyslnými, které si namlouvají, že svatost není pro ně, že nejsou schopny být dokonalé? Proč namítají, když se jim mluví o dokonalém životě. „Pro mne to není, nikdy nedospěji k svatosti?“ Co je toho příčinou? Nedostatek víry v účinnost Kristových zásluh. Vždyť sám Bůh si přeje, abychom byli svatými. „To je vůle Boží, vaše posvěcení“ (1Sol 4,3). Výslovně nám to přikazuje i náš Spasitel: „Buďte dokonalí, jako i Váš nebeský Otec je dokonalý“ (Mt 5,48). My však příliš často zapomínáme na Boží plán. Zapomínáme, že naše svatost je svatostí nadpřirozenou, a že jejím zdrojem je jen náš vůdce a naše hlava, Ježíš Kristus. Urážíme Kristovy nekonečné zásluhy a jeho nevyčerpatelná zadostiučinění. Sami od sebe v cestě milosti a zdokonalování postupovat nemůžeme, to je jisté. Pán Ježíš nám to potvrdil. „Beze mě nemůžete nic činit“ (Jan 15,5). Svatý Augustin dodává při výkladu těchto slov: „Ani málo ani mnoho se nemůže stát bez toho, bez něhož se nemůže stát nic (Pojednání k Janovu evangeliu 58,3), a má pravdu, ať jde o velké věci anebo o maličkosti, bez Ježíše Krista nejsem sám ničeho schopen. Tím však, že za nás zemřel, nám zjednal Kristus volný

a svobodný přístup k Otci (Ef 2,18; 3,12) a není milost, v níž bychom nemohli doufat skrze něho. Ty duše slabá ve víře, proč pochybuješ o Bohu, o našem Bohu?

V.

Nyní už Kristus nezískává zásluhy – to je možné jen do okamžiku smrti – ale jeho zásluhy stejně jako jeho zadostiučinění trvají dále v náš prospěch, neboť náš božský Spasitel „má kněžství nepomíjející, protože zůstává na věky. Proto může pro veškerou budoucnost být příčinou spásy těm, kteří přicházejí k Bohu skrze něj“ (Žid 7,24-25).

Svatý Pavel zvlášť důrazně poukazuje na to, že se nyní Kristus v nebi jako nejvyšší Velekněz za nás přimlouvá: „Kristus jako náš předchůdce vstoupil na nebesa“ (Žid 6,20). Sedí pak po Otcově pravici proto, „aby nám mohl pomáhat před Bohem“ (Žid 9, 24), „jsa stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25). Téhož výrazu užívá svatý apoštol v listě k Římanům: „Kristus,... jenž se za nás přimlouvá“ – aby zdůraznil, proč naše důvěra k Bohu nesmí mít mezí – „jenž nám ve svém Synu dal vše“ (Řím 8,32).

Kristus jakožto naše hlava neustále ukazuje Bohu Otci jizvy svých bolestných ran. Uplatňuje pro nás své zásluhy, a protože je hoden, aby jej Otec vždy vyslyšel, je jeho prosba splněna po každé. „Otče, věděl jsem, že mě vždy vyslyšíš!“ (Jan 11,42). Jak nesmírnou důvěru bychom měli mít v takového Velekněze, jenž jako milovaný Syn nebeského Otce je jím ustanoven za našeho vůdce a za naši hlavu, a který nám dává ve všech svých zásluhách a v celém svém zadostiučinění účast. „Hlava a tělo jsou takřka jedinou mystickou osobou, a tak se Kristovo zadostiučinění vztahuje na všechny věřící jakožto na jeho údy“ (svatý Tomáš Akvinský, Summa III, ot.48,čl.2 ad 1).

Když sténáme pod tíhou své slabosti, bídy a vin, stává se nám mnohdy, že bychom si nejraději postěžovali se svatým Pavlem: „Já nešťastný člověk! Cítím v sobě dvojí zákon: zákon žádostivosti, který mne ponouká ke zlému, a zákon Boží, který mne vybízí k dobrému. Kdo mě vysvobodí z tohoto zápasu, kdo mi dá vítězství?“ Slyšme apoštolovu odpověď: „Milost Boží skrze Ježíše

Krista, našeho Pána!“ (Řím 7,25). V Ježíši Kristu nalezneme vše, co je třeba k vítězství zde na zemi, aby nás čekal konečný triumf ve slávě věčné.

Kéž bychom byli hluboce proniknuti přesvědčením, že jsme bez Krista bezmocní a že v něm máme vše! „Jak by nám Bůh nedal s ním všechno? (Řím 8,32). Sami o sobě jsme velmi slabí. V duchovním životě se setkáváme se slabostmi všeho druhu, ale to nesmí být důvodem, abychom klesali na mysli. Tyto slabosti, nejsou-li dobrovolné, nám dávají nárok na Kristovo milosrdenství. Pohledme na nešťastníky, kteří se snaží vzbudit soucit u mimojdoucích, aby dostali almužnu: oni neskrývají svou bídu. Právě naopak, ukazují své hadry a své bolesti hodně zřetelně, protože v nich vidí svůj nárok na milosrdenství bližních. Jako tomu bylo s nemocnými, které přinášeli Kristu za jeho pobytu v Judsku, tak je tomu i s námi: musíme zjevit svou ubohost Pánu Ježíši, přiznat se k ní, vystavit ji jeho očím, a pak smíme doufat, že se smiluje nad námi. Svatý Pavel zvlášť poznamenává, že Kristus vzal naše slabosti – kromě hříchu – na sebe, aby mohl mít s námi soucit. A opravdu na několika místech evangelia (Lk 7,13; Mk 8,2 a srov. Mt 15,32) čteme, že „Ježíš byl dojat milosrdenstvím“ při pohledu na utrpení, jichž byl svědkem. Apoštol říká, že tento soucit si Kristus uchoval i ve své slávě. Proto dovozujeme: „Přistupujme s důvěrou k trůnu“ toho, jenž je pramenem milosti, neboť v této důvěře“ dojdeme milosrdenství“ (Žid 4,16).

Často jednáním oslavujeme Boha a vzdáváme mu poctu velmi příjemnou. Proč? Bůh chce, abychom vše našli v Kristu. Uznáváme-li pokorně svou slabost a hledáme-li útočiště v síle Kristově, pohlíží na nás nebeský Otec v láskyplné radosti, protože tím prohlašujeme jeho Syna Ježíše za jediného prostředníka, kterého dal nám pozemšťanům.

A jak hluboce byl přesvědčen o této pravdě svatý Pavel! V jednom svém listě vyznává, jak je ubohý a kolik musí svádět duchovních bojů, avšak po těchto slovech hned volá: „Rád se budu chlubit svými slabostmi“. Není to zvláštní? Místo, aby naříkal nad svými slabostmi a boji, veliký apoštol se jimi „chlubí“! Má proto dobrý důvod. Dodává totiž: „Aby ve mně přebývala síla

Kristova“ (2Kor 12,9). Nikoliv jeho, nýbrž Kristova síla, Kristova milost ho má dovést k vítězství, a proto má být vzdávána veškerá sláva jedinému Kristu.

Svatý Pavel přiznává naší slabosti velmi obsáhlé pole. Korintským píše: „Ne, že bychom byli způsobilí něco vymyslet sami od sebe, jakožto sami ze sebe“ (2Kor 3,5). Tím chce říci, že sami ze sebe se nezmůžeme ani na dobrou myšlenku, která byla měla cenu pro nebe – a tato slova psal z Božího vnuknutí! Nejsme toho schopni. Každé dobro, tedy i vše, co je dobrého a pro věčný život v nás záslužného, to vše pochází prostřednictvím Kristovým od Boha, jak říká v témže listě: „naše způsobilost je z Boha“, a jak k Filipánům rozvádí: „Neboť Bůh to je, který ve Vás působí chtění i konání podle své dobré vůle“ (2,13). Sami ze sebe nemůžeme nadpřirozeně ani chtít, ani myslet, ani jednat, ani o cokoliv prosit, krátce: „Beze mne nemůžete činit nic“: *Sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5).

Jsme proto hodni politování? Když svatý Pavel podrobně vylíčil naši slabost, píše tato významná slova: „Vše mohu v tom, jenž mě posiluje“ (Flp 4,13). „Vše mohu, ale ne sám ze sebe, nýbrž v Kristu, který nám vše zasloužil, v němž máme vše, a jemuž musí být naprosto vzdán veškerý dík a všechna sláva“. Neexistuje překážka, neexistuje nesnáz, kterou bych nemohl překonat, neexistuje zkouška, kterou bych nemohl vytrpět, neexistuje pokušení, jemuž bych nemohl odolat, budu-li posilován milostí, kterou mně Ježíš Kristus zasloužil. V něm a s ním mohu vše, protože v tom je právě největší vítězná sláva jeho moci, že činí slabého silným. „Postačí ti má milost, neboť síla se ve slabosti zdokonaluje“ (Kor. 12,9). Takto Bůh chce, aby všechna sláva stoupala k němu skrze Ježíše Krista, jehož milost vítězí nad našimi slabostmi: „aby byla velebena sláva jeho milosti“: *In laudem gloriae gratiae suae* (Ef 1,6).

Až se jednou octneme na Božím soudu, nebudeme moci namítat: „Pane Bože musel jsem překonávat příliš velké překážky a nemohl nad nimi proto zvítězit. Mé četné chyby mě připravily o veškerou odvahu.“ Bůh by nám odpověděl: „Jen tehdy by tě to omlouvalo, kdybys býval sám. Ale dal jsem Ti svého Syna Ježíše,

jenž vše odpykal a vše zaplatil. V jeho oběti jsou obsažena všechna zadostiučinění, která jsem zaplatil. V jeho oběti jsou obsažena všechna zadostiučinění, která jsem měl právo žádat za hříchy světa. Svou smrtí ti všechno zasloužil. Byl tvým vykoupením a slušelo se, aby se stal i tvým ospravedlněním, tvou moudrostí a svatostí. Měl jsi se opřít o něj. V mém božském plánu není můj Syn jen tvou spásou, nýbrž také zdrojem tvé síly, neboť všechno jeho zadostiučinění, všechny jeho zásluhy a všechno jeho bohatství – a to vše je nekonečné – bylo tvé již od křtu. Od chvíle, co zasedl po mé pravici, stále mně obětoval ovoce svého vykupitelského díla za tebe. U něj jsi měl hledat pomoc, neboť skrze něj bych ti byl dal hojnost síly, abys zvítězil nade vším zlem, jak mě o to prosil: Prosím, abys je ochránil od zlého (Jan 17,15). A zahrnul bych tě vším dobrem, protože se přimlouvá za vás bez ustání a nikoliv za sebe (Žid 7,25).

Kéž bychom znali nekonečnou cenu Božího daru! *Si scires donum Dei!* Kéž bychom především měli víru v nesmírné Ježíšovy zásluhy, víru živou, účinnou, z níž bychom mohli čerpat nepřemožitelnou víru v modlitbě a odevzdanost ve svých duchovních potřebách! S církví, jež končí v liturgii každou modlitbu k Bohu Otci slovy: „skrze Pána našeho Ježíše Krista, jenž s tebou živ je a kraluje“: *per Dominum nostrum Jesum Christum, qui tecum vivit et regnat*, prosme vždy i my ve jménu našeho milého Spasitele, jenž – když je stále našim živým prostředníkem – vládne jako Bůh s Otcem a Duchem svatým. Buďme si jisti, že se nám a skrze něj dostane každé milosti. Ve svém výkladu Božího plánu říká svatý Pavel, že „v Kristu máme vykoupení skrze jeho krev, odpuštění hříchů, podle jeho přebohaté milosti, která byla na nás hojně vyлита“ (Ef 1,7-8). Vládneme vším bohatstvím, které pro nás získal Kristus, za vlastní nám je učinil svatý křest. Stačí jen sáhnout na toto bohatství a ozdobit se jím, abychom byli jako ona „nevěsta, která stoupá z pouště“ své chudoby, ale „oplývá rozkoší, protože je opřena o svého milého“ (Pís. 8,5).

Kéž bychom žili podle těchto pravd. Náš život by pak byl stálou písní chvály a díky Bohu za „neocenitelný dar“ (2Kor 9,15), který nám dal ve svém Synu Kristu Ježíši. Stali bychom se tím

k prospěchu a radosti svých duší plně účastnými Božího plánu, jehož vůdčí myšlenkou je, abychom v Ježíši vše nacházeli, a když pak v něm také vše dostáváme, abychom vzdávali jemu a Otci v jednotě Ducha svatého „veškerou chválu a čest a slávu na věky věků“: *Sedenti in throno et Agno, benedictio et honor et gloria et potestas in sæcula sæculorum* (Zj 5,13).

4. KRISTUS, PŮVODCE VEŠKERÉ MILOSTI: CAUSA EFFICIENS.

Stručný obsah: – 1. Jak z Kristova pozemského žití jakožto nástroj Slova bylo jeho lidství pramenem milosti a života. – 2. Jak Kristus provádí tuto účinnost po svém nanebevstoupení. Předepsané prostředky: svátosti sice udělují milost samy sebou, avšak z moci Kristových zásluh. – 3. Všeobecnost svátostí. Vztahují se na celý náš nadpřirozený život. K těmto původním a pravým zdrojům milosti máme mít neomezenou důvěru. – 4. Posvěcující moc Ježíšova lidství mimo svátosti se uplatňuje duchovním stykem ve víře. Důležitost této pravdy.

I v této úvaze budeme ještě přemítat o velebení hodné osobě našeho Pána a Spasitele. Měli bychom tak činit často a rádi, bez ochabování a bez omrzelosti. Vždyť neexistuje námět, který by nám měl být dražší a mohl být užitečnější. V Kristu máme vše, mimo něj však není ani svatosti, ani spásy. Čím více do Božího plánu s pomocí Písma svatého vnikáme, tím jasněji se nám vynořuje základní a vše ovládající myšlenka, že Ježíš Kristus – pravý Bůh a pravý člověk – je středem stvoření i vykoupení, k němuž se vše vztahuje, a že je zdrojem jak každé naší milosti, tak veškeré slávy Boha Otce.

Rozjímání o Pánu Ježíši, již samo o sobě svaté, má nadto i moc posvěcující. Posvěcuje nás i jediná myšlenka na něj, jediný pohled, plný víry a lásky. A přece jen na tomto pouhém rozjímání o životě našeho božského Spasitele se nesmíme zastavit, jak je tomu u nejedné zbožné duše. Musíme jít dál. Nestačí, aby byl Kristus jedním z prostředků našeho duchovního života. Kristus musí být celým naším duchovním životem! Bůh Otec vidí a má ve svém věčném Slově, Ježíši Kristu všechno. Ačkoliv žádá slávu a chválu nekonečnou, přece ji nalézá ve svém Synu, ba i v tom nejmenším z jeho úkonů. Kristus je jeho milovaným Synem, v němž se mu zalíbilo. Proč by nemohl být vším i nám? Vzorem, za-

dosti učiněním, světlem, silou, radostí i nadějí? Tato pravda je tak důležitá, že jí musíme věnovat svou pozornost.

Duchovní život spočívá především v tom, že máme stále na zřeteli Pána Ježíše, abychom v sobě napodobovali jeho stav Syna Božího a jeho ctnosti. Duše, které vždy upírají svůj zrak na Krista, dovedou postřehnout v jeho světle, co v nich brání rozvoji božského života a hledají v něm sílu, aby odstranily překážky a zalíbily se mu. Prosí ho, aby jim byl oporou v jejich slabosti, aby jim udělil a v nich neustále posiloval ono základní zaměření, které je nezbytnou podmínkou veškeré svatosti – hledat vždy jen to, co je příjemné Bohu Otcí.

Takové duše vnikají hluboko do Božích plánů a postupují cestou dokonalosti a svatosti rychle a jistě. Nejsou v pokušení zmalomyslnět, když se dopustí chyb, neboť příliš dobře vědí, že samy nic ze sebe nezmohou. „Beze mě nemůžete činit nic“ (Jan 15,5). Ani jim nehrozí, že upadnou do pýchy nad svým pokrokem, jsouce přesvědčeny, že za svou dokonalost musí děkovat Kristu, jenž v nich sídlí, žije a působí. Nesou-li hojné ovoce, není to jen proto, že zůstávají v Kristu milostí a věrnou láskou, nýbrž i z toho důvodu, že Kristus zůstává v nich. „Kdo zůstává ve mně a já v něm, přináší mnoho ovoce“ (Jan 15,5).

Kristus není jen vzorem tohoto způsobu tak, jako je model malíři, když zhotoví podobiznu, a stejně nemůžeme srovnávat jeho napodobování s počínáním některých lidí nepřilíš vynikajících, když chtějí napodobit kteréhokoliv velikého muže, jemuž se obdivují. Takové povrchní a strojené napodobování nemůže vniknout do vnitra duše. Když napodobujeme Ježíše Krista, je to něco úplně jiného. Kristus je více než vzor, více než velekněz, získavší nám milost, bychom ho mohli následovat, nás Spasitel sám působí skrze svého Ducha v nitru naší duše a tak nám pomáhá, abychom ho následovali. A proč? Protože naše svatost, jak jsme viděli při výkladu Božího plánu, je podstatně nadpřirozeného řádu. Jakmile se Bůh jednou rozhodl, že nás učiní svými dětmi, nespokojil se a nikdy se nespokojí s přirozenou mravností a s přirozeným náboženstvím. Chce, abychom jednali jako děti z Božího pokolení. Tento nový, svatý život nám má být dán jedině skrze jeho

Syna a v jeho Synu prostřednictvím milosti, kterou nám zasloužil Ježíš Kristus. Všechnu svatost určenou naší duši, Bůh uložil v Kristu, a z jeho plnosti musíme přijímat každou milost, činící nás svatými: „Kristus je nám učiněn od Boha moudrostí a spravedlností, posvěcením a vykoupením“ (1Kor 1,30). Kristus má „všechny poklady moudrosti a vědomosti“ (Kol 2,3), a svatosti jen proto, abychom na nich mohli mít účast. Přišel, „abychom v sobě měli božský život a abychom ho měli hojnost“ (Jan 10,10). Svým utrpením a smrtí nám opět otevřel zdroj tohoto života, ale pamatujme, že tento zdroj života je pouze v něm a nikoliv mimo něj, a že on sám řídí jeho proud do nás. Milost, princip nadpřirozeného života, přichází k nám jen skrze Pána Ježíše Krista. Proto napsal svatý Jan: „Kdo má Syna, má život. Kdo nemá Syna, nemá život“ (1Jan 5,12).

I.

Budeme-li pozorovat našeho Spasitele v jeho pozemském životě, shledáme, proč je původcem veškeré milosti a zdrojem života. Takové rozjímavé patření je velmi prospěšné, neboť nám ukazuje, jak můžeme vše očekávat od Pána Ježíše.

Uvidíme, jak se jeho svaté lidství stává nástrojem, které božství užívá k tomu, aby šířilo kolem sebe milost a život a to především život a zdraví tělesné. – Přichází k němu malomocný a prosí ho o uzdravení. Ježíš vztáhne ruku, dotkne se ho a praví: „Chci, buď čistý“ (Mt 8,2-3). Přivedli mu dva slepce. Ježíš se dotýká jejich očí rukou a říká: „Staň se vám podle vaší víry!“ A jejich oči se otevřely světlu (Mt 9,28-30). Jindy přivedli ke Kristu hluchoněmého a prosili, aby vložil na něj ruku. „Ježíš ho odvedl ze zástupu do soukromí, vložil své prsty do jeho uší a nasliniv si prst, dotknul se jeho jazyka. Pak pohlédl k nebi, vzdechl a řekl: Otevři se! A člověk ihned slyšel, rozvázal se mu jazyk a on správně mluvil“ (Mk 7,32-35). Jako poslední příklad si uveďme Pána Ježíše u hrobu Lazara, kde křísí k životu mrtvého.

Ve všech těchto případech sloužilo svaté Kristovo lidství Bohu jako nástroj. Ten, který uzdravoval a křísil, byl božská osoba Slova, avšak užíval k těmto zázrakům lidskou, se sebou spojenou

přirozenost. Jejím prostřednictvím Syn Boží pronášel slova života, svýma lidskýma rukama se dotýkal nemocných, život plynul tedy z Kristova božství, ale k tělům a duším přicházel skrze jeho lidství. Teologicky bychom to vyjádřili takto: jeho lidství bylo pramenem života jen „jakožto nástroj spojený se Slovem“: *ut instrumentum conjunctum*. Proto chápeme, co tím míní svatý evangelista, když zaznamenal „že zástup se snažil Krista dotknout, protože z něho vycházela moc a všechny uzdravovala“ (Lk 6,19).

Náš Spasitel zachovává stejný postup i v řádu nadpřirozeném. Prostřednictvím svého svatého lidství, jeho úkonem, slovem nebo pohybem, odpouští věčné Slovo hříchy a hříšníky ospravedlňuje. Pohlédněme na Marii Magdalénu. Přichází uprostřed hostiny, pokleká u nohou Kristových a se slzami je omývá. Ježíš jí říká: „Odpouštějí se ti hříchy, tvoje víra tě spasila. Jdi v pokoji“ (Lk 7,48-60). Hříchy z ní sňalo božství, protože nikdo jiný to nemůže učinit, ale vyslovila to Ježíšova ústa. Jeho lidská přirozenost se stala nástrojem milosti. Jiný příklad z evangelia je ještě výmluvnější. K Ježíši přinesli ochrnuhlého, ležícího na nosítkách. „Odpouštějí se ti tvé hříchy,“ říká mu Ježíš. Ale farizeové, kteří to slyšeli, ale nevěřili v Ježíšovo božství, reptali: „Kdo je to, že si osobuje právo odpouštět hříchy? Jen Bůh je může odpouštět“ Kristus Pán, aby jim dokázal, že je Bůh, táže se jich: „Co je snazší říci. Odpouštějí se ti hříchy, či vstaň a chod? Abyste však viděli, že Syn člověka“ – všimněme si výrazu „Syn člověka“, Spasitel ho úmyslně užívá místo slov Syn Boží – „má na zemi moc dopouštět hříchy, říkám ti,“ a obrátil se k ochrnuhlému, „vstaň, vezmi své lože a jdi domů.“ Ten člověk ihned před ním vstal, vzal nosítka, na nichž ho přinesli a odešel domů, velebil Boha (Lk 5,18-25). To Kristus konal zázraky, odpouštěl hříchy a rozdílel milosti se svrchovanou mocí a svobodou, protože jakožto Bůh je zdrojem veškeré milosti a veškerého života, ale konal to vše prostřednictvím svého lidství. Z toho důvodu nazývá Efeský sněm toto lidství „oživujícím“, protože se stalo vlastnictvím Slova, jež má moc oživovat vše (kánon 11).

Stejně je tomu s Ježíšovým utrpením a smrtí. Náš Božský Spasitel trpí, pyká za hříchy a získává zásluhy svou lidskou přiroze-

ností. I zde se stává jeho lidství nástrojem Slova, působící svým utrpením naši spásu, vykupující nás a vracející nám život. „Byli jsme mrtvi v hříších, ale Bůh nás spolu s Kristem a skrze Krista oživil, když nám odpustil nám všechny hříchy“, píše svatý Pavel (Kol 2,13). Jasně to vystihl svatý Tomáš Akvinský: „Slovo, jež bylo na počátku u Boha, oživuje duše jako *agens principale*, jako vlastní a hlavní příčina, avšak jeho tělo a tajemství, která se v něm stala skutkem, účinkují k životu duše jako nástroj“ (Summa III., ot. 62, čl.5, ad 1). Ve chvíli, kdy se Ježíš Kristus z lásky k svému Otci a z lásky k nám šel vydat v ruce nepřátel, aby vrátil svou smrtí božský život celému lidstvu, prosí Otce, aby „oslavil svého Syna, jemuž odevzdal moc nade vším tělem, aby udělil věčný život všem, které mu dal“ (Jan 17,1-2), a tím svůj věčný plán v zásadě provedl. Bůh Otec totiž ustanovil Krista hlavou lidstva. Jedině v něm má lidstvo dosáhnout spásy. Kristus Pán nyní žádá, aby se to splnilo, protože právě odchází, aby se obětoval za nás, svými mukami a smrtí odpyká hříchy celého lidstva, a zasloužil mu všechnu milost života a spásy. Prosba Pána Ježíše byla vyslyšena. Protože svým utrpením a zásluhami dobyl lidskému pokolení spásu, stal se také všeobecným rozdavatelem milosti. „Zmařil sama sebe..., proto jej také Bůh v den nanebevstoupení povýšil a dal mu jméno, které je nade všechna jména“ (Flp 2,7 a 9), a „ustanovil ho dědicem všech věcí“ (Žid 1,2). Protože Kristus získal všechny národy svou krví, dal mu Otec v dědictví také všechny národy. „Požádej mě a učiním národy tvým dědictvím“ (Ž 2,8). Pro ně „je mu dána veškerá moc na nebi i na zemi“ (Mt 28,18), neboť „Otec miluje Syna a všechno mu dal do rukou“ (Jan 3,35).

A tak Ježíš Kristus, jedinečný vzor a nejvyšší velekněz, Vykupitel světa a všeobecný prostředník je nadto ustanoven rozdělovajícím veškeré milosti. „Vnitřní vlévání milosti“, učí svatý Tomáš Akvinský, „je vyhrazeno jedinému Kristu, jehož lidství, jsouc s božským spojeno, má moc ospravedlňovat“ (Summa III., ot. 8, čl. 6). Na jiném místě (III. ot. 8, č. 5) říká: „Kristova duše dostala milost v nejvyšším stupni její plnosti. Proto je na místě, aby Kristus dával na ní duším účast. Tak plní svou úlohu hlavy a vůdce círk-

ve. Z toho plyne, že milost zdobící duši Kristovu je v podstatě shodná s tou, která nás očišťuje.“

II.

Někdo by mohl namítnout: „Jak je možné, aby se nám tato tajemná díla milosti a života nyní sdělovala, když Kristus vstoupí na nebesa, takže ho zde na zemi ani nevidíme, neslyšíme ani se ho nedotýkáme? Jak může nyní v nás dojít k této Kristově účinnosti? Jak, abychom užili filosofického výrazu, je nyní Pán Ježíš *causa efficiens*, účinnou příčinou naší svatosti, a jak milost, zdroj nadpřirozeného života v nás nyní působí?

Kristus-Bůh je neomezeným pánem svých darů a je též neomezeným pánem způsobů jejich udílení. Jak nemůžeme omezit jeho moc, tak ani nemůžeme vymezit jednotlivé způsoby jeho činnosti. Považuje-li to za vhodné, může vlévat do duše milost přímo. Takových příkladů Boží štědrosti a svobody jsou životy světců plné.

Pro nynější ekonomii lidské spásy jsou však obyčejnou a pravidelnou cestou, po níž k nám přichází Kristova milost, především svátosti, jež ustanovil sám Spasitel. Mohl by nás posvětit také jinak, ale od chvíle, kdy určil tyto spásonosné prostředky – a k tomu má jakožto Bůh a původce nadpřirozeného řádu výlučné právo – od té chvíle se tedy musíme k nim obracet v první řadě. Vše, co může vymyslet křesťanská askeze, aby v nás uchovala a rozmnožila božský život, má hodnotu jen natolik, pomáhá-li nám čerpat z těchto životních zdrojů buď více nebo méně hojně. Jsou to vskutku pravé a čisté a spolu i nevyčerpatelné prameny a v nich neomylně nalezneme onen život, jehož plnost má Ježíš Kristus a na němž i nám chce dát účast: „Přišel jsem, aby měli život“ (Jan 10,10).

Přístupme tedy blíže k těmto prostředkům. Nebudeme zde vykládat celou nauku o svátostech, povíme si aspoň tolik, abychom poznali, jak z nich vyzařuje dobrota a moudrost našeho božského Spasitele.

Co je to svátost? Tridentský sněm definoval učení o svátostech s podivuhodnou přesností. říká, že svátost je viditelné znamení

neviditelné milosti, znamení, jež tuto milost obsahuje a uděluje. Je to znamení viditelné, vnější, hmatatelné. My lidé jsme hmota a duch. Ježíš Kristus, aby navenek naznačil milost, která v našich duších působí, používá hmoty: vody, oleje, obilí, vína a také slov a vkládání rukou. Je věčnou moudrostí a tak přizpůsobil viditelné prostředky naší hmotné i duchovní přirozenosti, aby nám jimi udílel milost. Svátý Jan Zlatoústý říká: „Kdybys byl nehmotný, dával by ti nehmotné dary, ale protože duše je spojena s tělem, dává ti to, co mohu také chápat smysly. (Kázání 82 na Matoušovo evangelium a kázání 60 k lidu Antiochie).

Řekli jsme: „aby milost udílel“, neboť tato znamení, tyto svátostné obřady ji nejenže naznačují, nýbrž vskutku obsahují a udělují, jsouce prostředky účinnými a působícími v nás milost z vůle a ustanovení samého Ježíše Krista, jemuž dal Otec plnou moc a jenž je pravým Bohem s Otcem a Duchem svatým. Účinkem svátosti je milost, působená v nitru naší duše.

Poslouchejme, co o tom říká náš božský Spasitel. Učí nás, že křestní vodou jsme obmyti ze svých vin, že jsme zrozeni k životu milosti, že se stáváme dětmi Božími a dědici nebeského království: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůžeme vejít do království Božího“ (Jan 3,5). Učí nás, že rozhřešující slovo jeho služebníka smývá naše hříchy: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim“ (Jan 20,23). Učí nás, že pod způsoby chleba a vína jsou skutečně přítomny jeho tělo a jeho krev, a že je musíme požívat, chceme-li si uchovat nadpřirozený život. Učí nás o manželství, že člověk nemůže rozdělit to, co spojil Bůh. Ústní podání pak, jakožto ozvěna Ježíšova učení, připojuje, že vzkládání rukou k tomu zmocněných osob udílí Ducha svatého a jeho dary.

Nezáleží na tom, byly-li svátosti ustanoveny Spasitelem přímo ve všech podrobnostech. Mnohé svátosti mají tento ráz, ale evangelium nepraví, že tomu tak bylo při všech. I když Pán Ježíš ponechal svým apoštolům bližší určení některých podrobností, a to i důležitých, zůstává přesto pravdou, že se všemi viditelnými znameními, o něž jde, spojil milost on sám, protože on sám je jediným jejím původcem a zdrojem. Rysem svátostí příznačným

pro milosrdnou dobrotu našeho božského Spasitele je to, že viditelná svátostná znamení udělují milost sama ze sebe: *ex operato*. K tomu, aby milost byla udělena, není zapotřebí nic jiného, než provedení svátostného úkonu, než přesného použití znamení a obřadů. Udělení milosti nezávisí na tom, zda člověk, který provádí úkon, je toho hoden či nehoden, nýbrž na jeho úmyslu. Jeho nehodnost, bludařství nebo svatokrádež nemůže zabránit svátostnému účinku, pokud má úmysl to vykonat, co v takovém případě koná Církev. Křest udělený bludařem je platný. A proč? Protože Bohočlověk chtěl udílení milosti postavit nad všechnu úvahu o záslužnosti nebo ctnosti těch, kdo mu slouží za pouhý nástroj. Nikoli ze svatosti lidské, nýbrž z Kristova ustanovení totiž čerpá svátost svou nesmírnou hodnotu, a to budí ve věřící duši pocit nekonečné jistoty a důvěry v Boží pomoc. Svátý Augustin píše: „Církev, vědoma si své bezpečnosti, neskládá svou naději v člověka, nýbrž v Ježíše Krista, jenž tak přijal přirozenost služebníka, že nepozbyl přirozenosti Boha“ (Dopis 89,5).

Chceme tím říci, že smíme používat těchto prostředků bez náležité přípravy, že můžeme přistupovat k svátostem v jakémkoliv duševním stavu? – To ne. A čeho je tedy zapotřebí?

První a všeobecnou podmínkou, bez níž nelze vůbec mluvit o přijetí svátosti je to, aby přijímající nestavěl překážky jejich účinné síle. Svátosti vlévají milost jen těm, kteří nekladou jejich působení odpor: *non ponentibus obicem*. Postavme přehradu tekoucí vodě, pak ji zbořme a odstraňme překážku. Uvolněná voda ihned vyrazí v takovém množství s celou silou, že popřípadě i vystoupí z břehu. Tak je tomu i se svátostnou milostí. Svátosti přináší všechny svou sílu již samy v sobě, jen je nutné, aby se tato síla v nás nesetkala s překážkou. S jakou? Mohou být rozličné podle povahy svátostných znamení a dle milosti, kterou obsahují. Jednou z nich je nedostatek naší vůle. Nechceme-li, nemůže se nám dostat svátostná milost. Dospělý, jemuž se udílí křest proti jeho vůli, není schopen, aby přijal křestní milost. Jestli zkroušeně nelitujeme svých hříchů, nemůžeme přijmout svátostnou milost pokání a smrtelný hřích je stejně rozhodnou překážkou milosti, kterou vlévá Nejsvětější Svátost oltářní. Odstraníme-li tuto překáž-

ku, sestoupí do nás s udělenou svátostí i milost. Chceme-li však, aby se nám dostalo v hojné míře svátostné milosti, musíme zvětšovat jímací schopnost naší duše, a to vírou, důvěrou a láskou. Ačkoliv je tato milost pro všechny v podstatě tatáž, přece je různá stupněm síly, lišíc se podle toho, jak se na ni ještě zvlášť připravíme, i když jsme odstranili zmíněné překážky. Naše příprava nemá vliv na její udělení, ale jistě na její plodnost, a na rozsah jejího působení. Proto otevřme dokořán brány své duše milosti Boží, vycházejme jí vstříc s celou žádoucí láskou a čistotou, aby v nás rozmnožil Kristus božský život hojně.

Vždyť náš božský Spasitel, vtělené Slovo, je jakožto Bůh účinnou příčinou každé svátostné milosti, a to její příčinou základní, hlavní. A proč? Protože milost může působit jedině ten, kdo je jejím původcem a zdrojem. Svátosti pak, její viditelná znamení, nemají jinou úlohu než přenést tuto milost do duše a účinkují jen jako nástroje. I ony jsou její pravou a skutečnou příčinou, nikoliv však základní a hlavní, nýbrž pouze nástrojovou, zprostředkující.

K objasnění vstupme do pracovny umělce. Sochař otesává a zporacovává mramor dlátem, aby vytvořil dílo, jehož obraz mu stále tane na mysli. Až dokončí dílo, bude možné sochaře s plnou určitostí prohlásit za původce díla, ale dláto bylo při provádění umělcových myšlenek jen nástrojem, bez něhož by však socha nebyla provedena. Je to dílo dláta, ale dláta vedeného rukou mistrovou, jež sama byla řízena duchem, který dílo vymyslel.

A stejně je tomu i se svátostmi. Jsou to viditelná znamení, vlévající nám milost nikoliv jako hlavní příčina, – tou je sám Kristus, vlastní a jediný zdroj posvěcující milosti – ale jako nástroj. Činí tak silou působnosti, která do nich plyne z Kristova lidství, spojeného se Slovem, a naplněného božským životem.

Svátosti jsou viditelnými a na naše tělo působícími znameními, vykonávají prostřednictvím úkonů na těle, k nimž jsou určeny svou přirozeností, z božské moci nástrojovou činnost na duši. Tak například křestní voda, omývající vlastní působností tělo, omývá, pokud je nástrojem božské síly, také duše, neboť duše a tělo tvoří jedinou lidskou bytost. A totéž říká svatý Augustin, když říká:

„Že se dotýká těla a omývá duši“. „Ve svátostech je duchovní síla potud, pokud jsou určeny Bohem k duchovnímu účinku“ (svatý Tomáš Akvinský, Summa III, ot. 67, čl. 1.4 ad1).

V osobě kněze křtí a rozhřešuje Kristus. *Petrus baptizet – Christus baptizat, Judas baptizet – Christus baptizat*, říká svatý Augustin, chtěje tím říci: „Ať křtí Petr nebo Jidiš, ve skutečnosti je to sám Ježíš Kristus, jenž křest uděluje“ (Pojednání k Janovu evangeliu 6). Každý jiný člověk je uděluje jen takto, jen jeho mocí. Svatý Augustin, vykládaje slova: „Ježíš křtil více než Jan, ačkoliv sám nekřtil, nýbrž jeho učedníci,“ říká: „Křtil sám a nekřtil sám. Sám křtil mocí, oni křtili jako přísluhovatelé svátostí, oni propůjčovali své síly křestním úkonům, avšak vlastní moc křtít zůstávala v Kristu“ (Pojednání k Janovu evangeliu 5,1).

Zásluhy, které se nám tu přivlastňují, jsou zásluhy Kristovy. Zádostiučinění, jehož se stáváme účastni, je jeho zádostiučiněním. Život, který přitéká těmito přírůdky do našich duší, je vlastní život Kristův. Veškerou sílu k udílení božského života čerpají svátosti z Ježíše Krista, jenž nám zasloužil svým životem a svou obětí na kříži každou milost a ustanovil tato viditelná znamení, aby mohla do nás sestoupit jejich prostřednictvím. – Kéž bychom měli takovou víru, abychom pochopili, že jsou nám zde nabízeny prostředky vpravdě božské, to nejen svou první a hlavní příčinou, nýbrž i svým konečným cílem, k němuž směřují! S jakou horlivostí a jak často bychom pak tyto prostředky užívali, jež nám připravila dobrota našeho Spasitele v míře tak hojné!

III.

Božská moudrost, v níž vtělené Slovo svátosti ustanovilo, se ukazuje nejjasněji v tom, že obklopuje svými posvěcujícími vlivy celé naše žití.

Podle svatého Tomáš Akvinského (Summa III ot. 65, čl.1) je život nadpřirozený podobný životu přirozenému. K nadpřirozenému se rodí křtem. Tento život je nutné posílit, to je úkol biřmování. Rodíme se a dospíváme jen jednou. Proto se již neopakují tyto svátosti. A jako tělo se musí živit i duše. Jejím pokrmem, podle poměrů i denním, je Eucharistie. Když klesneme hříchem,

od viny nás očistí pokání a navrátí nám milost, kdykoliv je to zapotřebí. Jsme snad stíženi nemocí, takže hrozí smrt? Pomazání nemocných nás připraví na cestu do věčnosti, mnohdy, je-li to vůle Boží, nám i vrátí tělesné zdraví. Tyto svátosti slouží k tomu, aby vložily do naší duše božský život, jej udržovaly, posilovaly, obnovovaly, přiváděly k rozvoji a k rozkvětu.

Protože člověk není osamoceným jednotlivcem, nýbrž členem společnosti, svátost stavu manželského posvěcuje rodinu a žehná vzrůstu lidského pokolení, zatímco svátost svěcení kněžstva zajišťuje stálé trvání moci duchovního otcovství.

Všechny tyto svátosti udělují milost, čili vlévají do duše nebo v ní rozmnožují život Kristův: milost posvěčující, vlité ctnosti a dary Ducha svatého, tento podivuhodný soubor, jenž zdobí duši pod jménem „stav milosti“ a nadpřirozeně posiluje její schopnosti, aby se stala podobnou Ježíši Kristu a hodnou pohledu věčného Otce. V každé svátosti se nám dostává posvěčující milost nebo její rozmnožení. Tato milost má v různých svátostech různý ráz, obsahuje rozdílnou sílu a působí jiným účinkem podle toho, k čemu byla ustanovena, jak jsme již naznačili. Mimo to je známo, že křest, biřmování, i svěcení kněžstva vtiskují duši zvláštní pečeť, zvláštní nesmazatelné znamení křesťana, vojáka Kristova a kněze Páně.

Z této podobnosti mezi životem přirozeným a nadpřirozeným měli bychom čerpat hlavně ono poučení, že život křesťanův je posvěcován ve svých hlavních obdobích a že Kristus se postaral o všechny naše nadpřirozené potřeby. Je-li některý úsek našeho života jen poněkud důležitější, podává nám svou milost ve vhodné a účinné podobě. Tak nás Ježíš Kristus doprovází na celé naší pozemské pouti a chrání nás podle slov žalmu „na všech našich cestách“.

Nemůžeme ji sledovat do všech nejzazších důsledků, zejména ne při svátosti pokání, protože pokání může křísit duši k božskému životu častěji, zatímco v přirozeném životě se umírá jen jednou. Věřme proto v posvěčující moc těchto prostředků, věřme v ni vírou živou, osvědčovanou skutkem! Kristus chtěl – a dosáhl toho svými zásluhami – aby byly svrchovaně účinné a aby přiná-

šely svou vnitřní cenou nevyčerpatelnou úrodu, daleko vše převyšující. Jsou to znamení svým božským životem takřka nabitá. Pán Ježíš v nich shromáždil všechny své zásluhy a svá zadostiučinění, abychom na nich měli účast, a nemůže a nesmí je nic nahradit. Od doby, kdy nás Pán Ježíš vykoupil, jsou tyto prostředky nutné k spáse.

Dodávám, že tomu není tak stejně u všech svátostí. Křest je naprosto nutný všem. Ale máme-li na zřeteli člověka jako jednotlivce, není pro něj stejnou měrou nutná svátost svěcení kněze a svátost manželského stavu. Znovu si opakujme, opakujme toto vše, protože podle zkušenosti skutkem prováděné oceňování těchto prostředků někdy velmi ochabuje i u duší, které hledají Boha upřímně. Podle církevního učení jsou svátosti oficiálními cestami ustanovenými Kristem, po nichž nás dovádí Spasitel ke svému Otci. Nevážít si ceny těchto prostředků, jejich bohatství a jejich plodnosti, to znamená urážet Pána Ježíše, stejně jako je jeho oslavou, když hojně čerpáme z těchto pokladů, získaných jeho zásluhou. Tím, že uznáváme, že vše, co máme, máme od něj, vzdáváme mu tím čest jemu milou. Jsou duše, které mají jen slabou víru v tato svátostná znamení, a užívají jich v praxi velmi skoupě. Nepřičítají valný význam milosti, kterou v nich působí svátosti. Připravují se na ně vlažně nebo dávají přednost mimořádným prostředkům. – Řekli jsme si, že Ježíš zůstává vždy naprostým Pánem všech svých darů a rozděluje je tehdy a tomu, jak pokládá sám za dobré. Proto se nejednou setkáváme u světců s divy Boží štědrosti, od charismat prvních křesťanů až po neslýchané projevy přízně, jimiž i dnes oplývá mnoho duší. „Podivuhodný je Bůh ve svých svatých“ (Ž 67,36). Tyto mimořádné prostředky Kristus neslíbil nikomu. Neoznačil je za pravidelnou cestu ani k svatému životu, ani k spáse, ale zavedl svátosti s jejich zvláštními silami a jejich účinnou mocí. Od té doby tvoří tyto rozmanité svátosti souladný celek neomylných prostředků spásy. Sebeklam tu není možný. Víme, že ďáblovy klamy jsou nebezpečné ve věcech svátosti a zbožnosti. Bůh chce, abychom se posvěcovali. „To je Boží vůle, vaše posvěcení“ (1 Sol 4,3). A Kristus říká přímo: „Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). Nejde jen

o spásu, nýbrž o dokonalost, o svatost. Proto Kristus Pán nesvěřil pravidelné udílení tohoto života – jenž nás činí dokonalými, svatými a Bohu Otci příjemnými – prostředkům mimořádným, vytržením a extázím, ale svátostem. To nám musí stačit, aby se naše duše, lačníci po svatém životě, odevzdaly jeho vůli v pevné víře a v plné důvěře. Ve svátostech jsou pravé a přebohaté zdroje života a posvěcení. Jinde bychom se marně snažili čerpat, neboť podle důrazných slov podle Písma „bychom opustili pramen vody živé a studny, které bychom si vykopali, studny rozpukané, by nemohly vodu udržet“ (Jer 2,13). Celá naše duchovní snaha by měla směřovat jen k tomu, abychom stále hojněji a hojněji, vždy s větší vírou a čistotou srdce, čerpali z těchto božských zdrojů a nechávali svátostné milosti se v nás stále lehčeji a svobodněji, živěji a mocněji rozvíjet.

Rádi čerpejme z těchto spásonosných zdrojů. Splňme tak předpověď proroka Izaiáše: „s radostí budete vážit vodu z pramenů Spasitelových“ (12,3). Lítostí, pokorou a hlavně láskou rozmnožujme způsobilost své duše, aby účinek svátostí byl v nás hlubší, širší a trvalejší. Pokaždé, kdy k nim přistupujeme, obnovme svou víru v Kristovo bohatství. Tato víra nás chrání, přijímáme-li často svátosti, abychom neupadli do jakési řemeslnosti. Čerpejme často hlavně z Eucharistie, této pravé a vlastní svátosti života. To jsou prameny, jimž dal Kristus svými nekonečnými zásluhami vytrysknout z paty svého kříže, nebo lépe řečeno, přímo z hloubi svého božského srdce.

Když vykládá text evangelia o Kristově umučení: „Jeden z vojáků otevřel kopím jeho bok“ (Jan 19,34), nám předkládá svatý Augustin tuto význačnou myšlenku: „Evangelista zde použil obezřetná slova, když říká, že voják otevřel jeho bok a nikoliv probodl nebo ranil či něco jiného, chtěje naznačit, že se tím otevřela brána života, odkud vyplynuly svátosti, bez nichž nelze vstoupit do pravého života“ (Pojednání na Janovo evangelium). Všechny tyto zdroje tryskají z kříže, z Kristovy lásky, a všechny nám přivlastňují ovoce Spasitelovy smrti mocí jeho přesvaté krve. Chceme-li žít jako říká křesťané, toužíme-li po dokonalém a svatém životě, čerpejme z nich s radostí. Vždyť jsou to zdroje vezdejší-

ho života a budoucí slávy. Pán Ježíš volá: „Jestliže někdo žízní, ať jde ke mně a pije“ (Jan 7, 37), „neboť kdo se napije z vody, kterou mu já dám, nebude žíznit na věky, protože voda, kterou mu dám, stane se v něm pramenem vody tryskajícím do života věčného“ (Jan 4,13-14). Jako by nás Spasitel tatko vybízel: „opájejte se, moji nejmilejší: *inebriamini, carissimi!* (Pís 5,1). „Pijte z pramenů, jimiž vám zde na zemi, pod závojem víry, uděluji svůj život, a to až do dne, kdy zmizí všechny symboly a kdy vás já sám budu opájet proudem blaženosti ve věčném jasu svého světla!“. „Ve tvém světle na světlo budeme hledět.. a napájet je budeš proudem své rozkoše“: *In lumine tuo videbimus lumen ... et torrente tuæ voluptatis potabis eos* (Ž 35,9-10). Bohatství, které je uloženo v Kristově milosti je tak veliké – svatý Pavel mluví o něm dokonce jako o „bohatství nevystižitelném“ (Ef 3,8) – že se nedá vyčerpat ani svátostmi. Jak to? Děje se to stykem, jež s ním máme ve víře.

K pochopení si vzpomeňme na výjev, který zaznamenal svatý Lukáš (Lk 8, 42-48). Kristus Pán byl obklopen zástupem na jedné ze svých apoštolských cest. Zástup se tísnil kolem něj. Z touhy po uzdravení se k němu přiblížila jedna nemocná žena a plna důvěry se dotkla lemu jeho roucha. Spasitel se ihned otázal kolem stojících: „Kdo se mě to dotknul?“ A svatý Petr odpovídá: „Mistře, lidé se tlačí odevšad a ty se tážeš, kdo se tě dotkl?“ Avšak Ježíš trvá na svém: „Někdo se mě dotknul, protože jsem pocítil, jak ode mě vyšla síla.“ A v té chvíli byla žena uzdravena, uzdravena pro svou víru: *fides tua te salvam fecit*.

Podobně se děje i s námi. Pokaždé, kdykoliv se blížíme ke Kristu i mimo svátosti, vychází z něj Boží síla, moc a vniká do naší duše, aby ji osvítila a jí pomohla.

Dobře známe prostředek, jak se k němu přiblížit. Je to víra. Vírou se dotýkáme Krista a tímto božským stykem se naše duše pozvolna přeměňuje.

Viděli jsme, že Kristus přišel mezi nás, aby nám dal účast na celém svém bohatství a na všech svých ctnostech. Vše, co má, patří i nám. Pro nás to vše určil. Každý čin našeho Pána a Spasitele je nám nejen příkladem, nýbrž zdrojem milosti. Tím, že konal všechny ctnosti, zasloužil nám milost, abychom i my mohli ko-

nat tytéž ctnosti, které na něm vidíme. V každém jeho tajemství je skryta zvláštní milost, na níž nám chce dát účast.

Je jisté, že se Kristovým vrstevníkům, kteří žili v Judsku a v něj věřili, dostalo hojně milostí, určených celému lidstvu. Čteme přece v evangeliu, že Kristus měl moc nejen uzdravovat tělesné slabosti, nýbrž i posvěcovat duše. Podívejme se, jak posvětil Samaritanku, že uvěřila po rozhovoru s ním, že je Mesiášem, a jak obmyl od hříchu Magdalénu, když uctívajíc v něm proroka poslaného Bohem, vylila na jeho nohy vonnou mast. Dotyk Syna Božího se věřícím duším stával zdrojem života. „Tvá víra tě uzdravila.“ Podívejme se, jak pouhým pohledem Petrovi udílí, když ho zapřel, milost, milost lítosti, a kajícímu lotrovi, jenž ho uznává před svou smrtí za Božího Syna s prosbou o místo v jeho království, udílí odpuštění hříchů těsně před svým skolem. „Ještě dnes budeš se mnou v ráji!“ (Lk 23,43).

Dobře víme a jsme o tom tak přesvědčeni, že někdy i říkáme: „Kéž bych žil s Pánem Ježíšem v Judsku, chodil bych s ním jako svatí apoštolé, byl bych stále v jeho přítomnosti, i když umíral na kříži, a jistě bych se stal svatým“ A přece slyšme, co říká Pán Ježíš: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“ (Jan 20,29). Znamená to snad, že styk vytvořený s ním pouhou vírou je ještě účinnější, a nám prospěšnější? Věrmě slovům našeho božského Mistra, neboť jsou „duch a život“ (Jan 6,64), a budme si jisti, že moc a síla jeho lidství není pro nás o nic menší, než byla pro jeho současníky. Vždyť Kristus stále žije, „je stejný včera i dnes i na věky“ (Žid 13,8).

Nemůžeme si dost připomenout, jak velmi je užitečné, aby naše duše byla s Pánem Ježíšem ustavičně spojena vírou.

Za času svého putování na poušti reptali Izraelité, proti Mojžíšovi. Za trest na ěn Bůh poslal jedovaté hady, jejichž uškntím mnoho trpěli. Potom dojat jejich lítostí nařídil Mojžíšovi, aby vztyčil na kůlu měděného hada. Kdokoliv z uškntutých izraelských synů na něj pohlédl, toho rány se zacelily (4. Mojž 21,9). Nuže, podle slov samého Pána Ježíše byl tento měděný had předobrazem ukřižovaného Spasitele. Ježíš Kristus řekl: „Když budu povýšen ze země, potáhnu všechno k sobě“ (Jan 12,32). Protože

nám zasloužil svou obětí na kříži veškerou milost, stal se naším vzorem všeho světla a vší síly. Proto pokorný a láskyplný pohled duše na Ježíšovo svaté lidství je užitečný a účinný. My však jen málo myslíváme na tuto posvěcující moc, kterou má Kristovo lidství i mimo svátosti. Prostředek, kterým vcházíme s Kristem do styku, je víra v jeho božství, všemohoucnost, v nekonečnou cenu jeho zadostiučinění a v nevyčerpatelnou účinnost jeho zásluh. – V jednom ze svých kázání k hipponskému lidu se svatý Augustin táže, jak se můžeme Krista dotýkat po jeho nanebevstoupení? „Kdo ze smrtelníků se může dotknout trnícího na nebi?“ A odpovídá: „Ten, kdo v něj věří.“ Onen dotyk znamená totiž víru. „Krista se dotýká, kdo v něj věří“. A svatý učitel uvádí za příklad ženu, která se dotkla Ježíše, aby se uzdravila. „Dotkla se vírou a v zápětí přišlo uzdravení“. „I tehdy“, říká, „bylo mnoho tělesných lidí, kteří v Kristu viděli jen člověka. Nepochopili božství ukryté v něm. Nedotýkali se ho správně, protože v něj správně nevěřili. Chceme-li se i my dotknout Ježíše Krista, aby nám tento dotyk přinesl užitek, uvěřme v jeho božství, jež jako Slovo sdílí od věčnosti s Otcem. „Chceš se dobře dotknout? Rozjíměj o Kristu jako spoluvěčném s Otcem a dotkl ses!“ (Kázání 243,2).

Víra v božství Ježíše Krista je prostředkem jak vejít do styku s ním, zdrojem milosti a života. Když při četbě evangelia sledujeme v duchu slova a činy našeho Spasitele, když v modlitbě rozjímáme o jeho ctnostech, a obzvláště když slavíme spolu s jeho Církví jeho tajemství, jak to ještě později uvidíme, když se s ním spojujeme ve všech svých úkonech, ať jíme, pracujeme nebo konáme cokoliv počestného ve spojení s podobnými skutky, které sám na zemi konal, když to vše konáme s vírou a láskou, s pokorou a důvěrou, tenkrát vychází z Krista jakási síla, jakási božská moc, aby nás osvěcovala, pomáhala nám odstraňovat překážky, které jeho božskému působení v nás překážejí, a aby do naší duše vlévala jeho svatou milost.

Snad někdo namítne: „Já z toho nic necítím!“ Není potřebí to pociťovat. Kristus sám řekl, že jeho království v duších nelze postřehnout smysly. Nadpřirozený život se nezakládá na citovosti. Dává-li nám Bůh pocítit sladkost své služby, musíme mu být za

to vděční a použít tohoto nižšího daru k tomu, abychom po něm jako po žebříku postoupili výše a sloužili Pánu Bohu ještě věrněji, ale neupoutávejme se na tuto citovou zbožnost a hlavně nezakládejme na ní svůj vnitřní život. Je to příliš vratký základ. Můžeme se stejně mýlit, myslíme-li, že postupujeme po cestě dokonalosti, protože v sobě mocně cítíme tuto citovou zbožnost, jako když se naopak domníváme, že neděláme žádný pokrok, protože zakoušíme duševní vyprahlost. Co je tedy pravým základem našeho nadpřirozeného života? Je to víra a víra je ctnost, pěstována vyššími lidskými schopnostmi: rozumem a vůlí. A co nám říká tato víra? Že Ježíš je pravý Bůh a pravý člověk, že jeho lidství je lidstvím druhé božské osoby, lidstvím Bytosti, která je nekonečná moudrost, láska a všemohoucnost sama. Když tedy pokorně a důvěrně k němu vírou přistupujeme, a to i mimo svátosti, jak můžeme o tom pochybovat, že od něj vychází Boží moc, aby nás osvědčovala, posilovala, podporovala a nám pomáhala? Nikdo a nikdy se ještě vírou nepřiblížil k Ježíši Kristu, aby ho přitom neobjaly blahodárné paprsky, které tento božský zdroj světla a tepla vyzařuje bez ustání: „vycházela z něj síla“: *Virtus de illo exibat*.

Ježíš Kristus, jenž stále žije: *semper vivens*, a jehož lidství zůstává nerozlučně spojeno s osobou Slova, se pro nás takto stává světlem a pramenem života, a to podle toho, jak intenzivní je naše víra a jak živá je naše touha po jeho následování. Budeme-li ho takto věrně pozorovat, pak i on se nám projeví důvěrněji, bude s námi sdílet city svého přesvatého Srdce a vlévat do nás sílu, abychom uváděli své chování do souladu s těmito city, a tak nám pozvolna vtiskne svou božskou podobnost. „Je pro mě zcela jasné, že aby se člověk Bohu líbil, aby od něj dostával hojně milostí, je zapotřebí podle jeho vůle, aby tyto milosti procházely rukama svatého lidství Kristova, o němž sám Bůh prohlásil, že má v něm zalíbení. Nesčetněkrát jsem to poznala z vlastní zkušenosti a sám Spasitel mně to řekl. Nyní jasně vím, že je to brána, kterou musíme projít, chceme-li, aby nám svrchovaná Velebnost odhalila svá hluboká tajemství. Touto cestou kráčíme bezpečně“ (svatá Terezie z Avily: *Vlastní životopis*, kap. 22).

Potom pochopíme pravdivost Ježíšových slov: „Já jsem vinný keř, vy jste ratolesti, kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce“ (Jan 15,5). Svatý Augustin k tomu poznamenává, „že Kristus je révou jako člověk, jakožto Bůh, – jsa s Otcem jedno – je vinařem, pracujícím nikoliv jako pozemští vinaři zvnějšku, nýbrž v nitru duše na vzrůstu milosti a nadpřirozeného života“. „Neboť ten, kdo sází, není nic,“ dodává velký učitel podle slov svatého Pavla, „stejně jako není nic ten, kdo zalévá. Vše závisí jen na Bohu, jenž dává vnitřní vzrůst“ (Pojednání k Janovu evangeliu 80).

Z révového keře, z Krista stoupá míza milosti do ratolestí, do našich duší – ovšem jen tehdy, zůstáváme-li s keřem spojeni. A jak?

Prostřednictvím svátostí, hlavně Eucharistie, vlastní to svátosti jednoty. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně zůstává a já v něm“ (Jan 6,57). Dále vírou. Svatý Pavel nám říká: „Kristus přebývá vírou ve vašich srdcích“ (Ef 3,17), vírou, již oživuje láska, tedy vírou dokonalou, která doprovází stav milosti. A vždy, když přicházíme touto vírou do styku s Ježíšem, nechává v nás Spasitel působit své posvěcující moci.

„Kristus v nás přebývá vírou, jak říká v listě k Efeským, a tedy ve víře se s námi spojuje Kristova síla“ (svatý Tomáš Akvinský: Summa 3, ot. 62, čl.5. ad 2).

Chceme-li, aby k této požehnané Kristově činnosti v nás došlo, musíme ze sebe odstranit všechno, co jí překáží, dobrovolné nedokonalosti, lnutí ke stvořením a k sobě samým, dále musíme mít vroucí touhu po tom, abychom se mu podobali, a především naše víra musí být živá a činná. Živá, to je neochvějná v nekonečné poklady svatosti, obsažené v Kristu, jenž je nám vším. Musí to být víra činná, bdělá, velkodušná, která nás dovede uvrhnout k Ježíšovým nohám, abychom plnili vše, co od nás bude žádat pro slávu svého Otce.

Pak se v nás uskuteční to, co říká tridentský sněm, že totiž „Kristus neustane do nás vlévat svou posvěcující moc, jako vinný keř vlévá svou mízu do ratolestí. Tato posvěcující Spasitelova moc bude vždy naše dobré skutky předcházet, doprovázet a následovat“.

vat“ (zasedání 6, kap. 116). Kristovou milostí se stáváme svatými a Bohu Otci příjemnými, takže se skrze Ježíše Krista opět k Bohu Otci vrací veškerá sláva. „Protože Otec Syna miluje“, ustanovil ho hlavou království svých vyvolených a „odevzdal mu vše do rukou“: *Pater amat Filium et omnia dedit in manu ejus* (Jan 3,35).

Poznámka: Abychom lépe porozuměli tomu, co bylo podáno v této úvaze, připojujeme výňatek ze svatého Tomáš Akvinského (ot. 27 O víře čl. 4): „Lidská přirozenost Pána Ježíše byla nástrojem božství, a proto se zúčastnila působení božské síly, jako když Kristus uzdravil malomocného tím, že se jej dotknul. Tento dotek byl nástrojovou příčinou uzdravení. Jako se Ježíšova lidská přirozenost účastnila působení božské moci v účincích tělesných, tak se ho účastnila i v duchovních účincích. Proto měla Kristova krev vylitá za nás moc smýt naše hříchy. A tak je Kristovo lidství nástrojovou příčinou našeho ospravedlnění a tím i naší svatosti, vykonávajíc v nás tuto svou příčinnost duchovně prostřednictvím naší víry a tělesně prostřednictvím svátostí, protože Kristovo lidství je duch a tělo. Takovým způsobem musíme do sebe přijímat působení oné svatosti, jež přebývá v Ježíši Kristu. Proto nejdokonalejší svátost je ta, která obsahuje pravé a skutečné Kristovo tělo, totiž svatá Eucharistie, a tím předčí všechny ostatní svátosti. Jiné svátosti se však účastní oné síly jistou mírou, jíž Kristovo lidství nástrojově pracuje na našem ospravedlnění, přihlédaje k tomu, koho posvětil křest posvěcením krví Kristovou (Žid 10). A to je důvodem učení, že umučení Spasitelovo působí ve svátostech Nového zákona, a proto svátosti Nového zákona, přispívající k milosti jakožto nástroje, jsou její příčinou.“

5. CÍRKEV, MYSTICKÉ TĚLO KRISTOVO

Stručný obsah: – 1. Tajemství církve. Tajemství církve je neodlučitelné od tajemství Kristova. Obě tvoří jedno. Církev je společností založenou na apoštolech, přechovává nauku a autoritu Ježíšovu, rozdává jeho svátosti a pokračuje v jeho náboženském díle. Ke Kristus je možno přijít jen skrze ni. – 2. Zvláštní charakter viditelnosti poznáváme z toho, že Bůh nás chce vést skrze lidi. Důležitost tohoto nadpřirozeného řádu, jenž je výsledkem Vtělení: oslavuje Ježíše a cvičí nás ve víře. Naše povinnosti k Církvi. – 3. Církev je mystickým tělem, Kristus je pak pro své jedinečné přednostní postavení jeho hlavou. Hluboké důsledky toho spojení: „Jsme druhým Kristem“ a „v Kristu jsme všichni jedno“. Zůstáváme spojení s Ježíšem a mezi sebou láskou.

Snažili jsme se pochopit, jak je nám Ježíš Kristu vším. Jeho Otec jej vyvolil, aby svým stavem Syna Božího a svými ctnostmi byl jedinečným vzorem naší svatosti. Svým životem utrpením a smrtí

nám zasloužil, že provždy nám může rozdávat všechny milosti. Každá milost pochází od něj, a do něj plyne do našich duší všechen božský život. Podle slov svatého Pavla: „Bůh mu všechno položil k nohám a jej dal za hlavu celé církvi, jež je jeho tělem a plností“ (Ef 1,22-23).

Tímto výrokem o církvi končí svatý Pavel svůj výklad o tajemství spásy v Ježíši Kristu. Jedině tehdy je pochopíme správně, budeme-li sledovat další myšlenky tohoto velikého apoštola.

Na Krista bez Církve si nemůžeme pomyslet. Po celý svůj život a při všech svých skutcích má sice Ježíš stále na zřeteli slávu svého Otce, avšak veledílo, jímž chce vyvrcholit tuto slávu, je jeho Církvev. Proto, aby ji založil a zřídil, proto přišel na tento svět. Celé jeho bytí mířilo k tomuto dílu, utvrdil je svým umučením a smrtí na kříži. Láska k Otci dovedla Ježíše Krista na Kalvárii, ale stalo se tak proto, aby tam utvořil Církvev, a očistil ji ve své krvi láskou, aby si z ní učinil neposkvrněnou nevěstu. Svatý Pavel píše Efesanům: „Miloval církev, a sám sebe za ni vydal, aby ji posvětil“ (5,25-26). – Nyní se podívejme, čím je pro něj tato církev, jejíž jméno, téměř nerozlišně spjaté se jménem Kristovým, čteme tolikrát v jeho listech. Na Církvev se můžeme dívat dvojím způsobem. Jako na viditelnou, hierarchickou společnost, kterou založil Kristus proto, aby pokračovala v jeho posvěcujícím díle na zemi, jako na viditelný organismus, oživovaný Duchem svatým. V tomto pojetí můžeme nazvat církev mystickým tělem Kristovým. Můžeme však také uvažovat o duši církve, to je o Duchu svatém v jeho spojení s dušemi skrze milost a lásku. – Spojení s duší církve – spojení s Duchem svatým posvěcující milostí a láskou – to je jistě důležitější než spojení s tělem církve, než přivtělení k jejímu viditelnému organismu, ale podle řádné křesťanské ekonomie spásy přicházejí duše k účasti na dobrech a výsadách, které plynou ze spojení s duší církve, pouze tehdy, pouze jsou-li přivtěleny k této viditelné společnosti.

I.

Již jsme se zmínili o svědectví, které dal Petr jménem ostatních učedníků o božství Ježíšově: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Je-

žís mu na to řekl: Blahoslavený jsi, Petře, neboť ti to nezjevilo tělo ani krev, nýbrž můj Otec, jenž je v nebesích. A já ti říkám: Ty jsi Petr, a na té skále zbuduji svou církev a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče od království nebeského“ (Mt 16,16-19). Je zřejmé, že to byl zatím jen slib. Slib jako odměna pocty, kterou vzdal apoštol Mistrovu božství. Po svém zmrtvýchvstání byl Ježíš zase mezi učedníky (Jan 21,15-17). Otázal se Petra: „Miluješ mne?“ Apoštol odpovídá: „Ovšem Pane, ty víš, že tě miluji.“ Kristus Pán na to: „Pas mé beránky.“ Kristus opakuje třikrát svou otázku. Na jeho každé ujištění uvádí jej a jeho nástupce do úřadu viditelné hlavy svého celého stáde, beráneků i ovcí. Toto uvedení do úřadu se stalo teprve tehdy, až Petr trojím ujištěním o své lásce smazal své trojí zapření. Tak žádá Kristus na svém apoštolovi nejprve svědectví o svém božství a teprve pak plní slib, že na něm založí svou církev. – Není potřebné zmiňovat se o organizaci, vývoji a šíření se této společnosti, kterou založil Pán Ježíš na Petrovi a apoštolech proto, aby udržovala v duších nadpřirozený život. Pamatujme si však, že co do učení, pravomoci, svátostí a bohopocty je na zemi pokračovatelkou Ježíšova poslání.

Co do učení, které uchovává celé a neporušené svou živou a nepřerušenu tradicí, co do pravomoci, skrze niž je oprávněna nás řídit jménem Kristovým, co do svátostí, jimiž nám umožňuje čerpat milosti, které otevřel její božský zakladatel, a konečně co do bohopocty, kterou řídí ke cti a slávě Ježíše Krista a jeho Otce.

Jakým způsobem je církev pokračovatelkou Kristovou v učení a pravomoci? Když přišel Pán Ježíš na svět, mělo lidstvo jediný prostředek, a to jak dojít k Otci v tom, že se zcela poddalo božskému Spasiteli: „Toto je můj milovaný Syn, toho poslouchajte!“ (Mt 17,5). Takto věčný Otec sám představil židům svého Syna na počátku jeho veřejné činnosti. „Poslouchajte ho, neboť je mým Synem, posílám vám ho, aby vám zjevil tajemství mého božského života a mou vůli!“: *Ipsum audite!* Jakmile však vstoupil Ježíš Kristus na nebesa, zanechal nám na zemi církev, aby takřka pokračovala v jeho Vtělení, a tato církev, to je její nejvyšší hlava a biskupové s kněžími, jim poddanými, hovoří k nám s plnou a neomylnou autoritou samého božského Spasitele. Za svého ži-

vota nesl Kristus tuto neomylnost v sobě. „Já jsem pravda“: *Ego sum veritas* (Jan 14,6). Já jsem světlo. „Kdo mě následuje, nekráčí v temnotách, nýbrž bude mít světlo života“ (Jan 8,12). Avšak dříve než nás opustil, svěřil svou moc církvi. „Jako mě poslal Otec, tak já vás posílám.“ „Kdo vás slyší, mne slyší a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá. Kdo však pohrdá mnou, pohrdá tím, který mě poslal“ (Lk 10,16). „Jako já mám učení od Otce, tak učení, které vy šíříte, máte ode mě. Kdo přijme toto učení, přijme tím i mé učení, jež je zároveň učení mého Otce. Kdo však jím jakkoliv pohrdá, pohrdá mým učáním, pohrdá mnou a mým Otcem!“ Z toho vidíme, že církev má plnou moc, celou, neomylnou Kristovu autoritu a chápeme, že se musíme svou veškerou činností, rozumem a vůlí podrobit této církvi, chceme-li dojít k Otci. V tomto naprosném podrobení se církevní nauce a zákonům spočívá celá podstata pravého křesťanství.

Srovnajme zde katolického křesťana s protestantem. Protestant může věřit ve skutečnou Ježíšovu přítomnost v Nejsvětější Svátosti oltářní. A věří-li v ni, pak proto, že našel toto učení v Písmu a tradici vlastním úsilím, osobním osvícením. Katolík však v ni věří proto, že ho tomu učí Církev zastupující Krista. Oba mají tutéž pravdu, ale způsob, jakým k ní dospěli, je různý. Protestant se nepodrobuje žádné autoritě a spoléhá jen sám na sebe. Katolík přijímá Krista se vším, čemu učil a co založil. Praxe křesťanství znamená podrobení se Kristu v osobě svatého Otce a pastýřů s ním spojených. Znamená podrobení se rozumem jejich učení a vůlí jejich nařízením. Tato cesta je bezpečná, protože Pán Ježíš „je s apoštoly až do skonání světa“ (Mt 28,20). A „prosil za Petra a jeho jejich nástupce, aby neochabovala jejich víra“ (Lk 22,32). Církev je Kristovou pokračovatelkou nejen v učení a pravomoci, nýbrž i v jeho prostřednictví.

Ježíš Kristus, jak jsme poznali, nemůže již po své smrti získávat zásluhy, ale: „je stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25) u svého Otce. Viděli jsme také, že zvláště ustanovením svátostí tak vytvořil prostředek, jak by nám činil za vlastní své zásluhy i po svém nanebevstoupení a dával nám svou milost. Kde však jsou tyto svátosti? V církvi! Jí je svěřil Pán Ježíš. Ve chvíli, kdy

vstupoval na nebesa, řekl apoštolům a v nich i jejich nástupcům: „Jděte, a učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Duchu svatého“ (Mt 28,19). Také jim odevzdal moc odpouštět a nebo neodpouštět hříchy: „Komu hříchy odpustíte, odpouštějí se jim, a komu zadržíte, budou zadrženy“ (Jan 20,23), a dal jim poslání, aby jeho jménem a na jeho památku obnovovali oběť jeho Těla a Krve.

Kdo chce vstoupit do Boží rodiny, být přijat mezi její děti a být přivtělen ke Kristu, musí se obrátit na církev. Její křest a ne žádný jiný je tou branou, kterou je nutno projít. Stejně tak se musíme obrátit na Církev, aby se nám dostalo odpuštění hříchů.

Ovšem vyjma případy, kdy to není možné. Avšak mluvíme o pravidlech a ne o výjimkách, třebas by byly sebečetnější. Ostatně v dokonalé lítosti je obsažen i úmysl a přání (obojí aspoň předpokládané) obrátit se na církev.

Toužíme-li po pokrmu pro duše, musíme rovněž jít k jejím služebníkům, kteří mají moc ze svátosti svého posvěcení rozdílet nám chléb života. Každé spojení pokřtěného muže s pokřtěnou ženou, které církev neposvětila svým požehnáním, je hříchem. Církev je ochránkyní prostředků, ustanovených Ježíšem Kristem a strážkyní pramenů milosti, jímž dal vytrysknout pro nás. U ní je nalezneme, protože jí je odevzdal Kristus.

Konečně Ježíš Kristus vložil do rukou své Církve i poslání, aby na zemi pokračovala v jeho náboženském díle.

Spasitel přinášel za svého pozemského života svému Otci svrchovanou oběť chvály. Jeho duše stále hleděla na Boží dokonalost, a toto patření ji vedlo k tomu, že se stále klaněla Otcově slávě a ji chválila. Svým vtělením pojal Kristus tímto neutuchajícím hymnem chvály v zásadě celé lidstvo, a když odcházel od nás, odevzdal péči své Církvi o ustavičnou chválu Boha Otce, která se měla vzdávat jeho jménem. Církev pak soustřeďuje veřejnou bohopoctu, kterou jediné ona má právo konat jménem svého Snoubence Krista, kolem oběti mše svaté jakožto střediska celého našeho náboženství a tuto oběť věncí souborem posvátných úkonů, modliteb a zpěvů. Na celý rok rozdělila slavení rozličných tajemství svého božského Snoubence, aby tak mohly každoročně její

děti prožívat tato tajemství, vzdávat za ně díky Ježíši Kristu a jeho Otci a čerpat z nich božský život, který nám zasloužila tato tajemství, nejdříve prožívaná samým Spasitelem. Celá její bohoopecta se zakládá na Kristu. Její všechny prosby končí dovoláváním se nekonečných zásluh Ježíšových a jeho všeobecného a stále živého prostřednictví: „skrže Pána našeho Ježíše Krista, jenž s tebou žije a kraluje“: *Per Dominum nostrum Jesum Christum qui tecum vivit et regnat*. Stejně tak celé klanění a celá chvála církve stoupají k věčnému Otci a jsou přijímány ve svatyni Nejsvětější Trojice. „Skrze něho, s ním a v něm je tobě, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha svatého všechna čest a chvála“: *Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria* (mešní kánon).

Takto církev založená Ježíšem pokračuje v jeho božském díle na zemi Církve a je hodnověrnou přechovatelkou Kristovy nauky a jeho zákona, rozdatelkou milosti lidstvu a konečně jeho Nevěstou, která Kristovým jménem vzdává Bohu chválu za všechny děti.

Církev je tak těsně spojena s božským Spasitelem, a má takovou hojnost jeho pokladů, že v ní můžeme právem stále vidět mezi námi samého žijícího Krista, neboť Kristus se nenarodil jen pro ty, kteří s ním žili v Palestině, nýbrž pro všechny lidi všech dob. Když pak viditelně odešel z tohoto světa, dal lidstvu svou církev se svým učíním, pravomocí, svátostmi, i bohoopectou takřka jakožto své druhé „já“. Ve svaté Církvi a jen v ní nalezneme druhého Krista. Sám Ježíš Kristus říká: „Nikdo nepřichází k Otci než jen skrže mě“ (Jan 14,6). A jít k Otci je věcí spásy a svatosti. Zapamatujte si i tuto neméně důležitou pravdu: Nikdo nepřichází ke Kristu než skrže Církev. Nejsme Kristovi, nenáležíme-li Církvi. Jen ve spojení s ní žijeme jeho životem.

II.

Církev, jak víme, je společnost viditelná. Její hierarchii tvoří svatý Otec jakožto Petrův nástupce, biskupové a kněží, kteří spojení s Kristovým náměstkem a biskupy vykonávají Kristovým jmé-

nem nad námi církevní pravomoc. Kristus nás vede a posvěcuje pomocí lidí.

U této hluboké pravdy se musíme na chvíli zastavit. – Počínaje Vtělením se Bůh s námi stýká prostřednictvím lidí. Tak je tomu v obvyklém, pravidelném řádu, kdy nemáme na zřeteli výjimky, jimiž Bůh, jako ve všem, upravuje své panství. Mohl by nám přímo zjevit, jak si máme počínat, abychom k němu došli, ale to on nedělá, to není jeho cesta. Odkazuje nás na člověka ve věcech víry sice neomylného, ale přece jen pouhého člověka jako jsme my, a od něj musíme přijmou celou nauku. Podobně je tomu, když někdo upadne do hříchu. Ať se jakkoliv pokoří před Bohem, ať činí pokání kajícími skutky, zůstane při tom, jako by mu Bůh řekl: „To je všechno správné, ale chceš-li, aby ti bylo odpuštěno, musíš pokleknout před člověkem, kterého k tomu ustanovil můj Syn, a vyznat se mu ze svého hříchu.“ Bez vyznání není odpuštění. Sebeupřímnější, sebehlubší lítost a sebekrutější pokání nestačí, aby smylo jediný smrtelný hřích, nemáme-li úmysl se v pokoře z něho vyznat člověku, který zastupuje Krista.

Takový je nadpřirozený řád lidské spásy: Bůh Otec ustanovil od věčnosti Vtělení svého Syna, a od té doby, co takto vzal Bůh na sebe lidství, a vykoupil v něm svět, se má milost šířit podle nejsvětější Boží vůle prostřednictvím lidí, stejně slabých jako jsme my. Tím je Vtělení Syna Božího do jisté míry prodlouženo a rozšířeno. V jeho osobě se k nám přiblížil Bůh a od té doby se stýká s našimi dušemi pomocí jeho údů. Bůh chce povýšit svého Syna tím, že staví na jeho Vtělení a k němu poutá celý řád naší spásy a našeho posvěcení, až do skonání věků. – Tento řád ustanovil též proto, aby nám dával žít z víry. V církvi je totiž dvojí činitel: lidský a božský.

Lidským činitelem je křehkost těch, jimž se dostalo od Krista moc, aby nás řídili. Pohledme jen, jak byl slabý svatý Petr! Zapírá Krista pro pouhé obvinění pouhé služby ještě téhož dne, v němž mu bylo uděleno kněžské svěcení. Kristus Pán dobře znal tuto křehkost. Po svém zmrtvýchvstání žádá Petra, aby třikrát zdůraznil svou lásku za své trojí zapření, a přece jen na něm zakládá svou Církev. „Pas mé beránky, pas mé ovce“. I Petrovi nástupci

jsou křehcí. Jejich neomylnost ve věcech víry nedává jim výsadu bezhříšnosti. Zajisté je mohl Spasitel obdařit touto výsadou, ale neudělal to. Chtěl, abychom mohli osvědčovat svou víru. A jak?

Věřící duše jasně rozeznává vedle lidského činitele i činitele božského. Vždyť neporušenost učení, trvající po celá staletí vzdor všem útokům rozkolů a kacířství, jeho hodnota, uchovávaná neomylností učitelského úřadu církve, dále hrdinná svatost, která se bez ustání tolika způsoby projevuje v církvi, a konečně nepřetržitá posloupnost, jíž je spojena dnešní církev článkem po článku se základy, které položili apoštolové, spolu s jejím šířením po celém světě, tedy to vše jsou neklamná znamení, podle nichž poznáváme, že Kristus „je s církví až do skonání světa“ (Mt 28,20).

Mějme tedy hlubokou důvěru v Církev, kterou nám zanechal Pán Ježíš. Je jeho druhým „já“. Jsme přece tak šťastni, že náležíme k této jediné, všeobecné, apoštolské a římské společnosti. Radujme se z toho a vzdávejme neustále Bohu díky, že „nás přenesl do království svého milovaného Syna“ (Kol 1,13). Což neznamená nesmírnou jistotu naší spásy přivtělení k církvi, skrze které můžeme čerpat nadpřirozený život a Boží milost z původních, Bohem ustanovených pramenů?

Musíme však též prokazovat těm, kdo mají nad námi pravomoc, takovou poslušnost, jakou žádá od nás Kristus. Toto podrobení našeho rozumu a naší vůle se musí dít Kristu v osobě našich představených, jinak je totiž Bůh nepřijme. Proto budme upřímně oddáni především Kristovu náměstku, svatému Otci, a všem biskupům s ním spojených, kteří jsou k našemu vedení osvětleni Duchem svatým. A to v synovské úctě a skutkem osvědčovanou poslušností, která nás činí pravými dětmi církve: „Biskupy ustanovil Duch svatý, aby řídili církev Boží“ (Sk 20,28). – Církev je Kristovou Nevěstou a naší Matkou, musíme ji milovat, protože je učením Ježíše Krista. Musíme ctít její učení. Musíme milovat její modlitbu a přijímat ji za svou, protože je to modlitba Kristovy Něvesty. Nad tuto modlitbu nemáme bezpečnější modlitbu a modlitbu Pánu Ježíši milejší. Krátce řečeno, musíme se připouštět k Církvi s jejím celým přirozeným a nadpřirozeným působením.

ním tak, jak bychom byli učinili vůči našemu Spasiteli za jeho pozemského života.

Tak se nám jeví církev jako viditelná společnost. Svátý Pavel ji srovnává s budovou „vystavěnou na základě apoštolů, jejímž úhelným kamenem je sám Ježíš Kristus“ (Ef 2,20). V tomto Božím domě nežijeme „jako cizinci a chvilkoví hosté, nýbrž jako spoluobčané svatých a domácí Boží. Celá stavba se spojuje v Ježíši Kristu a roste ve svatý chrám v Pánu“.

III.

V listech svatého Pavla se častěji setkáváme s ještě jiným obrazem, velmi výstižným, vzatým ze života. Tento obraz nám může posloužit k hlubokému pochopení Církve, protože odkrývá nejvnitřnější vztahy mezi ní a Kristem. Svátý apoštol je shrnuje do věty: „Církev je tělo, jehož hlavou je Kristus“ (1Kor 12,12-28). Užívá i jiná srovnání. Píše, že jsme spojeni s Kristem jako větve s kmenem (Řím 6,5), nebo jako stavivo s budovou (Ef 2,21-22), ale nejvýrazněji zní myšlenka o spojení hlavy s tělem.

Když mluví o církvi jako o viditelné hierarchické společnosti, říká, že Kristus, její zakladatel „ustanovil některé apoštoly, jiné proroky, jiné zase evangelisty, jiné konečně učiteli a pastýři.“ Proč? Aby pracovali „na zdokonalení svatých, o dílu posluhování, o výstavbě těla Kristova“ a to až do dne, kdy bychom se všichni sešli v jednotě víry a poznání Syna Božího, v dokonalé zralosti člověka a v míře plnosti Kristova věku“ (Ef 4,11-13). Co se tím říká? S Kristem tvoříme jedno tělo, jež se vyvíjí a má dospět k plné dokonalosti. Je zřejmé, že nejde o přirozené tělo, o hmotné tělo Kristovo, které se narodilo z Panny Marie. To již dávno dokončilo svůj vývoj. Od chvíle, kdy živé a oslavené vstalo z hrobu, nepodléhá již vývoji. Je plně dokonalé.

Ale podle svatého Pavla je ještě jiné tělo, tělo, které si buduje Kristus během věků, a tím je Církev. Jsou to duše, které žijí prostřednictvím milosti Kristovým životem. A tyto všechny duše tvoří s Kristem jedno tělo, mystické tělo, jehož hlavou je Kristus.

Tělo mystické zde není v protikladě ke skutečnému, nýbrž fyzickému, jako ještě uvidíme. Nazýváme je mystickým tělem, ne-

jen abychom je odlišili od přirozeného těla Kristova, nýbrž, abychom i naznačili ráz těsného spojení Kristova s církví, založeného na tajemstvích (řec. *mysteria*). Tato tajemství, jimiž se živí ono spojení, můžeme vnímat jen vírou. Církev je živý organismus, ožívovaný skrze Ducha svatého milostí Kristovou.

„Kristus se v nás vytváří“ (Gal. 4,19). „Musíme v něm růst“ (Ef 4,15). Je to oblíbená myšlenka svatého Pavla, často ji zdůrazňuje, když srovnává spojení Krista a Církve se spojením hlavy a těla v lidském organismu. Zvláště živě ji vykládá v prvním listě ke Korintským (12,30). Jinde pak říká: „Jako v jednom těle máme mnoho údů, tak i my, ač počtem mnozí, jsme jediným tělem v Kristu“ (Řím 12,4-5). Jinde zase nazývá církev „doplňkem Krista“ (Ef 1,23), jako údy jsou doplňkem těla, a z toho vyvozuje: „Všichni jste v Kristu jedno“ (Gal 2,28).

Církev tedy tvoří s Kristem jedno tělo. Podle krásné myšlenky svatého Augustina, věrného ohlasu svatého Pavla, si nelze plně představit Krista bez církve. Jsou nerozlučitelní, jako hlava je neoddělitelná od těla. Kristus a církev tvoří jedinou soubornou bytost, celého Krista. „Celý Kristus je hlava a tělo. Hlavou je jednorozený Syn Boží a tělem církev (O jednotě Církve 4). Lépe než svatý Augustin nikdo nevyložil toto učení. – Proč je Kristus hlavou a představeným církve? Protože má prvenství, primát. Předně prvenství pocty: „Bůh jej povýšil a dal mu jméno, které je nade všechna jména, aby v jeho jménu pokleklo veškeré koleno“ (Flp 2,8-10). Dále má prvenství moci, autority: „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi“ (Mt 28,18). Ale hlavně má prvenství života a vnitřního vlivu: „Bůh mu vše dal za podnož a ustanovil ho hlavou nad celou církví“ (Ef 1,22).

Všichni jsme k tomu povolání, abychom žili Kristovým životem, ale musíme přijímat tento život od Krista. Již jsme se zmínili, že si Ježíš dobyl svou smrtí tuto svrchovanou moc dávat veškerou milost „každému, kdo přichází na tento svět.“ Tím, že je pro nás, ovšem v míře rozdílné, jediným zdrojem životodárné milosti, vykonává i své prvenství božského vlivu.

Tento vnitřní, božský Kristův vliv v duších, které tvoří jeho mystické tělo, odlišuje toto spojení od oné jednoty, jaká je mezi

nejvyšší autoritou kterékoliv lidské společnosti a jejími členy. V tomto druhém případě je vliv autority vnější a dosahuje jen toho, že podřídí rozmanité síly a snahy členů a řídí je k společnému cíli. Kristova činnost v církvi je však mnohem hlubší a pronikavější, dotýkajíc se duchovního života. To je jeden z důvodů, že mystické tělo: *corpus mysticum*, není výmyslem našeho rozumu, nýbrž skutečností.

Svatý Tomáš Akvinský říká: „Kristus dostal plnost milosti nejen pro sebe, nýbrž jako hlava církve“ (Summa 3, ot. 48, čl. 1). – Kristus neuděluje své poklady milosti stejně všem duším. „To však činí proto, aby i z tohoto odstupňování zářila krása a dokonalost jeho mystického těla“ (svatý Tomáš Akvinský: Summa I-II ot. 112, čl. 4). Je to myšlenka svatého Pavla. Když prohlásil, „milost byla dána každému podle míry daru Kristova“ (Ef 4,7), vypočítává různé milosti, které zdobí naše duše a končí tento výčet slovy, že jsou dány proto, aby „vzdělávaly Kristovo tělo“. Jsou ovšem mezi nimi rozdíly, ale i to přispívá k souladu jednoty.

Kristus je tedy naší hlavou a Církev s ním tvoří jediné mystické tělo. „Jako přirozený organismus spojuje ve své jednotě různé údy, tak je třeba mít za to, že Církev, mystické tělo Kristovo, tvoří se svou hlavou jedinou mystickou osobu“ (svatý Tomáš Akvinský: Summa 3, ot. 49, čl. 1).

Toto spojení Krista s jeho údy je tak těsné, že vytváří úplnou jednotu. Dopouštět se násilí na církvi nebo na duši, které křtem a milostí jsou jejími údy, znamená dopouštět se násilí na samém Kristu. Pohledme na svatého Pavla, když pronásledoval církev před svým obrácením a šel do Damašku, aby tam zajímal křesťany, byl pojednou svržen s koně a slyší hlas: „Šavle, proč mě pronásleduješ?“ Odpovídá: „A kdo jsi, Pane?“ Kristus říká: „Jsem Ježíš, kterého pronásleduješ“ (Sk 9,4-5). Spasitel neřekl: „Proč pronásleduješ mé učedníky?“ Plným právem to mohl říci, protože on již vstoupil na nebesa a Šavel pátral jen po křesťanech. Ale Pán říká: „Proč mne pronásleduješ? Já to jsem, jehož pronásleduješ! Proč tak Kristus mluví? Protože jeho učedníci s ním tvoří dokonalou jednotu, protože jejich společnost je jeho mystickým tělem.

Kdo pronásleduje duše, které věří v Ježíše Krista, pronásleduje samého Krista.

Svatý Augustin píše: „Šavel jistě na zemi nepronásledoval samého Krista, nýbrž jeho údy, tj. věřící a přece Kristus neřekl: Proč pronásleduješ mé svaté, mé služebníky, nebo nakonec, čteněji, mé bratry, nýbrž mne, to je mé údy, jichž jsem hlavou“ (Pojednání k Janovu evangeliu 28,1). Jak dobře pochopil svatý Pavel toto učení. Jak je vykládá důrazně a výstižně. „Nikdo zajisté nemá v nenávisti své tělo, nýbrž je živí a pečuje o ně tak, jako Kristus živí svou církev a pečuje o ni, protože jsme údy jeho těla, z jeho masa a z jeho kostí“ (Ef 5,29-30). Jelikož jsme tak pevně spojeni s Kristem, a tvoříme s ním jediné mystické tělo, proto Kristus chtěl, aby také celé jeho dílo bylo dílem naším.

Stále musíme mít na mysli tuto hlubokou pravdu. Skrze vtělené Slovo, Ježíše Krista, našlo lidstvo v jeho osobě, ustanovené za hlavu lidského pokolení, opět přátelství s Bohem. Svátý Tomáš Akvinský o tom píše: „Skutečnost, že Kristus trpěl dobrovolně, byla tak velikým dobrem, že Bůh pro toto dobro, vykonané v lidské přirozenosti, je usmířen za každou urážkou lidského pokolení, pokud ovšem jde o ty, kdo jsou s Kristem Trpítelem spojeni“ (Summa 3, ot. 49, čl.4). Kristovy zásluhy a jeho zadostiučinění se staly našimi: „Hlava a údy jsou takřka jednou mystickou osobou a tak se Kristovo zadostiučinění vztahuje na všechny věřící jakožto na Kristovy údy“ (Summa 3, ot. 48, čl. 2 ad 1).

Od chvíle, kdy Spasitel za nás trpěl, jsme s ním nerozlučně spojeni. V očích nebeského Otce jsme s ním jedno. „Bůh je bohatý milosrdenstvím,“ říká svatý Pavel (Ef 2,4-8). „Když jsme byli svými hříchy mrtvi, oživil nás v Kristu, spolu s ním vzkřísil a v něm nás posadil na nebesích, aby ukázal v budoucích časech nesmírné bohatství své milosti, které nám dobrotivě určil v Ježíši Kristu.“ Krátce řečeno, s Kristem a v Kristu nás oživil, abychom se stali jeho spoludědici. Ve svém božském plánu nás Otec od Krista neodděluje. Svátý Tomáš Akvinský učí: „Jedním a týmž úkolem jej Bůh předurčil i na nás“ (Summa 3, ot. 24, čl. 4). Všichni Kristovi učedníci, kteří v něj věří a žijí v jeho milosti, jsou týmž jediným předmětem Kristova zalíbení. Řekl nám to sám Spasi-

tel: „Otec vás miluje, protože vy jste milovali mě a ve mě uvěřili“ (Jan 16,27). Proto se též Kristus, jehož vůle byla dokonale spjata s vůlí Otcovou, obětoval za svou církev. Svatý Pavel o něm píše: „Miloval církev, a sám sebe za ni vydal“: *Dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea* (Ef 5,25). Proto měla s ním tvořit jedno mystické tělo, „slavné, bez poskvrny a vrásky, svaté a bezúhonné“: *Non habens neque rugam, neque maculam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata* (Ef 5,27). A když ji vykoupil, dal jí vše.

Kéž bychom upřímně věřili v tyto pravdy! Kéž bychom pochopili, co to pro nás znamená, že jsme křtem vstoupili do církve, že jsme skrze milost údy Kristova mystického těla. Svatý Augustin vyzývá: „Blahopřejme si a buďme za to vděční, že jsme se stali nejen křesťany, nýbrž i Kristem! Dovedete, bratři, tuto milost pochopit? Divme se, radujme se, stali jsme se Kristem! Je-li on hlavou, jsme my údy, a dohromady tvoříme celého člověka. Kdo je hlava a kdo jsou údy? Kristus a církev“ (Pojednání k Janovu evangeliu 21,8-9). Tento veliký učitel pokračuje: „Byla by to nesmyslná domýšlivost, kdyby sám Kristus nám neslíbil tuto slávu právě ústy svého apoštola: Vy jste tělo Kristovo a jeho údy (1Kor 12,27). – Děkuje Pánu Ježíši, že nás spojil tak těsně se svým životem. Máme s ním vše společné: zásluhy, zájmy, dobra, blaženost, slávu. Dávejme si pozor, abychom sami sebe neodsoudili hříchem k tomu stát se mrtvými údy našeho Spasitele. Buďme naopak utvářeni skrze milost, kterou od něj máme, svými ctnostmi, vypěstovanými podle obrazu jeho ctností a celou svou svatostí, jež má být podle jeho vůle bez poskvrny a vrásky, svatá a bezúhonná. A protože „v Kristu jsme všichni jedno“, protože pod touž hlavou, Kristem, všichni žijeme týmž životem milosti, působením téhož Ducha svatého, ačkoliv jako různé údy máme různou úlohu, zůstávejme vzájemně spojeni. Spojení i se všemi svatými dušemi, oslavenými v nebi, trpícími v očistci, neboť i ony s námi tvoří jedno tělo: *ut unum sint*. A to článek víry o společenství svatých, plný útěchy.

Pro svatého Pavla jsou „svatými“ ti, kteří náležejí Kristu, ať již dosáhli koruny a mají místo ve věčném království, ať ještě bojují zde na zemi. Všichni jsou údy jediného těla, neboť církev je jen je-

diná. Všichni jsou vespolek jednotni a vše mají společné. „Trpí-li jeden úd, trpí spolu všechny údy. Prokazuje-li se pocta jednomu údu, radují se s ním všechny údy“ (1Kor 18,26). Dostane-li se nějakého dobra jednomu z nich, má z toho prospěch celé tělo, a zase oslava celého těla se rozlévá na každý úd. Svatý Tomáš Akvinský říká: „Jako je v přirozeném těle činnost jednoho údu k dobru celého těla, tak i v těle duchovním, totiž v církvi, – neboť všichni věřící tvoří jedno tělo – sdílí dobro jeden s druhým“ (Dílo 7, Výklad Vyznání víry, kap. 13). Jakou hloubku naší zodpovědnosti odkrývá tato věta! Jak nás nabádá k horlivé apoštolské práci. Z téhož důvodu nás napomíná i svatý Pavel, abychom se snažili, až bychom se všichni sešli v mravní dospělosti křesťanské, „v míře věku Kristovy plnosti“ (Ef 4,13).

Proto je třeba, abychom nejen zůstávali spojeni s Kristem, jenž je naší hlavou, ale abychom se také snažili „zachovávat“ co nejpečlivěji „jednotu Ducha ve svazku pokoje“ (Ef 4,3), neboť Duch svatý je duchem pokoje, duchem lásky.

To bylo též posledním, nejvroucnějším přáním Kristovým, ve chvíli, kdy dokončil na zemi své poslání: „Kéž jsou všichni jedno, jako Ty, Otče, ve mně a já v tobě, kéž jsou jedno, jakož i my jsme jedno“ (Jan 17,21 a 22). Proto říká svatý Pavel: „Všichni zajisté jste syny Božími vírou v Ježíše Krista“ (Gal 3,26). „Tu není ani Řek, ani Žid, ani otrok, ani svobodný, nýbrž všichni jste jedno v Kristu Ježíši“ (Kol 3,11). Být s Bohem v jednotě v Kristu a skrze Krista – to náš poslední cíl: „aby byl Bůh všechno ve všem“ (1Kor 15,28).

Svatý Pavel, když výstižně zobrazil spojení Krista s jeho církví, nemohl opomenout, aby se nezmínil ještě o konečné slávě Ježíšova mystického těla. Píše: „V den, Božím úradkem stanovený, až dospěje mystické tělo Kristovo svého dokonalého stavu, vzede jitřenka vítězství, slávy, jitřenka, která navždy posvěti spojení Církve s její hlavou. Církev, do té chvíle tak těsně spjatá s Ježíšovým životem, nyní konečně dosáhnuvší dokonalosti, bude s ním sdílet její slávu (1Kor 15,24-28 a Tim 2,12, Řím 8,17). Až zmrtvýchvstání zvítězí nad smrtí, posledním nepřítelem, který ještě musí být přemožen, až všichni vyvolení budou pod svou božskou hlavou zcela sjednoceni, potom předvede Kristus Bohu Otci k jeho

cti a slávě celou svou církev, ne již více nedokonalou, vystavenou bědám, slabostem, pokušením, zápasům, ani trpící v očišcovém ohni, nýbrž úplně proměněnou a ve všech svých údech oslavenou.

Jak velkolepý to bude výjev, až Ježíš představí věčnému Otci tyto své nespočetné vítězné trofeje, hlásající moc jeho milosti, toto království, dobyté jeho krví a zářící nyní neposkvrněným jasem, toho ovoce božského života, který plní a opájí duši každého světce!

Nyní chápeme, proč svatý Jan, když zahlédl jen část těchto radostí a divů, po příkladu samého Pána Ježíše je ve svém Zjevení (19,9) přirovnává k svatbě, k „svatební hostině Beránkově“. Nyní konečně chápeme i slova, jimiž apoštol svůj tajemný popis nebeského Jeruzaléma důstojně uzavírá, ono volání plné svaté touhy, které dosud zaznívá mezi Kristem a církví, mezi Snoubencem a nevěstou, dokud skonáním věků neudeří hodina dokonalého spojení, ten výkřik: „Přiď!“ (Zj 22,17).

6. DUCH SVATÝ, DUCH JEŽÍŠŮV

Stručný obsah: Učením o Duchu svatém vrcholí výklad božského plánu. Důležitost tohoto učení. – 1. Duch svatý v Nejsvětější Trojici. Vychází od Otce i Syna láskou. Jemu se připisuje posvěcení duší, protože toto posvěcení je dílem lásky, dokonání a sjednocení. – 2. Působení Ducha svatého v Kristu: Ježíš byl z Ducha svatého počat. Duch svatý udělil Kristově duši milost posvěcující, ctnosti a dary. Duchem svatým byla řízena celá Kristova lidská činnost. – 3. Působení Ducha svatého v Církvi. Duch svatý Duchem církve. – 4. Činnost Ducha svatého v duších, v nichž sídlí. 5. Učení o darech Ducha svatého. 6. Naše pobožnost k Duchu svatému. Máme ho vzývat a být věrní jeho vnuknutím.

Jedna z knih Písma svatého, zvaná „Skutky apoštolů“ obsahuje vyličení prvních počátků Církve. Je to dílo svatého Lukáše, jenž byl očitým svědkem mnohých tam vypravovaných událostí, je to dílo plné života a mistrné svým podáním. Vidíme v něm, jak se církev, založená na apoštolech, rozvíjí nejprve v Jeruzalémě a potom – hlavně působením kázání svatého Pavla – se šíří i mimo Judsko. Větší díl této knihy je zasvěcen líčení misionářské práce a zápasů tohoto velikého apoštola. Můžeme ho sledovat skoro na jeho všech evangelizačních cestách. Jsou to stránky plné vzruše-

ní a velmi živě nám osvětlují stálá protivenství, která musel svatý Pavel zakoušet, nesčíslné útrapy, které na něj doléhaly, a nena-
dálá, hrozná nebezpečí, v nichž se octl, když všude šířil Ježíšovo
jméno a jeho slávu.

Ve Skutcích apoštolů čteme, že se svatý Pavel setkal na misi-
onářských cestách v Efezu s několika učedníky a otázal se jich:
„Přijali jste Ducha svatého, když jste uvěřili? Učedníci odpovědě-
li: Ani jsme neslyšeli, že je Duch svatý“ (19,1).

My bychom to říci nemohli. A přece, kolik křesťanů zná dnes
Ducha svatého jen podle jména a o jeho činnosti v duších neví té-
měř nic. Je to tím smutnější, protože nemůžeme ekonomii Boží
spásy pochopit dokonale, nemáme-li co možná nejjasnější před-
stavu o tom, čím je pro nás Duch svatý.

Téměř všude, kde se svatý Pavel zmiňuje o věčném plánu naše-
ho přijetí za vlastní děti Boží, všude, kde je řeč o milosti a o círk-
vi, mluví apoštol o „Duchu Božím“, o „Duchu Kristově“, o „Du-
chu Ježíšově“. „Přijali jste Ducha synovství“ (Řím 8,15) „Bůh po-
slal do našeho srdce Ducha svého Syna, jenž volá: Abba, Otče!“
(Gal 4,6). „Nevíte snad, že jste chrámem Božím, a že Duch Boží
ve vás přebývá?“ (1Kor 3,16). A opět: „Nevíte snad, že vaše tělo je
chrámem Ducha svatého, který je ve vás?“ (1Kor 6,19). „V Kristu
se spojuje veškerá stavba a roste ve svatý chrám v Pánu, v němž
se i vy spoluvzděláváte v příbytek Boží v Duchu“ (Ef 2,21-22).
Jako v Kristu tvoříme jedno tělo, tak jsme všichni oživováni jed-
ním Duchem: „jedno tělo a jeden Duch“: *Unus corpus et unus Spi-
ritus* (Ef 4,4). Přítomnost tohoto Ducha je v nás tak nutná, že svatý
Pavel říká: „Nemá-li někdo Kristova Ducha, není Kristův“ (Řím
8,9). Apoštolovi nic tak neleželo na srdci jako vidět živého Krista
v duších jeho učedníků. Je tedy pochopitelné, že se jich táže, zda
přijali Ducha svatého. Vždyť dětmi Božími v Kristu Ježíši jsou je-
dině ti, kdo se dávají vést Duchem Božím“ (Řím 18,14).

Jen tehdy dokonale vnikneme do tajemství Kristova a do řádu
našeho posvěcení a naší spásy, budeme-li mít trvale na zřeteli
Ducha Božího a jeho činnost v duších. Viděli jsme, že cíl našeho
života spočívá v pokorném přijímání Božího plánu, jemuž se při-
způsobujeme dokonale a dětsky prostě. Protože je to Boží plán, je

naprosto zajištěna jeho účinnost. Jistě v nás ponese ovoce svatosti, přijmeme-li jej s vírou a láskou. Chceme-li vniknout do Božího plánu, musíme nejen „přijmout Krista“ (Jan 1,12), ale podle slov svatého Pavla i „přijmout Ducha svatého“ a podrobit se jeho působení, abychom byli „s Kristem jedno.“

Slyšme samého božského Spasitele. Ve své překrásné řeči po poslední večeři, kdy těm, které nazývá svými „přáteli“, odhaluje tajemství věčného života, jež jim přinesl, – mluví s nimi – a to několikrát – o Duchu svatém stejně jako o Otci. Říká, že po jeho nanebevstoupení tento Duch „jim ho nahradí“, že je bude vnitřně poučovat, a že jim bude jeho přítomnost tak potřebnou, že Ježíš „sám bude prosit Otce, aby jim ho dal a aby on v nich zůstával.“

Mluvil by Pán Ježíš o Duchu svatém tak významně v tak slavnostní chvíli, kdyby to, co řekl, mělo být pro nás jen mrtvým slovem? Nekřivdili bychom mu a nepůsobili sami sobě velikou škodu, kdybychom nevěnovali pro nás tak životnému tajemství svou plnou pozornost?

Ve své encyklice o Duchu svatém (Divinum illud munus z 9. května 1897) Lev XIII, slavné paměti, hořce litoval, že „křesťané mají o Duchu svatém často jen ubohé vědomosti. Ve svých pobožnostech sice užívají hojně jeho jména, ale jejich víra je zahalená hustou mlhou.“ Papež proto energicky naléhá, aby všichni kazatelé, a ti, kdo vedou duchovní správu, kladli si za povinnost, s plnou svědomitostí a hojným užitekem – *diligentibus atque uberius* – poučovat věřící o Duchu svatém. „Při tom se mají „vyvarovat každého sporu, který by zabíhal příliš hluboko a každé smělé opovážlivosti, chtít proniknout až do vlastního jádra tohoto tajemství“. Spíše si přeje, aby „připomínali a jasně vykládali četná a význačná dobrodiní, která nám přinesl božský Dárce a stále duším přináší. Omyl v těchto velkých a nám tak prospěšných tajemstvích, nebo jejich neznalost, synů světla nedůstojná, musí naprosto zmizet: *Prorsus depellatur*.“

Pokusme se co možná nejjasněji uvědomit, čím je v Nejsvětější Trojici Duch svatý, jaká je jeho činnost v Kristově svatém lidství, jaká přináší stále dobrodiní církvi a duším, čímž dokončíme všeobecný výklad o nadpřirozeném řádu Božích úradků.

Tento námět je nade vše vznešený, proto o něm musíme rozjímati jen s nejhlubší úctou. Nesmí to však být důvodem zapomínat při tomto rozjímání na důvěru a lásku, vždyť tajemství Duha svatého nám zjevil Spasitel. Prosme božského Utěšitele, aby nás osvětlil paprskem svého světla a budme si jisti, že vyslyší naši prosbu.

I.

O Duchu svatém víme jen to, co nám o něm řeklo Zjevení. A co řeklo? K jsoucnosti nekonečného Boha náleží, že je jeden ve třech osobách. Otec, Syn a Duch svatý. To je tajemství nejsvětější Trojice. Víra učí jak jednotu přirozenosti tak rozdílnost osob. „To je katolická víra, že ctíme jednoho Boha v Trojici a Trojici v jednotě... ani neslučující osoby, ani nerozdělující podstatu“ (Vyznání svatého Atanáše).

Otec poznává sám sebe a vyjadřuje toto poznání nekonečným Slovem. Úkon, kterým se tak děje, je jednoduchý a věčný. Syn, kterého Otec takto plodí, je mu dokonale rovný, protože Otec s ním sdílí svou přirozenost, svůj život a své dokonalosti.

Prostá dokonalost a krása sama. Syn je Otcovým dokonalým obrazem. Jeden se oddává druhému v nekonečné lásce, a tato vzájemná láska, jež z Otce a Syna vychází jako z jediného zdroje, není jen citem, jak je tomu u lidské lásky, ale skutečným, substituícím Bytím, osobou, odlišnou od Otce i Syna, a nazývá se Duch svatý. Je to tajemné jméno, ale Zjevení mu nedává jiné jméno.

Duch svatý je posledním cílem vnitřního božského života. Dokonává – smíme-li se tak vyjádřit, protože lidská mluva není schopna, aby plně vystihla nesmírná tajemství – kruh nejdůvěrnější činnosti v nejsvětější Trojici. Je Bůh jako Otec a jako Syn, má s nimi tutéž jedinou božskou přirozenost, tutéž moudrost, všemohoucnost, velebnost a dobrotu.

Tento Duch Boží se nazývá svatým. Je Duchem svatosti, když je svatý sám v sobě a činí tak svatými i jiné. – Když anděl zvěstoval Panně Marii tajemství Vtělení, pravil: „Duch svatý sestoupí na tebe, a proto také to svaté, co se z tebe narodí, se bude nazývat Syn Boží“ (Lk 1,35). Díla posvěcení se připisují hlavně Duchu

svatému. Abychom to pochopili, a tím porozuměli i všemu, co si o něm ještě povíme, musíme si ještě krátce vyložit, čemu se říká v teologii „přivlastňování“: *appropriatio*. Víme, že v Bohu je jediný rozum, jediná vůle, jediná moc, protože je v něm jediná božská přirozenost. Ale v Bohu je rozdílnost osob. Tato rozdílnost se zakládá na tajemných činnostech, které se dějí ve vnitřním Božím životě, a na vzájemných vztazích, které plynou z těchto činností. Otec plodí Syna a od obou vychází Duch svatý. „Plodit, být Otcem“ je výlučnou vlastností první osoby. „Být Synem“ je osobní vlastností Synovou. „Láskou vycházet od Otce i od Syna“ je osobní vlastností Ducha svatého. Tyto osobní vlastnosti tvoří vzájemné vztahy mezi Otcem, Synem a Duchem svatým a z nich plyne jejich vzájemná rozdílnost. Ale kromě těchto vlastností a vztahů je třem božským osobám všem nerozdílně společný rozum, vůle, moudrost, všemohoucnost a velebnost, protože všem třem osobám je nerozdílně společná táž božská přirozenost. To je vše, co můžeme poznat na základě božského Zjevení z vnitřního božského života.

Pokud jde o skutky „vnější“, o činnost, která se děje vně Boha, ať ve světě hmotném jako je řízení všeho tvorstva k jeho cíli, nebo ve světě duchovním jako je udílení milostí, je tato činnost všem třem božským osobám společná. A proč? Protože zdrojem tohoto působení je božská přirozenost a ta je jedna jediná ve všech třech osobách a je nerozdílná. – Bůh však chce, aby lidé poznávali a uctívali nejen božskou jednotu, ale též Trojici osob. Proto církev připisuje například v liturgii určité božské osobě jistou činnost, která – třebaže ve světě je všem třem osobám společná – má zvláštní znak ve vztahu k postavení, můžeme-li to tak říci, jež tato osoba v nejsvětější Trojici zaujímá, nebo k jejím zvláštním a výlučným vlastnostem.

Tak protože Otec je zdrojem, původcem a východiskem obou osob ostatních – ovšem bez jakékoliv mocenské nebo časové přednosti – se Otci připisují díla, ve kterých se ve světě obzvláště projevuje Boží všemohoucnost, nebo která mají hlavně ráz původu, například dílo stvoření, jímž Bůh z ničeho vytvořil vesmír. Ve vyznání víry se modlíme: „Věřím v Boha, Otce všemohoucí-

ho, Stvořitele nebe i země“. Má snad Otec větší účast v tomto díle nebo projevuje v něm větší moc než Syn a Duch svatý? Nikoliv: takové mínění by bylo bludné. Syn a Duch svatý mají účast vždy zcela stejně jako Otec, neboť Bůh sebe působí svou všemohoucností, a všemohoucnost je jedna, všem třem osobám společná. Proč tedy tak mluví Církev? Protože v Nejsvětější Trojici je Otec první osobou, je původem nemajícím původu, z něhož vycházejí obě osoby ostatní. To je čistě jeho osobní vlastností, odlišující jej od Syna a Ducha svatého, a proto, abychom si tento osobní znak Boha Otce stále připomínali, připisujeme mu tuto „vnější“ činnost, která se k němu směřuje svou povahou. – Stejně tak je tomu s osobou syna. Bůh Syn je v Nejsvětější Trojici věčným slovem, jež od Otce vychází úkonem Otcova sebepoznávání. Je nekonečným vyjádřením božské myšlenky a hledíme na něj především jako na věčnou Moudrost. Proto se mu připisují díla, v nichž hlavně září tato moudrost. – Stejně je tomu i s Duchem svatým. Čím je v Nejsvětější Trojici? Mezi vnitřní božské činnosti, závěrem kruhu vnitřního božského života, jenž v něm, v nekonečné, věčné lásce, vrcholí. Jeho osobní vlastností je, že láskou z Otce a zároveň ze Syna vychází. Proto každé dílo dokonání a dokonalosti, každé dílo lásky, jednoty a tedy i svatosti – neboť naše svatost se měří podle stupně jednoty s Bohem – se připisuje Duchu svatému. Posvěcuje snad více než Otec a Syn? Ne. Dílo našeho posvěcení je společné všem třem božským osobám, ale přičítá se Duchu svatému proto, že je dílem dokonalosti, dovršení a jednoty. Takto si snadněji vzpomeneme na osobní vlastnosti Ducha svatého, abychom ho ctili a jemu se klaněli v tom, v čem se od Otce a od Syna liší.

Bůh chce, abychom uctívali Trojici božských osob stejně jako se klaněli jejich jediné božské přirozenosti, a proto vyžaduje i od církve, aby připomínala svým dětem nejen, že je jeden Bůh, nýbrž též, že je ve třech osobách.

A toto je ta *apropriace*. Svůj základ má ve Zjevení a církev ji přijala (Lev XI. ve své encyklice z 9. května 1897 říká, že církev tak činí „velmi vhodně“: *aptissime*). Cílem *apropriace* tedy je, aby se zdůraznily osobní vlastnosti každé božské osoby. Takovým zdů-

razňováním poznáváme tyto vlastnosti a více je milujeme. Svátý Tomáš Akvinský poznamenává, že církev, opírajíc se o Zjevení, zachovává tuto nauku o apropiaci proto, aby „pomáhala naší víře“ (Summa I, ot.39, čl.7). Po celou věčnost bude náš život a naše blaženost spočívat v tom, že budeme patřit na Boha, že ho budeme milovat a že se z něj budeme těšit tak, jak je, totiž v jednotě jeho přirozenosti v Trojici jeho osob. Jaký tedy div, že Bůh, jenž nás předurčil k tomuto životu a k této blaženosti, chce, abychom již zde na zemi měli na paměti jeho dokonalosti, a to jak jeho božské přirozenosti, tak zvláštních znaků, jimiž se božské osoby od sebe liší? Bůh je nekonečný a je stejně hoden chvály ve své jednotě jako ve své Trojici. Božské osoby jsou stejně podivuhodné v nedělitelné božské přirozenosti jako ve všech svých odlišných vztazích.

„Bože mocný, Bože věčný, Bože nejvyšší blažený, raduji se z Tvé moci, věčnosti a blaženosti. Kdy tě spatřím, původe bez původu? Kdy uvidím, jak z tvého lůna vychází tvůj Syn tobě rovný? Kdy budu hledět na to, jak z vašeho spojení vychází Duch svatý, poslední cíl tvé plodnosti a dovršení tvého věčného působení? (Bosuet: Příprava na smrt 4, modlitba).

II.

Po tomto výkladu apropiace bez obtíží porozumíme všemu, čeho se z Písma a učení Církve dovídáme o činnosti Ducha svatého.

Nejprve přihlédněme k tomuto působení v Pánu Ježíši Kristu. Povznesme v úctě svůj zrak k jeho božské osobě, abychom pozorovali některý z těch divů, jež se v něm při Vtělení staly.

Jak jsme viděli při rozjímání, Nejsvětější Trojice vytvořila v tomto tajemství duši, spojila ji s lidským tělem, aby tak vytvořila lidskou přirozenost, a spojila ji s božskou osobou Slova. Na tomto nevyzpytatelném díle pracovaly všechny tři božské osoby společně, ačkoliv mířilo jako k svému poslednímu čili jen k osobě Slova. Jen Slovo se vtělilo, jen Syn se vtělil.

Poznámka: Někteří církevní Otcové užívají tohoto obrazu: jedna osoba se obléká a při tom jí pomáhají druhé dvě osoby. Ke konečnému výsledku přispívají všechny tři společnou prací, ale oblečena je jen jediná. Tento obraz je však velmi nedokonalým srovnáním.

Je to tedy dílo celé Nejsvětější Trojice, ale připisuje se především Duchu svatému, jak se modlíme ve Vyznání víry. „Věřím... v Ježíše Krista, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého,“ opakujíc jen smysl slov anděla k Panně Marii: „Duch svatý na tebe sestoupí, a proto také to svaté, co se z tebe narodí, se bude nazývat bude Syn Boží.“

Snad se někdo zeptá, čím odůvodníme toto přivlastnění právě Duchu svatému? Svatý Tomáš Akvinský odpovídá a uvádí mimo jiné, že Duch svatý je podstatnou láskou, láskou Otce a Syna. Jestliže pak vykoupení prostřednictvím Vtělení Syna Božího je dílem, jež vyžadovalo nekonečnou moudrost, přece jen svou první příčinu má v lásce Boží“ (Summa II, ot. 22, čl. 1). Sám Spasitel řekl: „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozného Syna“ (Jan 3,16).

Jak plodná a podivuhodná je moc Ducha svatého v Kristu: Nejenže spojuje lidskou přirozenost se Slovem, ale také vlévá do Ježíšovy duše posvěcující milost. – V Ježíši Kristu jsou dvě rozdílné přirozenosti. Obě samy v sobě dokonalé, avšak spojené v jedné osobě, jež je váže dohromady ve Slově. To, co působí, že lidská přirozenost substituje, tj. má svou životnou a věčnou skutečnost, v božské osobě Slova, je „milost spojení“. Je to milost zcela jedinečného řádu vše převyšujícího, milost čistě Kristova, skrze niž se stalo Kristovo lidství lidstvím Slova, pravého Syna Božího, a zároveň předmětem nekonečného zalíbení věčného Otce. – Avšak lidská přirozenost, jsouc takto se Slovem spojená, není tím zničena, není tím oloupena o vlastní život. Uchovává si svou nedotčenou podstatu, všechny své schopnosti a síly, a může jimi jednat. Aby mohla jednat i nadpřirozeně, k tomu ji povznáší – právě jako nás – milost posvěcující. Jinými slovy „milostí spojení“ hypostatického je lidská přirozenost spjata s osobou Slova a tím je sám základ bytosti Kristovy zbožštěn. Touto milostí je Kristus Bohem. Tím také končí úloha této „milosti spojení“, svého druhu napros-

to jedinečné. Lidská Kristova přirozenost však musí být ozdobena posvěcující milostí, aby všechny její schopnosti mohly též působit božsky. Tato posvěcující milost, která z „milosti spojení“ takřka přirozeně vyplývá, pozvedá Kristovu duši na úroveň jejího spojení se slovem. „Kristova posvěcující milost,“ říká svatý Tomáš Akvinský, „provází hypostatické spojení, jako jas provází slunce“ (Summa III, ot. 7, čl.13). Jejím vlivem je Kristova lidská přirozenost – jež v Slově subsistuje mocí „milosti spojení“ – schopna jednat tak, jak sluší na duši povznesenou k této úžasné důstojnosti, a je schopna nést božské ovoce. Proto milost posvěcující nebyla dána Kristově duši v omezené míře, jako tomu je u ostatních lidských duší, nýbrž ve své plnosti. Svatý Jan píše: „Viděli jsme ho, plného milosti“ (Jan 1,14). A toto vlití milosti posvěcující do duše Kristovy se připisuje také Duchu svatému.

Poznámka: V Kristu je tedy jiný účinek „milosti spojení“, jejíž působnost končí, jakmile bylo provedeno spojení lidské přirozenosti s osobou Slova, a jiný účinek milosti posvěcující dává moc jednat nadpřirozeně, protože ve své podstatě a svých schopnostech i po dokonání spojení se Slovem zůstává nedotčena.

V Kristu není milost posvěcující nadbytečná, jak by se zdálo na první pohled. – Ještě je nutno poznamenat, že „milost spojení“ je jen v Kristu, zatímco s milostí posvěcující se setkáváme i v jiných spravedlivých duších. Kristus má posvěcující milost v její plné, neomezené míře, a z této plnosti se dostává více nebo méně ostatním. Hlavně mějme stále na zřeteli, že Kristus není adoptovaným Božím Synem, jakými se stáváme my posvěcující milostí, nýbrž pravým a vlastním Synem Božím podle přirozenosti. V nás posvěcující milost toto Boží synovství teprve působí, zatímco v Kristu má táž milost za úkol, aby jeho lidská přirozenost mohla jednat nadpřirozeně, když „milostí spojení“ byla spjata s osobou Slova a stala se tak lidstvím vlastního Syna Božího.

Duch svatý vložil do Ježíšovy duše současně i plnost ctností a svých darů, jak již předpověděl prorok Izaiáš o Kristu, narozeném z čisté Panny: „Vyraší ratolest z kořene Jesse“ (11,1-2), tj. nejsvětější Panna a z jejího kmene vypučí květ, tj. Kristus. „A spo-

čine na něm Duch Páně, Duch moudrosti a rozumu, Duch rady a síly, Duch umění a zbožnosti a naplní ho Duch bázně Boží“.

Svatý Lukáš se zmiňuje o závažné události, kdy Spasitel sám vložil tato prorocká slova prohlášením, že se vztahují na jeho vlastní osobu. Za Kristových dob se scházeli židé v sobotu v synagoze. Vybrali někoho z přítomných, kdo znal Zákon, aby přečetl ze svitku Písma svatého část textu, která byla určena na ten den. Svátý Lukáš vypravuje, že Pán Ježíš vstoupil na počátku svého veřejného působení do nazaretské synagogy. Podali mu svitek s textem proroka Izaiáše a Spasitel, rozvinuv jej, našel místo, kde bylo psáno: „Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě zvěstovat evangelium chudým, uzdravovat zkroušená srdce, ohlásit zajatým propuštění, slepým prohlédnutí, utiskované propustit na svobodu, hlásat milostivé léto, léto Hospodinovo a den odplaty“ (4,16-21). Když přečetl tato slova, vrátil svitek a usedl. Všechny oči v synagoze byly na něj upřeny. A on promluvil: „Dnes se splnilo toto proroctví, viděli jste, jak se stala skutkem prorokova předpověď.“ Izaiášova slova, jimiž se srovnává činnost Ducha svatého s pomazáním, vztáhl Ježíš na sebe. Též v liturgii v hymnu *Veni Creator Spiritus* nazýváme Ducha svatého „duchovním pomazáním“: *Spiritualis uncio*.

Milost Ducha svatého se v skutku v Ježíši rozlila jako „olej radosti“, jenž ho nejprve pomazal na Syna Božího a Mesiáše a pak ho naplnil milostí svých darů a bohatstvím božských pokladů, jak pěl žalmista Páně (44,8): „Bůh tě pomazal olejem radosti jako žádného z tvých druhů“. Stejně čteme i ve Skutcích apoštolů: „že Bůh pomazal Ježíše Nazaretského Duchem svatým“ (10,38), a v evangeliu svatého Matouše (12,18), kde Bůh mluví skrze proroka Izaiáše o zaslíbeném Vykupiteli: „Dám svého Ducha na něj a bude zvěstovat soud národům.“

Toto svaté pomazání se stalo ve chvíli, kdy se Syn Boží vtělil. Aby je potvrdil, aby je zjevil židům a prohlásil, že Kristus, tj. Pomazaný Páně je Mesiáš, jediné proto Duch svatý tak viditelně v podobě holubice sestoupil na Ježíše v den jeho křtu, když vtělené slovo mělo začít veřejně svou činností. Skutečně podle tohoto znamení měl být Kristus poznán, jak to hlásal jeho předchůdce

svatý Jan Křtitel: „Nad kým uvidíš Ducha sestupovat a na něm zůstat, ten je to, jenž křtí Duchem svatým,“ ten je Mesiášem (Jan 1,33).

Od této události zdůrazňují evangelisté, že Kristova duše byla řízena Duchem svatým, jenž Pánu Ježíši též vnuká, jak má jednat. Duch svatý ho dovádí na poušť, kde bude pokoušen od ďábla (Mt 4,1). Poté „vedením Ducha se navrátil do Galilee“ (Lk 4,14). Působení Ducha svatého vyhání ďábla z těl posedlých lidí (Mt 12,28), a „radostně plesá“: *exultavit in Spiritu Sancto*, když děkuje Otci, že zjevil božské tajemství duším prostých lidí (Lk 10,21). A konečně i své hlavní dílo, kde obzvláště zazářila jeho láska k Otci a k nám, svou krvavou obětí na kříži za spásu světa, podstoupil Spasitel působením Ducha svatého, jak připomíná Svatý Pavel: „Kristus skrze Ducha svatého sám sebe obětoval Bohu jako obětí bezúhonnou“ (Žid 9,14).

Co nám dokazují tyto všechny výroky Zjevení? Že lidská činnost v Kristu byla řízena Duchem lásky. Ten, kdo zde jedná, je Kristus, vtělené slovo. Veškeré jeho jednání je jednáním božské osoby Slova, přijavší lidskou přirozenost, avšak toto jednání je ovládáno působením a vnukáním Ducha svatého. Milostí hypostatického spojení se stala Ježíšova lidská duše duší Slova, mimoto byla naplněna milostí posvěcující a konečně jednala pod vedením Ducha svatého.

Proto všechna Kristova činnost byla svatá. Jeho duše, jako každá lidská duše, byla ovšem stvořena, ale je přesvatá předně proto, že je spjata se Slovem. Od prvního okamžiku Vtělení trvá ve spojení s božskou osobou, která z ní činí duši nejen světce, nýbrž světce v nejvlastnějším významu slova, duši samého Syna Božího. „To svaté, co se z tebe narodí, se bude nazývat Syn Boží“ (Lk 1,35). Dále je svatá, protože je ozdobena posvěcující milostí. Tato milost ji činí schopnou jednat nadpřirozeně způsobem, důstojným jejího vznešeného spojení, jež je jen její výsadou. A konečně je svatá, protože všechna její činnost a veškeré její působení, ačkoliv je a zůstává činností jedině vtěleného slova, se děje působením a vnukáním Ducha svatého, Ducha lásky, Ducha svatosti.

Skloňme se v pokoře před těmito zázraky. Duch svatý posvěcuje celé bytí a žití Kristovo. Protože pak tato Kristova svatost dosahuje nejvyššího stupně, a protože všechna lidská svatost v ní pramení a musí se podle ní utvářet, pění církev den co den: „Ty jediný jsi svatý, Ježíši Kriste!“: *Tu solus sanctus, Jesu Christe*. Ano, ty jediný jsi svatý, protože máš posvěcující milost v plné míře, abys z ní i nám udílel. Ty jediný jsi svatý, protože tvá duše byla nekonečně přístupná pro působení Ducha lásky, jenž vnukal a řídil všechna tvá hnutí a všechny tvé skutky a činil je příjemnými Otci. „A spočine na něm Duch Páně“: *Et requiescat super eum Spiritus Domini*.

III.

Zázraky, které se děly působením Ducha svatého v Kristu, se budou opakovat alespoň částečně i v nás, dáme-li se vést tímto Duchem. Máme však Ducha svatého rádi? Zajisté, beze vší pochyby!

Pán Ježíš slíbil před svým vstupem na nebesa učedníkům, že bude prosit Otce, aby jim seslal Ducha svatého. Toto seslání bylo předmětem jeho zvláštní prosby: „Budu prosit Otce a dá vám jiného Utěšitele, Ducha pravdy“ (Jan 14,16-17). Dobře víme, jak byla Ježíšova modlitba vyslyšena, s jakou hojností dostali apoštolové Ducha svatého v den letnic. Tento div ukázal, abychom tak řekli, že Duch svatý se ujal vlastnictví církve, mystického těla Kristova. Můžeme říci, že, je-li Kristus hlavou a pánem Církve, je Duch svatý její duší. Vede a inspiruje Církev, uchovává ji, jak řekl Ježíš, v pravdě Kristově a ve světle, které nám Kristus přinesl: „Ten vás naučí všemu a připomene vám všechno ostatní, co jsem vám řekl“ (Jan 14,26).

Působení Ducha svatého v církvi má rozličné a mnohé způsoby. Již dříve jsme si řekli, že Kristus byl posvěcen na Mesiáše a Velekněze nevyslovitelným pomazáním Ducha svatého; všem, kterým Kristus chce dát účast na své kněžské moci, aby pokračovali na zemi v jeho posvěcující činnosti, ji dává pomazáním Duchem svatým: „Přijměte Ducha svatého...“ (Jan 20,22). „Duch svatý ustanovil představené, aby spravovali církev Boží“ (Sk 20,28); Duch

svatý mluví jejich ústy a dává hodnotu jejich svědectví (srov. Jan 15,26; Skt 15,28; 20,22-28). Taktéž věrohodné prostředky, jež Kristus zanechal svým služebníkům, aby předávaly život duším, totiž svátosti, se nikdy neudílejí, aniž by při tom nebyl vzýván Duch svatý. Duch svatý působí, že křestní voda je účinná: „Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do Božího království“ (Jan 3,5); svatý Pavel říká, že Bůh „nás spasil skrze koupel znovuzrození a obnovení Duchem svatým“ (Tit 3,5). V biřmování je „dáván“ Duch svatý, aby dal pomazání, jež má z křesťana učinit chrabrého vojáka Ježíše Krista; Duch svatý nám v této svátosti dává plnost křesťanského stavu a odívá nás silou Kristovou. Duchu svatému, jak to ukazuje především východní liturgie, se připisuje změna, kterou se chléb a víno stávají tělem a krví Ježíše Krista. Ve svátosti pokání jsou hříchy odpouštěny Duchem svatým (srov. Jan 20,22-23). Ve svátosti manželství je vzýván Duch svatý, aby křesťanští snoubenci mohli svým životem napodobit spojení, jež existuje mezi Kristem a církví.

Vidíme tedy, jak je činnost Ducha svatého v církvi živá, pronikavá a neustávající! On je skutečně, jak říká svatý Pavel: „Duch, který dává život“ (Řím 8,2); tuto pravdu opakuje i církev ve svém *Credu*, když vyznává svou víru v „Ducha svatého... dárce života“; on je skutečně duší církve, je životním principem, který oživuje a ovládá nadpřirozenou společnost, spojuje mezi sebou všechny její členy, dává jim nadpřirozenou životní sílu a krásu.

V prvních dnech existenci církve tato činnost byla mnohem viditelnější než v naší době. Bylo to tak ve shodě se záměry Prozřetelnosti. Církev se musela nejprve vžít tím, že zrakům pohanského světa jasně ukazovala znaky božství svého zakladatele, svého původu a poslání. A tyto znaky, ovoce Ducha svatého, byly podivuhodné. Žasneme ještě dnes, když čteme líčení těchto počátků. Duch svatý sestupoval na ty, kdo se stali křtem Kristovými učedníky. Plnil je charismaty, to je mimořádnými dary milosti, stejně četnými jako neobyčejnými: dary zázraků, prorokování, dary jazyků a jinými mimořádnými milostmi. A proto, aby se poznalo, že tak bohatě vyzdobená církev je opravdu církví Ježíšovou. Čtěme první list svatého Pavla ke Korinťanům. S jakou radostí tento

veliký apoštol a očitý svědek těchto divů vypočítává tyto zázraky. A téměř při každém z těchto darů uvádí, že „jejich zdrojem je jediný a týž Duch“: *In eodem Spiritu* (1Kor 12,9), protože Duch svatý je láskou a protože láska je pramenem všech darů. On to je, jenž zúrodňuje a oplodňuje církev, kterou vykoupil Ježíš svou smrtí a chtěl ji mít „svatou a bezúhonnou“ (Ef 5,27).

IV.

I když za našich dnů mimořádný a viditelný ráz působení Ducha svatého z valné části zmizel, přece jen jeho činnost pokračuje dále v našich duších, a ačkoliv je především jen vnitřní, není o nic méně podivuhodná.

Již jsme si řekli, že naše svatost není ničím jiným než plným rozvinutím první nám udělené milosti, milosti našeho božského adoptování. Přijímáme ji na křtu a stáváme se jí dětmi Božími a bratry Ježíše Krista. Obsahem, smyslem veškeré svatosti je vy získat z této počáteční adoptivní milosti všechno bohatství a veškeré poklady, které obsahuje a které z ní plynou, a nechat ji nést hojný užitek. Řekli jsme si též, že Kristus je vzorem našeho Božího synovství, že nám je zasloužil a sám ustanovil prostředky, jimiž ho nabýváme.

A přece udílení této milosti, které se nám dostává na základě zásluh Ježíše Krista, udílení, jehož je účastná celá Nejsvětější Trojice, se připisuje Duchu svatému. – Proč? Z téhož důvodu: adoptivní milost je zcela nezasloužený Boží dar z lásky. Svatý Jan píše: „jakou lásku nám prokázal Otec, že se nazýváme dětmi Božími a že jimi jsme!“ (1Jan 3,1). V Nejsvětější Trojici je zosobněnou láskou Duch svatý, a proto říká svatý Pavel, že láska Boží, tj. milost, která nás činí dětmi Božími, je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, jenž nám byl dán“ (Řím 5,5). V okamžiku, kdy se nám dostalo na křtu posvěcující milosti, sídlí v nás Duch svatý s Otcem i Synem. Spasitel řekl: „Miluje-li mě kdo, i Otec ho bude milovat a přijdeme k němu a učiníme si u něj příbytek“ (Jan 14,23). Milost přetváří naši duši v chrám Nejsvětější Trojice, takže, milostí jsouce ozdobena, je vpravdě sídlem Božím. Sídlí v nás nejen jako v ostatním tvorstvu svou jsoucností a mocí, jimiž je udržuje

a zachovává v jeho bytí, nýbrž naprosto zvláštním, vnitřním způsobem jako předmět nadpřirozeného poznání a lásky. A protože nás milost spojuje s Bohem tak, že se stává principem naší lásky a mírou, proto užíváme o Duchu svatém rčení, že „v nás sídlí“, a to nikoliv nějakým osobitým způsobem, bez Otce a Syna, nýbrž jakožto nekonečná, od obou vycházející a oba spojující Láska. Kristus Pán řekl: „Ve vás zůstává a ve vás bude“ (Jan 14,17). V každém, i hříšném člověku zanechala Boží moudrost a moc stopy. Ale je spravedlivá a ti, kdo jsou ve stavu posvěcující milosti, mají účast v nadpřirozené lásce, výlučném znaku Ducha svatého. Proto píše svatý Pavel Korintským: „Což nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, jenž je ve vás a jehož máte od Boha?“.

V čem spočívá působnost Ducha svatého v našich duších? On, Bůh a láska, jistě nezůstane nečinným. Svatý Pavel učí toto: „Především vydává našemu duchu svědectví, že jsme Božími dětmi“ (Řím 8,16). Je Duchem lásky a svatosti, chce těm, jež miluje, dát v této svatosti účast, abychom byli pravými a toho hodnými dětmi Božími. – Spolu s milostí posvěcující, činící naši přirozenost takřka božskou a schopnou jednat nadpřirozeně, nám Duch svatý udílí jisté trvalé způsobilosti zvané „*habitus*“, jimiž se síly a vlohy naší duše pozdvihují téměř k božské úrovni: Jsou to nadpřirozené ctnosti, ctnosti víry, naděje a lásky, pro náš stav Božích dětí tak příznačné. Dále vlité mravní ctnosti, které nás v boji s překážkami božského života podporují a konečně dary Ducha Svatého: *dona Spiritus Sancti*. Musíme se i u nich na chvíli zastavit. Našemu vzoru, božskému Spasiteli, dostalo se jich v míře jedinečné, vše převyšující. V nás je sice omezena míra těchto darů, přece však je tak účinná, že působí v duších, které jimi oplývají, divy svatosti. Proč? Protože se těmito dary obzvláště zdokonaluje náš stav dětí Božích.

Co jsou dary Ducha svatého? Jsou to dobra, která nám rozdílí bez našich zásluh Duch svatý spolu s posvěcující milostí a s vlitými ctnostmi. Podle církevní liturgie je Duch svatý sám darem, „darem Boha nejvyššího“: *Donum Dei altissimi*. V hymnu *Veni Creator* přechází do nás již křtem, aby se nám odevzdal jako předmět lásky, jako dar živý a božský. Přichází jako host plný štědrosti,

aby obohatil příjemce. Je darem nestvořeným, je zdrojem stvořených darů, které povznášejí naši duši na dokonalý stav nadpřirozeného života s milostí posvěcující a vlitými ctnostmi. I když je duše ozdobena milostí a ctnostmi, přece ještě není v té původní neporušenosti, v níž byl Adam před prvotním hříchem. Rozum, sám o sobě podléhající bludu, vidí mimo to, že musí bojovat o nadvládu s nižšími pudy, a se smyslnými chtiči. Vůle je vydána nebezpečí ochablosti. Z toho plyne, že při díle pro nás nejdůležitějším, díle sebeposvěcování, musíme stále a přímo být podporováni Duchem svatým. On o nás pečuje svými vnuknutími, která vesměs směřují k doplnění a zdokonalení naší svatosti. Aby byla námi náležitě přijímána tato vnuknutí, vlévá do našich duší jistě způsobilosti, které nás činí učenlivými a ochotnými. Toto jsou dary Ducha svatého.

Ježíši Kristu se dostalo Darů Ducha svatého nikoliv proto, že by je snad potřeboval k podpoře křehkého rozumu a vůle, náš Spasitel nepodléhal ani bludu ani slabosti vůle, ale z toho důvodu, že náleží k dokonalosti a že v něm sídlí všechna dokonalost. O vlivu Ducha svatého na Ježíšovu duši jsme si již pověděli.

Dary Ducha svatého nejsou jeho vnuknutí, nýbrž jeho schopnosti, vnuknutí Ducha svatého hbitě a ochotně poslouchat.

Tyto dary činí duši způsobilou, aby se pohybovala, a byla činná ve směru své nadpřirozené dokonalosti Božího dítěte. Jimi se jí vštěpuje jakýsi božský pud k nadpřirozeným věcem. Duše, která se dá vést Duchem svatým vlivem této způsobilosti, se bude jistě vždy chovat tak, jak se sluší na dítě Boží, to znamená, že bude v celém svém duchovním životě myslet a jednat, lze-li to tak říci, nadpřirozeně správně.

Dary jsou dokonalosti, kterými se člověk stává způsobilým k tomu, aby správně následoval dary Ducha svatého (svatý Tomáš Akvinský: *Summa* 1-3, ot. 68, čl. 3). – Řídí-li se věrně vnuknutími Ducha svatého, nabývá nadpřirozeného jemnocitu, takže jedná s myslí jako dítě Boží bez obtíží, jako by se to rozumělo samo sebou. Snadno chápeme, že dary Ducha svatého uvádějí duši do prostředí, kde je vše nadpřirozené, kde se nemůže přimístit nic přirozeného, a naučí ji pohybovat se v tomto prostředí. Tě-

mito dary si Duch svatý chrání a zajišťuje svrchovanou moc nad celým naším nadpřirozeným chováním.

Pro nás je velmi důležité to pochopit, protože naše svatost je řádu čistě nadpřirozeného. Duše, která je ve stavu posvěcující milosti, jedná prostřednictvím svých milostí nadpřirozeně, ale jedná ze svého popudu, tak, jak ji k tomu vede naše lidská přirozenost nadaná rozumem a svobodnou vůlí. Dary Ducha svatého ji však činí schopnou jednat přímo a jen z Božího popudu. Svou svobodu si ponechává – ukazuje se to dobrovolným podřizováním se Božím vnuknutím – aby jednala způsobem, který se po každé neshoduje s jejím přirozeným rozumovým nazíráním. Působnost darů je podstatně vyšší, než je působnost ctností.

„Dary se liší od ctností tím, že ctnosti vedou ke skutkům čistě lidským, zatímco dary způsobem, převyšující lidské síly“ (svatý Tomáš Akvinský: Sent.3, odst. 35, ot.1, čl.1). Dary nenahrazují ctnosti, ale doplňují podivuhodně jejich účinek. Např. dary rozumu a moudrosti zdokonalují pěstování ctnosti víry. Tím se vysvětluje, že prosté duše bez jakéhokoliv vzdělání, ale pozorné k vnuknutím Ducha svatého a vnuknutí poslušné, mají často překvapující jistotu ve věcech nadpřirozených. Rozumějí jim a vnikají do nich se zvláštním duchovním jemnocitem, jenž je chrání před bludy, a působí, že nezvratně a bez nejmenší pochybnosti věří zjeveným pravdám. Čím je to tak? Je to následkem hlubokého bádání o pravdách naší víry? Nikoliv. Je to dílo Ducha svatého, Ducha pravdy, jnž darem rozumu a moudrosti zdokonaluje jejich ctnost víry.

Jak pozorujeme, dary Ducha svatého jsou pro svůj nadpřirozený charakter velikým a cenným ziskem pro duši. Jimi se přivádí k nejvyšší dokonalosti jejich podivuhodný a nadpřirozený organismus, jímž Bůh nás volá k božskému životu. Udělují se každé duši v menší nebo větší míře, když je duše ve stavu posvěcující milosti, a zůstávají v ní tak dlouho, dokud nezapudí těžkým hříchem božského hosta, jejich štědrého dárce. Když nestavíme překážky jejich vzrůstu, šíří se čím dále tím více do našeho celého nadpřirozeného života a činí jej nadmíru plodným. Vždyť tyto dary přivídnou naše duše pod osobní vliv a přímé působení Ducha

svatého. – Duch svatý, Bůh s Otcem a Synem, nás miluje nevýslovnou láskou. Chce, abychom se stali svatými. Jeho vnuknutí, vycházející z dobroty a lásky, mají jediný cíl: „připodobnit nás co nejvíce Ježíši Kristu“. Proto také jeho dary, – ačkoliv k tomu nejsou primárně určeny – nás uzpůsobují i k těm hrdinným činům, jimiž se tak mocně projevuje svatost. Jak nesmírně dobrotivým je Ten, jenž tak pečlivě nás opatřuje vším, co potřebujeme, abychom k němu dospěli! A nebylo by snad urážkou božského hosta našich duší, kdybychom pochybovali o jeho dobrotě a lásce, kdybychom neměli důvěru v jeho štědrost a nebo si dali lhostejně ujit takové dary?

V.

Nyní několik slov o každém daru. Počet sedm není hranicí, neboť Boží činnost je nekonečná, jako mnoho biblických rčení označuje plnost. Probereme je ve sledu, jak je udává Izaiáš ve svém mesiášském proroctví (11,2) a nebudeme se soustředit ani na jejich sestavu ani vzestup jejich působnosti, ani jejich vzájemné charakteristické vztahy. Pokusíme se podle svých sil ukázat, jakou vlastnost má každý dar.

Jako první se zpravidla uvádí dar moudrosti. Je to nadpřirozený dar: *sapida cognitorum spiritualium*, kterým poznáváme božské věci a vážíme si jich duchovním zálibením, které v nás probouzí Duch svatý. Je to sladké a hluboké poznávání věcí Božích, prosíme o ně v modlitbě na Boží hod svatodušní. „Dej nám, abychom v témž Duchu došli pravé moudrosti“: *In eodem Spiritu recte sapere*. Toto zakoušet: *sapere*, znamená nejen nebeské a nadpřirozené věci poznávat, ale i nalézat v nich chuť, mít v nich zálibení. Tím se ovšem ani zdaleka nemíní takzvaná citová zbožnost, nýbrž skutečné okoušení, skutečné duchovní zažití božských věcí, k němuž nás přivádí Duch svatý. Je to odpověď na vybídnutí žalmisty Páně: „Okuste a vizte, jak je Hospodin dobrotivý“ (Ž 33,9). Tento dar v nás působí, že dáváme bez váhání přednost blaženosti služby Boží přede vši pozemskou radostí, tento dar nám vkládá na rty slova: „Jak milé jsou Tvé příbytky, Hospodine, lepší je den v tvých nádvořích než jinde tisíce“ (Ž 83,2 a 11). Abychom však

pocítili tuto sladkost, je nutno pečlivě se vyvarovat všeho, co nás vábí k nedovoleným smyslovým rozkoším (1Kor 2,14). Dar rozumu prohlubuje pravdy svaté víry, které jsme si již osvojili. Svátý Pavel učí, že „Duch zkoumá vše, i hlubokosti božské“ (1Kor 2,10), a zjevuje je těm, kterým chce. Tento dar ani víru nečiní zbytečnou, ani neumenšuje neproniknutelnost božských tajemství, ale vniká v ně dále než jejich prosté přijetí vírou. Odhaluje nám jejich vhodnost a vznešenost, jejich vzájemné vztahy a jejich úlohu v našem nadpřirozeném životě. Jeho předmětem jsou pravdy, obsažené v knihách Písma svatého. Zdá se, že tento drahocenný dar byl udělen ve zvláštní míře těm, kteří se skvěli v Církvi hlubokou učností a které nazýváme Učiteli církve. Tento drahocenný dar má každá duše pokřtěného. Čteme například něco z Písma svatého. Často jsme se setkali s tímto textem bez zvláštního dojmu. Avšak jednoho dne osvíti naši duši světlo, takže čtené místo se nám úplně objasní. Pravda čteného se nám stane pramenem nejčistšího světla. A dospěli jsme snad vlastním myšlením k tomuto cíli? Nikoliv. Duch svatý nám propůjčil darem moudrosti vnitřní osvětlení, nadpřirozené poznání a hlouběji nás uvedl do vysokého a skrytého smyslu zjevené pravdy, aby čím dál tím více rozohnil láskou naše srdce.

Darem dobré rady dostane naše duše odpověď na prosbu: „Pane, co chceš, abych činil?“ Tím ochraňuje Duch svatý před lehkomyšlností, obzvláště před každou formou přecenění se, což je nebezpečné v duchovním životě. Duše, opírající se jen o vlastní moudrost a chtějící uplatnit svou osobnost, se neobrací k Bohu náležitě. Jedná tak, jako by pro ni Bůh nebyl Otcem v nebi, od něhož pochází všechno světlo. „Každý dobrý dar přichází shůry, od Otce světla“: *Omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (Jak 1,17). Zcela jiný je příklad našeho Spasitele, který říká: „Syn činí, co vidí, že činí Otec“: *Non potest filius a se facere, quidequem nisi quod viderit Patrem facientem* (Jan 5,19). Ježíšova duše hleděla stále k Otci a hledala tam svůj vzor vlastní činnosti, Dar rady mu ozřejmoval Otcovu vůli. Proto byla všechna slova Spasitele „velmi příjemná Otci“: *Quod placita sunt ei facio semper*. Dar rady uzpůsobuje dítě Boží, aby vše posuzovalo podle zásad,

kteřá jsou nad lidskou moudrost. Přirozená chytrost je vždy omezena, ve svém úsudku radí cokoliv. Duch svatý poskytuje svou radou vyšší pravidla jednání, jimiž se musí řídit Boží dítě.

Vždy však nestačí poznat Boží vůli. Často chybí naší duši, hříchem oslabené, síla uskutečnit, co žádá Bůh. Je to Duch svatý, který nás darem síly udrží na výši. Jsou malomyslné duše, které se obávají zkoušek v duchovním životě. Zkoušky jsou nutné, jsou tím pronikavější, čím vyššími nás chce mít Bůh. Nebojme se, Duch síly je s námi: *Apud vos manebit et in vobis erit* (Jan 16,17). Jako byli apoštolové posílení o Letnicích, tak i my budeme posíleni Duchem svatým, „mocí z výsosti: *virtute ex alto* (Lk 24,49), abychom splnili Boží vůli, abychom, je-li to nutné, Boha více poslouchali než lidi (Sk 4,19). Abychom šli statečně vstříc protivenství, které nás častěji navštěvují, abychom se stále více přiblížili k Bohu. Proto se tak vroucně modlí svatý Pavel za své Efezany, aby jim Duch svatý propůjčil sílu a pevnost vnitřního člověka, kterou potřebují k dokonalosti lidského nitra. Když Duch svatý obdaruje duši darem síly, mluví k ní tak, jako kdysi k Mojžíšovi, když se chtěl vyhnout úkolu Bohem mu svěřenému, vysvobodit svůj národ z egyptského jářma. Neboj se, „budu s tebou“: *Ego ero tecum* (Ex 3,12). Bůh je posilou duše, síla, která vytváří mučedníky a oduševňuje panny k statečnému boji. Svět se diví této síle, protože hledá její tajemství v člověku. Ale ona je zakotvena v Bohu.

Dar vědění nám umožňuje chápat pravdy víry v nadpřirozeném světle, jak to chápe jen dítě Boží. Různými způsobem můžeme pozorovat, co je v nás a mimo nás. Jinak vidí přírodu a věci stvořené nevěřící a jinak duše Boha milující. Nevěřící má znalosti jen přirozené, ať jsou jakkoliv hluboké a veliké. Dítě Boží naproti tomu vidí stvoření osvětleno Duchem svatým. Pokládá je za Boží dílo, jehož dokonalost zobrazuje. Dar vědění nám umožňuje posuzovat svět i naše záležitosti z Božího hlediska. Umožňuje nám nadpřirozeným ostrým pohledem poznat náš vlastní cíl a prostředky, jak jej dosáhnout. Tím nás chrání před falešnými názory světa a nástrahami ďábla.

Dar zbožnosti a bázně Boží se vzájemně doplňují. Dar zbožnosti je nejcennější, protože bezprostředně směřuje k tomu, abychom

si upravili svůj vztah k Bohu, protože nám vlévá vnitřní postoje adorace, podřízenosti a úcty, jaké si žádá Boží velebnost, a naše srdce proniká láskou, důvěrou, úplnou odevzdaností a svatou svobodou, protože Bůh je naším Otcem. Velmi vzdáleně se vylučující, se mohou tyto duchovní stavy velmi dobře spojovat. Ale Duch svatý nás musí o tom poučit. Tak, jako se v Bohu nevylučují láska a spravedlnost, tak také musí naše chování dětí Božích vzájemně spojit nejhlubší úctu, která nás nutí kleknout před majestátem Boha s citlivou láskou, která nás vtahuje s plnou oduševněností k nevyslovitelné otcovské Boží lásce. Duch svatý nás naučí rovnováze obou. Uklidňuje ony úzkostlivé duše, – a jsou takové, které se bojí, že se nedovedou správně stýkat s Bohem. Tuto úzkost zaplaší Duch svatý, bude-li duše naslouchat jeho vnuknutím. On je Duchem pravdy a nevíme-li, zač se máme modlit, Duch svatý sám se za nás přimlouvá, za nás všechny vzdechy nevyslovitelnými (Řím 8,26-27). – A konečně dar je zde Duch bázně Boží. Téměř se můžeme divit, že Izaiáš v proroctví o darech Ducha svatého daných Spasiteli, říká: „Naplní ho duch Boží bázně“: *Et replebit eum spiritus timoris Domini*. Je to možné? Může Kristus, Syn Boží, být naplněn duchem bázně Boží? Je dvojí Boží bázeň. Prvá se vztahuje jen na trest za hříchy. To je strach otroka. Tato bázeň sice není ve své podstatě šlechetná, ale je často velmi užitečná. Druhá odpověď o bázni Boží se netýká hříchu, protože to je urážka Boha. To je dětská bázeň, neúplná, dokud není spojena se strachem před trestem. V nejsvětější duši Ježíšově nemohla přirozeně být bázeň ani neúplná, dokud není spojena se strachem před trestem. Mohla to být jenom úplná, uctivá bázeň Boží, kterou jsou naplněny nebeské mocnosti před tváří nekonečného, dokonalého Boha. *Tremunt potestates* (preface mše svaté): bázeň, která se objevuje při modlitbě, svatá Boží bázeň: *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi* (Ž 18,10). Kdyby nám bylo dopřáno pozorovat lidství Spasitele, dívali bychom se ponořeni v úctě před Božím slovem, s nímž je spojeno. Takovou úctu vloží Duch svatý i do našeho srdce a vybaví ji darem zbožnosti, dá jí lásku dítěte a důvěru, která prýští z našeho dětství Božího a kvů-

li které voláme: „Otče!“. Dar zbožnosti vtiskne do naší duše snahu Spasitele konat vše v souladu s nebeským Otcem.

To jsou dary Ducha svatého. Zdokonalí naše ctnosti, protože propůjčí všemu našemu konání nadpřirozenou jistotu, dá nám, kterým, jak již bylo řečeno, nadpřirozené city pro věci Boží.

Duch svatý vloží tyto dary do našich duší, aby je učinil učenlivými pro své působení, a tím aby vyzařovala naše vlastnost Božích dítek ve své úplnosti. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur illi sunt filii Dei* (Řím 8,14). Dáme-li se nyní vést impulsy Ducha svatého, když se věrně budeme podle míry své slabosti řídit jeho svatými radami, které nás vedou k Bohu a ke všemu, co se mu líbí, bude naše duše jednat zcela v duchu Božího dítěte. Pak vydá ono ovoce, které v nás korunuje činnost Ducha svatého, a sama nám přináší svou líbeznost již zde jako odměnu za naši věrnou spolupráci. Podle svatého Pavla jsou tímto ovocem láska, radost, mír, trpělivost, dobrota, mírnost, velkomyslnost, věrnost, jemnost, skromnost, zdrženlivost, a cudnost (Gal 5,24). Toto jsou důstojné plody lásky a svatosti, v níž nachází nebeský Otec svou radost a nádheru. *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis* (Jan 15,8). Toto je důstojný hold našeho Pána Ježíše Krista, jenž nám jej zasloužil a v němž jsme sjednoceni v Duchu svatém. *Qui manet in me et ego in eo hic ferst fructum multum* (Jan 15,5).

O svátku stánků, jedné z nejskvělejších židovských slavností, byl Pán Ježíš v Jeruzalémském chrámě. Tehdy zvolal uprostřed zástupu: „Kdo žízní, přijd' ke mně a napij se. Kdo ve mě věří, z něj podle Písma potečou proudy živé vody.“ A svatý Jan dodává: „To pak řekl o Duchu svatém, kterého měli přijmout ti, kdo v něj uvěřili“ (Jan 7,37-39). Duch svatý, jehož seslání nám Kristus zasloužil a který i nás řídí jako Slovo, je v nás původem a zdrojem oněch „proudů živé vody, milostí, které nás napájí až k životu věčnému, to znamená, že působí, že přinášíme plody věčného života“: *Hujusmodi autem flumina sunt aquae vivae quia sunt continua te suo principio, scilicet Spiritui Sancto inhabitanti* (svatý Tomáš Akvinský: Komentář k Janovu evangeliu 7., čtení 5). V očekávání nejvyšší blaženosti „rozradostňují tyto vody město duše, které zavlažují“: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Ž 15,5). I svatý Pavel

říká, že všechny věrné duše, které věří v Krista, „jsou napojeny jedním Duchem“ (1Kor 12.13). A proto liturgie, ozvěna učení Ježíše a apoštolů, nám dává vzývat Ducha svatého, který je také Duchem Ježíše, jakožto „zdroje života“: *Fons vivus* (Hymnus *Veni Creator*).

Příčinou a pramenem tohoto proudu živé vody, totiž milosti, která uhasí naši žízně, a to až k věčnému životu, je Duch svatý, jehož seslání nám zasloužil Ježíše Kristus, a kterého nám posílá věčné Slovo od svého Otce. Plnost tohoto proudu potěší „Boží město duší Duchem naplněných“, takže vejdou do nebeské blaženosti: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Ž 15,5). Proto také svatý Pavel říká, že „všechny duše, které věří v Krista, jsou napojeny jedním Duchem“ (1Kor 12,13). A Církev svatá, která nám zprostředkovává učení Pána apoštolů, nás učí ve své liturgii oslavovat Ducha svatého, jenž je také Duchem Ježíšovým, „jako pramen života“: *Fons vivis* (Hymnus *Veni Creator*).

VI.

Takové je tedy působení Ducha svatého v církvi a v našich duších. Jako božský původ, z něhož vychází, je i toto působení svaté a směřuje k tomu, aby i nás učinilo svatými. Jaká tedy bude naše úcta k Duchu, který v nás přebývá již od křtu, a jehož moc je v nás svou přirozeností tak veliká a tak účinná?

Především musíme Ducha svatého často vzývat. Jako Otec a Syn je i Duch svatý Bohem; i on touží po naší svatosti. Kromě toho patří do Božího plánu, abychom se obraceli na Ducha svatého právě tak, jako se obracíme na Otce a Syna, s nimiž má Duch stejnou moc a dobrotu. Církev nás v tom vede. Uzavírá cyklus slavností, jež oslavují Kristova tajemství, a to svátkem Seslání Ducha svatého, Letnicemi. Má obdivuhodné modlitby, vzdechy plné zanícení jako je sekvence „Přiď, Duchu přesvatý“, abychom žádali milost od božského Ducha. Měli bychom se k němu často obracet. Nekonečná láska, vycházející z Otce a Syna, daruj mně ducha Božího synovství, nauč mne, abych vždy jednal jako pravé Boží dítě. Přebývej ve mně, dej, abych přebýval v tobě, abych miloval, jako miluješ ty. Bez tebe jsem pouhé nic: „Bez tvé božské pomoci člo-

věk je sláb a bez moci“: *Sine tuo numinenihil est in homine* (Sekvence *Veni Sancte Spiritus*), neznamenám nic, drž mě však spojeného s tebou, naplň mě svou láskou, abych skrze tebe zůstal spojen s Otcem a Synem! Žádejme často od Ducha svatého stále větší účast na jeho darech, na „sedmerém daru milosti“: *Sacrum septenarium*. Jestliže nám Kristus Ježíš všechno zasloužil, pak skrze svého Ducha nás vede a řídí, pro obdivuhodnou štědrost jeho Ducha máme hojnost milosti, jež nás pozvolna činí podobnými Ježíši. Jak neprojevat často vděčnost tomuto hostu, jehož přítomnost v nás, plná účinné lásky, nás zahrnuje tak bohatými dobry? V tom je první pocta, kterou máme vzdávat tomuto Duchu, který je Bohem s Otcem a Synem: věřit živou vírou, která nás přivádí k němu; věřit v jeho božství, v jeho moc a v jeho dobrotu.

Proto budme bdělí, abychom neodporovali jeho působení v nás. Svátý Pavel říká: „Nezhášejte oheň Ducha“: *Spiritum nolite exstingere* (1Sol 5,19), a ještě: „Nedělejte zármutek svatému Božímu Duchu“ (Ef 4,30). Již jsme si řekli, že působení Ducha svatého v duši je jemné, protože je to dílo dovršení a zdokonalení; jsou to dotyky nekonečně jemné a choulostivé. Musíme dbát, abychom neodporovali působení tohoto božského Ducha svou lehkomyšlností, dobrovolnou roztržitostí, nedbalostí nebo chtěným a uváženým odporem, zkaženou náklonností, nezřízeným lnutím k vlastním smyslům: „Nemyslete si, že jenom vy sami jste moudří“: *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos* (Řím 12,16). Nespolehejte ve věcech Božích na lidskou moudrost, poněvadž pak vás Duch svátý ponechá této přirozené moudrosti, v této opatrnosti a vy víte, že ta je „v očích Božích“, podle svatého Pavla „pošetilostí“: *stulticia apud Deum* (1Kor 3,19). Toto působení Ducha svatého se zcela sne se s oněmi zmiňovanými nedokonalostmi z unáhlení, které nám tak často uklouznou a kterých litujeme, dále s našimi slabostmi, s našimi lidskými nedostatky, s našimi nesnáze, s našimi pokušeními; naše lidská ubohost od nás neodvrací Ducha svatého. On je „Otcem ubohých“: *Pater pauperum*, jak ho nazývá církev.

S jeho působením se nesnáší chtěný, chladně připouštěný odpor k jeho vnuknutím. A proč? Především proto, že Duch vychází z lásky, je láskou samou. Ačkoliv jeho láska k nám je nezměrná,

a jeho působení nekonečně mocné, zcela respektuje naši svobodu a nikdy nečiní násilí naší vůli. Máme totiž ono smutné právo, že mu můžeme odporovat. Nic se však tolik neprotiví lásce jako umíněný, svéhlavý odpor proti ní a jejím darům. Duch svatý nás vede na cestě svatosti a dává nám žít jako dětem Božím hlavně svými dary; v darech Duch svatý vede a pohání duši a dává jí odhodlanost k jednání. „V darech Ducha svatého není lidská mysl hýbající, nýbrž spíše hýbaná“: *In donis Spiritus sancti mens humana non se habet ut movens, sed magis ut mota* (svatý Tomáš Akvinský II.-II., ot. 52, a2 ad 1). Úlohou duše není být zcela pasivní, ale aby se otevřela božskému vnuknutí, byla jej poslušná a byla mu s ochotou věrná. Nic neotupuje působení Ducha svatého v nás jako nepoddajnost vůči těmto vnitřním hnutím, které nás vedou k Bohu, které nám pomáhají zachovávat jeho přikázání, konat je, které nás vedou k lásce, k pokoře, k důvěře; jedno jediné, dobrovolné, uvážené „ne“, a to i v malých věcech, staví překážku působení Ducha svatého v nás. Jeho působení v nás je pak čím dál tím slabší, méně časté a duše pak zůstává na stupni všednosti, na úrovni svatosti, která plyne zcela z prostřednosti; jejímu nadpřirozenému životu chybí síla, intenzita. „Nedělejte zármutek svatému Božímu Duchu“: *spiritum nolite contristare* (Ef 4,30).

Jestliže se toto dobrovolné, uvážené, chladně připuštěné odporování množí a stává častějším, obvyklejším, Duch svatý se odmlčí. Duše ponechaná sama sobě, bez vůdce a bez vnitřní opory na cestě spásy a zdokonalení, je ve stále větším nebezpečí stát se kořistí knížete temnot, a to je smrt lásky. „Nezhášejte oheň Ducha“: *Spiritum nolite extinguere* (1Sol 5,19). Nezhášejme Ducha svatého, neboť On je jako „oheň lásky hořící v našich duších“: *Ignis. Et tui amoris ignem accende* (Svatodušní mše svatá).

Zůstaňme tedy i přes svoji křehkost velkodušně věrni „Duchu pravdy“ (Jan 14; 17; 15,26), který je též Duchem posvěcení. Buďme ochotní a připravení zařídit se podle vedení tohoto Ducha. Necháme-li se jím vést, přinese nám to plné rozvíjení oné božské milosti nadpřirozeného přijetí za děti, které Otec pro nás chce a které nám Syn zasloužil. Jakou hlubokou radost a také jakou vnitřní svobodu zakouší duše, která se takto oddala působení Ducha sva-

tého! Tento Boží Duch způsobí, že poneseme plody svatosti, jež jsou přijeny Bohu; tento božský umělec, „prst Otcovy pravice“: *Digitus paternæ dexteræ*, v nás nekonečně jemnými dotyky dovrší dílo Ježíšovo, nebo spíše vytvoří Ježíše v nás tak, jako vytvořil Ježíšovo svaté lidství, abychom jeho působením v sobě opakovali k chvále věčného Otce rysy onoho Božího synovství, které máme v Kristu Ježíši. Kristus byl počat ve svatosti skrze Ducha svatého, aby byl Božím Synem podle přirozenosti; jiní jsou posvěcováni Duchem svatým, aby se stali adoptovanými dětmi Božími“: *Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, ut esset Filius Dei naturalis; alii per Spiritum sanctum sanctificantur, ut sint filii Dei adoptivi* (svatý Tomáš Akvinský III, ot. 32, a1).

Poznámka: Duch svatý je vpravdě duší církve, říkáme-li, že Duch svatý je duší církve, nechceme tím říci, že je její „formou“, jako je duše v nás „formou“ těla, to je tím, co tělo lidské dělá tělem právě lidským a živým. Po této stránce by bylo teologicky přesnější, kdybychom nazvali duší církve posvěcující milost (s její družinou vlitých ctností), neboť milost je skutečně zdrojem nadpřirozeného života, principem, jenž vlévá božský život údům, náležejícím tělu církve. A přece i toto srovnání milosti s duší je jen nedokonalé, přesným stanovením jednotlivých rozdílů se zde nemůžeme zabývat. Říkáme-li, že Duch svatý a nikoliv milost je duší církve, uvádíme příčinu místo účinku! Duch svatý totiž působí posvěcující milostí. Větou „Duch svatý je duší církve“ chceme tedy naznačit vnitřní, oživující a „jednotící“ – smíme-i použít tohoto výrazu – vliv, jež Duch svatý v církvi uplatňuje. Tento způsob mluvení je zcela oprávněný. Tak smýšleli mnozí církevní Otcové, jako svatý Augustin: „Čím je v našem těle duše, tím je v těle Kristově, církvi, Duch svatý“ (Kázání 188 během roku). Stejně mluví i četní novodobí teologové a Lev XIII. schválil tento způsob ve své encyklice o Duchu svatém. Pro zajímavost poznamenávám, že svatý Tomáš Akvinský srovnal vnitřní působení Ducha svatého v církvi a činnost srdce v lidském těle (Summa III, ot.8, čl.1.ad 3).

II. ZÁKLAD A DVOJÍ ASPEKT KŘEŠŤANSKÉHO ŽIVOTA

1. VÍRA V JEŽÍŠE KRISTA ZÁKLADEM KŘEŠŤANSKÉHO ŽIVOTA.

Stručný obsah: – 1. Víra je prvotním projevem, jímž vstupuje duše do nadpřirozeného života, a je základem nadpřirozeného života. I Kristus vyžaduje víru jakožto nezbytnou podmínku spojení se sebou. – 2. Podstata víry: souhlas se svědectvím, jímž Bůh prohlašuje Ježíše za svého Syna. – 3. Víra v božství Ježíše Krista je základem našeho vnitřního života. Křesťanství je vírou projeveným uznáním Kristova božství ve Vtělení. – 4. Pěstování ctností víry: plodnost vnitřního života, založeného na víře. – 5. Proč musíme mít především živou víru v nekonečnou cenu Kristových zásluh. Víra je zdrojem radosti.

V předchozích úvahách, které tvoří základ celého díla, jsme se pokusili objasnit Boží plán sám o sobě.

Viděli jsme své předurčení k tomu, abychom byli přijati v Ježíši Kristu za vlastní Boží děti. Dále jsme viděli, jak byl proveden tento Boží záměr vtělením Ježíše Krista, Otcova Syna, jenž je naším vzorem, vykoupením i životem. A konečně jsme viděli poslání církve, pokračovat na zemi pod vedením Ducha svatého v posvětitelském díle Spasitelově. Celému tomuto plánu vévodí božská postava Kristova, k němu směřují všechny úradky, je Alfou i Omegou. Na něj se soustřeďují starozákonní předobrazy, znamení, obřady a proroctví a po jeho příchodu se vše k němu vrací a přimyká. Ježíš Kristus je ve středu božského plánu. Je tedy, jak jsme poznali, i ve středu nadpřirozeného života. V něm se setkáváme poprvé s nadpřirozenem v celé jeho plnosti, v Kristu Bohočlověku, jehož dokonalé lidství je nerozlučně spjato s jeho božskou osobou, v Bohočlověku, jenž oplývá v nejvyšší míře milostí a nebeskými poklady a jenž si svým umučením a smrtí dobyl výsadní právo svobodně je rozdávat lidstvu.

Je jedinou cestou, která nás vede k věčnému Otci. Zbloudí, kdo nekráčí po této cestě. „Nikdo nepřichází k Otci než jen skrze mě (Jan 14,6). Co není zbudované na tomto základě, položeném samotným Bohem, nemá trvání a „nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který je položen, a tím je Ježíš Kristus“ (1Kor 3,11).

Bez tohoto Vykupitele a bez víry v jeho zásluhy není spásy a tím méně svatosti: „V nikom jiném není spásy, neboť není jediného jména pod nebem, v němž bychom měli být spaseni“ (Sk 4,12). Ježíš Kristus je jedinou cestou, jedinou pravdou, jediným životem. Kdo sejde z této cesty, odchyluje se od pravdy a hledá marně život. Žít nadpřirozeně znamená pro nás pro všechny účastnit se božského života, který je v Ježíši Kristu: „Přišel jsem, aby měli život“ (Jan 10,10). „A z jeho plnosti se všem dostalo“ (Jan 1,16). Jemu děkujeme za svou důstojnost dětí Božích přijatých za vlastní. Jsme jimi však jen potud, pokud se podobáme Tomu, jenž jediný je podle práva jednorozeným Synem Otcovým a chce mít kolem sebe množství spolubratří, zrozených z milosti posvěcující. K tomu směřuje celé nadpřirozené dílo, hledíme-li na ně se stanoviska Božího.

Právě proto, aby provedl toto dílo, přišel Ježíš Kristus na svět a sebe obětoval: „Aby se nám dostalo přijetí za syny“ (Gal 4,5). Všechny své poklady a veškerou moc odevzdal církvi, již seslal a stále sesílá „Ducha pravdy“ a svatosti, aby ji řídil, vedl a posvěcoval duše svým působením do doby, kdy skonáním časů dosáhne jeho mystické tělo úplné dokonalosti. I sama věčná blaženost, nejvyšší a konečné rozvití našeho nadpřirozeného adoptování je jen dědictvím, které s námi sdílí Kristus, „dědici Boží se svými spoludědici“ (Řím 8,17). Protože Kristus je a zůstává jediným předmětem Božího zalíbení, objímá Bůh Otec vyvolené, kteří tvoří jeho království, stejným věčným pohledem lásky jen v něm a skrze něj: „Kristus je týž včera i dnes i na věky“ (Žid 13,8).

O tom všem jsme pojednali. Kdybychom však pozorovali jen abstraktně a teoreticky tento plán, plný božské moudrosti a lásky, neměli bychom z něj mnoho užitku. Nechceme-li být jednou vyloučení z království Kristova, musíme se přizpůsobit tomuto plánu celým svým životem a jednáním. O tom budeme teď uvažovat, abychom zjistili, jak se posvěcující milost ujímá při křtu vlastnictví našich duší, jak se v nás tvoří Boží dílo, a jaké jsou podmínky našeho spolupůsobení jakožto svobodných stvoření, abychom byli účastni božského života v míře co největší. Uvidíme, že základem celé této duchovní stavby je víra v božství Ježíše

Krista, a že křest, první ze všech svátostí, poznamenává naše bytí dvojím znamením, znamením smrti a života, znamením „odumření hříchu“ a „žitím pro Boha.“

V překrásné promluvě při poslední večeři, kde jakoby před svou smrtí nadzvedal cíp závoje, zahalujícího tajemství božského života, Pán Ježíš pravil, že hojný užitek, který přinášíme, je slávou jeho Otce: „V tom je oslaven můj Otec, abyste přinášeli mnoho užitku“ (Jan 15,8). Snažíme-li se, přivést pokud možno k co největšímu rozkvětu svou důstojnost Božích dětí, plníme tím věčné úradky a dopomáháme Božímu plánu k tomu, aby se uskutečnil.

Prosme Ježíše Krista, jednorozeného Syna Boha Otce, a svůj vzor, aby nám dal účinně pochopit nejen to, jak sám přebývá v nás, ale také, jak máme v něm my přebývat, neboť jen tak budeme přinášeti ono hojné ovoce, kvůli němuž nás Otec uzná za své milované syny. „Kdo zůstává ve mně a já v něm, přináší mnoho ovoce“ (Jan 15,5).

Veškerá naše svatost, jak jsme viděli, spočívá v tom, že jsme účastni svatosti Ježíše Krista, Božího Syna. Tuto pravdu bychom si měli hluboce vložit do srdce.

Jak jí máme být účastni? Tím, že přijímáme její jediný zdroj, Pána Ježíše Krista. Když svatý Jan mluví o Vtělení, říká, že „Kristus dal všem, kteří ho přijali, moc stát se Božími dětmi“. Jak přijmeme Krista, vtělené Slovo? Nejprve a především vírou: „Těm, kdo věří v jeho jméno“ (Jan 1,12).

Svatý Jan tedy zdůrazňuje, že Boží děti z nás činí víra v Ježíše Krista. Totéž učí i svatý Pavel: „Všichni jste syny Božími vírou v Ježíše Krista“ (Gal 3,26). Vírou v božství Ježíše Krista se stáváme s ním zajedno, přijímající ho tak, jakým je ve skutečnosti, jakožto Božího Syna a Vtělené slovo. Víra nás odevzdává Kristu a Kristus, pozvedaje nás do nadpřirozené oblasti, odevzdává nás svému Otci. A čím dokonalejší, hlubší, živější a pevnější máme víru v Kristovo božství, tím větší právo jakožto Boží děti máme na to, aby nám byl udílen božský život. Když přijímáme vírou Krista, stáváme se milostí tím, čím je Kristus svou přirozeností, totiž Božími dětmi. A tento náš stav se dovolává od nebeského

Otce vlévání božského života, když je takřka ustavičnou modlitbou. „Otče náš, jenž jsi na nebesích, dej nám vezdejší chléb, tj. božský život, jež má tvůj Syn v plnosti!“ Nyní se budeme zabývat touto vírou. Víra je základní podmínkou, bez níž se neobejdeme ve svém vztahu k Bohu: „První spojení člověka k Bohu je vytvořenou vírou,“ učí svatý Tomáš Akvinský (IV. sept., dist.39, čl.6 ad 2). „Mezi ctnostmi je něco primárního, čímž přímo přistupujeme k Bohu. A primární přístup k Bohu se děje vírou“ (svatý Tomáš Akvinský: Summa II-II, ot. 161, čl.5 ad 2., srov. Summa II-II ot.4, čl.7, ot.23, čl.8).

Totéž myšlenku přinesl i svatý Augustin: „Víra je to první, co podrobuje duši Bohu“ (O křesťanském smrtelném zápase, kap. 13). Podle slov svatého Pavla je třeba, aby ti, kteří se chtějí přiblížit k Bohu, uvěřili, protože „bez víry se nelze líbit Bohu“ (Žid 11,6), a tím méně dosáhnout Božího přátelství a zůstat Božím dítětem. Bez víry „nelze dospět ke společenství jeho dětí“ (Tridentský sněm, zasedání 6. kap. 8).

Běží zde, jak vidíme na první pohled, o věc nejen důležitou, nýbrž zásadní pro život. Z nadpřirozeného, z božského života v našich duších neporozumíme ničemu, jestliže nepochopíme, že je veskrze založen na této víře: *in fide fundari* (Kol 1,23), na tomto prostém přesvědčení o božství Ježíše Krista. Učí tak i tridentský sněm. Víra je počátkem lidské spásy, základem a kořenem všeho ospravedlnění (zasedání 6, kap. 8) a tím i veškeré svatosti. Podívejme se, v čem spočívá víra, co je jejím předmětem a jak se projevuje.

I.

Všimněme si příběhů ze života Krista Pána v Judsku. Čteme-li, co o něm vypravují svatí evantelisté, shledáváme, že od těch, kdo se k němu obracejí o pomoc, vyžaduje především víru.

Jednou za ním šli dva slepci a volali: „Synu Davidův, smiluj se nad námi!“ Ježíš vyčkal, až se k němu přiblížili, a otázal se jich: „Věříte, že vás mohu uzdravit?“ Odpověděli: „Ano, Pane“. Tu se dotkl jejich očí a navrátil jim zrak slovy: „Staň se vám podle vaší víry“ (Mt 9,29). Podobně se setkal po svém proměnění na

úpatí hory Tábor s člověkem, který ho žádal o uzdravení svého dítěte posedlého ďáblem. A co říká Ježíš? „Můžeš-li věřit, vše je možno věřícímu“. Otec hned volá: „Věřím Pane, ale pomoz mé slabé víře!“ Ježíš dítě uzdravuje (Mk 9,16,26). Spasitel dává tutéž odpověď: „Jen věř, a bude zdráva!“ (Lk 8,50). Tato slova se často vrací. Kolikrát je od něj slyšíme: „Jdi, tvá víra ti pomohla, uzdravila tě“. Říká to chromému, ženě, nemocné dvanáct let, která byla zbavena své choroby proto, že se s důvěrou dotkla jeho roucha (Mk 5,25-43).

Kristus činí víru v něho nezbytnou podmínkou jeho zázraků. Tuto víru žádá i u těch, které miluje nejvíce. Marta, sestra jeho přítele Lazara, kterého chce vzkřísit z mrtvých, mu dává na srozuměnou, že lehce mohl zamezit jeho smrti. Pán Ježíš jí slibuje, že Lazar bude vzkříšen, než však učiní tento zázrak, chce, aby Marta vyznala víru v jeho osobu. „Já jsem vzkříšení a život. Věříš tomu?“ (Jan 11,25-26).

Kde se nesetkává s vírou, tam úmyslně omezuje účinky své moci. Evangelium nám výslovně říká, že u „Nazaretských neučil mnoho divů, pro jejich nevíru“ (Mt 13,58). Zdá se, že nedostatek víry, lze-li to tak říci, ochromoval Kristovu činnost.

Tam však, kde nalézá víru, jí nemůže nic odepřít a rád ji veřejně chválí. Když byl jednou v Kafarnaum, přistoupil k němu pohan- ský setník a prosil, aby uzdravil jeho nemocného služebníka. Je- žíš mu říká: „Přijdu a uzdravím ho“. Ale setník hned odpověděl: „Nenamáhej se, Pane, neboť nejsem hoden, abys vešel pod mou střechu, řekni však jediné slovo, a můj služebník bude uzdraven. Hleď, mám pod mocí vojáky, a řeknu-li jednomu jdi, jde, a jinému přijď, přijde, a svému služebníku učin to, a on to učiní. Tak i tobě postačí, abys poručil nemoci jediným slovem a ona zmizí.“

Jak veliká je to víra u pohana! Proto také Ježíš Kristus, dříve než pronáší uzdravující slovo, projevuje nad ní radost: „V pravdě, ani u synů izraelských jsem nenašel takovou víru. Kvůli ní se do- stane v nebeském království pohanům místa na hostině věčného života, zatímco synové izraelští, kteří první byli pozváni na tuto hostinu, budou vyloučeni pro svou nevíru.“ A obrátiv se k setní- kovi, řekl: „Přijď, a jak jsi uvěřil, se ti staň“ (Mt 8,3-13; Lk 7,1-10).

Víra tolik těšila našeho Spasitele, že se jí dokonce podařilo dosáhnout to, co neměl zprvu v úmyslu dokázat. Takový význačný případ je uzdravení, které vyprosila své dceři kananejská žena. Pán Ježíš přišel na hranice pohanské krajiny u Tyru a Sidónu. Jakási žena, vyšedší z těchto končin, začala hlasitě volat: „Smiluj se nade mnou, Pane, synu Davidův. Má dcera je krutě trápena zlým duchem.“ Ale Ježíš jí neodpověděl ani slovem. I přistoupili k němu učedníci a přimlouvali se za ni: „Učiň jí, co žádá, a odpusť jí, neboť nás obtěžuje voláním!“ A on jim řekl: „Jsem poslán, abych kázal Boží slovo jen Židům“. Dílo obrácení pohanů měli provést teprve apoštolové. A hle, žena přichází a padá k jeho nohám: „Pane, pomoz mi!“ A Ježíš odpovídá tak jako apoštolům, ale užívá tehdy obvyklého rčení pro rozlišení pohanů od židů: „Není správné brát chléb dětem a házet jej psům“. Žena, plná víry, volá: „Ano, Pane, ale i štěňata jedí drobtý, které padají se stolů jejich pánů!“ Touto vírou byl Ježíš tak dojat, že si nemohl odepřít, aby ji nepochválil, a bez meškání jí neudělal to, oč prosila. „Ženo, tvá víra je veliká, staň se, oč žádáš“. V tu chvíli byla uzdravena její dcera (Mt 15,22-28).

Ve všech těchto případech jde o tělesné uzdravení, avšak kvůli víře odpouští Pán Ježíš i hříchy a uděluje věčný život. Co například říká Magdaléně, když se mu tato hříšnice vrhá k nohám a smáčí je slzami? „Odpouštěj se ti tvé hříchy.“ Odpuštění hříchů je jistě milost řádu naprosto duchovního. Z jakého důvodu vrací Ježíš Magdaleně život milosti? Kvůli její víře? Pronáší k ní tatáž slova, jako k těm, které uzdravoval z tělesných neduhů. „Jdi, tvá víra tě uzdravila“ (Lk 7,50). A konečně pohledme i na Kalvárii. Jak štědře odměňuje víru kajícího lotra. Ten byl pravděpodobně již otupělým zlosynem, avšak ve chvíli, kdy se Kristu nepřátelé mu posmívají: „Je-li syn Boží ať sestoupí z kříže a my v něj uvěříme“ (Mt 27,42), vyznává božství toho, jenž, opuštěn svými učedníky, umírá na potupném dřevě kříže. Prosí ho o jeho místo v království. Jaká je to víra v moc skonávajícího Spasitele. A jak je jí Ježíš dojat. „Vpravdě, dnes budeš se mnou v ráji“ (Lk 23,43). Kvůli této víře mu odpouští všechny hříchy a zajišťuje mu místo ve věčném království.

Víra je tedy první ctností, kterou Kristus Pán žádá od těch, kteří se k němu blíží. Stejně tak se k nám chová božský Spasitel. Když vysílá apoštoly před svým nanebevstoupením, aby pokračovali v jeho díle po celém světě, žádá především víru. V ní takřka soustřeďuje celý křesťanský život. „Jděte a učte všechny národy... Kdo uvěří a bude pokřtěn, bude spasen. Kdo však neuvěří, bude zavržen.“ Což pouhá víra stačí? Nikoliv. Je potřebí i svátostí a plnění přikázání. Kdo však v Ježíše Krista nevěří, nedbá ani na jeho příkazy ani na jeho svátosti. Věříme-li v Kristovo božství, plníme jeho přikázání a přistupujeme k jeho svátostem a víra je tak základem našeho celého nadpřirozeného života. Bůh chce, abychom mu sloužili vírou po dobu celého svého pozemského života. Vyžaduje to Boží sláva. Je to projev úcty, který od nás očekává a který je naší zkouškou, než dojdeme do věčného cíle. Jednou budeme patřit na Boha tváří v tvář, a tenkrát bude jeho sláva spočívat v tom, že se nám bude plně sdílet v celém božském jasu své věčné blaženosti. Pokud jsme zde na zemi, je Bůh podle svého věčného úradku pro nás skrytým Bohem a chce, abychom jej poznávali vírou, jej uctívali a jemu sloužili. A čím je tato víra rozsáhlejší, živější a účinnější, tím má v nás Bůh větší zalíbení.

II.

Co je víra? Mluvíme-li všeobecně, je víra přisvědčením našeho rozumu k tomu, co říká někdo jiný. Když nám něco řekne člověk bezúhonný a upřímný, uznáváme to za pravdu, neboli máme v jeho slova víru, věříme jim. Dát někomu své slovo znamená dát mu sebe samého.

Nadpřirozená víra je přitakání našeho rozumu ne k tomu, co říká pouhý člověk, nýbrž k slovu Božímu. – Bůh, neomylný sám v sobě, nás nemůže nás klamat. Víra je projev úcty vzdávaný Bohu jakožto nejčistší pravdě a nejvyšší autoritě. Aby byl tento projev úcty Boha důstojný, musíme se podrobit autoritě jeho slov i tehdy, kdyby obtíže, s nimiž se setkává naše mysl, byly sebevětší. Boží slovo k nám mluví o tajemstvích, která daleko přesahují schopnosti našeho rozumu, ba může se stát, že od nás vyžaduje víru i ve věcech, kde naše smysly a naše zkušenost zdánlivě tvr-

dí opak. Přitom Bůh žádá, aby naše přesvědčení o pravdě jeho zjevení bylo tak naprosté, že kdyby nás i celé tvorstvo ujišťovalo o opaku, my bychom přesto vyznali: „Můj Bože věřím, protože jsi to řekl!“

Dle učení svatého Tomáše Akvinského (*Summa II-II*, ot. 2, čl.9) je „víra je úkonem rozumu, přisvědčující k božské pravdě z rozkazu vůle za působení milosti Boží“. To, co v nás věří, je náš duch, ale ani srdce nezůstává při tom bez účasti. Abychom byli schopni úkonu víry, dává nám Bůh při křtu jistou sílu, jakousi ochotu a způsobilost: *habitus*, totiž ctnost víry, skrze niž je rozum ochoten přijat Boží svědectví z lásky k Boží pravdivosti. V tom spočívá podstata víry, i když toto přisvědčení a tato láska jsou v různých duších nekonečně odstíněny a odstupňovány. Přivede-li nás tato láska, jež nás pobádá k víře, tak daleko, že se plně a bez nejmenší výhrady podrobujeme Božímu svědectví, jak svým duchem tak i jednáním, pak je naše víra dokonalá: „Víra, jejíž činnost se projevuje láskou“.

Nepřistupuje-li k víře naděje a láska, nespojuje dokonale s Kristem, ani netvoří živý úd jeho těla (Tridentský koncil, zasedání 6, kap. 7). Jak máme Boží svědectví máme přijímat vírou? – Že Ježíš Kristus je vlastní Boží Syn, jenž byl poslán na svět a obětován pro naše spasení a posvěcení.

Víme, že lidstvo slyšelo na zemi hlas nebeského Otce jen třikrát. (Mt 3,17 ; 17,5 ; Jan 12,28). A to pokaždé jen proto, aby tento hlas osvědčil, že Kristus je jednorozeným Synem Boha Otce, hodným veškerého jeho zalíbení a všelike slávy: „Toto je můj milovaný Syn, toho poslouvejte!“ (Mt 17,5). Toto svědectví dal podle samého Ježíše Krista Bůh světu, když mu daroval svého Syna: „Otec, jenž mne poslal, sám o mně vydal svědectví“ (Jan 5,37). Aby potvrdil toto svědectví, udělil svému Synu moc činit zázraky, ba vzkřísil ho i z mrtvých. S úplným a dokonalým přijetím tohoto svědectví je pro nás spojen věčný život. „To je vůle mého Otce, jenž mě poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něj, měl věčný život“ (Jan 6,40). Ježíš Kristus často zdůrazňuje tuto pravdu: „Vpravdě vám říkám: Kdo věří tomu, jenž mne poslal, má život věčný... a přešel ze smrti do života“ (Jan 5,24).

Svatý Jan napsal slova, o niž bychom měli znova a znova rozjímat: „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna!“ A proč ho dal? „Aby nezhynul nikdo, kdo v něj věří, ale měl věčný život“. Svátý evangelista dodává jakoby na vysvětlenou: „Neboť neposlal Bůh svého Syna na svět, aby svět soudil, nýbrž aby svět jím byl spasen. Kdo věří v něj, nebude souzen. Kdo však nevěří, již je odsouzen, protože nevěří ve jméno jednorozeného Božího Syna“ (Jan 3,16-18). „Odsouzen“ zde má smysl „zavržen“. Podle svatého Jana je tedy ten, kdo nevěří v Krista, již zavržen. Co to znamená? Že ten, kdo nemá víru v Ježíše Krista, se marně pokouší o svou spásu, jsa již od této chvíle odsouzen k věčnému zavržení, neboť podle vůle Boha Otce je víra v jeho Syna, kterého nám seslal, nejen prvním krokem naší duše na cestě k spáse, ale zdrojem naší spásy vůbec: „Kdo věří v Syna, má život věčný, kdo však nevěří v Syna, neužítí život, nýbrž zůstává na něm Boží hněv“ (Jan 3,36). Bůh vyžaduje od nás víru ve svého Syna tak důrazně, že jeho hněv zůstává – všimněme si příslušného času „zůstává“, tj. již nyní – na tom, kdo nevěří v jeho Syna. Z toho všeho plyne, že podle úradku nebeského Otce je víra v Ježíšovo božství první podmínkou, kterou musí člověk splnit, chce-li se stát účastným božského života. Tato víra zahrnuje v sobě i uznání všech ostatních zjevených pravd.

Lze říci, že v tomto nejvyšším Božím svědectví o tom, že Ježíš Kristus je Synem Božím, je obsaženo celé Zjevení, a v přijetí tohoto svědectví je obsažena i celá naše víra. Věříme-li opravdu v Kristovo božství, věříme tím i ve všechny zjevené pravdy Starého zákona, jenž dosáhl v Kristu svého naplnění. Věříme však také v celé zjevení novozákonní, neboť vše, čemu nás učí apoštolové a církve, je pouze rozvinutím zjevení Kristova. Proto ten, kdo se sklání ve víře před božstvím Kristovým, zároveň uznává i Zjevení v celém jeho rozsahu. Ježíš je vtělené Slovo. V tomto věčném Slově je vše vyjádřeno, co Bůh je, a vše, co Bůh ví. Slovo se vtěluje a zjevuje lidstvu Boha: „Jednorozený Syn, jenž je v lůně Otcově, ten zjevil Boží tajemství“ (Jan 1,18), když vírou přijímáme celé Zjevení.

A tak je tato pevná víra, že Ježíš Kristus je pravý Bůh, základním kamenem celého našeho nadpřirozeného života. Jestliže jsme tuto pravdu pochopili a podle ní žijeme, pak bude náš vnitřní život plný jasu a plodnosti.

III.

Tato pravda je tak důležitá, že se u ní musíme pozdržet. – Za Ježíšova pozemského života bylo jeho božství zahaleno závojem jeho lidství. Bylo i pro ty, kteří s ním žili, předmětem víry.

O tom, že si Židé byli vědomi vznešenosti jeho nauky, nemůže být sporu. Říkali: „Nikdy nemluvil člověk tak jako tento“ (Jan 7,46). Byli svědky skutků, které podle jejich uznání „může konat jedině Bůh“ (Jan 3,2). Nemohli však nevidět, že Kristus je člověk. Je psáno, že ani jeho příbuzní, kteří ho znali jen z nazaretské dílny, v něj nevěřili vzdor jeho zázrakům (Jan 7,5).

Ačkoliv byli apoštolové jeho nejdůvěrnějšími posluchači, nepoznávali jeho božství. Byla již řeč o příběhu, když se Pán Ježíš táže učedníků, za koho jej mají, a kde Petr odpovídá: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“. Spasitel však hned zdůrazňuje, že Petr tak mluví nikoliv proto, že by mu to bylo zjevné přirozeně, nýbrž, že mu to zjevil nebeský Otec, a prohlašuje z tohoto důvodu apoštola za blahoslaveného: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův, neboť tělo a krev nesdělily toto tobě, nýbrž můj Otec, který je v nebesích!“

Nejednou čteme v evangeliu, že se Židé hádali mezi sebou o Kristově osobě. Tak když Ježíš vyložil podobenství o dobrém pastýři, který dává za své ovce dobrovolně život, posmívali se někteří posluchači: „Má zlého ducha a blázní. Proč ho posloucháte?“ Ale jiní namítali: „To nejsou slova posedlého!“ A připomínajíce zázrak, učiněný před několika dny, kdy Ježíš uzdravil slepého od narození, dodávali: „Cožpak může zlý duch otevřít oči slepých?“ Aby konečně dosáhli jistoty, obstoupili Židé Pána Ježíše a tázali se ho: „Jak dlouho nás budeš držet v napětí? Pověz nám zjevně, jsi-li Kristus!“ A co jim odpovídá Spasitel? „Již jsem vám to řekl, a nevěříte. O mně vydávají svědectví skutky, které činím jménem svého Otce.“ A dodává: „Vy mně však proto nevě-

říte, že nejste z mých ovcí. Mé ovce slyší můj hlas. Znáám je a následují mě, a já jim dávám věčný život a nezhynou na věky. Nikdo je nevytrhne z rukou mého Otce, neboť já a Otec jsme jedno.“ Židé však, pokládající ho za rouhače, protože řekl, že on a Otec jsou jedno, sbírali kamení, aby ho kamenovali, a na Ježíšovu otázku, proč tak jednají, odpovídají: „Kamenujeme tě pro rouhání, že ty člověk se děláš Bohem!“ A co říká na to Ježíš Kristus? Zapírá snad, co mu vytýkají? Nikoliv. Naopak, on potvrzuje jejich slova. Je skutečně tím, co si myslí, je skutečně jedno s Bohem. Dobře porozuměli jeho slovům, nicméně božský Spasitel ještě zesiluje své tvrzení: „Jsem Syn Boží, neboť,“ jak říká, „konám skutky svého Otce.“ A božskou přirozeností: „Otec je ve mně a já v Otci“ (Jan 10,18-38).

Víra v božství Ježíše Krista je tedy, jak vidíme, prvním krokem k božskému životu. Platí to pro nás stejně, jako to platilo pro Židy doby Kristovy. Víra, že Ježíš Kristus je Syn Boží, že je Bůh, je první podmínkou, kterou musíme splnit, chceme-li být počítáni mezi jeho ovce a být příjemni Bohu Otci v nebesích. Vždyť to po nás žádá Otec, abychom „věřili v toho, ježž on poslal“ (Jan 6,29). Křesťanství není nic jiného, než uznání božství Kristova v jeho Vtělení, provedené až do nejzazších důsledků jak v teorii tak i v praxi. Čím více jsme proniknutí čistou, živou a plnou vírou, vírou v Ježíše Krista, tím pevněji je v nás založeno jeho království a proto i naše svatost. Být svatým znamená přivést náš nadpřirozený stav Božího synovství k jeho plnému rozvíti, a to je víra, již se rodíme k životu milosti a stáváme Božími dětmi. Jak píše svatý Jan: „Každý, kdo věří, že Ježíš je Kristem, zrodil se z Boha“ (1 Jan 5,1). Jen tehdy jsme pravými dětmi Božími, když je náš život založen na té víře. Otec nám dal svého Syna, aby nám byl vším. Vzorem posvěcením a životem. „Přijměte mého Syna, neboť v něm máte vše.“

„Jak by nám s ním nedal i všechno ostatní?“, volá svatý Pavel (Řím 8,32). Tím, že ho přijímáte, přijímáte mě samého, a skrze něho a v něm se stáváte mými milovanými dětmi. To řekl i sám Spasitel: „Kdo věří ve mě, nevěří jen ve mě, nýbrž i v toho, který mě poslal“ (Jan 12,44). Svatý Jan říká: „Přijímáme-li lidské svě-

dectví,“ to je, věříme-li rozumně, co nám tvrdí lidé, „svědectví Boží je větší“. Ptejme se znovu, jaké je to svědectví. Je to svědectví Boha Otce o tom, že Kristus je jeho Syn. „Kdo věří v Božího Syna, má v sobě Boží svědectví, kdo Bohu nevěří, učinil ho lhářem, neboť neuvěřil ve svědectví, které Bůh vydal o svém Synu“. Tato slova obsahují hlubokou pravdu. V čem spočívá toto svědectví? Podle svatého Jana v tom, že Bůh nám dal věčný život, a tento život je v jeho Synu. Kdo má Syna, má život, kdo nemá Syna Božího, nemá život (1Jan 5,9-12). Jak máme rozumět těmto slovům? Abychom je pochopili, musíme se ve světle Zjevení povznést až k samému zdroji života, k Bohu. Celý Otcův život v nejsvětější Trojici se projevuje tím, že „pronáší, vyslovuje své Slovo“, že jediným, jednoduchým a věčným úkonem plodí Syna sobě podobného, s nímž sdílí plnost svého bytí a svých dokonalostí. V tomto jediném, věčném Slově, nekonečném jako je On sám, poznává Otec neustále svého Syna, svůj obraz, „jas své slávy“. A každé svědectví, které Bůh světu o Kristově božství dává – jako například ono svědectví při Ježíšově křtu: „Toto je můj milovaný Syn“ – je pouhou, na tomto světě slyšitelnou ozvěnou toho svědectví, jež ve svatyni božství dává Otec sám sobě, toho svědectví, jež vyjadřuje jediným Slovem, do něhož vkládá sebe celého a celý svůj vnitřní život. „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil“ (Ž 2,7).

Když tedy přijímáme toto svědectví věčného Otce, když se k němu obracíme slovy: „To děťátko v jeslích je tvůj Syn, klaním se mu a zcela se mu věnuji daruji. Ten jinoch, pracující v nazaret-ské dílně, je tvůj Syn, klaním se mu. Ten ukřižovaný muž na Kalvarii je tvůj Syn, klaním se mu. Ten kousek chleba je závoj, zahalující tvého Syna, tam se mu klaním,“ když se v pokoře skláníme před Pánem Ježíšem, vyznávající: Ty jsi Kristus, Syn Boha živého, když své schopnosti a síly zasvěcujeme jeho službě, a konečně když jsou všechny naše skutky v souladu s touto vírou a tryskají z její dokonalé podoby, z lásky, – pak se celý náš život stává ohlasem života Boha Otce, jenž věčně „vyslovuje“ Syna jediným nekonečným Slovem. A poněvadž tato životní činnost v Bohu nikdy nepřestává, protože objímá všechny dny, všechny doby, jsouc jedinou, věčnou přítomností, spojuje se tak s životem samé-

ho Boha. To je to, co říká svatý Jan: „Kdo věří v Syna Božího, má v sobě svědectví Boží“, svědectví, jímž Otec „vyslovuje“ svého Syna.

IV.

Toho vzbuzování víry v Kristovo božství nemůžeme ani dost často zopakovat. – Na křtu jsme přijali tuto víru, ale nesmíme dopustit, aby vyprchala z našeho srdce a nebo v něm usnula. Prosme naopak Boha, aby ji v nás rozmnožil: „Pane, rozmnož naši víru“: *Domine, adauge nobis fidem*. Sami pak ji musíme pěstít tím, že ji častěji vzbuzujeme. A čím bude čistší a živější, čím více bude pronikat celé naše bytí, tím pevnější a opravdovější, tím jasnější, bezpečnější a plodnější bude i náš duchovní život. Vždyť je celý obsažen v našem hlubokém přesvědčení, že Kristus je Bůh a že nám byl dán. Z tohoto vnitřního přesvědčení vyvěrá veškerá naše svatost. Živá, opravdová víra proniká i závojem lidství, který ukrývá Kristovo božství před naším zrakem. Ať se nám zjevuje jako malé dítě v jeslích nebo jako dělník v dílně, ať se nám zjevuje jako prorok, vydaný neustálým útokům svých nepřátel, ať se nám zjevuje v pohaně potupné smrti, nebo konečně pod způsoby chleba a vína, vždy nám víra se stejnou jistotou říká, že je to stále týž Kristus, pravý Bůh a pravý člověk, rovný svou velebností, moudrostí, mocí a láskou Otci i Duchu svatému. A je-li toto přesvědčení hluboké, strhne nás na kolena, abychom se v pokoře klaněli Tomu, jenž přes své lidství zůstává stále tím, čím je, všemohoucím Bohem, nekonečnou Dokonalostí, a odevzdali se do jeho svaté vůle.

Jestliže jsme tak dosud neučinili, poklekněme nyní před Spasitelem a řekněme mu: „Pane Ježíši, Slovo tělem učiněné, věřím, že jsi Bůh, pravý Bůh zplozený Bohem“: *Deus verus de Deo vero*. Nevidím tvé božství, ale protože Tvůj Otec o tobě prohlásil: To je můj milovaný Syn, proto mu věřím. Protože tomu věřím, chci se ti podrobit, a to zcela: tělem a duší, úsudkem, vůlí, srdcem, smysly, obrazotvorností a všemi svými silami. Chci, aby se na mne mohla vztahovat slova žalmu: „Vše jsi položil k jeho nohám“ (Ž 8,7). Chci, abys ty byl mým pánem, aby tvé evangelium

bylo mým světlem, aby tvá vůle byla mým vůdcem. Nechci ani jinak myslet než ty, protože jsi neomylná pravda, ani jednat bez tebe, protože jsi jediná cesta, po níž lze dojít k Otci, ani hledat radost mimo tvou vůli, protože ty sám jsi zdrojem života. Ujmi se svým Duchem vlády nade mnou celým pro slávu svého Otce.“ Tímto vzbuzením víry klademe základní kámen k budově svého duchovního života, neboť „nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který je položen, a tím je Ježíš Kristus“ (1Kor 3,11).

Když často opakujeme tento projev víry, pak podle slov svatého Pavla „Kristus přebývá vírou v našich srdcích“ (Ef 3,17). To znamená, že je Pánem a Králem naší duše a skrze svého Ducha i principem jejího božského života.

Obnovujeme tedy opětně toto vyznání víry v Ježíšovo božství, neboť kdykoliv tak činíme, zajišťujeme a upevňujeme základy svého duchovního života, takže se ponenáhlu stávají nepohnutelnými. – Přijdeme-li do kostela a spatříme světélko, které hoří před svatostánkem a tak nám hlásá přítomnost Ježíše Krista, Božího Syna, nesmí být naše pokleknutí zběžným, povrchním úkonem, který činíme jen zvykově, nýbrž skutečným projevem vroucí víry a hlubokého klanění božskému Spasiteli, jako bychom ho viděli v lesku jeho věčné slávy. Zpíváme-li nebo odříkáváme-li v mešním *Gloria* všechny chvály Ježíše Krista: „Pane Bože, Beránku Boží, Synu Otce... jenž sedíš po pravici Otce... ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Svrchovaný... se svatým Duchem ve slávě Boha Otce“, kéž se nese tento celý chvalozpěv spíše z našeho srdce než z našich rtů. Čteme-li svaté evangelium, čtème je s přesvědčením, že k nám mluví, a že božská tajemství nám zjevuje samo Slovo Boží, neomylná pravda a světlo světa. Připomínáme-li si v *Credó* věčné zrození tohoto Slova, jež mělo v plnosti času vzít na sebe naše lidství „Věřím v Ježíše Krista... Bůh z Boha, světlo ze světla, pravý Bůh z pravého Boha,“ neprocítujme jen smysl slov a nebo nevychutnávejme jen krásu nápěvu, nýbrž opakujme tato slova jako ozvěnu hlasu nebeského Otce, jenž při pohledu na Syna dosvědčuje, že je mu rovný: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil“. Dospějeme-li v *Credó* ke slovům „a vtělil se Duchem svatým z Marie Panny“, ať se při nich sklání před

Bohočlověkem celá naše bytost se vši vroucností a přesvědčením o své naprosté nicotě. Blížíme-li se k Pánu Ježíši v Eucharistii, přijímejme ho s tak hlubokou úctou, jako bychom na něj hleděli tváří v tvář.

Takové projevy jsou svrchovaně milé věčnému Otci, neboť celá jeho vůle směřuje ve své nekonečnosti k tomu, aby oslavil svého Syna. A čím více zahaluje své božství Ježíš Kristus a čím více se poníží ze lásky k nám, tím vroucněji se mu máme klanět jakožto Božímu Synu, tím více ho máme vyvyšovat a dávat mu svou počtu. Nejvyšším Božím přáním je, vidět Syna oslaveného. „Oslavil jsem a ještě oslavím“ (Jan 12,28). Tato slova byla jedna z těch, kterým Bůh Otec promluvil veřejně k lidstvu. Oslavuje Ježíše Krista proto, že je mu svou podstatou roven jakožto Syn. Ale podle slov svatého Pavla chce Syna oslavit také proto, že se ponížil: „Ponížil sám sebe... proto jej také Bůh povýšil a dal mu jméno, které je nade všechna jména, aby každé koleno pokleklo ve jménu Ježíšově ke slávě Boha Otce... A aby každý jazyk vyznal, že Pánem je Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce“ (Flp 2,8-11). Protože čím více se Kristus ponížil, stav se slabým, bezbranným dítětem, skrýváje se v Nazaretě, snášeje, pokud to dovoľovala jeho důstojnost, naše lidské slabosti, umíraje na potupném dřevě kříže, a to jako zločinec, „byl připočten ke zločincům“: *cum sceleratis reputatus est* (Iz 53,12), a zahaluje se v Eucharistii, a konečně čím více je jeho božství napadáno, a popíráno nevěrci, tím větší Otcovou slávou ho musíme zahrnout, tím výše pozvednout ho ve svém srdci, tím více se mu oddat v duchu neskonale úcty a tím horlivěji se snažit o rozšíření jeho království v duších.

Taková je pravá víra v božství Ježíše Krista, víra, která v lásce dospívá ke své nejvyšší dokonalosti, stravuje celou naši bytost zabírajíc všechny skutky a vše konání našeho duchovního života, je vlastní základnou celé naší nadpřirozené stavby, celé naší svatosti. Aby byla skutečným základem, musí se stát i principem všech našich skutků a zdrojem veškerého pokroku v duchovním životě. „Věřící, ospravedlnění ... v této spravedlnosti, kterou skrze Ježíšovu milost přijali, rostou dobrými skutky za spolupráce víry a víc a víc se posvěcují (Tridentský sněm, zasedání 6, kap.

10). A svatý Pavel nás napomíná: „Jako moudrý stavitel jsem položil základ tím, že jsem vás naučil znát Kristovo evangelium, jež jste přijali vírou, každý z vás však musí hledět sám, jak staví na tomto základě.“

Toto duchovní stavba se buduje z našich skutků. Svatý Pavel jinde píše (Řím 1,17) „že spravedlivý žije z víry“ a je pozoruhodné, že opakuje ve svých listech ještě dvakrát tuto pravdu (Gal 3,11; Žid 10,38). Spravedlivým je ten, kdo ospravedlněním, jež přijal na křtu, byl takto zrozen ke spravedlnosti a má v sobě Kristovu milost s její družinou vlitých ctností víry, naděje a lásky. Tento spravedlivý žije vírou. Žít znamená mít v sobě vnitřní princip, který je zdrojem pohybu a činnosti. Je ovšem pravda, že vnitřním principem působícím, že naše činy mají nadpřirozenou cenu a jsou záslužné pro věčnou blaženost, je milost posvěcující, avšak do této říše nadpřirozena uvádí každou duši jen víra. Jen tehdy jsme účastni Božího synovství, když přijmeme Krista. Krista pak přijímáme vírou. „Všem, kteří ho přijali, dal moc stát se dětmi Božími, těm totiž, kteří ho přijali, dal moc stát se dětmi Božími, těm totiž, kdo věří v jeho jméno“ (Jan 1,12). Víra v Ježíše Krista prostřednictvím milosti posvěcující nás uvádí do života a přivádí k ospravedlnění. Proto tedy svatý Pavel říká, že „spravedlivý žije z víry“.

Víra v Ježíše Krista se stává v nadpřirozeném životě tím působivějším činitelem, čím hlouběji je zakotvena v duši. Předně objímá se zápalem svůj předmět v celé jeho plnosti. Protože pro ni vše směřuje ke Kristu, hledí na vše v božském světle Kristově, a od jeho přesvaté osoby splývá na vše, co řekl, co konal a co ustanovil: na církve, na svátosti, na vše, co tvoří nadpřirozený organismus, zřízený od Krista a to proto, aby duše mohly žít božským životem. – Mimo to upřímné a hluboké přesvědčení o Kristově božství podněcuje celou naši činnost, abychom velkodušně plnili všechna jeho přikázání, byli nepřemožitelní v pokušeních“, „silni ve víře“ (1Petr 5,9), a přes všechny zkoušky si uchovali naději a lásku.

S jak mocným nadpřirozeným životem se setkáváme v duši, který je hluboce přesvědčena o tom, že Ježíš je Bůh! Jak bohatým zdrojem vnitřního života a neúnavného apoštolátu je toto pře-

svědčení pevnější den ode dne, že Kristus je Svatost, Moudrost, Všemohoucnost a Dobrota sama! – „Pane Ježíši, věřím, že jsi Syn Boha živého, věřím, ale rozmnož mou víru!“

V.

Je ještě jeden bod, který nemůžeme opominout, a který musí být výslovným předmětem naší víry, chceme-li plně žít božským životem: Je to víra v nekonečnou hodnotu Kristových zásluh.

Této pravdy jsme se dotkli již při výkladu, jak se stal náš Spasitel nekonečnou cenou, jíž bylo vykoupeno naše posvěcení. Musíme se zde však, mluvíce o víře, ještě k tomu vrátit, neboť pravá víra nám dovoluje čerpat „z nevýstižného bohatství“: *investigabiles divitiæ Christi*, které nám daroval Bůh v Kristu.

Bůh nám dal v osobě svého Syna Ježíše nesmrtelný dar. Kristus je svatostánkem, v němž jsou uloženy všechny poklady, které božské moudrost pro nás nahromadila. A Kristus si také svým utrpením a svou smrtí zasloužil nám dávat na nich účast, „je stále živ,“ jak říká svatý Pavel, „aby se za nás u Otce přimlouval“ (Žid 7,25). Je však nutno, abychom znali cenu tohoto daru a dovedli ho užívat. „Kdybys jen znal dar Boží“: *Si scires donum Dei* (Jan 3,10). Tímto darem je náš Spasitel, Ježíš Kristus, se svou plnou svatostí a s nekonečnou působností svých zásluh a svého vlivu, avšak tento dar je nám užitečný jen podle velikosti naší víry. Je-li naše víra tak živá, tak hluboká a tak obsáhlá, že je tomuto daru – pokud to ovšem dovoluje naše lidská nedokonalost – úměrná, pak nebude mít meze účast, jíž se nám v tomto daru dostává skrze přesvaté Ježíšovo lidství. Nedovedeme-li však nekonečné zásluhy Kristovy také nekonečně oceňovat, je to tím, že naše víra v Ježíšovo božství dosud nedosáhla svého pravého stupně, a ti, kdo o jejich božské moci a síle dokonce pochybují, vůbec ani nepochopili, co to znamená, že Bůh se stal člověkem.

Měli bychom častěji vzbuzovat víru v zadostiučinění a zásluhy, které Ježíš Kristus získal pro naše posvěcení.

Modlíme-li se, přistupujme k věčnému Otci s pevnou důvěrou v zásluhy jeho Syna. Ježíš Kristus vše zaplatil, uhradil, získal a stále se za nás přimlouvá u svého Otce. Modleme se tedy tak-

to: „Můj Bože, vím, že jsem zcela ubohý, že denně množím své chyby. Víím, že před tvou nekonečnou svatostí jsem sám o sobě jen jako prach země před sluncem. Ale přece se v pokoře k tobě blížíím. Vždyť milostí jsem se stal údem mystického těla tvého Syna. Tu milost mi dal tvůj Syn, když mě vykoupil svou krví. Když jsem nyní jeho, nezavrhuj mě od sebe, ale vyslyš mě milostivě.“ Když se takto opíráme o zásluhy jeho Syna, Bůh nás nemůže zavrhnout, neboť Syn jedná s Ním jakožto rovný s rovným. Dále, když uznáváme, že sami o sobě jsme slabí a ubozí, takže „bez Krista nemůžeme nic činit“: *sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5), a proto vše, co potřebujeme k nadpřirozenému životu, očekáváme od něj, „jenž nás posiluje a v němž vše můžeme“: *omnia possum in eo, qui me confortat* (Flp 4,13), pak je nám již bez dalšího zřejmé, že Ježíš Kristus je nám vším, že byl ustanoven naší hlavou a veleknězem. Tak vzdáváme podle slov svatého Jana velmi příjemný hold Bohu Otci, jenž „Syna miluje“ a chce, aby nám vše přicházelo skrze něj, protože mu odevzdal veškerou moc nad životem našich duší. Kdo však nemá v Pána Ježíše tuto naprostou důvěru, neuznává ho plně za toho, kým je, totiž za milovaného Božího Syna, ten nevzdává ani Otci povinnou úctu: „Otec miluje Syna... a dal mu všechen soud, aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce, jenž ho poslal“ (Jan 5,20-23).

Stejně když přistupujeme k svátosti pokání, mějme pevnou důvěru v božskou účinnost rozhřešení, vždyť zbavuje naši duši jejich chyb, očisťuje ji, osvěžuje její sílu a vrací jí krásu. Právě tato vlastní Ježíšova krev se nám přičítá k dobru se všemi svými zásluhami, ta krev, kterou vylil náš Spasitel s nesrovnatelnou láskou za nás a ty nekonečné zásluhy, které vydobyl za cenu nesmírného utrpení a nesčetných urážek. Kéž bychom znali Boží dar!

Ve mši svaté se účastníme zpřítomnění oběti na kříži. Boho-člověk se za nás obětuje na oltáři, jako se obětoval na Kalvárii. I když viditelný způsob této oběti je různý, je to přece tentýž Kristus, pravý Bůh a pravý člověk, jenž se obětuje na oltáři, aby nám poskytl účast ve svých nevyčerpatelných zadostiučiněních. Kéž bychom měli i zde živou a hlubokou víru! S jakou úctou byli bychom přítomni této oběti, s jakou posvátnou dychtivostí bychom

podle přání matky Církve denně přistupovali k stolu Páně, abychom se spojili s Kristem! S jakou důvěrou bychom přijímali Ježíše ve chvíli, kdy se nm dává se svým božstvím i lidstvím, se svými poklady a zásluhami, jako výkupné za svět, a jako Boží Syn, v němž Bůh má zalíbení! Kéž bychom jen znali Boží dar!

Když budeme často takto vzbuzovat víru v moc Ježíše Krista, i v hodnotu jeho zásluh, náš život se již tím stane neustálým chvalozpěvem na nejvyššího Velekněze a všeobecného Prostředníka, od něhož se nám dostává každé milosti. Jen tak hluboko vnikneme do Božích myšlenek, do Božího plánu, jen tak přizpůsobíme svou duši posvěcujícím úmyslům Božím a zároveň ji spojíme s vůlí Toho, jenž chce oslavu svého milovaného Syna: „Oslavil jsem a ještě oslavím“ (Jan 12,28). Pojdme tedy ke Kristu! Jen on má slova života věčného. Přijímejme ho všude živou vírou, kde se s ním setkáváme: ve svátostech, v církvi! V církvi, jeho mystickém těle, v bližním, v jeho prozřetelnosti, která vše řídí a vše dopouští, byť by to bylo i utrpení. Přijímejme ho, ať má jakoukoli podobu, a ať přichází kdykoliv, a přijímejme ho dokonale přimknuti k jeho božskému slovu a plně odevzdání jeho službě! V tom spočívá naše svatost.

Jistě všichni známe příběh z evangelia o uzdravení slepého od narození, o němž vypravuje svatý Jan s tak zajímavou detailností (Jan 9,1-38). Člověk od narození slepý byl uzdraven v sobotu a nepřátelé Spasitele, farizeové, se několikrát dotazují na toto uzdravení. Chtějí ho přimět, aby uznal, že Kristus není prorokem, protože nezachovává sobotní klid, mojžíšským zákonem předepsaný. Ale ubožák mnoho nevěděl. Stále stejně odpovídá, že jeden člověk, jménem Ježíš, ho uzdravil, když jej poslal, aby se umyl v rybníku. To bylo vše a to jim také hned zpočátku pověděl. Z toho ovšem nemohli farizeové nic vyvodit proti Pánu Ježíši a nakonec jej, Spasitelem tak zázračně uzdraveného, ze synagogy vyloučili, protože tvrdil, že nikdo nikdy neslyšel, aby mohl pouhý člověk otevřít oči slepému od narození. Tedy Ježíš musí být poslán Bohem. Kristus věděl o jeho vyhnání a když ho potkal, tázal se jej: „Věříš v Syna Božího?“ A on odpovídá: „A kdo je to, Pane, abych v něj uvěřil?“ Jaká je to pohotovost duše! Ježíš

říká: „Je to ten, který mluví s Tebou.“ A uzdravení hned přijímá s vírou v Kristovo slovo: „Věřím, Pane.“ Padá před ním na kolena a klaní se mu, aby, objímaje Spasitelovy nohy, objal s nimi vírou i celé jeho dílo. Slepec od narození je obrazem naší duše, z věčných temnot Ježíšem uzdravené a vysvobozené z věčných temnot a vrácené světlu milostí vyvoleného Slova (svatý Augustin: Pojednání k Janovu evangeliu 64,1). Všude, kde se jí zjeví Kristus, má i ona říci: „Kdo je to, Pane, abych v něj uvěřil?“, a hned se mu zcela oddat, oddat se jeho službě a zájmům jeho slávy, která je i Otcovou slávou. Jestliže takto jednáme, žijeme z víry, pak v nás sídlí Kristus a kraluje v nás, protože jeho božství je v nás skrze víru zdrojem celého našeho života.

Tato víra, která láskou dosahuje své dokonalosti a kterou se také osvědčuje, nám dává konečně okoušet i čisté radosti. Pán Ježíš řekl: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“ (Jan 20,29), a neproněsl tato slova k svým učedníkům, nýbrž k nám. Proč prohlašuje Spasitel za blahoslavené ty, kteří v něj věří? Protože z víry, dávající nám účast na Kristových vědomostech, vyvěrá mocný pramen radosti. Kristus je věčné Slovo, a toto Slovo nás naučilo božským tajemstvím: „Jednorozený Syn, jenž je v lůně Otcově, sám je zjevil (Jan 1,18). Věřící všemu, čemu nás učil Kristus, víme totéž, co ví on. Víra je zdrojem radosti, protože je zdrojem světla, protože nám dává pravdu, po níž tak touží lidský rozum.

Zdrojem radosti je i proto, že nám zajišťuje i budoucí dobra, je přece „základem věcí, v něž doufáme“: *Sperandarum substantia rerum* (Žid 11,1). Sám Kristus prohlásil: „Kdo věří v Božího Syna, má věčný život“ (Jan 3,36). Všimněme si, že užil přítomného času, „má“. Nemluví o budoucím čase, neříká „bude mít“, nýbrž mluví o věčném životě jako dobru, jehož vlastnictví je již zajištěno. Stejně jako je ten, kdo v Syna Božího nevěří, již nyní – jak jsme slyšeli – odsouzen.

I o tom, kdo má jen naději, že svého cíle dosáhne, říkáváme, že cíle již dosáhl (svatý Tomáš Akvinský: *Summa I-II*, ot. 69, čl.2). A týž andělský učitel dodává: „Proto říká apoštol: V naději jsme spaseni. Víra je semenem a každé semeno má v sobě zárodek budoucí žně. Odstraníme-li všechno, co může oslabit naši víru, zaka-

lit nebo umenšit, přivedeme-li ji k rozkvětu modlitbou a častým vzbuzováním, dáme-li jí příležitost, aby se mohla stále osvědčovat v lásce, pak nám víra opravdu vloží do rukou základ budoucího dobra a naplní nás radostnou nadějí, neboť kdo v něho uvěří „nebude zahanben“ (Řím 9,33). Budme tedy in fide fundati, „založení ve víře“, jak nás napomíná svatý Pavel (Kol 1,23), založení v Kristu a pevní ve víře v našeho Spasitele.“ Jako jste tedy přijali Krista Pána Ježíše, tak v něm žijte, v něm jsouce v kořenění a na něm vzdělání. A zůstaňte pevní ve víře, jak jste byli vyučeni.“ (Kol 2,6-7). Zůstaňte pevní, protože tato víra bude zkoušena našim stoletím nevěry a rouhání, stoletím pochybovačnosti a naturalismu, stoletím lidských ohledů, které nás obkličují se svým nezdravým ovzduším. Zůstaneme-li ve víře pevní, stane se víra podle slov apoštolů, svatého Petra, na němž založil božský Spasitele svou církev když prohlásil, že Kristus je Syn Boží – naší chválou a ctí, až se zjeví Ježíš Kristus, ježž milujeme, ač jsme ho neviděli, v nějž věříme, ač na něj nyní nepatříme, věřice pak budeme plesati radostí, nevýslovnou a oslavenou. Poněvadž dosáhneme cíle své víry, spásy duše.“ (1 Pt 1,7-9) a tím i své svatosti.

2. KŘEST, SVÁTOST PŘIJETÍ ZA VLASTNÍ BOŽÍ DĚTI A SVÁTOST UVEDENÍ DO KŘESŤANSTVÍ. ODUMŘENÍ HŘÍCHU A ŽIVOT PRO BOHA

Stručný obsah: Křest je první ze všech svátostí. – 1. Je svátostí, kterou nás Bůh přijímá za vlastní. – 2. Je svátostí uvádějící do křesťanství. Křestní symbolika a křestní milost podle výkladu svatého Pavla. – 3. V Kristově pozemském žití se uplatňuje dvojitý aspekt, a to „smrti“ a „života“. Totéž působí i křest. – 4. Celý křesťanský život není ničím jiným než rozvinutím obojí počáteční milosti, udělené nám na křtu, která působí „odumření hříchu“ a „žití pro Boha“. Vzpomínka na křest v nás má vzbuzovat city vděčnosti, radosti a důvěry.

Ze Zjevení se dovídáme o Božím plánu, podle kterého nás chce Bůh přijmout v Ježíši Kristu za své děti, a prvním projevem, jímž odpovídá duše na toto zjevení, je víra, jak jsme již viděli. Je kořenem všeho ospravedlnění a základem křesťanského života. Jako ke svému hlavnímu předmětu se upíná k božství Ježíše Krista, jenž byl věčným Otcem poslán, aby provedl naši spásu. „To pak

je věčný život, aby poznali tebe, jediného Boha, a toho, kterého jsi poslal, totiž Ježíše Krista“ (Jan 17,3).

Z tohoto hlavního předmětu pak vyzraňuje vše, co má vztah ke Kristu. Na svátosti, církev, duše, na celé Zjevení. A když působením Ducha svatého vrcholí v lásce strhující celou naši bytost k tomu, aby se vroucně klaněla a dokonale podrobila přesvaté vůli Ježíše Krista a jeho Otce, dosahuje své dokonalosti.

Ale jen víra nestačí. Když Pán Ježíš rozesílal své apoštoly, aby pokračovali na zemi v jeho posvěcujícím poslání, pravil: „Kdo neuvěří, bude zavržen.“ Pro ty, kdo věřit nechtějí, nepadá již ani slova, neboť je-li víra kořenem všeho ospravedlnění, pak vše, co se děje bez víry, nemá před Bohem cenu. „Bez víry nelze se Bohu líbit“ (Žid 11,6). Pro ty však, kdo uvěří, připojuje jako podmínku přijetí do svého království, aby se dali pokřtít. „Kdo uvěří a bude pokřtěn, bude spasen“ (Mt 16,16). Podobně píše i svatý Pavel Galaťanům: „Všichni, kteří jste byli v Kristu pokřtěni, Kristem jste se oděli. Tato svátost je tedy podmínkou našeho přivtělení ke Kristu. V pořadí všech svátostí je křest první. Jím se vlévá do naší duše poprvé božský život. Všechny nadpřirozené dary se sbíhají k této svátosti nebo ji zpravidla předpokládají. V tom je její velký význam.

Zastavme se u ní, abychom jí mohli věnovat náležitou pozornost. Najdeme nejen odůvodnění svého nároku na nadpřirozené povznesení, protože křest je svátostí, kterou jsme přijímáni od Boha za vlastní a uváděni do křesťanství, ale i dvojí aspekt, pro každého Kristova učedníka tak příznačný, který tato svátost obsahuje takřka v zárodku, totiž „odumření hříchu“ a „žítí pro Boha“.

Svou božskou mocí posvětil Duch svatý křestní vodu, v níž jsme byli znovuzrozeni, prosme ho, aby nám dal pochopit jak velikost této svátosti, tak i všechny důležité závazky, které z ní vyplývají. Její přijetí bylo pro nás okamžikem navždy požehnaným: tehdy jsme se stali dětmi nebeského Otce a bratry Ježíše Krista a tehdy byla naše duše posvěcena na chrám Ducha svatého.

I.

Křest je svátostí přijetí za vlastní Boží děti. O tom, že se Božím adoptováním stáváme Božími dětmi, jsme si již pověděli. Křest je jakoby duchovní zrození, udílející nám život milosti.

Nejprve máme v sobě přirozený život, dostáváme ho od rodičů podle těla. Jím vstupujeme do lidské rodiny. Trvá nějakou řadu let a končí smrtí. Kdybychom měli jen tento život, nikdy bychom nespatriili Boží tvář, protože jsme jako Adamovi potomci poznamenáni hříchem již od svého početí. Pocházejíce z Adamova pokolení, přijali jsme život otrávený v samém počátku. Tak, jak byl před Bohem v nemilosti náš praotec, jsme v nemilosti i my. Podle výroku svatého Pavla se rodíme jako synové hněvu a shodně píše i svatý Augustin (Výklad žalmu 141): „Kdokoliv se rodí, rodí se jako druhý Adam, odsouzenec z odsouzenice.“ Takový přirozený život, který vyrůstá z hříchu, je pro nebe sám o sobě mrtvý: „Tělo nic neprospívá“ (Jan 6,64).

Avšak přirozený život, život „z vůle těla, z vůle muže“, jak o něm čteme v evangeliu svatého Jana (1,13), není našim jediným životem. Z předchozích úvah víme, že Bůh nám chce dát vyšší život, který přirozený život povznáší a posvěcuje, uchováváje vše, co je v něm dobrého. Bůh nám chce dát účast na vlastním životě.

Tento božský život, jež přijímáme, je novým, duchovním „zrozením z Boha“: *Ex Deo nati sunt* (Jan 1,13). Je účastenstvím v Božím životě a proto nesmrtelným svou přirozeností. „Jste znovuzrozeni nikoliv z porušitelného semene, nýbrž z neporušitelného, a to živým Božím slovem, trvajícím na věky“, připomíná svatý apoštol Petr ve svém prvním listě (1,23). Máme-li tento život již zde na zemi, máme tím i záruku věčné blaženosti a jsme „Božími dědici“. Nemáme-li jej, jsme navždy vyloučeni z Boží společnosti.

Řádným prostředkem, jež sám ustanovil Ježíš Kristus, abychom se mohli narodit k tomuto životu, je křest.

Jistě všichni známe z evangelia svatého Jana Nikodémovu rozmluvu s naším Spasitelem (3,1-21). Nikodém, židovský zákoník a člen velerady vyhledal Ježíše pravděpodobně proto, aby se stal jeho učedníkem, neboť na něj pohlíží jako na proroka. Na jeho

oslovení mu odpovídá Pán Ježíš: „Vpravdě ti říkám: nikdo neuvidí Boží království, nenarodí-li se znova.“ Nikodém však nechápe: „Jak se může narodit člověk už starý? Což se může vrátit do lůna matčina a znova se narodit?“ A co říká na to Kristus? Nic jiného, než mu právě pověděl, ale objasňuje svá slova výkladem. „Vpravdě ti říkám: nikdo nevejde do Božího království, nenarodí-li se znova z vody a Ducha svatého“.

Být pokřtěn, tj. z očištných důvodů ponořen do vody, byl obřad židům velmi známý. Stačilo jim jen vysvětlit, že je ještě jiný křest, kde se Duch svatý spojuje s vodou a obnovuje ducha člověka“ (Bossuet: Rozjímání nad evangeliem).

Pak staví proti sobě oba životy, přirozený a nadpřirozený. „Co se narodilo z těla, je tělo, co však se narodilo z Ducha, je duch“. A nakonec opakuje: „Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se znovu narodit!“

Církev svatá na Tridentském sněmu (zasedání 7, O křtu, kan. 2) pevně stanovila výklad tohoto textu. Vztahuje jej na křest: „Voda mocí Ducha svatého duši obrozuje. Omytí vodou jakožto viditelný činitel se spojuje s neviditelným činitelem božským, s vyli-tím Ducha svatého, a působí nadpřirozené zrození.“ Mluví o tom již svatý Pavel: „Bůh nás spasil podle svého milosrdenství skrze koupel znovuzrození a obnovy Ducha svatého, jež na nás hojně vylil skrze našeho Spasitele, Ježíše Krista.“ „Byli ospravedlněni jeho milostí a tak se stali podle naděje dědici věčného života“ (Tit 3,57).

Křest je tedy svátostí přijetí za vlastní Boží děti. Jsme ponořeni do vody, posvěcené Duchem svatým, a tak se rodíme k božskému životu. Proto svatý Pavel nazývá pokřtěného člověka „novým stvořením“ (Ef 3,16; 4,24). Bůh nám dává darem nade vše pomyšlení štědrým, který nekonečně převyšuje naše nároky, účast na své přirozenosti, a tak nás takřka znovu stvořuje. Podle apoštolova výrazu jsme „nové stvoření“: *nova creatura* (2Kor 5,17 ; Gal 6,15). A protože jde o božský život, dává nám tento dar celá nejsvětější Trojice. Jak řídila nejsvětější Trojice stvoření člověka na počátku věků „učinme člověka k svému obrazu a podobě“ (Gen 1,26), tak se děje i naše nové zrození ve jménu Otce i Syna

i Ducha svatého. Nicméně, jak zdůrazňují slova našeho Spasitele i svatého Pavla, přičítá se toto znovuzrození hlavně Duchu svatému, protože především láska pohnula Boha k tomu, aby nás přijal za vlastní: „Hle, jakou lásku nám prokázal Otec, abychom se nazývali Božími dětmi a jimi též byli!“ (1Jan 3,1).

Ještě zřetelněji vystupuje do popředí tato myšlenka v modlitbách, které se modlí biskup na Bílou sobotu při svěcení křestní vody, jíž se používá k udílení této svátosti. Poslyšme některé úryvky z ní: „Všemohoucí věčný Bože, sešli Ducha svého synovství k opětnému stvoření nových národů, které ti rodí křestní voda.“ „Pozpáť, Pane, na tvář své církve a zmnohonásob v ní své znovuzrození!“ Biskup pak vzývá Ducha svatého, aby posvětil vodu: „Ať Duch svatý, tuto vodu připravenou k obrození lidí oplodní tajemným přimísením svého božství, aby se nebeské potomstvo, počaté posvěcením vynořilo z neposkvrněného lůna božského pramene jako nové stvoření.“ Všechny tajemné obřady, které církev v této chvíli jakoby hromadila k své radosti, a všechny invokace tohoto velkolepého, symbolikou přeplněného svěcení mají jedinou myšlenku: Sám Duch svatý posvěcuje tuto vodu, aby ti, kdo do něj budou ponořeni, byli očištěni od svých hříchů a zrodili se k Božímu životu. „Ať do tohoto bohatého zdroje vod sestoupí moc Ducha svatého a oplodní jej obrozovací silou... aby se všichni lidé, kteří přijmou tuto svátost obrození, opět zrodili k novému dětství pravé nevinnosti.“ V tom spočívá velikost této svátosti, že je účinným znamením naší Boží adopce působící, že se jí vskutku stáváme Božími dětmi a že jsme přivtěleni ke Kristu. Křest mimoto otvírá bránu všem nebeským milostem. Pamatujme si, že z tohoto přijetí za vlastního pochází veškeré Boží milosrdenství k nám a všechna Boží shovívavost. Když svým duchovním zrakem nahlédneme do tajemných hlubin božství, pak to první, co se nám zjeví z božských úradků, je ustanovení o našem přijetí za vlastní v Kristu Ježíši. Všechna přízeň, kterou jen Bůh může zahrnout duši až do dne, kdy se s ní bez konce spojí v blaženosti své Trojice, se přimyká k této počáteční křestní milosti jako ke svému prvnímu článku. V této Bohem již předem určené chvíli jsme vstoupili do jeho rodiny, stali jsme se Božím po-

kolením, a v zásadě nám bylo zajištěno nebeské dědictví. V okamžiku křtu, v němž Kristus poznamenává naši duši nesmazatelným znamením, se dostává nám „záruky Ducha“: *pignus Spiritus* (2Kor 1,22; 5,5), jež nás činí hodnými zalíbení věčného Otce a zajišťuje nám, jestliže ji zachováváme věrně, všechny důkazy přízně, prokazované těm, na něž pohlíží Bůh jako na své děti. – Pro to měli světci, kteří obyčejně dovedou chápat jasně nadpřirozené věci, vždy v tak veliké vážnosti křestní milost. Den jejich křtu jim byl jitřenkou Boží štědré lásky a ranním červánkem, zvěstujícím jejich budoucí slávu.

II.

Křest se nám však jeví ještě větším, když o něm uvažujeme jako o svátosti, uvádějící do křesťanství.

Již jsme si řekli, že se naše božské adoptování provádí v Ježíši Kristu. Jen proto se stáváme dětmi Božími, abychom se stali posvěcující milostí podobnými jednorozenému Synu Otcovu. Nikdy nesmíme zapomínat, že Bůh „nás předurčil k přijetí za své syny“ jen „skrze Ježíše Krista“ (Ef 1,5), „aby byl prvorozeným z mnoha bratrů“ (Řím 8,29). Tuto milost nám ostatně zasloužilo jen Kristovo zadostiučinění tak, jako Kristus zůstává našim vzorem, chceme-li žít jako děti nebeského Otce. Plně to tehdy pochopíme, když si připomeneme způsob, jakým se konalo uvedení do křesťanství v prvních dobách.

Je známo, že se křest v prvních stoletích uděloval pravidelně jen dospělým, a to po dosti dlouhé době přípravy, kdy čekatelé křtu byli vyučováni ve svatých pravdách, ve které měli uvěřit. Svátost křtu se udílela na Bílou sobotu, nebo, lépe řečeno, o samé velikonoční noci, v budovách zvaných baptisterie. Byly to menší stavby od kostela oddělené, jak to lze ještě vidět v italských biskupských chrámech. Když biskup skončil obřady svěcení křestní vody, katechumeni (čekatelé křtu) vstupovali do této vodní nádrže. Tam byli podle doslovného znění řeckého výrazu „baptizein“ ponořeni do vody a biskup pronášel nad nimi svátostná slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Byli tedy jakoby pochováni pod vodu, z níž pak po schodech vychá-

zeli na protější stranu. Tam na ně čekali křestní kmotrové, osušili je a oblékali. Po ukončení křestního obřadu oděl biskup všechny křtěnce do bílého roucha, na znamení čistoty jejich srdce a každého z nich opět pomazal svatým olejem se slovy: „Ať všemohoucí Bůh, jenž tě znovu zrodil z vody a Ducha svatého a odpustil ti všechny tvé hříchy, tě sám posvěti k věčnému životu.“ Když skončily tyto obřady, průvod se vrátil do baziliky. V čele kráčeli novokřtěnci v bílém šatě, nesouce v rukou rozžaté svíce, symbol Krista, světla světa. Pak počala Božíhodová mše svatá, oslavující triumf Spasitele, vítězně vztavšího z hrobu, žijícího novým životem, který dává i svým vyvoleným. Církev byla tak šťastná nad tímto novým vzrůstem Kristova stáde, že vykazovala novokřtěncům v bazilice po osm dnů zvláštní místo, a myšlenka na tyto znovozrozené Boží děti převládá v liturgii celého velikonočního týdne dodnes.

Katechumeni, kteří pro nepřítomnost nebo pro nedostatečnou přípravu nemohli přijmout křest o velikonočních, přijímali jej v noci před Božím hodem svatodušním, tedy o slavnosti, která připomíná viditelné seslání Ducha svatého apoštolům a je zároveň ukončením velikonočního období.

Tehdy se opakovaly tytéž slavné obřady svěcení vody a udílení svátosti. K velikonoční symbolice, jež zůstala nedotčena, přistupovalo zde ještě zdůraznění činnosti Ducha svatého, obrozujícího svou božskou mocí duši v křestní vodě. A jako ve mších velikonočního týdne, tak i ve mších oktávu svatodušního nalezneme nejednu myšlenku mající přímý vztah k novokřtěncům.

Všechny tyto obřady jsou plné symboliky. Připomínají podle svatého Pavla smrt, pohřeb a vzkříšení Ježíše Krista, a v tom všem má účast každý křesťan tajemným způsobem.

Nejde jen o symbol, nýbrž o skutečné udílení milosti. Třebaže se značně zjednodušily starodávné křestní obřady od doby, kdy byl zaveden křest dětí, přece síla svátosti je stále táž. Symbolika je jen vnější slupkou, jádro obřadu zůstalo a působí touž vnitřní svátostnou milost.

Tuto původní symboliku a křestní milost vysvětluje svatý Pavel svým hlubokým obvyklým způsobem. – Nejprve si uvedeme souhrn jeho myšlenek, abychom lépe rozuměli jeho slovům.

Ponoření do křestní vody znamená Kristovu smrt a pohřeb. V tom máme účast na odříkání se hříchu a všech dobrovolných hříšných náklonností, jež takřka pohřbíváme v posvátné křestní vodě. „Starý člověk“ je podle svatého Pavla přirozený člověk, narodivší se a žijící jako potomek Adamův, jenž dosud není ve křtu Kristovou milostí znovuzrozen. Je poskvrněn hříchem Adamovým, mizí pod vodou a je v ní pochován jako mrtvý v hrobě (neboť jen mrtví se pochovávají). Vystoupení z křestní vody znamená narození nového člověka, očištěného od hříchu a ve vodě oplodněné Duchem svatým znovuzrozeného. Duše je ozdobena milostí, principem božského života a kromě toho vlitými ctnostmi a dary Ducha svatého. Do vody byl ponořen hříšník a zanechal tam své hříchy – z vody vystupuje spravedlivý a napodobuje Krista, vycházejícího z hrobu a žijícího Božím životem, jak se říká v modlitbě při svěcení křestní vody, „byl tajemstvím jednoho a téhož živlu učiněn konec neřestem a dán počátek ctnostem.“

Poslyšme Pavlova slova: „Což nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni, abychom se stali údy Kristova mystického těla, v Kristovu smrt jsme byli pokřtěni?“ To znamená, když ve křtu svatém umíráme pro hřích, děje se to podle vzoru a kvůli zásluhám Ježíšovy smrti. Proč zemřít? Protože zemřel i náš vzor Ježíš Kristus. „V nějž,“ jak říká apoštol, „jsme byli vštípeni co do podobnosti jeho smrti“. A kdo umírá? Naše hříšná a porušená přirozenost, onen „starý člověk“. Svatý Pavel pokračuje: „Náš starý člověk byl spolu s ním ukřižován“. Proč? Abychom byli osvobozeni od hříchu, nebo podle Pavlových slov „aby se zničilo tělo hříchu a abychom již nesloužili hříchu.“ Svůj výklad křestní symboliky líčí apoštol takto: „Byli jsme tedy pohřbeni s ním skrze křest a smrt, abychom i my vedli nový život, jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slávou Otcovou“ (Řím 6,3-13).

Jako se mrtvý pochovává pod zem, tak křtěnce ponořujeme pod vodu. Trojí ponoření se děje při křtu nejen pro víru v nejsvětější Trojici, nýbrž i proto, aby se naznačily tři dny Kristova odpočin-

ku v hrobě. Proto se také v církvi uděluje slavný křest na Bílou sobotu (svatý Tomáš Akvinský: Komentář k listu Římanům, kap. 6, 1,1).

Odtud vyplývá i naše povinnost, k níž jsme vázáni křestní mni-
lostí: „vést nový život“, takový, jaký nám ve svém zmrtvýchvstá-
ní ukazuje náš vzor, Ježíš Kristus. „Jako jsme ve svém sjednoce-
ní s Kristem podali obraz jeho smrti, tak zase máme podat obraz
Kristova života po jeho zmrtvýchvstání svým novým, přísně du-
chovním životem. Náš starý člověk byl s Kristem ukřižován, to
znamená, byl zničen smrtí Kristovou, abychom již nebyli otroky
hříchu. „Neboť ten, kdo umřel, je osvobozen od hříchu.“ Ve křtu
jsme se navždy odřekli hříchu.

Svatý Tomáš Akvinský říká: „Hříšník je pohřben v utrpe-
ní a Kristovu smrt a jakoby smrtí Spasitelovou a jeho utrpením
sám trpěl a umíral. A jako Kristovo utrpení a smrt má moc učinit
zadost za hřích a za všechnu vinu hříchu, tak i duše, připojená
křtem k tomuto zadostučinění, je zbavena veškeré viny vůči Boží
spravedlnosti“ (Summa III, ot. 69, čl.2).

To však nestačí. Vždyť ve křtu jsme přijali také semeno božské-
ho života a je třeba, aby v nás stále rostlo. Proto svatý Pavel do-
dává: „Jestliže však jsme s Kristem zemřeli, věříme, že s ním bu-
deme také živi.“ A to navždy, neboť Kristus, jenž je nejen naším
vzorem, nýbrž i dárce milosti, „vstav z mrtvých, již neumírá,
smrt nad ním již nepanuje, že zemřel pro hřích jednou, že však
žije, žije pro Boha.“

V závěru pak se obrací svatý Pavel k těm, kdo se křtem sta-
li účastnými smrti a života svého vzoru, Ježíše Krista: „Tak i vy
mějte za to, že jste mrtvi pro hřích, živí však pro Boha v Ježíši
Kristu,“ k němuž jste přivtěleni křestní milostí. – Tak pohlíží na
křest veliký apoštol. Křest je pro něj obrazem smrti a zmrtvých-
vstání našeho Spasitele a čeho je obrazem, to také působí: smrt
hříchu a nový život v Ježíši Kristu.

III.

Abychom ještě lépe porozuměli této hluboké nauce, musíme si osvětlit dvojí aspekt Kristova života, jak se v nás projevuje již od křtu a poznamenává naše celé bytí.

Jistě víme, že hříchem byl překážen Boží plán o nadpřirozeném adoptování Adama. Hřích praotce lidského pokolení se přenesl na celé potomstvo a vyloučil je z věčného království. Aby se opět otevřela nebeská brána, musela být napravena urážka Boha. Muselo být dáno plné a rovnocenné zadostiučinění, které by zahladilo nekonečnou zlobu hříchu. Člověk by toho nebyl schopen jakožto stvoření. Tohoto úkolu se ujalo vtělené Slovo, Bohočlověk Ježíš Kristus, a proto byl celý jeho život až do okamžiku úplného dokonání oběti poznamenán znamením smrti. Náš božský Spasitel nezdědil prvotní hřích, ani se neopustil osobní hřích, ani nepodlehł jeho následkům, které by byly neslučitelné s jeho božstvím jako např. blud, nevědomost nebo nemoci. Ve všem se stal podobným svým bratřím – kromě hříchu. Hřích nepoznal. Naopak On je Beránkem, který snímá hříchy světa, který přišel spasit hříšníky. Bůh na něj naložil nepravosti všech hříšníků, a protože Kristus skutečně na sebe vzal tuto oběť od okamžiku svého vtělení, jak od něj žádal Otec, měl celý jeho život od jeslí až na Kalvárii ráz oběti.

„Kajícím“ ve vlastním smyslu slova nemůžeme Krista nazvat, neboť u kajícího vždy běží o jeho osobní dluh. Kristus je „svatý a neposkvrněný“ velekněz a dluh, který uhrazuje, je dluhem lidského pokolení. Uhrazuje jej jen proto, že se k tomu nabídl z lásky za nás za všechny. Pohledme na něj v jeho ponížení v Betlémě nebo na útěku před Herodovým hněvem, pohledme na něj při namáhavé práci v tesařské dílně nebo ve veřejném působení, kdy snáší příkoří od svých nepřátel, pohledme na něj konečně v jeho mukách od smrtelné úzkosti v zahradě Getsemanské až do úplné opuštěnosti na kříži „vždy je jako beránek vedený na porážku“ (Jer 11,19) a jako „opovržený červ, kterého je možno zašlápnout“ (Ž 21,7), protože byl „poslán v podobě těla hříchu“ (Řím 8,3). A protože je smírnou obětí za hříchy celého

světa, splácí tento všeobecný dluh jediné svou smrtí na potupném dřevě kříže.

Smrt Kristova nám přinesla věčný život. Spasitel zničil hřích ve chvíli, kdy jej zasáhla smrt, nevinnou obětí za hříchy všeho lidstva.

„Smrt a život utkaly se podivným soubojem: kníže života ač zemřel, vládne živý“: *Mors et vita duello conflixero mirando: Dux vitae mortuus regnat vivus* (sekvence na Boží Hod velikonoční). Tento Kristův triumf předpověděl a zároveň oslavil již dávno před tím prorok Ozeáš: – O smrti, já budu tvou smrtí! Kde je, smrti, tvé vítězství? (13,14). A svatý Pavel, odpovídaje na tuto otázku, říká: „Pohlčena je smrt ve vítězství“ (1Kor 15,54-55) Krista zmrtvýchvstalého a shodně s touto myšlenkou píše i církev ve velikonoční prefaci: „Naši smrt svou smrtí zničil a život svým zmrtvýchvstáním obnovil“: *mortem nostram moriendo destruxit et vitam resurgendo reparavit*. – Ježíš Kristus, vstav z mrtvých, žije novým životem, „již neumírá, smrt nad ním již nepanuje“ (Řím 6,9). Zničil hřích jednou provždy a jeho život je nadále životem pro Boha, životem plným slávy, jímž bude korunován v den nanebevstoupení.

Někdo snad namítne: „Což nebyl Kristův život vždy životem pro Boha?“ Zajisté žil Ježíš Kristus jen pro Otce. Již při svém příchodu na svět se zcela oddal Otcově vůli: „Přicházím, abych vykonal, Bože, tvou vůli“ (Žid 10,9). To je také jeho pokrmem. „Mým pokrmem je, abych činil vůli toho, jenž mne poslal“ (Jan 4,31). Ač se jeho lidská přirozenost tomu brání, přece ve své smrtelné úzkosti přijímá podávaný kalich utrpení a neumírá dříve, dokud vše nedokonal. Opravdu může shrnout svůj celý život do slov, že „vždycky činil to, co bylo Otcí milé“ (Jan 8,29), neboť vždy hledal jen Otcovu slávu: „Nehledám svou slávu, ale ctím svého Otce“ (Jan 8,49).

Náš Spasitel žil opravdu i před tím, než vstal z mrtvých, jen pro svého Otce, jehož zájmům a slávě se plně věnoval, avšak do oné chvíle má jeho život stále ráz oběti, zatímco po svém zmrtvýchvstání, prost všeho dluhu oproti božské spravedlnosti, žije Kristus jen a zcela pro Boha dokonalým, plným a jasným životem bez slabosti, bez obavy z odpykání, ze smrti a jakýchkoliv útrap:

„Smrt již nebude panovat nad ním“: *Mors illi ultra non dominabitur*. V Kristu vzkříšeném má vše pečeť života, a to života oslaveného, jehož podivuhodné výsady svobody a neporušitelnosti se oslněným zrakům učedníků zjevují již zde na zemi na jeho těle, zbaveném veškeré pozemské služebnosti. Vše má pečeť života, života, který jako jediný nepřetržitý hymnus chvály a díky, bude korunován v den nanebevstoupení, až Ježíš Kristus vejde na věky do slávy, která náleží jeho lidství.

Tuto dvojí stránku smrti a života, jež tak charakterizuje bytí vtěleného Slova a jeví se nejjasněji v jeho umučení a zmrtvýchvstání, musí napodobovat každý křesťan, každý, koho křest nerozlučně spojil s Kristem. Když jsme se v posvátné vodě stali Ježíšovými učedníky obřadem, který zobrazuje jak smrt, tak jeho vzkříšení, musíme obojí zobrazovat i my ve dnech svého pozemského života. Svatý Augustin proto vhodně říká: „Kristus je naší cestou, hledme tedy na něj. Přišel trpět, aby si zasloužil slávu, přišel hledat opovržení, aby byl povýšen, přišel zemřít, aby byl vzkříšen“ (Kázání 62, kap. 11). Tato jeho slova jsou ozvěnou myšlenky apoštola: „Tak i vy máte hledět na sebe jako na mrtvé hříchu, jako na ty, kteří se hříchu zřekli, aby žili již jen pro Boha.“ – „Pro hříchu žít“ a „pro hřích odumřít“ byla oblíbená rčení svatého Pavla a znamenají „v hříchu setrvávat“ a „hříchu se odříci“.

Pozorujeme-li Krista, co na něm shledáváme? – Tajemství smrti a života. „Byl vydán pro naše hříchy a vstal z mrtvých pro naše ospravedlnění“ (Řím 4,25). Křesťan pak obojí toto tajemství opakuje ve svém pozemském bytí a stává se tím podobným Kristu. Svatý Pavel o tom výslovně mluví: „Ve křtu jste byli pohřbeni s Kristem a v témže křtu jste byli s ním vzkříšeni, když jste byli pro hřích mrtvi, tj. mrtví pro věčný život. Bůh spolu s ním také vás oživil k věčnému životu, odpustiv nám všechny hříchy“ (Kol 2,12-13). Jako Kristus zanechal v hrobě pohřební plátno – obraz své smrti a svého lidství podrobeného utrpení – tak i my zanecháme v křestní vodě všechny své hříchy. Jako Kristus vyšel z hrobu živý a svobodný, tak i my vycházíme z posvátné vody nejen očištění od hříchu, nýbrž i s duší ozdobenou působením Ducha svatého milostí, principem božského života, a celou její družinou

ctností, i darů. Duše se stala chrámem, kde sídlí nejsvětější Trojice, a stala se předmětem Božího zalíbení.

IV.

Nikdy však nesmíme pouštět se zřetele pravdu, kterou naznačil již svatý Pavel, že totiž Bůh do nás vkládá tento božský život takřka jen jako semeno, jež musí růst a rozvíjet se, stejně jako naše „odumření“, naše odřeknutí se hříchu se musí stále a stále obnovovat.

Jediným Adamovým hříchem jsme vše naráz ztratili, zatímco ve křtu nám Bůh nevrací svůj božský dar v celé jeho původní neporušenosti najednou. Ponechává v nás ohnisko hříchu, žádostivost, jež se snaží božský život zmenšit a zničit, a činí tak proto, aby se nám tak stalo kvůli zápasům, k nimž dává podnět, zdrojem zásluh. A tak tedy musí být celý náš život neustálým uskutečňováním toho, co se v nás křtem počíná: naší účasti v tajemství a božské síle Kristovy smrti a Kristova vzkříšeného života. „Odumření hříchu“ je sice provedeno, ale kvůli žádostivosti, která v nás zůstává, musíme toto umírání ustavičně udržovat vždy novým a novým odříkáním se ďábla, jeho svodů a skutků, vždy novým a novým bojem proti pokušení světa a těla. – Milost je nám sice principem života, ale je to teprve zárodek, který musíme přivést k vzrůstu. Je to ono Boží království v nás, jež srovnává sám Pán Ježíš s hořčičným semínkem, vyrůstajícím ve velký strom. Tak je tomu i s božským životem v naší duši.

Svatý Pavel vykládá tuto pravdu takto: Křtem jste svlékli ze sebe starého člověka s jeho smrtonosnými skutky (tj. hříšného potomka Adamova), a oděli jste se do nového člověka (stvořeného ve spravedlnosti a pravdě, totiž duši Duchem svatým v Ježíši Kristu obrozenou). Svým milovaným věřícím v Efesu neustále říká: „Vy jste byli vyučeni ve škole Ježíše Krista, že se zřetelem na svůj dřívější život máte odloužit starého člověka, který je kažen klamnými chťiči, máte se obnovit na duchu své mysli a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha ve spravedlnosti a svatosti pravdy“ (4,20-24). Po čas své pozemské pouti se tedy musíme stá-

le zabývat tímto dvojím úkolem, totiž odumírat hříchu a žít pro Boha. „Tak mějte za to i vy“: *Ita et vos existimate* (Řím 6,11).

Podle Božích úmyslů je toto odumření hříchu trvalé a život pro Boha je svou přirozeností nesmrtelný. Hříchem jej však můžeme ztratit a opět upadnout do smrti. Náš úkol spočívá v tom, abychom uchovávali, chránili a pěstovali zárodek božského života, až v poslední den dosáhne plnosti věku Kristova. Z křestní milosti vyvěrá celá křesťanská askeze. Jejím cílem je vypěstovat a přivést k cíli a rozkvětu božský zárodek, jež nám do duše vložila církev v den, kdy nás uvedla mezi své děti. Křesťanský život není nic jiného než ustavičné, postupné rozvíjení a praktické uplatňování – a to po celé naše pozemské bytí – dvojí činnosti, jejíž počátek byl dán křtem, dvojího nadpřirozeného výsledku, způsobeného touto svátostí, totiž „smrti“ a života“. V tom je obsažen celý program křesťanství. Podobně i naše věčná blaženost není nic než dokonalé a konečné osvobození od hříchu, smrti a utrpení, a je vítězným, plným rozzářením božského života, který byl do nás vložen spolu se znamením pokřtěného člověka. Jak vidíme, smrt a život Ježíše Krista se napodobuje v našich duších již od počátku, od okamžiku křtu. Umíráme, abychom žili. Kéž pochopíme, co míní svatý Pavel slovy: „Všichni, kteří jste byli v Kristu pokřtěni, oděli jste se Kristem“ (Gal 3,27).

Tuto pravdu dříve naznačovalo bílé roucho, které novokřtěnci oblékli po vystoupení z křestní nádrže. Dodnes klade kněz při křtu dítek bílou roušku na hlavu křtěncovu po obrozujícím omytí.

Neoděli jsme se jím však pouze zvenku jako nějakým šatem, nýbrž vnitřně, jsouce podle slov téhož apoštola na Krista a do Kristu „vštípení“ (Řím 6,5), on je vinný kmen, my pak ratolesti, a jeho božská míza stoupá do nás, abychom byli přetvořeni „v týž obraz“.

Je-li svatý kořen, jsou svaté i ratolesti... ty však, byv olivou plnou, ... stal jsi se spoluúčastníkem kořene i tučnosti olivy šlechtěné (Řím 11,16-17). Tuto myšlenku obsahuje krásná modlitba, kterou se církev modlí v sobotu před Božím hodem svatodušním po čtvrtém proroctví, nedlouho před tím, než světi křestní vodu

slavnostním způsobem, a udílí křest katechumenům: „Všemohoucí, věčný Bože, jenž jsi ukázal skrze svého jediného Syna, že jsi v pravdě pěstitelem své církve, když zušlechťuješ ve své laskavosti každou ratolest, která v témže tvém Pomazaném, v pravé vinné révě, nese ovoce, aby je ještě hojněji přinášela, dopřej, aby v tvých věrných, které jsi křestní vodou přesadil jako vinici z Egypta, nenabýly převahy ostny hříchů, ale aby, chráněni posvěcením tvého Ducha, oplývali bohatými, věčnými plody“.

Svou vírou v něj jsme ho ve křtu přijali. Jeho smrt je naším odumřením ďáblu a jeho skutkům – hříchu. Jeho život je naším životem. Tento úvodní úkon, jímž se stáváme dětmi Božími, nás zároveň povznáší k důstojnosti Kristových bratrů, přivtěluje nás k našemu Spasiteli, a činí z nás údy jeho církve, oživované jeho svatým Duchem. V Kristu jsoucne poktěni, v Kristu jsme zrození milostí k božskému životu. Proto, jak říká svatý Pavel: „Musíme žít novým životem“: *in novitate vitae* (Řím 6,4), musíme vést nový život, nikolik již ve hříchu, toho jsme se zřekli, ale ve světle víry a pod vedením Ducha svatého, jehož pomocí přineseme svými dobrými skutky hojné ovoce svatosti. – Často oživujeme působnost této svátosti, jíž jsme byli přijati za vlastní Boží děti a jíž jsme byli uvedeni do církve, tím, že obnovíme sliby v ní učiněné slovy, aby Kristus, jenž se tehdy vírou zrodil v naší duši, stále více v nás rostl „k slávě Otcově“: *ad gloriam Patris*. Je to velmi užitečný způsob zbožnosti. – Pohledme na svatého Pavla. Píše svému učedníku Timoteovi list, v němž ho prosí, „aby v sobě opět a opět rozněcoval milost svého kněžského svěcení“. Totéž je nutno říci i o milosti křestní: oživujeme ji v sobě obnovováním křestních slibů. Když například ráno po svatém přijímání, kdy Kristus Pán je v našem srdci skutečně přítomen, s vírou a láskou znovu vzбудujeme city kající, a znovu se odříkáme ďábla, hříchu a světa, abychom se co nejtěšněji spojili jen s Kristem, s jeho církví, tu křestní milost takřka znovu prýští z hloubi naší duše, kde je nezrušitelně vtištěno znamení křesťana. Mocí Ježíše Krista, jenž v nás sídlí s Duchem svatým, působí tato milost nové odumření hříchu, novou sílu v odpírání ďáblu, nový příliv božského života a nové, vroucí spojení s naším Spasitelem.

Tak denně čím dál tím více umírá pozemský, přirozený člověk. Zato vnitřní, nový člověk, který přijal božský život nadpřirozeným zjevením ve křtu, a byl znovu zrozen v Kristově spravedlnosti, se denně stále obnovuje. „Ačkoliv se ničí náš vnější člověk, přesto se obnovuje náš vnitřní člověk den ode dne“ (2Kor 4,16).

Toto obnovení počalo na křtu, pokračuje po celé naše křesťanské žití a bude trvat až do chvíle, kdy vejdemo do slavné dokonalosti svého nesmrtelného, věčného života. „Viditelné věci jsou pomíjějící, neviditelné však jsou věčné“ (2Kor 4,18). Zde na zemi je tento život skrytý v hlubinách duše. Navenek se ovšem projevuje skutky – ale jeho zdroj je utajen v našem nitru, „neboť“, jak říká apoštol, „jsme zemřeli a náš život je skryt s Kristem v Bohu. Až se ukáže Kristus, náš život, tehdy i my se s ním ukážeme ve slávě“ (Kol 3,3-4). Očekávající onen blahoslavený den, kdy zazáří naše vnitřní obnova ve věčné kráse, často z hloubi srdce děkujeme Bohu, že nás na křtu přijal za své děti. To byla počáteční maličkost, z níž se odvozují všechny ostatní milosti. Celá naše velikost má původ ve křtu, jímž jsme se stali účastni božského života. Bez něho nemá lidský život pro věčnost ceny, ať je na pohled sebe skvělejší a sebe plnější. Jen křest dává našemu životu základ jeho opravdové plodnosti. Tuto vděčnost musíme projevovati skutkem, jsouce velkodušně a vytrvale věrni svým křestním slibům. Tak máme být proniknuti vědomím své nadpřirozené křesťanské důstojnosti, že odvrhneme vše, co by ji mohlo poskvřnit, a že hledáme jen to, co je s ní ve shodě.

„Bože, dej všem, kteří se hlásí ke křesťanskému vyznání, aby zavrhovali, co odporuje křesťanskému jménu (tj. odumření hříchu), a drželi se toho, co se s ním shoduje (tj. život pro Boha)“ – (Mešní modlitba o třetí neděli po velikonocích).

Vděčnost je prvním citem, který v nás musí křestní milost vzbuzovat. Druhým je radost. Nikdy bychom neměli vzpomínat na svůj křest bez hlubokého, radostného pohnutí, vždyť tehdy jsme se v zásadě narodili pro věčnou blaženost, ba v posvěcující milosti, která nám byla dána na křtu, máme dokonce již její zástavu. Tím, že jsme vstoupili do Boží rodiny, dostalo se nám práva na účast v Kristově dědictví. Máme snad zde na zemi větší důvod

k radosti nad myšlenku, že v den našeho křtu spočinul na nás láskyplný pohled nebeského Otce, a že ve chvíli, kdy nás Otec něžně nazval jménem dítěte, povolal nás k účasti v požehnáních, jimiž zahrnul svého jednorozenného Syna?

A konečně se hlavně musí naše duše oddat veliké důvěře. Ve svém vztahu k Bohu Otci nesmíme nikdy zapomínat na to, že jsme jeho dětmi, protože jsme účastni synovství Ježíše Krista, našeho staršího bratra. Pochybovat o našem Božím synovství a jeho právech bylo by totéž, jako pochybovati o samém Ježíši Kristu. Nezapomeňme, že ve svůj křestní den „jsme se oděli Kristem“, nebo spíše, že jsme byli k němu přivtěleni. Máme tedy právo předstoupit před svého nebeského Otce a říci mu: „Jsme tvůj Jednorozenný Syn“, máme právo mluvit s ním jménem jeho Syna a tak si od něj s naprostou důvěrou vyprosit vše, co potřebujeme.

Když nás tvořila nejsvětější Trojice, činila tak „k obrazu a ke své podobě“. Když nás na křtu pozvedla k důstojnosti Božího dítěte, vtiskla do naší duše rysy samého Krista. A proto, kdykoliv nás Bůh Otec vidí oděné rouchem posvěcující milosti, a podobající se jeho božskému Synu, nemůže nám odepřít, oč žádáme, nikoliv sami o sobě, nýbrž opírajíce se o toho, v němž má On zalíbení.

Křest nám dává takovou milost, takovou moc! Činí nás Kristovými bratry nadpřirozeným adoptováním, opravdu schopnými účasti v jeho božském životě. A jeho věčném dědictví. Kristem jsme se oděli! Kdy poznáš, křesťane, svou velikost a důstojnost? Kdy dáš svými skutky najevo, že jsi z Božího pokolení? Kdy budeš žít jako Kristův učeďník toho hoden?

A. ODUMŘENÍ HŘÍCHU.

3. KDO CHÁPE, CO JE TO HŘÍCH?: *DELICTA QUIS INTELLIGIT?*

Stručný obsah : Odumírání hříchu je prvním plodem křestní milosti a prvním aspektem křesťanského života. – 1. Těžký hřích, přímé pohrdnutí Božími právy a dokonalostmi, je příčinou Kristova umučení. – 2. Těžký hřích ničí milost, která je základem nadpřirozeného života. – 3. Vydává duši v nebezpečí věčné ztráty Boha. – 4. Nebezpečí lehkých hříchů. – 5. Pokušení se přemáhá bdělostí, modlitbou a důvěrou v Ježíše Krista.

Svatý Pavel nám ukázal, že křest vtiskuje svou svátostnou milostí – jak je zřejmo již v jeho symbolice – celému křesťanskému bytí dvojí charakter: „odumření hříchu“ a „život pro Boha.“ „Tak tomu má být i s námi“: *Ita et vos existimate*. Křesťanství je životem v pravém smyslu slova: „Přišel jsem“, říká Spasitel, „aby měli život“, tj. život Boží, který se vlévá do každé duše z Kristova lidství, kde je ve své plnosti. Ale tento život se v nás nerozvíjí bez námahy. Podmínkou jeho rozvoje je zničení toho, co se mu staví na odpor, totiž hříchu. Hřích je největší a vlastní překážka vzrůstu božského života, ba i pouhého udržení se a jeho trvání v naší duši. Zde by někdo mohl namítnout: „Což nebyl v nás hřích křtem zničen?“ Ovšem, křest smývá dědičný hřích, to je jisté, a je-li udělen dospělým, i jejich osobní hříchy, a také odpouští všechny tresty za hříchy. Jedním slovem, křest v nás působí odumření hříchu. Toto odumření je podle Božího úmyslu konečné, trvalé, do hříchu nemáme nikdy upadnout. „A nadále již hříchu neslužme!“: *Et ultra non serviamus peccato*.

Křest však neodstranil žádostivost. Zůstává v nás tento svod k hříchu. Bůh tomu tak chtěl. Chtěl, aby se v zápase cvičila naše svobodná vůle a abychom si – podle slov tridentského sněmu – připravili hojnou žeň zásluh. Tak se stává odumření hříchu na svatém křtu v nás v zásadě již provedené, naší životní podmínkou. Musíme v sobě sílu svých žádostivostí zeslabit v míře co největší. Jedině za tuto cenu se v nás rozvine božský život, a to tím více, čím více se zřekneme hříchu, hříšných náklonností a nástrah.

Jedním z prostředků k jeho zničení je nenávist k němu. S nepřitelem, kterého nenávidíte, se nedomlouváme. Abychom mohli hřích opravdu nenávidět, museli bychom znát jeho hlubokou zlobu, jeho pekelnou šerednost. Kdo ji pozná? Kdybychom ji chtěli změřit, museli bychom znát samého Boha, kterého hřích uráží. A proto volá žalmista Páně: „Kdo chápe, co je to hřích?": *Delicta quis itelligit?* (Ž 18,13).

Přece se však pokusíme udělat si o hříchu ve světle rozumu a hlavně ve světle Zjevení nějakou představu. Předpokládejme, že pokřtěná duše vědomě a dobrovolně ve věci důležité (v tom je podstata těžkého hříchu) porušuje některé z Božích přikázání. Co se s ní tedy děje? Víme, že pohrdá Bohem. Že se staví do řady Kristových nepřítel, aby ho vydala na smrt. A konečně že ničí v sobě božský život. To vše je dílo hříchu!

I.

Říká se, že hřích je bolestí Boží. Rozumí se samo sebou, že užíváme tohoto slova jen v přeneseném významu, protože utrpení nelze s božstvím sloučit. Hřích je pro Boha bolestí potud, že jeho vlastní výtvar popírá jeho jsoucnost, pravdu, svrchovanost, svatost a dobrotu. Čeho se dopouští, když dobrovolně jedná proti Božímu zákonu? Svým činem popírá, že Bůh je nejvyšší moudrost, již přísluší dávat zákony. Popírá, že Bůh je svatost sama, a odpírá mu úctu, kterou zasluhuje. Popírá, že Bůh je všemohoucnost, mající právo vyžadovat poslušnost od bytostí, obdařených od něho životem. Popírá, že Bůh je nejvyšší dobro hodné toho, aby se mu dávala přednost přede vším, co není On, a strhuje Boha pod tvorstvo: neuznávám tě a „nebudu ti sloužit": *non serviam*. Tato Satanova slova v den jeho vzpoury opakuje duše každým hříchem. Volá to snad ústy? Nikoliv, tedy aspoň ne vždy, a snad by to ani nechtěla, ale pronáší to svým činem. Hřích je činem projevené popření Božích dokonalostí a činem projevené pohrdání Božími právy, kdyby to nebylo znemožněno samou božskou přirozeností, taková duše by nekonečné Velebnosti a Dobrotě i osobně ublížila, taková duše by Boha i zničila.

A nestalo se to opravdu? Když Bůh vzal na sebe lidskou podobu, neutýral ho snad hřích až k smrti?

Již jsme si pověděli, že Kristovo utrpení a jeho smrt na kříži jsou nejjasnějším projevem Boží lásky. „Větší lásku nad tuto nemá nikdo“ (Jan 5,13). Jsou však stejně také projevem nekonečné zloby hříchu. Rozjímějme na chvíli o bolestech, které musilo vytrpět vtělené Slovo, když přišla hodina, aby dalo za hřích zadostiučinění. Vždyť my ani zdaleka netušíme, do jaké propasti muk a potupy ho hřích strhl.

Ježíš Kristus, vlastní a jediný Boží Syn je předmětem zalíbení svého Otce, k jeho oslavě směřuje veškerá Otcova snaha: „Oslavil jsem a ještě oslavím“ (Jan 12,28). Je pln milosti, milost v něm přebývá. Je veleknězem bez nejmenší úhony. Ačkoliv je nám podobný, přece nepoznal ani hřích ani nedokonalost. On jediný mohl říci Židům: „Kdo z vás mne může vinit z hříchu?“ (Jan 8,46). „Kníže tohoto světa nemá na mě nic, co by mu náleželo“ (Jan 14,30). Bylo to tak nade vší pochybnost pravdivé, že jeho úhlavní nepřátelé, farizeové, marně slídili v jeho životě, jak to jen nenávisť dovede. Marně zkoumali jeho učení, marně číhali na každý jeho skutek, na každé jeho slovo. Nenašli důvod, pro který by jej mohli odsoudit. Aby měli nějakou záminku, museli se utéci ke křivému svědectví. Ježíš je nevinnost sama, odraz nekonečných dokonalostí svého Otce „a záblesk jeho slávy“ (Žid 1,3). – Pohledme nyní, jak nakládá Otec s tímto Synem, když přišla ta chvíle, aby Ježíš Kristus místo nás splatil Boží spravedlnosti dluh za hříchy. Pohledme, jak byl zasažen Boží Beránek, jenž se nabídl za hříchy! Nebeský Otec ve své svrchované vůli, která nepřipouští odpor, jej „chtěl zdrtit utrpením“: *voluit conterere eum in infirmitate* (Iz 53,10). Svatou duši Ježíšovu zaplavily takové vlny zármutku, bázně a slabosti, že jeho nevinné tělo bylo omýváno krvavým potem. Tak byl „zachvácen smrtelnou hrůzou a poděšen přívallem našich nepravostí“ (Ž 17,5), že se jeho lidská přirozenost vzepřela a on prosil Otce, aby nemusil pít hořký kalich, jenž mu byl podáván. „Otče můj, je-li to možné, ať odejde tento kalich ode mě!“ (Mt 26,39). Když před tím mluvil při poslední večeři s Otcem jako sobě rovným, řekl něco docela jiného: „Otče, chci!“: *Volo,*

Pater. Nyní však padá na duši hanba lidských hříchů, které vzal na sebe. Hrouť se pod jejich tíží, modlí se Pán Ježíš jako viník: „Otče, je-li možno...“: *Pater, si possibile est*. Ale Otec neslyší. Uhodila hodina spravedlnosti, kdy chce vydat vlastního Syna ďábelským mocnostem jako hříčku: „To je vaše hodina a moc temnoti“ (Lk 22,53).

Spasitel zrazen jedním ze svých apoštolů, opuštěn ostatními, zapřen hlavou apoštolů, se stává v rukou surové čeládky předmětem výsměchu a urážek. Ježíš Kristus, Bůh všemohoucí, je políčkován, jeho přesvatá tvář, jež je radostí svatých, poplivána, bičován a korunován hluboko vraženou trnovou korunou. Katané mu posměšně přehodili přes ramena purpurový plášť, do ruky mu dali třtinu, a za pustého rouhání před ním klekají. Jak děsná je to propast pohany pro Toho, před nímž se v bázni chvějí andělé! Hle, jak s Pánem všehomíra jednají jako se zločincem a podvodníkem, jak ho staví naroveň s pověstným vrahem, jemuž před ním dávají dokonce přednost! Pro něj neplatí zákon. Je nespravedlivě odsouzen a přibit na kříž mezi dvěma lotry. Trpí hrozné bolesti od hřebů, vražených mu do údů, je mučen žízni, vidí, jak lid, který On zahrnul dobrodiním, potřásá nad ním hlavou na znamení pohrdání, slyší nenávistný posměch svých nepřítel: „Jiným pomáhal a sám sobě pomoci nemůže. Ať nyní sestoupí z kříže a uvěříme v něj!“ Jaké ponížení, jaká potupa! Podívejme se, jak nastínil tento děsný obraz Kristova utrpení již před dávnými věky Izaiáš. Není možné z něj vypustit ani jeden rys. Každý má své hluboké oprávnění, a proto je nutno přečíst celý tento nástin.

Tak byl znetvořen, že se mnozí nad ním zhrozili. Jeho vzezření nebylo již lidské, jeho podoba nebyla již více podobná člověku. Neměl ani postavu ani krásu, abychom vzhlíželi k němu, neměl půvab, abychom mohli v něm mít zalíbení. Viděli jsme jej opovrženého, nejbídnějšího z lidí, muže bolesti a těžce zkoušeného utrpením, člověka, nad nímž si každý zahaluje tvář. Tak byl zahrnut potupami, že jsme se od něj odvraceli s pohrdáním. Měli jsme jej za malomocného, jež sám Bůh ztrestal a ponížil, on však vzal na sebe naše bolesti, snášeje, co sami jsme měli trpět, byl raněn pro

naše hříchy, a zmučen pro naše zločiny. Pán na něj vložil nepravost nás všech a vydal ho k ztýrání. On pak se podrobil mukám a neotevřel svá ústa jako beránek vedený na porážku, jako němá ovce před těmi, kteří ji stříhají. Nespravedlivým rozsudkem byl vydán na smrt, a kdo z jeho součastníků uvážil, že byl vyhnán ze země živých a zasažen bolestí pro hříchy svého lidu, protože se Pánu zalíbilo zdeptat ho utrpením?“ (Iz 52,14 ; 53,2-10).

Stačí to už snad? Ještě ne! Ještě nedopil náš božský Spasitel kalich utrpení až na dno. Pohleď, má duše, popatři na svého Boha přibitého na kříži! Již nemá na sobě nic lidského, již se stal úplným vyvrhelem celého lidstva: „Červ je a ne člověk, potupa lidí a opovržení lůzy“ (Ž 21,7). Jeho tělo je jedna jediná rána, jeho duše se téměř rozpouští v bolestech a posměchu. A v té chvíli, jak říká evangelium, volá velikým hlasem Ježíš: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ Ježíš je opuštěn Otcem. Nikdy si nedovedeme představit, jak hrozným utrpením byla pro Ježíše tato opuštěnost. Stojíme před tajemstvím, jehož hloubku nikdy nevyzkoumá lidská duše. Ježíš opuštěn Otcem! Což neplnil po celý život Otcovu vůli? Což nevykonával sobě svěřené poslání „hlásat jeho jméno lidem“ (Jan 17,6)? Což se nevydal z lásky k Otci, jak sám říká: „aby svět poznal, že miluji Otce“ (Jan 14,38)? – Zajisté! Proč jsi tedy, nebeský Otče, tak krutě naložil se svým milovaným Synem? „Kvůli hříchu svého lidu“: *Propter seculus populi mei percissi eum* (Iz 53,8). Protože se Kristus v té chvíli obětuje za nás, aby dal za hřích plné a celé zadostiučinění, nevidí Bůh Otec ve svém Synu již nic jiného než právě onen hřích, jež vzal na sebe náš Spasitel: „Učinil pro nás hříchem Toho, jenž neznal hříchu“ píše svatý Pavel (2Kor 5,21). Tak se stal Pán Ježíš pro nás „zlořečením“: *Factus est pro nobis maledictum* (Gal 3,13). Otec jej opouští. A třebaže na nejvyšších vrcholcích svého bytí si Kristus uchovává nevýslovnou radost z blaženého patření na Boha, přece tato opuštěnost strhuje jeho duši do tak hluboké bolesti, že mu rve z nitra onen nekonečně úzkostný výkřik: „Bože můj, proč jsi mne opustil?“. Bůh dává své spravedlnosti k potrestání hříchu lidstva volný průchod, a tato spravedlnost se vrhá na vlastního Božího Syna

jako prudká bystřina: „Ani vlastního Syna neušetřil Bůh, nýbrž jej vydal za nás všechny“ (Řím 8,32).

Chceme-li vědět, jak Bůh o hříchu smýšlí, zadívejme se pozorně na našeho Spasitele v jeho utrpení, uvažme, jak Bůh trestá smrtí na kříži svého Syna, jež nekonečně miluje, a pak aspoň trochu poznáme, čím je hřích před Božíma očima, modlíme-li se, že Ježíš volal k Otci plné tři hodiny: „Otče, je-li možno, ať odejde tento kalich ode mě“, a že Otcovou odpovědí bylo „Ne“.

Kéž bychom pochopili, že Ježíš musel splatit náš dluh do poslední kapky krve, že přes jeho „hlasité prosby se slzami“ (Žid 5,7) jej Bůh neušetřil. Kdybychom to všechno dovedli pochopit, pak bychom měli z hříchu opravdovou, svatou hrůzu. Jak jasně nám je osvětlují tato všechna příkoří, urážky a pokoření, jimiž byl zahrnut náš Spasitel. Jak veliká musela být Boží nenávist k hříchu, když takovým utrpením, takovou potupou rozdrtila Pána Ježíše!

Duše, která se dobrovolně dopouští hříchu, přidává k těmto bolestem a urážkám také svůj díl. Hříchem přilila hořkosti do kalicha, jenž byl Kristu v jeho úzkosti podán na hoře Olivetské. Hříchem se spojila s Jidášem ke zradě. Hříchem plije spolu s necitelnou soldateskou do Boží tváře, zavazuje Kristu oči a políčkuje jej. Hříchem ho spolu s Petrem zapírá, s Herodem zesměšňuje, s lůzou se zuřivě domáhá jeho smrti a s Pilátem ho zbaběle odsuzuje nespravedlivým rozsudkem. Hříchem se spojuje s farizeji, kteří ve své nesmiřitelné nenávist otravují umírajícího Krista. Hříchem se mu spolu s židy vysmívá a zahrnuje ho posměšky. Hříchem podává v poslední chvíli Pánu Ježíši, mučenému palčivou žízni, žluč a ocet... Takové je dílo duše, která se vzpírá podřídit se božskému zákonu a tím je příčinou smrti jednorozeného Syna Božího. A takovou duší jsme byli i my, jestliže jsme měli kdy to nešťestí, že jsme se dobrovolně dopustili jen jediného těžkého hříchu... Můžeme opravdu říci: Ježíšovo utrpení je mým dílem. Pane Ježíši, přibitý na kříži, ty jsi svatý a bezúhonný velekněz, ty jsi oběť nevinná a neposkvrněná – a já jsem hříšník!...“.

II.

Hřích však také zabíjí v duši božský život a ničí spojení, jež chce s námi navázat Bůh. Již jsme si řekli, že je jeho vůlí, aby se nám dal způsobem, daleko přivýšujícím požadavky naší přirozenosti: nejen jako předmět našeho rozjímání, nýbrž jako předmět sjednocení. Toto sjednocení se realizuje již zde na zemi naší vírou a Boží milostí. Bůh je láska. Láska touží po spojení s předmětem, jež miluje. Přeje si, aby milovaný předmět tvořil s ní jednotu. A tak je tomu i s Boží láskou.

I Kristus nám miluje takovou láskou. Otec ho posílá, „aby se nám dal“ (Jan 3,16). Kristus přichází, aby se nám dal v hojně míře, jak se sluší na Boha. „Přišel jsem, aby měli život a aby ho měli hojnost“ (Jan 10,10), a prosí své učedníky, aby s ním setrvali v jednotě. „Zůstaňte ve mně a já zůstanu ve vás“ (Jan 15,4). Aby dosáhl této jednoty, nebylo mu nic obtížné. Ani chudoba jeslí, ani ponížení skrytého života, ani námahy veřejného života, ani muky kříže. A aby doplnil toto sjednocení, ustanovil svátosti, založil církev, dal nám Ducha svatého. – Uvážíme-li, jak Bůh nám vychází vstříc, nelze jinak, než že odpovíme vroucí touhou, vstoupit do jednoty s tímto svrchovaným dobrem.

Avšak hřích je již sám v sobě nezdolnou překážkou tohoto sjednocení. Izaiáš říká: „Vaše nepravosti jsou přehradou mezi vámi a vaším Bohem.“ – Jak to? Podle definice svatého Tomáš Akvinského spočívá hřích v „odvrácení se od Boha a příklonění ke stvoření“ (Summa I-II, ot. 87, čl.4). Je to úkon rozumu a vůle, jímž se člověk odvrací od Boha, svého Stvořitele a Vykupitele, svého Přítele a Otce, svého cíle a své věčné odměny, aby se příklonil k něčemu stvořenému. V tomto úkonu je vždy – i když snad neuvědoměle – zahrnuta volba. Stvoření, k němuž se obracíme, se stává v té chvíli předmětem, který si volíme, pokud to závisí na nás, a smrt nás může k této volbě i se všemi jejími následky připoutat pro celou věčnost.

Hle, čím je dobrovolný těžký hřích: volbou, provedenou s otevřenými očima. Je to, jako bychom řekli Bohu: „Pane Bože, vím, že zakazuješ tento skutek a že ztratím tvé přátelství, jestliže se ho dopustím, ale já to přece udělám!“ Pak může být každému jas-

no, jak velmi se protiví těžký hřích již svou přirozeností spojení člověka s Bohem. Týmž úkonem není možno se s někým spojit a současně se od něj odvracet. Podle slov našeho Spasitele: „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Buď bude jednoho nenávidět a druhého milovat, nebo k jednomu se přidruží a druhým pohrdne“ (Lk 16,13). Duše, která se dopouští těžkého hříchu, dobrovolně dává přednost stvoření a ukojení svých tužeb před Bohem a jeho zákonem. Spojení s Bohem je tím úplně přerušeno a božský život zničen. Takový člověk se stává otrokem hříchu. „Každý, kdo páchá hřích, je služebník hříchu“ (Jan 8,34). Otrok hříchu nemůže být Božím služebníkem. Mezi Belialem a Ježíšem, mezi Luciferem a Kristem je vyloučeno zásadně každé společenství (srov. 2Kor 6,15).

Protože zdrojem naší svatosti je Ježíš Kristus, chápeme také, že duše, která se od něj odvrací těžkým hříchem, se odvrací od života. Majíc nadpřirozený život jediné Kristovou milostí, stává se větví hříchem odumřelou, do níž už neproudí božská míza. Proto nazýváme hřích, který úplně přerušuje spojení provedené milostí, hříchem smrtelným. Poznáváme, že hřích je pro nás zlem, naprosto odporujícím naší pravé blaženosti. „Kdo miluje nepravost, nenávidí svou duši“ (Ž 10,6). Hřích, jenž v nás ničí život milosti, nám dále znemožňuje nadpřirozené zásluhy. Duše v tomto stavu si v tomto stavu nemůže nic zasloužit *de condigno*, jak říká teologie, tj. nemůže požadovat zásluhu na základě toho, že jí přísluší podle práva, jak si to může zasloužit ten, kdo má posvěcující milost, ba ani si nemůže zasloužit milost návratu k Bohu. Jestliže jí Bůh přece udělí pravou lítost, učiní tak jen z milosrdenství, v němž se sklání nad padlým stvořením. Celá činnost duše ve stavu těžkého hříchu je pro nebe zcela bezcenná, třebaže by byla v přirozené oblasti sebeskvělejší. Je to úplně uschlá ratolest, nedostávající svou vinou božskou mízu milosti a nehodící se podle vlastního Kristova slova k ničemu jinému, než aby byla „hozena do ohně a shořela“ (Jan 15,6).

III.

Řekli jsme si, že Spasitel stále oroduje u svého Otce za své učedníky, aby měli v sobě v hojné míře milost. „Jsa stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25). Ale taková duše, která zůstává ve hříchu, již nenáleží Kristu. V ní je místo Krista ďábel a zlý duch se stává žalobcem proti Kristu na tuto duši před Boží tváří. „Je má!“, volá dnem i nocí k Bohu a dnem i nocí se jí dožaduje pro sebe, neboť je skutečně jeho majetkem. „Žalovník na naše bratry, jenž na ně žaloval před Bohem dnem i nocí“ (Zj 12,10).

Mějme na paměti, že takovou duši, aniž měla čas sebe poznat, překvapí smrt! Vždyť sám Spasitel nás varuje, že přijde nečekaně „jako zloděj a nezjistíme, kdy tak učiní“ (Zj 3,3). Stav odvrácení od Boha se pak trvalým stává. Zvrácené zaměření vůle, která utkvěla na svém zvoleném předměť, se nemůže změnit. Duše již není schopna, aby se navrátila k svému největšímu dobru, od něhož se odloučila navždy (svatý Tomáš Akvinský: Komentář k Sentenci IV., dist. I., ot.2, čl.1, ot.1). Věčnost pak tento stav nadpřirozené smrti, jež si duše dobrovolně zvolila odvrácením se od Boha již jenom zpečetuje. Minula doba zkoušky a milosrdenství – nyní bije pro duši hodina spravedlnosti. „Hospodin je Bůh pomsty“ (Ž 93,1).

A ta spravedlnost je hrozná, protože Bůh, mstící porušení svých práv, které duše dobrovolně přezírala, a kterým tvrdošíjně kladla odpor, ač jí tolikrát vycházel vstříc a volal na ni, má mocnou ruku: „Hospodin je mocným mstitel“ (Jer 51,56).

Ježíš Kristus nám chtěl zjevit pro naše blaho, že Bůh zná všechny věci v jejich nejhlubší podstatě a proto soudí naprosto neomylně. Do jeho úsudku se nemísí ani jediný atom upřílišnění: „Váha i její závaží jsou podřízeny soudu Páně“ (Přís 16,11), protože „vše soudí s klidem a bez zaujatosti“ (Mdr 12,8). Jsa věčnou Moudrostí, pořádá vše nejvýš spravedlivě. Ač je nejvyšším Dobrem, ač přijal za zločiny celého světa přehojné zadostiučinění, jež mu dal Ježíš na kříži, přece, až se octneme na věčnosti, bude stíhat hřích svou nenávistí v nekonečném trápení, v temnotách, kde podle slov božského Spasitele bude jen „pláč a skřípění zubů“ (Mt 22,13). V „pekle, kde oheň neuhasne“ (Mk 9,43), a kde nám

Kristus ukazuje hříšného, bezcitného bohatce, jenž úpěnlivě prosí chudého Lazara, aby si omočil ve vodě prst a svlažil mu vodou rty ohněm sežehnuté, protože „se hrozně trápí“ (Lk 16,24).

Slovo nenávist neoznačuje cit, který by snad byl v Bohu, nýbrž mravní stav, jež působí Boží přítomnost ve stvoření na věky utkvělém v hříchu a v odporu k Božímu zákonu. Boží nenávist je prováděním Boží spravedlnosti. Je to účinek věčných zákonů, jímž již nic nestojí v cestě.

Tak velký odpor budí v nekonečně svatém Bohu ono „ne“, jímž stvoření dobrovolně a tvrdošíjně odpovídá na jeho přikázání! Takové stvoření, jak výslovně řekl Ježíš, „Půjde do věčného trápení“: *in supplicium æternum* (Mt 24,46).

Utrpení ohněm, který nikdy neuhasíná, je jistě strašlivé. Ale co je to ve srovnání s utrpením bytosti, na věky odloučené od Boha i od Krista? Jak hrozný to musí být pocit, když duše, věčně a celou přirozenou silou svého bytí vedena k blaženému patření na Boha, vidí, že je Bohem na věky zavržena! A podstata pekelných muk spočívá v této neuhasitelné žízni po Bohu, jež trýzní duši jím a pro něj stvořenou. Zde na zemi může hříšník zahnat myšlenky na Boha tím, že se zabývá stvořeními. Ale jakmile se octne na věčnosti, octne se tvář v tvář pouze Bohu, a to jen proto, aby ho ztratila navěky. Jen ti, kdo vědí, co je Boží láska, budou pochopit, co to znamená, ztratit nekonečné Dobro. Mít hlad a žízeň po nekonečné blaženosti a nikdy jí nedosáhnout! „Odejděte ode mne, zlořečení“ (Mt 25,41), řekne Bůh, „neznám vás!“ (Mt 25, 12). Pozval jsem vás, abyste byli účastni mé slávy a blaženosti. Chtěl jsem vás požehnat všelikým duchovním požehnáním“ (Ef 1,3). Proto jsem vám dal svého Syna a proto jsem ho obdařil milostí tak hojnou, aby přetékala též na vás. On byl cestou, jež vás měla přivést k pravdě a k životu. Uvolil se za vás umřít a dal vám všechny své zásluhy a svá zadostiučinění. Dal vám církev, dal vám Ducha svatého. A co vám ještě chybělo, abyste se mohli jednou zúčastnit věčné hostiny, kterou jsem uchystal na počest svého milovaného Syna? Měli jste celá léta k tomu, abyste se k ní připravili a nechtěli jste. Drze jste pohrdli mými milosrdnými snahami, zamítli jste světlo a život. Nyní je již pozdě. Odejděte

a buďte zlořečení! Nepodobáte se mému Synu, nemáte jeho rysy, neznám vás! V jeho království je místo jen pro jeho bratry, kteří jsou mu podobní milostí. Pryč ode mne! Vždyť sami jste si zvolili ďábla! Svým hříchem nosíte v sobě obraz satana, jenž „je vaším otcem“ (Jan 8,44; 1Jan 3,8). „Neznám vás!“ Jak hrozný je to výrok! Jak děsné to musí být slyšet z úst nebeského Otce slova: „Neznám vás, zlořečení!“

A tehdy podle Ježíšových předpovědí budou hříšníci volat v zoufalství: „Hory, padněte na nás, pohorky, přikryjte nás!“ (Lk 23,30). Ale marně. Všichni tito odsouzenci, které odloučil navěky hřích od Boha, se stanou živou kořistí hlodavého červa výčitek, jenž neumírá, a ohně, který neuhasíná. Stanou se kořistí ďáblů, kteří se vrhnou na své oběti nespoutaně a zuřivě, ponechané nejhoršímu a nejtruchlivějšímu zoufalství. Budou nuceni opakovat si proti své vůli slova Písma, jejichž pravdu, samu o sobě tak strašnou, plně pochopí teprve nyní ve světle věčnosti: „Spravedlivý jsi, Pane, a spravedlivý je tvůj soud“ (Ž 118,137). „Správné jsou tvé rousudky a veskrze spravedlivé“ (Ž 18,10). Odsouzení, jež nás tíží na věky, je naším dílem a výsledkem naší vůle. „Tak jsme zbloudili!“: *Ergo erravimus* (Mdr 5,6).

Jak velikým zlem musí být hřích, když ničí v duši božský život, hromadí v ní takovou zkázu a hrozí jí takovým trestem! Jestliže jsme se dopustili těžkého hříchu jen jedenkrát, zasloužili jsme si, abychom uvázli v této své volbě po celou věčnost, a musíme Pánu Bohu děkovat, že se tak nestalo: „Jen milosrdenství Hospodinovo nás zachránilo, že jsme nezhylnuli“ (Pláč 3,22).

Hřích je Boží bolestí. Nanejvýš svatý Bůh jej musí odsoudit navěky právě kvůli své svatosti. A my, kdybychom opravdu milovali Boha, smýšleli bychom o hříchu stejně, jako o něm smýšlí Bůh. „Vy, kdo Hospodina milujete, mějte zlo v nenávisti!“ (Ž 96,10). Proto bylo psáno o Ježíši Kristu: „Miluješ spravedlnost a nepravost nenávidíš“ (Ž 44,8). Prosme našeho Spasitele, modleme se k němu před jeho svatým křížem, aby nám dal účast na nenávisti tohoto jediného a pravého zla naší duše.

Tím nemá být z daleka řečeno, že bychom měli zakládat svůj duchovní život na bázní před věčnými tresty. Vždyť podle sva-

tého Pavla jsme nepřijali ducha otrockého strachu, ducha otroka, který se třese před trestem, nýbrž ducha dětí Bohem přijatých za vlastní.

Nezapomínejme však, že Kristus – jehož slova, jak sám zdůraznil, jsou nám zdrojem života. jsou „duch a život“ (Jan 6,64) – nás napomíná, abychom se báli, avšak nikoliv trestů, nýbrž Všemohoucího, jenž může na věky zatratit naši duši i tělo v pekle. Po všimněme si, když vybízí své učedníky k bázni Boží, že jim to říká „jako svým přátelům“ (Lk 12,4). Tedy to, že v nich budí tuto spásitelnou bázeň, je dokladem jeho zvláštní lásky. Písmo svaté blahoslaví ty, kteří se bojí Boha: „Blaze člověku, který se bojí Hospodina“ (Ž 111,1). S podobnými výroky se setkáváme na nejedné jeho stránce. Tuto úctu svaté synovské bázně, prodchnuté oddaností, vyžaduje Bůh od nás. A přece jsou neznabozi, kteří ve své nenávisti ke všemu božskému, nenávisti hraničící až s šílenstvím, by chtěli vzdorovat Bohu, jako onen ateista, jenž prohlásil: „Je-li Bůh, chci spíše na věky snášet jeho peklo, než abych se před ním sklonil“. Pošetilče, nesáhneš ani prstem do nepatrného plaménku svíčky, abys jím ihned netrhl zpět. – Vzpomeňme si, jak důrazně varoval věřící před všelikým hříchem svatý Pavel. Věděl, jak pro zásluhy Ježíše Krista je „Bůh bohatý milosrdenstvím“ (Ef 2,4). Nikdo toto Boží milosrdenství lépe neoslavoval, nikdo je nehlásal s větším úsilím, se světější nadšením. Tak jako on nedovedl nikdo stavět proti naší slabosti moc a vítězství Ježíšovy milosti. Nikdo nedovedl vzbudit takovou důvěru v překypující Kristových hojnost zásluh a jeho zadostiučinění. A přece i tento velký apoštol mluví o „zděšení“, jež zachvátí duši, která odporovala tvrdostí Božímu zákonu, až při posledním soudu „upadne do rukou živého Boha“ (Žid 10,31). Nebeský Otče. Zbav nás od zlého!

IV.

Proč však to vše připomínáme? Tak by se někdo mohl ptát. Což se snad nebojíme hříchu? A nemáme naopak tu útěšnou důvěru, že nejsme v tomto stavu odvrácenosti od Boha?

To je ovšem pravda, a komu dává svědomí toto svědectví, ten ať pokorně děkuje nebeskému Otci, že „ho vysvobodil z moci tem-

not a převedl do království svého milovaného Syna“ (Kol 1,13), a že ho učinil hodným mít účast na podílu svatých ve světle“ (Kol 1,12). Ať se těší z toho, že jej Kristus „vysvobodil od budoucího hněvu“ (1Sol 1,10), a že podle slov svatého Pavla milostí Boží „je již co do naděje spasen“ (Řím 8,24), „když má záruku věčného dědictví“ (Ef 1,14). Zatím však, dokud neuslyšíme Ježíšova slova: „Pojďte, požehnání mého Otce“, tento vytoužený výrok, jenž navždy potvrdí naše zůstávání v Bohu, nezapomínejme, že poklad milosti uchováváme v křehkých nádobách. Sám božský Spasitel nás napomíná, abychom „bděli a modlili se“ (Mt 26,41), protože „duch je ochoten, ale tělo je slabé“. Nejsou jen těžké hříchy, hrozí nám i nebezpečí lehkých hříchů.

Tím přicházíme k bodu velmi důležitému. Je ovšem pravda, že lehké hříchy, i když jsme se jich dopouštěli často, nejsou ještě samy o sobě na překážku vlastní, vnitřní podstatě spojení s Bohem. Ale přece jen vroucnost tohoto spojení oslabují, když připravují skrze zalíbení ve stvořeních, ochablost vůle a zvlažnění naší lásky k Bohu ponenáhlu cestu k odvrácenosti od Boha. Musíme však dělat rozdíl. Některým lehkým hříchům podléháme takřka nepozorovaně. Obyčejně mají kořen v naší povaze. Lituje je jich a snažíme se jich vyvarovat. Jsou to lidské slabosti, které nebrání duši, aby nebyla pevně spojena s Bohem. Dají se odčinit vzbuzením lásky nebo dobrým svatým přijímáním. V určitém směru jsou nám dokonce prospěšné, uchovávající nás v pokoře.

O tom, že Eucharistie odpouští a promíjí lehčí, tzv. všední hříchy nelze pochybovat. Neboť vše, co ztratila duše roznícená žádostivostí a dopustivší se v malé věci nepatrného poklesku, to nahrazuje úplně Eucharistie tím, že tyto lehčí hříchy smazává... To však platí jen pro ty hříchy, jejichž „příjemnost a vábivost již duši nevzrušují“ (Katechismus tridentského sněmu, část II., kap. 4, 552).

Čeho se však musíme svrchovaně obávat, jsou lehké hříchy, které jsme si zvykli páchat zcela dobrovolně. Jsou nám opravdovým nebezpečím a nezřídka i skutečným krokem k tomu, aby se duše rozešla s Bohem. Když si zvykneme odpovídat na Boží vůli (stačí činit tak jednáním, nikoliv vůlí), dobrovolným ne, ovšem ve věci

nikoliv důležité, protože je řeč o lehkých hříších, pak nemůžeme očekávat, že spojení s Bohem nadlouho uchráníme. A proč? Protože tyto poklesky – pomalu, klidně a s chladnou myslí připuštěné, aniž duše cítí výčitky – podlamují nadpřirozenou poslušnost, oslabují bdělost a zmenšují sílu odporu k pokušení.

Nejde o umenšení samotné milosti, jež by musela zmizet po stále rostoucí řadě hříchů lehkých. Ale zmenšuje se vroucnost naší lásky, a toto umenšení může způsobit takovou nadpřirozenou malátnost, že duše je bezbranná proti těžkému pokušení a podlehne zlu. Zkušenost učí, že řadou dobrovolných nedokonalostí v malých věcech se člověk sice nepozorovatelně, ale téměř vždy neodvratně sesouvá do těžkých hříchů (svatý Tomáš Akvinský, *Summa I-II*, ot. 88, čl. 3).

Avšak pokračujme. Představme si duši, která Boha miluje, hledá ho upřímně ve všem, a které se přihodí ve slabé chvíli to, že svolí dobrovolně k těžkému hříchu. Tento případ je možný. V duchovním světě se setkáváme stejně s propastmi slabosti jako výšinami svatosti. Těžký hřích je pro tuto duši velikým neštěstím, protože je přerušeno její spojení s Bohem, ale přece je tento přechodný těžký hřích mnohem méně nebezpečný, a méně osudný, než jsou pro jinou duši takové hříchy, jichž se dopouští ze zvyku a zcela dobrovolně. A proč? Duše, o níž jsme se zmínili, totiž zkroušeně svou vinu uzná, vzchopí se a ve vzpomínce na hřích, který spáchala, má nejen výbornou pomůcku, aby se uchovala a posílila v pokoře, ale i mocné povzbuzení k lásce mnohem vroucnější a k věrnosti mnohem bdělejší, než před tím.

Svatý Ambrož poukazuje na příklad Davidův a píše: „Svatí Páně planou netrpělivostí, aby došli cíle svého ušlechtilého zápasu a dokonali svůj běh spásy. Jestliže se jim pak spíše z křehkosti nežli ze záliby z hříchu přihodí to, co se stává každému člověku, že totiž klesnou, povstávají ještě horlivěji k běhu a pohánění hantbou podstupují i největší zápasy. Jejich poklesek není pro ně ani tak příkázkou, jako spíše pobídkou, jež zvyšuje jejich rychlost“ (Apologie proroka Davida, kap. 2).

Jinak je tomu ovšem u druhé duše. Lehké hříchy, páchané často a bez výčitky, ji přivádějí do stavu, v němž ustavičně vzdoruje

nadpřirozenému Božímu působení. Taková duše nemůže nikdy očekávat, že se spojí hlouběji s Bohem. Právě naopak! Božské působení v ní bude slábnout vždy víc a víc, Duch svatý se nyní odmlčí častěji a duše skoro jistě klesne do těžkých hříchů. Jako ona, i tato se jistě vynasnaží, aby se hned vrátila do stavu milosti Boží a skutečně se do něj vrátí, ale nikoliv z lásky k Bohu, nýbrž z bázně před trestem.

Také vzpomínka na hřích jí nebude pobídkou k novému vzletu k Bohu, jako tomu bylo u první duše. Nemajíc vroucí lásky, bude žít nadpřirozeným životem pramálo horlivým, a vydaná tomu ustavičnému nebezpečí, že podlehně sebumenším Nepřítelovým útokům zakusí mnoho pádů. Nleze ručit ani za spásu, ani – a to tím méně – za dokonalost takové duše, která se stále brání Božímu působení, a nemá žádnou snahu, vymanit se ze své vlažnosti. „Třebaže chladný je horší než vlažný, přece je horší stav vlažného, vlažný je ve větším nebezpečí, že padne bez naděje na to opět vstát“ (Cornelius: K Apokalypse 3,16).

Je tedy možné, že ze slabosti, z nerozvážlivosti, nebo stržení příkladem jiných lidí klesneme do těžkého hříchu. Varujme se však co nejrozhodněji toho odpovídat na Boží vůli ne. Nikdy neříkejme slovy ani jednáním: „Pane a Bože vím, že ta a ta, třeba je sebenepatrnější věc, se ti nelíbí, ale já ji přece chci udělat.“ Jakmile Bůh od nás požádá cokoli, kdyby to byla krev našeho srdce, odpovíme: „Ano, Pane, tu jsem!“ Počínáme-li si jinak, pak se zastavujeme na cestě svého spojení s Bohem. A zastavit se znamená často jít zpět, téměř však se vždy vydávat v nebezpečí těžkých hříchů!

V.

Tento zvyk hřešit vědomě a dobrovolně, třebaže by šlo o hříchy jen zcela lehké, nevzniká najednou, nýbrž se v nás zahrnuje pozvolna. „Bděte a modlte se! Abyste nevešli v pokušení!“, říká náš Spasitel (Mt 26,41). – Pokušení se nemůžeme vyvarovat. Koldokola jsme obklíčeni nepřáteli, a ďábel stále „obchází“ kolem nás (1 Petr 5,8). Svět nás ovívá svými zhoubnými svody a zamořuje duchem, který se protiví nadpřirozenému životu. Není v naší

moci, abychom se vyhnuli všemu pokušení. Zvláště tehdy, když je nazávislé na naší vůli. Je mnohdy velmi bolestnou zkouškou, zejména, je-li provázáno duchovní nejistotou nebo i bezradností. Tenkrát býváme náchylni prohlašovat jen ty duše za šťastné, které nikdy nebývají pokoušeny. Naproti tomu hlásá Bůh ústy svatého apoštola, že „jsou blahoslavení, kdo snášejí pokušení, aniž se v ně sami vydávají“, neboť, „když se osvědčí, dostanou korunu života“ (Jak 1,12). Proto nikdy neklesejme na mysli pro častá anebo dlouhá pokušení. Bděme tím pečlivěji nad pokladem milosti, jež nám svěřil Bůh, a snažme se odstraňovat nebezpečné svody, ale zachovejme si důvěru vždy a za všech okolností. Ať je pokušení sebeprudší a sebedelší, ještě není hříchem. Jako odporné bahno „mohou jeho vody zaplavit lidskou duši“ (Ž 68,2), a přesto jsme bezpečni tak dlouho, dokud je vynořuje onen největší bod duše: *apex mentis*, jímž je vůle. Jedině k ní, tomuto vrcholu mysli, pohlíží Boží zrak.

Ostatně svatý Pavel říká: „Bůh nedopouští pokušení nad to, co můžeme snést, ale s pokušením dává též sílu, abychom je přemohli“ (1Kor 10,13). Veliký apoštol je nám příkladem. Vypravuje, že mu dal Bůh, aby nezpyšněl svými zjeveními, „osten do těla“, a míní tím obrazně pokušení, „Anděla satanova, aby mě poličkoval“ (2Kor 12,7). Svatý apoštol dále doznává: „Proto jsem prosil třikrát Pána, aby to ze mě odstoupilo.“ Ale Pán mně řekl: „Postačí ti má milost, neboť v slabosti, – to znamená, když zvítězí slabý člověk mou milostí, – se osvědčuje má všemohoucnost.“ Milost Boží nám pomáhá překonat pokušení, ale musíme si ji vyprošovat modlitbou. „A modlete se“: *Et orate*, napomíná nás Spasitel. V modlitbě, které nás naučil, prosíme nebeského Otce, „aby nás neuvedl v pokušení, ale zbavil nás zlého“. Často opakujeme tuto modlitbu, vždyť nám ji vložil na rty sám Ježíš Kristus, a důvěřujeme při tom zásluhám jeho utrpení!

Proti pokušení není nad vzpomínku na kříž nic úspěšnějšího. Proto přišel Syn Boží na svět, aby „zničil dílo ďáblovo“ (1Jan 3,8) a jak jinak je zničil a jak jinak podle vlastních slov „vyvrhl ďábla ven“ (Jan 12,31), nežli svou smrtí na kříži? Za svého pozemského života vyháněl ďábly nejen z těl posedlých lidí, nýbrž i z du-

ší. Stalo se tak, když odpustil hříchy Magdaléně, ochrnutému či mnoha jiným. Ale především to bylo jeho požehnané utrpení, jímž vyvrátil ďáblovo království. V téže chvíli, kdy ďábel rukama židů Krista usmrtil, jsa přesvědčen, že navždy zvítězil, v téže chvíli byl sám zasažen smrtelnou ranou. Kristova smrt hřích zničila a získala všem pokřtěným milost, aby odumírali hříchu.

Proto se pevně opřeme vírou o kříž Krista. Vždyť jeho síla je stále tatáž. Máme na to plné právo svou důstojností Božích dětí, důstojností, k níž nás pozvedl svatý křest. Křtem jsme byli poznamenáni pečeti kříže, stali jsme se Kristovými údy, byli jsme osvětleni jeho světlem, dostali jsme účast v jeho životě a ve spáse, již nám přinesl. Když jsme s ním takto spojeni, když „je Pán naším světlem a naší spásou, čeho bychom se báli“ (Ž 26,1). Bez váhání můžeme užít i o sobě slov žalmisty Páně: „Svým andělům přikázal Bůh o tobě, aby tě střežili na všech tvých cestách, abys své nohy neporanil o kámen.“ „Tisíc nepřátel padne po tvém boku a deset tisíc po tvé pravici, k tobě se však nepřiblíží. Protože doufá ve mě, říká Hospodin, osvobodím jej a ochráním, neboť známé jméno. Vyzývá mne a já ho vyslyším. V nesnázi budu při něm, abych ho vysvobodil a oslavil. Dlouhého věku mu udělím dosyta a dám mu okusit své spásy“ (Ž 90,11-12; 4,14-16).

Prosme tedy Pána Ježíše Krista, aby nám pomáhal v boji s ďáblem, se světem, ďábovým spojencem, a s naší vlastní žádostivostí. Volejme k němu, jako volali apoštolové, když byli zmítáni bouří na moři: „Pane, zachovej nás, hyneme!“ (Mt 8,25). A Kristus vztáhne ruku a zachrání nás. Jako on, jenž chtěl být pokoušen, aby nám dal příklad a zasloužil nám milost, pokušení odporovat, – ač vzhledem k jeho božství bylo toto pokušení jen vnější, – tak i my, jakmile se objeví ďábel, přinuťme jej k ústupu prohlášením: „Je jen jediný Pán, jemuž se chci klanět, a kterému chci sloužit. V den svého křtu jsem si vyvolil Krista a jen jej chci poslouchat!“

Slyšme, jakými slovy, plnými nadpřirozené jistoty má podle svatého Řehoře Nazíánského odrážet ďábla každý pokřtěný: „Posilněn znamením kříže, jež je ti vtištěno, řekni ďáblu: Také já jsem Boží obraz a nebyl jsem svržen s nebe pro svou pýchu jako

ty. Oděl jsem se v Krista. Křtem se stal Kristus mým najetkem. Proto ty klekni teď přede mnou!“ (Modlitba 40, Ke svatému křtu, kap. 10)

A s naším božským Spasitelem zvítězíš nad mocnostmi temnoty. Kristus je v nás již od křtu a svatý Jan učí: „že Kristus je nerosvratelně větší než ten, kdo je ve světě“ (1 Jan 4,4), než ďábel. On nepřemohl Pána Ježíše, vždyť sám Spasitel řekl: „Kníže tohoto světa nemá na mně nic“ (Jan 14,30), co by mu náleželo. Bude-li proto bdít stále nad sebou samými a zůstaneme-li spojeni s Ježíšem v důvěře k jeho slovům a jeho zásluhám, nebude ďábel mít moc, aby nás přemohl a uvrhl do hříchu. „Důvěřujte, já jsem zvítězil nad světem“ (Jan 16,33). Duše, která se snaží neustále být vírou s Kristem spojena, je vyvýšena nad své vášně, svět i ďábla. I kdyby se všechno vzbouřilo v ní a kolem ní, Kristus ji udrží svou božskou silou bezpečnou před všemi útoky.

Ve Zjevení svatého Jana Spasitel se nazývá „vítězným lvem“ (5,5) tím, jenž „vyjel vítězně, aby znovu zvítězil“, (6,2) protože svým vítězstvím dobyl pro své věrné moc, aby i oni vítězili. Proto také svatý Pavel, když připomněl, že smrt jako ovoce hříchu byla zničena Ježíšem Kristem, píše: „Díky Bohu, jenž nám udělil vítězství“ (1Kor 15,56-57), nad ďáblem, otcem hříchu, příčinou smrti – „Hřích je ostnem smrti“: *stimulus mortis peccatus est* – konečně vítězství nad samou smrtí, a to „skrze Pána našeho Ježíše Krista“: *Stimulus mortis peccatum est... Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.*

4. SVÁTOST A CTNOST POKÁNÍ

Stručný obsah: – 1. Jak Bůh zjevuje své milosrdenství v odpuštění hříchů. – 2. Svátost pokání a její činitelé. Lítost se svou zvláštní účinností ve svátosti. Vyznání hříchů, pocta vzdávaná Kristovu lidství. Zadostiučinění, jež má cenu jedině se zadostiučiněním Ježíšovým. – 3. Ctnost kajícího je nutná, aby v nás uchovala ovoce této svátosti. Povaha této ctnosti. – 4. Její účel je obnovení pořádku a připodobnění ukřižovanému Spasiteli. Hlavní zásada a rozličné použití jejího provádění. – 5. Jak spolu s útěchou čerpáme z Krista i hodnotu svých kajících skutků. – 6. Podle úmyslu církve se mají k svátosti pokání připojit skutky této ctnosti.

Když svatý Pavel vysvětloval prvním křesťanům křestní symboliku, napomínal je, aby již nikdy božský život, od Krista přijatý, v sobě hříchem nezabýjeli. „Neslužme již více hříchu“ (Řím 6,6). Tridentský sněm říká: „Kdyby naše vděčnost k Bohu, jenž nás přijal křtem za své děti, byla úměrná tomuto nevýslovnému daru, pak bychom si milost, přijatou v této první svátosti, uchovávali nedotčenu a neporušenu“ (srov. Zasedání 14, kánon 1). Existují svaté, vyvolené duše, jimž dal Bůh výsadu, že si božský život opravdu uchovávají a nikdy jej neztratí. Ale je pro ty druhé, které podlehnou hříchu, nějaký prostředek, aby opět mohly získat milost a znovu povstat k životu, který nám přinesl Kristus? – Ovšemže ano. Ustanovil jej bohočlověk Ježíš Kristus a učinil z něho svátost. Je to svátost pokání, podivuhodný pomník Boží moudrosti a milosrdenství, v němž dovedl Bůh harmonicky sloučit dvoje, totiž pro sebe slávu a pro nás odpuštění.

I.

O desáté neděli po Duchu svatém Církev klade, vedena týměž Duchem Božím, na naše rty krásnou mešní modlitbu: „Bože, jenž projevuješ nejvíce svou všemohoucnost, když odpouštíš a se smilováváš, rozhojni nad námi své milosrdenství.“

Tato slova obsahují jen Boží zjevení. Bůh zde hlásá ústy své církve, že jeho všemohoucnost se nejvíce projevuje odpouštěním a milosrdenstvím. V jiné modlitbě, po litanii v křížových dnech, církev zdůrazňuje, že Boží vlastností je neustálé smilování a odpouštění. „Bože, jehož vlastností je vždy se smilovat a odpouštět, přijmi naši úpěnlivou modlitbu, aby nás a všechny tvé služebníky, které svírá pouto hříchu, vyprostilo tvé dobrotivé slitování.“

Odpouštění předpokládá urážku a vinu, jež by se měly odpouštět, slitování a milosrdenství může být jen tam, kde je vina. Co to znamená být milosrdný? Svatý Tomáš Akvinský říká: „Milosrdný je ten, kdo má slitovné srdce, kdo dovede do vlastního srdce převzít bídu (lat. *miseria*) druhých“: *Misericors dicitur aliquis quasi habens miserum cor* (Summa I, ot. 21, čl. 3). Bůh je nekonečná dobrota a láska sama: *Deus caritas est* (1Jan 4-8) a tváří v tvář bídě se dobrota a láska mění v milosrdenství. Proto volá žalmista Páně:

„Bůh můj je mé milosrdenství!“ (Ž 58,18). V mešní modlitbě již zmíněné prosí církev Boha: „Rozhojni nad námi své milosrdenství!“ Proč právě „rozhojni“? Protože i naše ubohost je ohromná, platí o ní slova žalmu : „Jedna propast volá na druhou“ (Ž 41,8). Totiž propast naší bídy, našich vin a hříchů volá na propast Božího milosrdenství. Opravdu, všichni jsme ubozí, všichni jsme hříšníci. „Všichni v mnohém chybujeme“, říká svatý Jakub (3,2), takže mezi námi může být rozdíl jen ve stupni naší hříšnosti. Shodně píše i svatý Jan: „Tvrdíme-li, že nemáme hříchu, sami sebe klameme a není v nás pravdy“ (1Jan 1,8). Ihned dodává: „Řekneme-li, že jsme nehřešili, činíme Boha lhářem.“ A proč? Protože nám všem Bůh nařídil, abychom se modlili: „Odpusť nám naše viny.“ Neporučil by to, kdybychom neměli hříchy, viny. Všichni jsme hříšníci. Je to tak zřejmé, že Tridentský sněm odsoudil každého, kdo by tvrdil, že lze se vyvarovat všech, i lehkých hříchů, a to bez zvláštní Boží výsady, té, jaká byla dána Panně Marii (srov. Zasedání 6., kánon 22). To je ta naše ubohost.

Nesmíme však malomyslnět pro tuto naši ubohost. Bůh dobře o ní ví, a proto se nad námi „smilovává, jako se smilovává otec nad svými dětmi“ (Ž 102,14). Vždyť ví nejen, že jsme stvořeni z ničeho, nýbrž že jsme i křehcí tak, jako bychom byli učiněni z hlíny. „Zná zajisté naše složení“ (Ž 102,14), to je složení z masa a krve, ze svalů a nervů, z běd a ubohostí, jež tvoří lidskou bytost, a umožňuje nikoliv jednou, nýbrž podle slov božského Spasitele, až „sedmasedmdesátkrát“ (Mt 18,22) – to znamená nesčíslněkrát – hřích a zase návrat k Bohu.

Bůh vidí svou slávu v tom, když ulehčuje naší bídě a odpouští nám hříchy. Chce být oslaven tím, že nám zjevuje své milosrdenství, a to pro zadostiučinění svého milovaného Syna. Na věčnosti – říká svatý Jan – budeme zpívat chvalozpěv Bohu i Beránkovi. Jaký to bude chvalozpěv? Bude to snad ono *Sanctus* andělů? Bůh neušetřil jednu část těchto pouhých duchů. Navěky je zavrhl po jejich první vzpouře, protože byli stvořeni bez slabostí a běd, jež jsou naším údělem. Proto věrní adnělé opěvují svým *Sanctus* Boží svatost, tu svatost, která ani na chvíli nemohla strpět zradu vzbouřenců. Co však bude naším chvalozpěvem? Bude to chvála

Božího milosrdenství. „Milosrdenství Páně budu opěvovat věčně“ (Ž 88,2). A tento žalmistův verš bude jakoby refrémem našeho chvalozpěvu, do něhož vložíme celou svou lásku. A tentýž hymnus budeme zpívat i Beránkovi. „Pane, vykoupil jsi nás svou krví. Tak ses slitoval nad námi, že jsi prolil svou krev, abys nás vyrval z naší bídy, a vysvobodil z našich hříchů“, jak to opakujeme denně ve tvém jménu, když zde na zemi sloužíme mši svatou: „Kalice mé krve, která bude prolita na odpuštění hříchů“ (Zj 5,9).

Z tohoto milosrdenství k hříšníkům, kteří se dovolávají zadosti učinění daných Ježíšem Kristem, má Bůh nesmírnou slávu. Nyní pochopíme, že bychom se dopustili proti Bohu jedné z největších urážek, kdybychom pochybovali o jeho milosrdenství a odpuštění, které nám uděluje ve svém milovaném Synu.

Nicméně se nám tohoto odpuštění dostává jen tehdy, neseme-li „ovoce hodné pokání“ (Lk 3,8). V tom, jak zdůrazňuje Tridentský sněm, je veliký rozdíl mezi svátostí křtu a svátostí pokání. Udílí-li se křest dospělému, je sice třeba, aby křtěnec litoval svých hříchů a pevně si umínil napříště se jich vyvarovat, ale nežádá se ani zadosti učinění, ani zvláštní pokání. Čtème křestní obřady, nenajdeme v nich ani zmínky o tom, že by se měl vykonat kající skutek. Je to úplné a naprosté odpuštění, jak viny, tak i zaslouženého trestu. Proč? Protože tato svátost, v pořadí první, přivlastňuje naší duši prvotiny Ježíšovy krve.

Tridentský sněm pokračuje: „Jestliže po svatém křtu, kdy jsme se oděli v Ježíše Krista, kdy jsme byli osvobozeni z otročení hříchu a ďáblu, kdy jsme přijali dary Ducha svatého a stali se jeho chrámem, jsme dobrovolně upadli do hříchu, nemůžeme k novosti a čistotě života dospět, než když konáme pokání, tak jak to vyžaduje Boží spravedlnost (Zasedání 14., kán. 2 a 8). Na pokání lze pohlížet jako na svátost i jako na ctnost, která se projevuje skutky sobě vlastními. O obojím bude ještě krátká řeč.

II.

Svátost pokání byla ustanovena Ježíšem Kristem pro odpuštění hříchů, aby nám byl navrácen život milosti, kdybychom jej ztratili po křtu. Její odpouštěcí moc, přihlížíme-li jen k ní, je neomeze-

ná. Aby však mohla v duši plně rozvinouti tuto moc, musí duše odstranit všechny překážky, které se staví do cesty působení svátosti pokání. A jaké jsou to překážky? – Hřích a náklonnost k hříchu.

Hříšník se musí vyznat ze svých hříchů. Jde-li o těžké hříchy, musí se z nich vyznat úplně. Dále musí v sobě zničit náklonnost k hříchu lítostí a tím, že přijme uložené pokání.

Víme, že ze všech podstatných činitelů této svátosti, které se týkají hříšnickovy osoby, je nejdůležitější lítost. I kdyby bylo z jakéhokoliv důvodu nemožné vyznání hříchů, lítost je přece nutná. Proč? Hříchem se duše odvrátila od Boha, aby měla zalíbení ve stvoření. Chce-li, aby se Bůh s ní znovu spojil a vrátil jí život, musí zapudit toto hříšné přilnutí, aby se zase obrátila k Bohu. V tom však již je zahrnuto lítostné zavržení hříchů a pevné rozhodnutí, již se ho nedopustiti. Jinak není zřeknutí se hříchu upřímné. To nazýváme lítostí. Tridentský sněm definuje lítost takto: „Lítost je bolest a ošklivost duše nad spáchaným hříchem, spojená s předsevzetím nadále již nehřešit“ (Zasedání 14, kán. 4). Lítost se též nazývá zkroušeností, a jak naznačuje tento výraz, je to bolestný pocit, který zkrušuje duši, vědomou svého nešťastného stavu a urážky Bohu způsobené, a který ji vede k návratu k Bohu.

Lítost je dokonalá, když duše se rmoutí proto, že urazila Dobro nejvyšší a lásky nejhodnější, dokonalost takové lítosti vyplývá z pohnutky ze všech nejvznešenější, ze zármutku nad urážkou Boží velebnosti. Tato dokonalá lítost může mít podle velikosti lásky jednotlivých duší různou intenzitu. Ať je stupeň této intenzity jakýkoliv, lítost smazává – je-li svou pohnutkou dokonalá – těžký hřích v tom okamžiku, kdy ji vzbudíme. Podle výslovného Kristova ustanovení jsme však povinni, vyznat se z tohoto těžkého hříchu při nejbližší zpovědi.

Nedokonalá lítost, jejíž pohnutkou bývá buď zošklivění si spáchaného hříchu a nebo strach před zaslouženým trestem nebo před ztrátou věčné blaženosti, sama o sobě těžký hřích nesmazává, než když je spojena s rozhřešením.

Stačí, že jsme si tyto pravdy připomněli. Ale jednoho důležitého bodu si musíme všimnout pozorněji.

Lítost mimo svátost pokání uvádí také duši do určitého rozporu s hříchem. Nenávist, kterou k němu vyvolává, znamená počátek jeho zničení. Proto je příjemnou i Bohu.

Ve svátosti pokání má lítost svátostný ráz, stejně jako i další úkony kajícího: vyznání hříchu a zadostiučinění. Jak tomu máme rozumět? V každé svátosti se nám činí za vlastní nekonečné Kristovy zásluhy, aby se nám dostala jejich působením milost, která je podle té které svátosti rozdílná. Svátostnou milostí pokání, jde-li o těžký hřích, je jeho zničení, oslabení hříšné citlivosti, kterou roznítil v duši hřích, a navrácení nadpřirozeného života, běží-li jen o lehké hříchy, jejich odpuštění a rozmnožení celkového stavu milosti. Touto svátostí přechází do naší duše Kristova nenávist k hříchu, kterou zakusil při své smrtelné úzkosti a na kříži podle slov žalmu: „Miloval jsi spravedlnost a nenáviděl hřích“ (Ž 4,8).

A přechází do naší duše proto, aby v ní zničila hřích, takže ona „smrt hříchu“, jež byla vítězstvím Kritovým, když nás zastoupil svým utrpením, se nově uskutečňuje v kajícího.

Lítost zůstává nástrojem k usmrcení hříchu i mimo svátost, avšak Kristovy zásluhy tento nástroj nekonečně povznášejí ve svátosti pokání a dodávají mu naprostou účinnost. V té chvíli vpravdě „Kristus omývá duši z hříchů ve své krvi“ (Zj 1,5).

Na to nesmíme nikdy zapomínat. Kdykoliv přijímáme tuto svátost způsobem toho hodným a zbožným, i když se vyznáváme jen z lehkých hříchů, stéká na naši duši hojným proudem krev Kristova, křísí ji, posiluje ji proti pokušení, zocelují ji v jejím zápasu s hříšnými náklonnostmi a ničí v ní kořeny hříchů a jeho účinky. V této svátosti se duši dostává zvláštní milosti, aby vykořenila své chyby, zdokonalovala se víc a víc a opět získala a nebo rozmnožila nadpřirozený život.

Když přistupujeme ke svaté zpovědi, oživme svou víru v nekonečnou cenu vykupitelského díla Ježíše Krista. On nesl, jak říká Izaiáš, „tíži všech našich hříchů“ (Iz 53,11), obětoval se za každého z nás, „miloval mě a sám sebe za mě vydal“ (Gal 2,20). A dal za nás přehojné zadostiučinění. Má právo, aby nám odpustil, a není

hřích, který by se nemohl smýt jeho božskou krví. Vzbudme víru a důvěru v ovoce jeho utrpení, v jeho nevyčerpatelné zásluhy! Když chodil Palestinou a byli k němu přiváděni posedlí zlým duchem, aby je osvobodil, vždy, jak jsme již slyšeli, vyžadoval víru ve své božství, a jen kvůli této víře uzdravoval a nebo odpouštěl hříchy: „Jdi, víra tvá ti pomohla, tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ Proto musí i nás k této milosrdné soudním stolci doprovázet především víra, víra ve svátostný ráz všech našich zpovědních úkonů a hlavně víra v nekonečnou hojnost toho zadostiučinění, které dal za nás svému Otci Ježiš.

Naše úkony – lítost, vyznání a zadostiučinění – ovšem svátostnou milost nepůsobí, ale musí nutně předcházet, aby nám byla udělena svátostná milost, protože jimi je vytvořena kvazimaterie svátosti a protože i stupeň milosti se řídí tím, jak se připravíme k svaté zpovědi.

Tridentský sněm (Zasedání 14, kán. 3) označuje výrazem kvazimaterie svátosti pokání kajícíkovy úkony: lítost, vyznání a zadostiučinění, a katechismus tridentského sněmu (část II., kap.5, ot.13) k tomu dodává: „Protože musí být věřícím dobře známo, co tvoří látku této svátosti, je nutno je poučit, že tato svátost se liší od jiných svátostí hlavně tím, že jejich látkou je nějaká věc, přirozená nebo umělá, zatímco látkou svátosti pokání jsou kajícíkovy úkony, totiž lítost, vyznání a zadostiučinění. Tyto úkony se nazývají součástmi svátosti pokání proto, že se vyžadují z stanovení Božího k její úplnosti a k plnému a dokonalému odpuštění hříchů.“ Svatý sněm je pojmenoval *quasi materia* a nikoliv *materia* ne snad proto, že by neměly hodnotu skutečné látky, nýbrž proto, že nejsou takovou látkou, jíž lze zjevně použít, jako například voda na křtu a křížmo v biřmování.

Proto je velmi užitečné, vyprošovat si od Boha milost pravé látkosti již ráno v den svaté zpovědi, když se účastníme mše svaté.

Proč právě v tuto svatou chvíli? – Víme, že se na oltáři zpřítomňuje oběť kalvárská. Tridentský sněm pak o tom učí: „Touto obětí usmířen, nám Pán uděluje za ni milost, dar kajícínosti a odpouští zločiny a hříchy sebetěžší“ (Zasedání 22, kán. 2). Odpouští snad hříchy mše svatá sama sebou? Nikoliv, to je vyhrazeno dokonalé

lítosti a svátosti pokání. Účastníme-li se však zbožně mše svaté, tomuto zpřítomnění oběti na kříži, a spojujeme-li se v ní s božskou obětí, neposkvrněným Beránkem, Bůh nám dá, prosíme-li o to s vírou, postoj zkroušenosti, dobrého předsevzetí, pokory a důvěry, které nás dovedou k pravé lítosti a způsobí, že budeme moci přijmout odpuštění hříchů, jak nám je vydobyl Ježíš Kristus za cenu své božské krve, s bohatým užitekem.

Po lítosti musí přijít vyznání. Svátost pokání byla ustanovena ve formě soudní. „Cokoliv svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvážete na nebi, kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, jsou zadrženy.“

Viník se však musí sám obžalovat ze svých vin, aby soudce mohl vynést rozsudek. Ale kdo je soudcem? Vyznat své hříchy jsem povinen jen Bohu. Nikdo ani anděl, ani člověk, ani ďábel nemá práva vniknout do tajemství mého svědomí, do svatyně mé duše. Tato čest náleží jen Bohu, jenž ji požaduje v této svátosti pro slávu svého Syna.

Když jsme mluvili o církvi, četli jsme, že od okamžiku vtělení Syna Božího, vede nás Bůh pravidelnou cestou své prozřetelnosti prostřednictvím lidí, kteří u nás zastupují Ježíše. Je to v jistém smyslu rozšíření Kristova vtělení a zároveň pocta, vzdávaná jeho lidství. Jak to? Aby nás vykoupil z hříchu a vrátil nám božský život, sestoupil Kristus, vtělené Slovo, až do propasti ponížení. Pokořil se, trpěl, zemřel, dal výkupné, a to vše učinil jako člověk. Svátý Pavel říká: „Zmařil sám sebe, sám sebe ponížil, když se stal poslušným až k smrti, a to k smrti kříže“ (Flp 2,7-9). Dále dodává: „Proto ho také Bůh povýšil. Oslavil jsem a ještě oslavím“ (Jan 12,28), a to opět v jeho svatém lidství. A jakou slávou? Na nebeských výsostech ho usazuje po své pravici. Chce, aby „ve jménu Ježíšově pokleklo každé koleno a aby každý jazyk vyznal, že Ježíš Kristus je Pánem“ (Flp 2,10-11), neboť Otec mu „dal veškerou moc na nebi i na zemi“ (Mt 28,18). A jedním z práv této moci je, že bude soudit celé lidstvo. Božský Spasitel sám řekl: „Otec nikoho nesoudí, ale veškerý soud dal Synovi, aby všichni ctili Syna... poněvadž je Synem člověka, protože si dobyl ve svém lidství práva stát se vykupitelem světa. Kristus je Otcem ustanoven soud-

cem nebe a země. Zde na zemi je milosrdným sudím. Ale na posledním soudu, jak prohlásil před svým utrpením, „přijde Syn člověka v oblacích s velikou mocí a slávou“ (Mk 13,26), aby soudil živé a mrtvé. – Takovou slávu chce dát Otec Synovi a takovou slávu mu máme vzdávat podle přesvaté jeho vůle v této svátosti i my. Představme si člověka, který spáchal těžký hřích. Přichází k Bohu, oplakává svou vinu, trýzní tělo různými tresty a je ochoten, přijmout každé pokání. Bůh mu říká: “Dobře, ale chci, abys uznal a oslavil moc mého Syna Ježíše, a to tím, že se podrobíš osobě jeho zástupce. A tímto zástupcem je ten, jemuž se dostalo v den jeho kněžského svěcení účastenství v soudcovské moci mého Syna.” Nechce-li člověk hříšný vzdát tuto poctu Ježíšovu lidství, Bůh ho nevyslyší. Jestliže se u víře podrobí této podmínce, pak není chyb, není hříchu, není zhločinu, které by Bůh neodpustil a nebyl ochoten znovu odpouštět, kdykoliv o to prosí hříšník kajičně a zkroušeně.

Toto vyznání musí vycházet ze srdce naplněného lítostí. Zpověď je obžaloba, nikoliv vyprávění. K ní musíme přistupovat tak, jako předstupuje viník před soudce. Dvojí nepřítel se staví do cesty upřímné a pokorné zpovědi: totiž povrchnost a úzkostlivost. Povrchnost má své kořeny téměř vždy ve zvyku. Nejlepší prostředek, jak se jí zbavit, je vzbudit víru ve vznešenost této svátosti. Právě jsme se dozvěděli, že se obětuje Bohu Otci Ježíšova krev, kdykoliv se zpovídáme z hříchů těžkých nebo lehkých, abychom dosáhli odpustění. Úzkostlivost má zase nedůležité věci za důležité, zbytečně se zastavuje u podrobností a nebo okolností, které podstatu viny – jde-li vůbec o vinu, – nemění. Při zpovědi musíme mít vůli říci vše, co máme na srdci. Je to velmi snadné, když si osvojíme chvalitebný zvyk denního zpytování svědomí. Naskytne-li se nám přesto pochybnost, která nás tíží, přijmeme tu stísněnost, jež z ní vyplývá, jako součást pokání, a když jsme řekli vše, co víme, pak se již neznepokojujme. Bůh nechce, aby zpověď byla pro duši trýzní. Naopak: Bůh si přeje, aby v ní duše došla klidu.

Podstatou a účinkem této svátosti, pokud jde o její sílu a působnost, je smíření s Bohem. Po tomto smíření se u zbožných věřících, kteří přijmou tuto svátost s upřímností, často rozhostí klid

a jas svědomí s neobyčejnou duchovní útěchou (Tridentský sněm, zasedání 14., kán. 3).

Pohledme na marnotratného syna. Dává se snad při návratu k otci do vypočítávání a rozlišování nekonečných podrobností? Ne, tak si ho nepředstavujeme. Vrhá se otci k nohám a praví: „Já bídný nejsem hoden, abych s tebou mluvil. Chci se ti jen vyznat ze své viny.“ A otec ho hned zvedá ze země a tiskne ho do náručí. Vše mu odpouští, na vše zapomíná a připravuje hostinu, aby oslavil synův návrat.

Tak je tomu i s naším nebeským Otcem. Bůh vidí svou slávu v odpuštění, protože veškeré odpuštění se děje pro zásluhy jeho milovaného Syna, Pána našeho Ježíše Krista. Pro odpuštění hříchů byla do poslední kapky prolita drahocenná Ježíšova krev a výkupné, jež spravedlnosti, svatosti a velebnosti Otcově Kristus nabídl, má nekonečnou cenu. Pokaždé, když nám Bůh odpouští, pokaždé, když nám kněz dává rozhřešení, jako by se nabízelo nebeskému Otci všechno Ježíšeovo utrpení, všechny jeho zásluhy, celá jeho láska a veškerá jeho krev za naše duše, aby se jim navrátil nebo – jde-li jen o všední hříchy – aby se v nich rozmnožil nadpřirozený život. Tridentský sněm prohlásil: „Svátostí pokání se dostává dobrodiní Kristovy smrti těm, kteří klesli po křtu“ (Zasedání 14., kap.1). „Pán Ježíš Kristus ať tě rozhřeší a já tě jeho mocí rozhřešuji z tvých hříchů“, pronáší kněz ve zpovědnici. Může někdo jiný odpustit urážku, které se někdo dopustil proti třetí osobě? Nemůže. A přece kněz říká: „Já tě rozhřešuji.“ Jak jinak tomu máme rozumět, než že tu mluví jeho úst sám Kristus?

Jako bychom slyšeli při každé zpovědi mluvit božského Spasitele k Otci: „Otče, za tuto duši ti obětuji všechna zadostiučinění a veškeré zásluhy svého utrpení, obětuji ti kalich své krve, jež byla prolita na odpuštění všech hříchů“. A jako Kristus schvaluje rozsudek a odpuštění dané zpovědníkem, tak i Bůh Otec potvrzuje rozsudek a odpuštění, udělené Synem. Říká nám: „I já ti odpouštím“.

Toto slovo vlévá do každé duše mír a pokoj. Uvažme, co to znamená dostat od samého Boha ujištění, že je nám odpuštěno! Urazil-li jsem čestného člověka, který mně podal ruku se slovy: „Vše

je zapomenuto“, nepochybují o jeho odpuštění. Ve svátosti pokání nám ono „odpouštím“ říká sám Kristus, Bohočlověk a vtělená Pravda, a my bychom měli pochybovat o jeho odpuštění? Ne, musíme vyloučit každou pochybnost. Je to naprosté odpuštění, které nikdy nebude zrušeno. „I kdyby se rděly vaše hříchy jako purpur, budou zběleny jako sníh“, říká Bůh ústy proroka Izaiáše (50,28) a jinde: „Tvé nepravosti zahladím jako oblak a tvé hříchy jako mlhu.“ Odpuštění, které dává Bůh, jeho také Boha důstojné. Co činí král, je královské. Co činí Bůh, je božské. Věřme tedy jeho lásce, věřme jeho slovu, věřme jeho odpuštění. Takový úkon víry a důvěry je nebeskému Otci i Pánu Ježíši svrchovaně milý, vždyť jím vzdáváme poctu nekonečné ceně Kristových zásluh prohlašující, že plnost a všeobecnost odpuštění, které Bůh udílí lidem zde na zemi, je vítězstvím Ježíšovy krve.

S kajícíností srdce a s vyznáním ústy musí konečně být spojeno i pokorné přijetí svátosti pokání. Toto přijetí pokání je podstatnou částí svátosti. Zadostiučinění, které ukládá způvědník jako trest za hříchy, bývalo kdysi značně obtížné. Dnes se zmírnilo na pouhou modlitbu, almužnu nebo na skutek tělesného umrtvení. Ježíš Kristus učinil pro nás až nadbytečně zadost. Podle učení Tridentského sněmu (zasedání 14, kán.8) je nejen spravedlivé, nýbrž i hříšníku prospěšné, aby za své hříchy, jichž se dopustil po křtu, hříšník částečně trpěl ještě sám zasloužený trest.

Protože toto zadostiučinění je svátostné, spojuje je božský Spasitel ústy kněze, jenž ho zastupuje, se svým zadostiučiněním. Odtud plyne síla, působící v duši „odumření hříchu“. Tridentský sněm učí v uvedené kapitole: „Když zadostiučiněním trpíme za hříchy, stáváme se podobnými Ježíši Kristu, jenž učinil zadost za naše hříchy, a z něhož pochází celá naše způsobilost, a máme proto nejjistější záruku, že budeme s ním spolu oslaveni, když s ním nyní spolu trpíme. A toto naše zadostiučinění není tak výhradně naším, aby se zároveň nedělo skrze Ježíše Krista, neboť sami ze sebe nemůžeme nic činit, ale vše zmůžeme, když s námi spolupůsobí ten, který nás posiluje. A tak se člověk nemá čím chlubit, nýbrž všechna naše chloubka je v Kristu, v němž žijeme, v němž získáváme zásluhy, v němž činíme zadost, nesouce ovo-

ce hodné pokání, jež má od něj svou sílu, jím je obětováno Otci a v něm je přijímáno od Otce.“

Takovou podivuhodnou svátost ustanovila Boží moudrost, moc a dobrota k naší spáse. V ní má Bůh svou slávu a slávu svého Syna, neboť jen pro nekonečné Ježíšovy zásluhy se nám uděluje odpuštění a vrací a nebo se nám rozmnožuje božský život. Připojme tedy, a to již nyní, své hlasy k chvalozpěvu, jež pějí Beránkovi vyvolení: „Ježíši Kriste, za nás obětovaný, ty jsi nás vykoupil svou drahocennou krví, buď tobě chvála, moc, sláva a čest na věky!“

III.

I když nám Bůh odpustil, přesto v nás zůstávají zbytky hříchů, zlomyslné a potměšilé kořeny vždy připravené k tomu, aby vypustily své zhoubné výhonky a nesly na nich špatné ovoce. Zlých žádostivostí nás nikdy ani křest, ani svátost pokání úplně nezbaví. Chceme-li dosáhnout vysokého spojení s Bohem, toužíme-li po tom, aby se v nás bohatě rozvinul nadpřirozený život, musíme stále pracovat na umenšení těchto zbytků a oslabení těchto kořenů hříchů, jež tolik znetvořují naši duši před Bohem.

Kromě svátosti pokání je ještě jeden účinný prostředek, kterým můžeme odstranit jizvy po hříchu bránící Bohu v tom, aby se nám v hojné míře sdílel.

Tímto prostředkem je ctnost pokání. Co tím rozumíme?

Je to duševní stav, který – jestliže duši pevně ovládne a zůstane v ní živý – ji stále nabádá k tomu, aby konala pokání za hříchy a ničila jejich následky. Tato ctnost, jak ihned poznáme, se musí projevovat i navenek, nicméně je to něco vnitřního, trvalé zaměření duše, udržující nás v lítosti nad tím, že jsme urazili Boha, a v touze odčínovat naše hříchy. Z tohoto stálého postoje musí prýštit naše všechny kající úkony.

Těmito úkony povstává člověk sám v sobě, aby mstil porušení Božích práv, která sám zašlapal do prachu. Vzepřel se totiž svými hříchy proti Bohu a postavil svou vůli proti jeho svaté vůli. Svými kajícími skutky se nyní přichází spojit s Bohem v nenávisti ke hříchu a ve spravedlnosti dožadující se odpykání. Dívá se nyní na

hřích zrakem víry, tak, jak na něj pohlíží Bůh a doznává: „Zhřešil jsem, dopustil jsem se křivdy, jejíž zloba se ani nedá změřit. Tak je hrozná a tak urazila Boží práva, Boží spravedlnost, svatost a lásku, že mohla být odčiněna jen smrtí Bohočlověka. Bože můj, ošklivím si svůj hřích, a chci pokáním pomstít urážku tvých práv. Jsem rozhodnut v budoucnu raději zemřít, než bych tě ještě jednou urazil“. „To je ten kající duch, který nutí duši k tomu, aby konala kající skutky. Je zřejmé, že tento kající duch je nutný všem, kdo nežili v dokonalé nevinnosti. Je-li k němu pohnutkou strach před peklem, je podle tridentského sněmu dobrý (zasedání 14., kap. 4) a Bůh jej přijímá. Je-li však pohnutkou k němu láska, pak je výborný a dokonalý. Čím je naše láska k Bohu větší, tím více nás to nutí, abychom mu obětovali, jak říká žalmista Páně, srdce zkroušené a pokorné: „Srdcem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdneš“ (Ž 50,19), a prosili ho často s celníkem z evangelia: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ (Lk 18,13). Je-li tento postoj zkroušenosti trvalý, udržuje duši v hlubokém klidu, uchovává ji v pokoře, stává se jí mocným prostředkem k očistění a pomáhá jí umrtvovat nezřízené pudy, zvrácenou žádostivost a zkrátka vše, co by nás mohlo strhnout do nových hříchů. Člověk ovládaný touto kajícností dává stále pozor, aby užíval všechny prostředky, které má po ruce, aby napravil hřích.

Tato ctnost je nejjistější zárukou, že vytrváme na cestě k dokonalosti. Podíváme-li se na ni dobře, seznáme, že jedním z nejčistších projevů lásky. Tak vroucně milujeme Boha, a tak hluboce litujeme urážek jemu způsobených, že jsme ochotni podstoupit vše, abychom je napravili a odpykali. A z toho prýští náš šlechetný život, to je pramenem našeho velkodušného zapomínání na sebe. „Je-li svatost oddělena od trvalé lítosti nad spáchanými hříchy, ztratila princip svého vzrůstu, neboť vlastním zdrojem duchovního pokroku není jen láska, nýbrž láska zrozená z odpuštění“ (Otec Faber: Pokrok duše).

Mnohé, ba i zbožné duše, když slyší slovo pokání podobně jako umrtvování, což vyjadřuje totéž, nezřídka pociťují odpor. Nesmí nás to překvapit, protože tento odpor je psychologicky vysvětlitelný. Naše vůle nutně touží po dobru v povšechném smyslu,

touží po štěstí nebo po tom, co pokládá za dobro a nebo za štěstí. Umrtvování, držíc na uzdě některé sklony našich smyslů a potřeby naší přirozenosti, se těmto zdá duším jako pravý opak. Odtud ten instinktivní odpor ke všemu, co připomíná sebezápor.

Také velmi často vidíme v umrtvování cíl, ač v něm máme vidět jen prostředek, nutný a nevyhnutelný, ale jen pouhý prostředek. Přisuzujeme-li křesťanskému sebezáporu tento prostředek-ný význam, křesťanství tím nesnižujeme.

Křesťanství je tajemstvím života a smrti, avšak smrt je jen prostředkem, jenž má v nás uchovat Boží život. Evangelista píše: „Bůh není Bohem mrtvých, nýbrž živých. Naši smrt zničil svou smrtí a život obnovil svým zmrtvýchvstáním“ (Mt 22,32). Podstatným úkolem křesťanství a konečným cílem, ke kterému směřuje svou přirozeností, je totiž dílo života. Křesťanství je dále napodobením Kristova života v naší duši. A jako lze Kristovo bytí, jak bylo řečeno, shrnout do myšlenky: „Byl vydán na smrt pro naše hříchy a vstal z mrtvých pro naše ospravedlnění“ (Řím 4,25), tak i křesťan odumírá všemu, co je hřích, ale jen proto, aby žil nadále Božím životem. Pokání je tedy především jen prostředkem k tomu, abychom dosáhli cíle tohoto života.

Totéž měl na mysli svatý Pavel, když napsal: „Vždy nosíme na svém těle umrtvování, aby se i na našem těle zjevil Ježíšův život“ (2Kor 4,10). A plné rozvití tohoto života v naší duši, tohoto života, jenž má svůj kořen v milosti a své vyvrcholení v lásce, to je náš cíl. Jiný nemáme. Abychom však došli k tomuto cíli, je nutno se umrtvovat. Proto říká svatý apoštol: „Kdo jsou Kristovi“ – a Kristu náležíme svým křtem – „ukřižovali své tělo i s vášněmi a žádostmi“ (Gal 5,24). A jinde říká ještě určitěji: „Budete-li žít podle těla, umřete (pro život milosti), budete-li však sklony těla umrtvovat duchem, budete žít, tj. životem božským“ (Řím 8,13).

IV.

Vyložíme si nyní, jakým způsobem toho lze dosáhnout, a ukažme si podrobně, proč a jak musíme „zemřít“, abychom mohli „žít“, proč a jak podle slov samého Spasitele (Jan 13,25) musíme svůj život „ztratit“, abychom jej „zachovali“.

Bůh stvořil prvního člověka ukázněného (Kaz 7,30). U Adama byly nižší smyslové schopnosti zcela ovládány rozumem a rozum byl dokonale poddán Bohu. Tento harmonický řád byl však zničen hříchem. Nižší smyslové tužby se vzbořily a tělo se dalo s duchem do zápasu. Svatý Pavel volá: „Já nešťastný člověk, nekonám dobro, které chci konat, ale konám zlo, které nechci konat“ (Řím 7,19 a 24). Smyslová hnutí nezřízené žádostivosti nás nachylují k mravnímu nepořádku a pudí ke hříchu. – Tato „žádost těla, žádost očí a pýcha života“ (Jan 2,16) se snaží růst a nést ovoce, hřích a nadpřirozenou smrt. – Aby se tedy život milosti v nás udržel a rozvíjel, je třeba „umrtvit“, tj. učinit neškodným nikoli snad vše, co naši přirozenost tvoří, nýbrž jen to, co je v ní pramenem mravního nepořádku a hříchu: nezřízené smyslové pudy, výstřelky obraznosti a zvrácené sklony.

Tím je dán první důvod, proč je pokání tak nutné; jím se v nás musí zavést znovu mravní pořádek. Rozum, nyní úporně podřízený Bohu, se musí ujmout vlády nad nižšími schopnostmi, aby se i vůle mohla Bohu zcela oddat. V tom spočívá pravý život. Nikdy tedy nesmíme zapomínat, že křesťanství žádá od nás umrtvování především pouze proto, abychom dávali v oběť překážky svého nadpřirozeného života. Když se křesťan namáhá, aby svým sebezáporem vymýtil z duše všechny zárodky duchovní smrti, pak se v něm rozvíjí božský život volněji, snadněji a plněji.

Z tohoto stanoviska je umrtvování nutným důsledkem našeho křtu, našeho uvedení do křesťanství. Svatý Pavel učí, že novokřtěnec, když je ponořen do posvátné křestní vody, odumírá tam hříchu a počíná žít pro Boha. V této myšlence je obsažen – jak jsme viděli – celý smysl křesťanství. Nelze být křesťanem, jestliže se člověk nejprve neodřekne hříchu a nenapodobí tím v sobě Kristovu smrt. Proto veliký apoštol dokládá: „Tak i vy mějte za to, že jste hříchu mrtvi!“ (Řím 6,11).

V čem nyní toto „odumření hříchu“ spočívá? Jak daleko sahá a jak je máme v sobě provádět?

Rozumí se samo sebou, že způsob tohoto provádění může být nekonečně rozmanitý. Duchovní stav není u všech lidí stejný, a různé jsou i vývojové stupně, jimiž musí táž duše projít.

Svatý Řehoř Veliký stanoví zásadu, že se člověk musí cvičit v odříkání tím déle, čím hlouběji jej hřích ranil (Kázání 20. na evangelia, kap.8). V nich jsou kořeny hříchu houževnatější, zdroj mravní a duchovní nezřízenosti je mocnější a život milosti je vydán většímu nebezpečství. Jejich umrtvování musí tedy být zvláště bdělé, přísné a vytrvalé. U jiných duší, např. u těch, které mají začátky duchovního života již za sebou, jsou kořeny hříchu chabější, takže milost zde nalézá dosti vydatnou a úrodnou půdu. Pro ně není pokání, – pokud je jeho cílem odumření hříchu – tak nutné, ani povinnost odříkání tak obsáhlá. A konečně takové věrné duše, které mají milosti hojnost, se budou umrtvovat z jiného důvodu, o němž pojednáme dále, aby totiž ještě věrněji napodobovaly Krista, našeho Pána a hlavu mystického těla, jehož všechny údy musí být s ním zajedno. Zde se otvírá těmto velikým duším neomezené pole činnosti.

To je zásada všeobecná. Ať se však provádí v jednotlivých případech v jakékoliv míře, k některým úkonům je zavázán každý křesťan. Sem náleží přesné zachovávání Božích a církevních přikázání, každodenní věrné plnění povinností svého stavu a ustavičná bdělost v tom unikat nejrůznějším příležitostem ke hříchu. To vše vyžaduje často sebezáporu a obětí, které působí naši přirozenosti nemalé obtíže.

K tomu nutno mít na zřeteli boj se zvláštními vadami, které nás ovládají a oslabují náš nadpřirozený život. U jednoho je to sebeláska, u druhého povrchnost, u třetího žárlivost nebo hněv, u čtvrtého smyslnost nebo lenost. Jestliže proti nim nebojujeme, stávají se zdrojem sta a sta chyb a dobrovolných nevěrností, které Božímu působení v nás překážejí. A třeba se tyto vady projevují jenom docela nepatrně, náš Spasitel přece jen čeká, že se nedeme hrozii námahy, abychom je na sobě vypátrali, a ustavičnou bdělostí, každodenním pečlivým zpytováním svědomí, tělesným umrtvováním a vnitřním sebezáporem statečně pracovali na jejich vyhlazení. Nesmíme si dopřát oddechu, dokud jejich kořeny tak nezeslabíme, že již nebudou schopny nést ovoce, neboť čím jsou tyto kořeny slabší, tím více v nás mohutní božský život, poněvadž se může volněji rozvinout.

A konečně zná lidský život ještě jedno odříkání, která musíme přijímat z rukou Boží prozřetelnosti jako Kristovi učedníci. Jsou to utrpení, nemoci, ztráty bytostí nám drahých, nehody, neštěstí, protivenství a překážky, jež znemožňují provedení našich plánů, nezdary, zklamání, chvíle žalu a období smutku, „tíha každého dne“, která kdysi tak těžce svírala svatého Pavla „že se mu stýskalo být i naživu“ (2Kor 1,8) – krátce všecky ty lidské ubohosti, které nás odpoutávají od nás samých a od ostatních stvoření, umrtvující naši přirozenost, takže platí i o nás výrok svatého apoštola: „denně umírám“: *Quotidie morior* (1Kor 15,31).

V.

Tak o sobě psal veliký apoštol národů. Jestliže však „denně umíral“, bylo to jen proto, aby nadále též denně žil životem Kristovým. – A tam, kde mluví o svém utrpení, užívá slov, která – ač se zdají na první pohled nesrozumitelnými – mají ve skutečnosti hluboký význam: „Doplňuji na svém těle to, co z utrpení Kristových ještě zbývá pro jeho tělo, jímž je Církev“ (Kol 1,24). Což se Kristovu utrpení a zadostiučinění něčeho nedostává? – Zajisté nikoliv. Viděli jsme, že jejich cena je nekonečná. Kristovo utrpení je utrpením Bohočlověka, jenž je za nás podstoupil; jeho dokonalosti a plnosti nic nechybí, a je více než dostačující, aby nás všechny vykoupilo: „Kristus“, říká svatý Jan, „je smírnou obětí za hříchy celého světa“ (1Jan 2,2). Proč tedy svatý Pavel píše, že tato utrpení „doplňuje“?

Skvělou odpověď nám na to dává svatý Augustin. Říká, že Krista celého tvoří Církev spojená se svým Pánem; že ho tvoří údy (tj. my) spojené s hlavou (tj. Kristem). Kristus, hlava tohoto mystického těla, již trpěl. Veliké výkupné, které přinesl, je jeho dílem. Chtějí-li být údy hodny své hlavy, pak musí každý popořadě nést svůj díl utrpení a sebezáporu. „Celé utrpení bylo již dovršeno, avšak jen u hlavy. Zbývá ještě Kristovo utrpení na těle; a tímto tělem a těmito údy jste vy“ (Výklad žalmu 87, kap.5).

Pohledme na Ježíše Krista, jak jde na Kalvárii a nese kříž. Klesá pod tímto břemenem. Kdyby to bylo jeho svatou vůlí, jeho božství by jeho lidství pomohlo, ale nechce. A proč? Protože chce,

aby hřích odpykal, aby na svém nevinném těle zakusil celou tu jeho hroznou tíži. Židé se však báli, že Ježíš na popravní místo nedojde; přinutili proto Šimona z Kyrény, aby mu kříž nést pomohl. A Ježíš tuto pomoc přijímá.

A v tom nás Šimon všechny zastoupil. Jsme údy Kristova mystického těla, musíme tedy Kristu v nesení kříže pomoci. Zapíráme-li po jeho příkladu sami sebe a neseme-li svůj kříž, je to nejistější známkou toho, že k němu náležíme: „Chce-li kdo přijít za mnou, zapři sebe sám, vezmi svůj kříž a následuj mne!“ (Lk 9,23). Hle, to výklad tajemství dobrovolného umrtvování – a to jak toho, které kruší a drásá tělo, tak i toho, které potlačuje i dobré tužby ducha – umrtvování, jehož se ujímají duše věrné, vyvolené a svaté. Takové duše si beze vší pochybnosti své hříchy již odpykaly, ale láska je nutí, aby činily zadost i za ony údy Kristova těla, které svého Pána urážejí, a to proto, aby v jeho mystickém těle neochabovala síla, krása a jas božského života. Milujeme-li Krista opravdu, pak se jistě, ovšem vždy jen podle rady svého duchovního vůdce, zúčastníme tohoto umrtvování, jež nás povznese na méně nehodné učedníky našeho ukřižovaného Spasitele. Nesnažil se však o to již sám svatý Pavel. Nepsal snad, že se chce všeho zříci, „aby poznal Ježíše Krista a měl, připodobňuje se jeho smrti, účast v jeho utrpení“ (Flp 3,10)? Brání-li se tomu naše přirozenost, prosme Pána Ježíše, aby nám dal sílu, následovat jej až na Kalvárii. Podle krásné myšlenky svatého Augustina pil nevinný Kristus jakožto milosrdný lékař sám první z kalicha: „Nebudeš-li z tohoto hořkého kalicha pít,“ říká svatý Augustin, „nemůžeš být uzdraven; dříve však pije zdravý lékař, aby se nemocný pít nebál“ (O Slově Páně, Kázání 93, kap. 7 a 8). Vždyť Kristus, jak píše svatý Pavel, ví z vlastní zkušenosti, co to znamená přinášet oběť: „Velekněz, jenž k nám sestoupil pro naši spásu, byl ve všem zkoušen jako my a není tedy z těch, kteří nedovedou mít soucit s našimi slabostmi“ (Žid. 4,15). Již jsme se o tom zmínili, do jaké míry měl na nich Kristus účast. Nuže, nezapomeňme, že tímto účastenstvím v našich bolestech a v celé naší bídě, pokud se to ovšem dalo sloučit s jeho božstvím, posvětil Ježíš Kristus naše bolesti, naše slabosti a naše kající skutky! Nadto nám zasloužil, že

Bůh Otec, jemuž jsou proto tak příjemné, dává nám k nim potřebnou sílu. Jen to je však nutné, abychom se spojili vírou a láskou se svým Spasitelem, abychom vzali na sebe svůj kříž a následovali jej. Jen tímto spojením se dostává našemu utrpení a našim obětem jejich vnitřní hodnoty. Samy o sobě ji pro nebe nemají, ale ve spojení s utrpením a obětí Pána Ježíše jsou nejvýš příjemnými Bohu a spasitelnými pro naše duše (srov. Tridentský sněm, zasedání 14, kap.8).

Z tohoto spojení čerpáme však i bohatou posilu. – Kdykoli trpíme, strádající nouzi, únavou, jsouce v nesnázích, těžkostech a zármutku, a přicházíme s tím ke Kristu, nebudeme sice zbaveni svého kříže, neboť „učedník není nad mistra“ (Lk 6,40), ale dostane se nám posily. Víme to od samého božského Spasitele. Chce, abychom nesli svůj kříž. Je to nevyhnutelná podmínka, máme-li se stát jeho pravými učedníky. Ale také slibuje, že nám posílá, přijdeme-li k němu, balzám na své rány, ba sám nás k tomu vybízí: „Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím!“ (Mt 11,28). Jeho slova nás nemohou klamat. Jdeme-li k němu s důvěrou, budme si jisti, že se k nám skloní, protože podle svědectví evangelia „bude jat milosrdenstvím!“ (Lk 7,13). Což netonul sám v bolestech, když volal: „Otče, ať odejde tento kalich ode mne!“ (Mt 26,39). Svátý Pavel výslovně uvádí jako jeden z důvodů, proč Kristus chtěl vzít na sebe bolesti, to, aby je z vlastní zkušenosti poznal a mohl pak posilovat každého, kdo k němu přichází: „Ve všem se musel připodobnit bratřím, aby se stal milosrdným“ (Žid. 2,17). Jako milosrdný samaritán se sklání i On nad trpícím lidstvem a přináší mu spolu se spásou i útěchu Ducha lásky. Vždyť pravá duševní útěcha pochází podle učení svatého Pavla jen od něho: „Jak hojně plynou na nás Kristova utrpení, tak hojná je skrze Krista i naše útěcha“ (2Kor 1,5). Hle, jak ztotožňuje ve vědomí, že je údem Kristova mystického těla, své utrpení s utrpením našeho Spasitele, od něhož očekává útěchu! A jak se tato slova na něm vyplnila! Čtete jen ono živé a úchvatné líčení těžkých zkoušek, které musel svátý Pavel na svých apoštolských cestách podstoupit, a poznáte, že jeho účast v Kristových bolestech byla opravdu veliká. „Často jsem patřil smrti v tvář: od

židů pětkrát jsem dostal čtyřicet ran bez jedné, třikrát jsem byl metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem ztroskotal, noc a den jsem byl v nebezpečí na řekách, nebezpečí od lupičů, nebezpečí od lidí mého národa, nebezpečí od pohanů, nebezpečí v městě, nebezpečí na poušti, nebezpečí na moři. Bez počtu bylo mých prací a námah, mých nočních bdění a postů, mých útrap o hladu a žízni, v zimě a nahotě. A abych pomlčel o mnoha jiných věcech, chci jen ještě připomenout úzkost, jež na mne doléhá každého dne, totiž starostlivou obavu o všechny církevní obce, které jsem založil“ (2Kor 11,23-28).

Jaký je to jen obraz! Jakými protivenstvími byla stále znova a znova zmítána duše tohoto velikého apoštola! A přece jak „překypoval radostí při všem svém soužení!“ (2 Kor 7,4). A kde máme hledat klíč k tomuto tajemství? – V „lásce Kristově, jíž nemůže odolat“: *Caritas Christi urget nos* (2Kor 5,14); a proto je i jeho útěcha skrze Krista tak hojná: *Ita et per Christum abundat consolatio nostra* (2Kor 1,2). Jeho láskyplné spojení s Kristem působí, že je neochvějný ve všech zkouškách a ve všech odříkáních, které musí snášet. „Kdo nás odloučí“, volá v listě k Římanům (8,36-37), „od lásky Kristovy? Snad soužení? Úzkost, Hlad? Nahota? Nebezpečí? Pronásledování? Meč? Jako je psáno: Pro tebe jsme vydáváni na smrt po celý den, pokládáni jsme za ovce na zabítí“. A hned dodává: „Ale v tom všem plně vítězíme skrze toho, jenž si nás zamiloval“.

Tak dovede mluvit jen ten, kdo pochopil nesmírnou lásku ukřižovaného Krista a chce jako pravý jeho učedník jít v jeho šlépějích až na Kalvárii, aby se zde z lásky k svému božskému Mistru účastnil jeho utrpení. Vždyť právě z této Kalvárie, ze Spasitelova utrpení mají – jak jsme již viděli – naše utrpení a oběti, naše skutky sebezáporu a umrtvování svou nadpřirozenou schopnost zničit v nás hřích a přivodit rozkvět nadpřirozeného života. Proto je musíme vědomě a úmyslně spojovat se svátostí pokání, jež nám uděluje zásluhy Kristova utrpení k tomu cíli, abychom odumřeli hříchu. Činíme-li tak, pak se účinnost svátosti pokání šíří takřka na všechny naše kající skutky a zvyšuje jejich plodnost.

VI.

Je to ostatně úmysl Církve: Když Kristův služebník, kněz, nám uložil nutné pokání a rozhřešením obmyl naši duši v Boží krvi, modlí se nad námi takto: „Cokoli učiníš dobrého nebo vytrpíš zlého, ať je ti to k odpuštění hříchů, k rozmnožení milosti a k odměně života věčného“. Tato slova nenáleží sice k svátostné podstatě, ale protože je Církev nařídila, mají i ona svůj svátostný význam, nehledě k tomu, že obsahují myšlenku, o níž si Církev přeje, abychom ji uváděli ve skutek. Touto modlitbou kněz se svátostí spojuje a váže naše utrpení a všechny naše úkony zadostiučinění, pokání, umrtvování, nápravy a trpělivosti a dodává jim takovou účinnost, že ji naše víra nemůže přehlédnout.

„Ať ti je k odpuštění hříchů“. – Tridentský sněm učí v té věci velmi útěšné pravdě. „Boží štědrost“, říká, „je tak veliká, že pro zásluhy Ježíše Krista jsme s to učinit Bohu Otcí zadost nejen kajícími skutky, jež nám kněz ukládá podle velikosti našeho provinění nebo které dobrovolně bereme na sebe, abychom svůj hřích smyli, nýbrž – a to je největším důkazem lásky – i časnými ranami, které Bůh na nás sesílá a které trpělivě snášíme“ (zasedání 14., kap.9). Proto, kdykoli přicházáme ke knězi nebo, lépe k Ježíši Kristu, s vyznáním svých hříchů, je velmi dobré a velmi užitečné a nelze to dosti vřele doporučit, jestliže přijímáme jakožto pokání za své hříchy již napřed také všechny strasti, nepříjemnosti a protivnosti, které nás snad později potkají, a jestliže si v té chvíli sami ještě určíme ten či onen skutek umrtvování, třebaš sebelehčí, jež míníme konat až do příští zpovědi.

Jsme-li v tomto cvičení, shodujícím se plně s duchem Církve, opravdu svědomití, máme z něho neobyčejný prospěch. – Předně se jím chráníme nebezpečí vyprázdněného zvyku. Duše, která se vírou ponořuje do rozjímání o nesmírné ceně této svátosti, v níž je obmývána Kristovou krví, duše, která se s láskyplným úmyslem nabízí, že ve spojení s ukřižovaným Spasitelem ponese vše, co tvrdého, nesnadného, trapného a nespravedlivého ji v životě potká, taková duše neupadne tak lehce do povrchnosti, jež nebývá již dále úkonem lásky, Ježíši svrchovaně milým, protože zřejmě ukazuje naši ochotu, mít účast v jeho nejsvětějším tajem-

ství, v jeho umučení. Konečně, je-li častěji opakováno, pomáhá nám pozvolna si osvojit pravého kajícího ducha. A ten je naprosto nutný, chceme-li se stát podobnými Ježíši Kristu, svému Pánu a vzoru.

Kněz říká dále: „Ať ti je k rozmnožení milosti“, ať prospívá tvému božskému životu! – Smrt, jak jsme viděli, je pro nás branou do života. Má-li pšeničné zrna vyklíčit a vyrůst do klasu, jež o žních sklídí hospodář do stodoly, musí nejdříve v zemi zahynout. Řekl to sám božský Spasitel (Jan 12,24). Tento život je tím bohatší a milost tím hojnější, čím více sebezápor oslabil, zmenšil a odstranil překážky, které jeho vnitřnímu rozvoji brání. Zapamatujme si provždy tuto základní pravdu: naše svatost je svou podstatou nadpřirozená a jejím jediným zdrojem je Bůh. Čím více se duše kajícností a umrtvováním osvobozuje od hříchu a odpoutává od sebe i od ostatních stvoření, tím mocněji může v ní Bůh působit. Víme to od našeho Spasitele. Víme však od něho rovněž, že Bůh Otec používá i utrpení, aby učinil život duše plodnější: „Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. Každou ratolest, která nese ovoce, očistí, aby nesla ovoce ještě hojněji. V tom je oslaven můj Otec, abyste přinášeli mnoho užitku“ (Jan 15,1-2). Kdykoli nebeský Otec vidí, že duše prostřednictvím milosti s jeho Synem již spojená je rozhodnuta Kristu se plně oddat, pak chce, aby životem oplývala a aby se její schopnost k přijímání tohoto života rozmnožila. Proto sám přikládá ruku k dílu v tomto jejím úsilí o sebezápor a odpoutání, o tuto nezbytnou podmínku celé duchovní plodnosti. Okleštuje to, co Kristovu životu brání, aby v nás rozvinul plnou svou působnost, a odstraňuje, co účinnosti této božské mízy překáží. Naše porušené lidství má v sobě ještě kořeny, které se snaží nést špatné ovoce. Proto Bůh rozličným a těžkým utrpením, jež dopouští nebo sesílá, pokořováním a protivenstvím duši očisťuje, prohlubuje a zpracovává, odtrhuje ji takřka od všeho stvořeného ba dokonce i od ní samé, jen aby nesla hojné ovoce života a svatosti: *Purgabit eum ut fructum plus afferat*.

Svou modlitbu nad kajíčkem končí pak kněz slovy: A (buď ti vše) k odměně života věčného“. – Když byl v naší duši obnoven pořádek, když může Kristův život v nás opět růst a rozvíjet se,

potom naše utrpení, kající skutky a snaha po dobrém nám zajišťují účast v nebeské slávě! Vzpomeňme si na rozhovor dvou učedníků, jdoucích po zmrtvýchvstání Páně do Emauz! Byli zdraceni smrtí božského Mistra, jež zdánlivě přetrhala jejich naděje v mesiášské království. O tom, že Spasitel vstal z mrtvých, dosud nevěděli a sdělovali si proto vzájemně své hluboké zklamání. Tu se k nim přidává Kristus v podobě cizince a táže se jich, o čem hovoří. Když slyší jejich malomyslnou řeč: „A my jsme doufali...“: *sperabamus*, hned jim to vytýká: „Vy bláhoví a váhaví ve víře! Což nevíte, že Kristus to musel trpět a tak vejít do své slávy?“ (Lk 24,25-26).

S touto myšlenkou se setkáváme také v listě svatého Pavla k Židům (2,9): „Vidíme, jak Ježíš pro své utrpení a pro svou smrt byl korunován slávou a ctí“. Podobně píše i Filipánům (2,7-9).

Totéž platí i o nás: abychom měli účast v Kristově slávě, musíme mít účast nejdříve v jeho utrpení.

A tato sláva v nebeské blaženosti bude nesmírná. „Proto nekleáme na mysli“, píše svatý Pavel (2 Kor 4,16-17), „neboť i když náš vnější člověk hyne, přece se náš člověk vnitřní den ode dne obnovuje. Vždyť naše nynější kratičké a lehké soužení nám zjednáva ve svrchované míře věčnou, plně odváženou slávu.“ Na jiném místě pak učí: „Jsme-li dětmi, jsme i dědici, dědici Božími a spoludědici Kristovými, když spolu s ním trpíme, abychom s ním byli i oslaveni“, a dodává: „Myslím totiž, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se na nás zjeví“ (Řím 8,17-18). „Radujme se tedy podle toho, jakou máme účast v Kristových utrpeních, abychom mohli jásat a plesat také tenkrát, až se zjeví Kristova sláva!“ (1Petr 4,13).

Nuže, jen odvahu! Připomeňme si slova svatého Pavla, v nichž poukazuje na veřejné závody své doby: „Hleďte, jak přísné kázni se podrobují ti, kdo běží při závodech v aréně, aby dobyli vítězství. A za jakou cenu? Za věnec, který uvadne“ (1Kor 9,24-25). My však si ukládáme sebezápor pro vítězný věnec neporušitelný, a tímto věncem je věčná účast ve slávě našeho Pána.“

B. ŽIVOT PRO BOHA

5. PRAVDA V LÁSCĚ

Stručný obsah: Křesťanství je náboženstvím života. – 1. Hlavní charakter našich skutků je pravdivost; úkony shodující se s naší přirozeností rozumných bytostí; soulad milosti a přirozenosti; úkony, shodující se s naší individualitou a naším zvláštním povoláním. – 2. Konání skutků v lásce, ve stavu milosti; nutnost a plodnost milosti pro nadpřirozený život. – 3. Ovoce milosti v duších je podivuhodně rozmanité, jeho zdroj je však jen jediný.

Křesťanství je tajemstvím smrti a života, především však tajemstvím života. Smrt, jak jsme již slyšeli, nebyla původně v Božím plánu; na zemi ji uvedl teprve lidský život. S popřením Boha, v čemž podstata hříchu spočívá, šlo ruku v ruce i popření života, totiž smrt. „Skrze jednoho člověka přišel hřích na tento svět a skrze hřích smrt, a tak přešla smrt na všechny lidi“ (Řím 5,12). Křesťanství žádá sebezápor a činí tak z toho důvodu, abychom v sobě obětovali to, co se životu protiví. Musíme odstranit všechny překážky, které v nás brání volnému rozvoji božského života, jež nám přinesl Kristus, tento veliký původce našeho posvěcení, bez něhož nejsme ničeho schopni. Nejde tedy o to, abychom hledali a pěstovali sebezápor jen pro sebezápor sám, nýbrž především o to, abychom usnadnili vyklíčení a rozvíjení božského semene, které bylo do nás na křtu vloženo. Říká-li tedy svatý Pavel o novokřtění, že musí „odumřít hřích“, není ještě v těchto slovech obsažen celý křesťanský způsob života, proto dodává, že „musí žít pro Boha v Ježíši Kristu“. Tento obsahově bohatý výraz shrnuje v sobě to, co tvoří druhou stránku duchovní práce, jak v dalších vykladech uvidíme.

Jako každý život, tak i život nadpřirozený má své zákony, jimž se musí podřídit, má-li být jeho trvání vůbec možným. V předcházejících dvou úvahách jsme si pověděli, z jakých prvků se skládá „odumření hříchu“. Podívejme se nyní, jaké jsou prvky „života pro Boha“ v Ježíši Kristu.

Nejdříve musíme stanovit základní zásadu, která řídí veškerou křesťanskou činnost a dodává jí před očima Božíma nadpřirozenou cenu. V čem tedy spočívá ten podstatný všeobecný řád, jenž

v oboru nadpřirozena má ovládat nekonečnou rozmanitost úkonů, z nichž je spředená osnova našeho bytí?

I.

V listě svatého Pavla k Efeským (4,15) čteme tato slova: „Konajíce pravdu v lásce“: *Veritatem facientes in caritate*. Zastavme se u nich na chvíli. Uvidíme, že apoštol jimi stanovil základní zákon, který v říši milosti ovládá naši nadpřirozenou činnost.

„Konat pravdu v lásce“ svědčí o tom, že se nadpřirozený život v nás má udržovat úkony, které jsou oživovány posvěcující milostí s láskou k Bohu.

Výraz „konajíce“: *facientes*, poukazuje na nutnost našich skutků. Není však třeba, abychom se u této věci příliš zdržovali: vždyť jimi se musí projevovat každý život. Bez skutků je mrtvý i základ života nadpřirozeného, totiž víra, jak napsal již svatý apoštol Jakub (2,17). A svatý Pavel, jenž neustále nám ukazuje bohatství, které máme v Ježíši Kristu, se nerozpakuje zdůraznit, že se Kristus „stal příčinou věčné spásy těm, kdo ho poslouchají“ (Žid 5,9). Toužíme-li upřímně po tom, abychom se stali Bohu příjemnými, musíme dbát slov našeho Spasitele: „Milujete-li mne, zachovávejte má přikázání!“ (Jan 14,15), protože „ne každý, kdo mi říká, Pane, Pane, vejde do království nebeského“ (Mt 7,21). A k tomu nás chce Kristus přivést. Očišťuje a posvěcuje nás, abychom, žijíce jeho životem a oživováni jsouce jeho duchem, konali takové skutky, které by byly hodné jak jeho samého, tak i jeho Otce: „Dal sám sebe za nás, aby nás vykoupil ze všeliké nepravosti, a očistil si lid příjemný, horlivý v dobrých skutcích“ (Tit 2,14). A tyto skutky od nás očekává.

Jaké skutky to máme tedy konat? Jakou mají mít vlastnost? „Konati pravdu“: *Veritatem facientes*, konat skutky pravdivé, nebo, jak říkáme, pravé. – Co tím svatý Pavel míní? Mluvit pravdu znamená říci to, co je v souhlasu s naší myšlenkou. Věc je pravá, shoduje-li se to, čím je ve skutečnosti, s tím, čím podle své přirozenosti být má. Zlato je pravé, má-li všechny vlastnosti, o nichž víme, že náleží k přirozenosti tohoto kovu; vypadá-li jen jako zlato, ale nemá jeho vlastnosti, je nepravé, falešné. Co do prvků, které zná-

me jako podstatné prvky jeho přirozenosti, není shoda mezi tím, čím zdá se být, a mezi tím, čím být má. – Lidský skutek je pravý, srovnává-li se opravdu s naší lidskou přirozeností, s přirozeností stvoření, obdařeného rozumem a svobodnou vůlí. Podle svatého Pavla máme tedy konat skutky pravé, tj. takové, které se shodují s naší lidskou přirozeností. Každý opačný skutek, který se nesrovnává s naší přirozeností rozumných stvoření, je skutek falešný. Nejsme ani sochy, ani automaty, a dokonce nejsme andělé. Jsme lidé, a charakter naší činnosti, který se v ní musí jevit především, a který i Bůh v ní chce nalézat, je charakter činnosti lidské, činnosti svobodného stvoření obdařeného vůlí, jež je osvícena rozumem. Pohledme jen na celý vesmír! Bůh má svou slávu ve všech stvořeních, ale jediné tehdy, jsou-li ve shodě se zákony, jimiž se řídí jejich přirozenost.

Nebeské hvězdy tiše chválí Boha svou harmonickou drahou v nesmírných prostorách: „Nebesa vypravují o slávě Boží“ (Ž 18,2). Mořské vody chválí Boha tím, že se nepřelévají z břehů Bohem jim vykázaných: „Stanovil jsi hranice, které nesmějí překročit“ (Ž 103,9). I celý žalm 103 líčící různou činnost tří říší, totiž nerostné, rostlinné a zvířecí, je velkolepým chvalozpěvem na Stvořitele. Země chválí Boha zachováváním zákonů své stálosti: „Založil jsi zemi a země trvá“ (Ž 118,90). Rostlinstvo kvete a nese ovoce podle svého druhu a podle ročních dob. Zvířena se řídí pudy, které Stvořitel do ní vložil. Vše, co je na zemi, má zvláštní zákony, které, řídíce jeho bytí, zjevují Boží moc a moudrost a jsou nekonečným hymnem, velebícím slávu Boží: „Pane, Bože náš, jak podivuhodné je tvé jméno po celé zemi!“ (Ž 8,10). A tak i člověk, kterého Bůh ustanovil králem všeho tvorstva a „jemuž vše podřídil“ (Ž 8,8), je podroben zákonům, závisejícím na jeho přirozenosti a činnosti jakožto rozumného stvoření. Jako všechno tvorstvo byl i člověk stvořen k slávě Boží. Může však splnit tento svůj úkol jen tehdy, uvede-li své skutky ve shodu se svou přirozeností. Jen tak se člověk přiblíží ideálu, jež Bůh měl při jeho stvoření na mysli, jen tak Boha oslaví a stane se mu příjemným.

Člověk je svou přirozeností bytost rozumná. Nemůže jednat pouze pudově jako stvoření bez rozumu. Čím se liší od všech

ostatních pozemských bytostí, je to, že má rozum a svobodnou vůli. Rozum musí tedy být v člověku pánem. Poněvadž však i rozum je stvořený, musí sám být podřízen vůli Boží, na níž je závislý a jež se projevuje zákonem přirozeným i zákony výslovně danými.

Aby lidská činnost byla pravdivá, „pravá“ – a to je první podmínkou, máme-li být Bohu příjemnými, – musí být ve shodě s tím, že jsme stvoření svobodná, rozumná s podřízena vůli Boží. Jinak se nesrovnává ani s naší přirozeností, ani s vlastnostmi, které z ní plynou, ani se zákony, které ji řídí, a je nepravá, falešná.

Nezapomínejme, že zákon přirozený je podstatnou součástí naboženství. Bůh mne stvořit nemusel. Když však mne již stvořil, pak jsem a zůstávám bytostí stvořenou a povinnosti, které odtud pro mne vyplývají, jsou nezměnitelné. Lze si například představit, že by mohl být stvořen člověk, jemuž by bylo dovoleno rouhat se svému Stvořiteli?

Tím se tedy musejí naše skutky vyznačovat před očima Božíma tím, že jsou vykonány úplně svobodně, avšak v souladu s naší přirozeností a s konečným cílem, který je nám jakožto stvořením ustanoven, a potom budou i mravně dobrými: „Kdo říká, že Boha zná, a nezachovává jeho přikázání, je lhář, a není v něm pravdy“ (Jan 2,4).

Abychom mohli jednat jako křesťané, musíme nejdříve jednat ve shodě s naší lidskou důstojností. Tuto důležitou pravdu je třeba zvlášť zdůraznit. Je jisté, že dokonalý křesťan bude nutně plnit i své lidské povinnosti, protože zákon evangelia obsahuje v sobě již zákon přirozený a zdokonaluje jej. Setkáváme se však také s křesťanskými dušemi, či lépe řečeno, s těmi, kteří tvrdí, že jimi jsou – a to nejen mezi prostými věřícími, nýbrž i mezi řeholnicemi, řeholníky a kněžími, – a tyto duše, ač úzkostlivě přesné v pobožnostech, které si samy vybraly, šlapou při tom docela klidně po některých předpisech zákona přirozeného. Takové duše bedlivě pečují o to, aby nezanedbaly svá zbožná cvičení, což je velmi chvályhodné, ale při tom se například neštítí zaútočit na dobrou pověst bližního, bez skrupulí si žalžou, nestojí v daném slově, vědomě podloží tomu, co někdo řekl, jiný smysl, přestupují záko-

ny o literárním nebo uměleckém vlastnictví, odkládají často i na újmu spravedlnosti placení svých dluhů a nezachovávají přesně smluvní podmínky. Takové duše, u nichž podle výroku slavného anglického státníka Gladstona „náboženství zastínilo morálku“, nepochopily příkaz svatého Pavla: „Konajíce pravdu“: *Veritatem facientes*. Řeknu vám myšlenku, kterou životní zkušenost hluboce vryla do mé duše, že se totiž člověk musí chránit toho, aby náboženství nezkazilo jeho morálku. K tomuto těžkému hříchu jsme denně sváděni tisícerými způsoby, ve velkém i v malém, ale vždy jen zcela nenápadně. Této myšlence se blíží i slova Bossuetova: „Lecký člověk není klidný, neodřikal-li si svůj růženec nebo jiné obvyklé modlitby, anebo vynechal-li několik Zdrávasů v desátku. Nehaním ho, Bůh chraň! Naopak chválím náboženskou přesnost v duchovních cvičeních. Kdo by však strpěl, aby týž člověk denně bez ostychu odvrhl ze zachovávání Desatera čtyři či pět přikázání a nesvědomitě tak nohama šlapal po nejsvětější křesťanské povinnosti? Je to podivný klam, jímž nás mámí nepřítel lidského pokolení. Náboženský princip z lidského srdce vytrhnout nemůže, protože v něm tkví příliš hluboko; proto nás odvádí od plnění zákonitých povinností tím, že nám podstrkuje nebezpečnou hříčku, abychom se dali oklamat a uvěřili, že těmito malichernými úkony jsme již učinili zadost vážným povinnostem, které nám náboženství ukládá. Křesťané, nedejte se zmást!.. Děláte-li věci nadbytečné, dejte si pozor zapomenout na to, co je nutné“ (Kázání ke svátku Neposkvrněného početí P. Marie 1669, *Oeuvres oratoires*).

V jejich duchovním životě je nelogičnost, faleš. U mnohých těch duší je tato faleš nevědomá, ale její škodlivost se tím nijak nezmenšuje, protože Bůh v nich nenachází řád, jenž podle jeho svaté vůle má vládnout ve všech jeho dílech.

Tak tedy máme být „pravými“, pravdivými, to je základ, na němž milost buduje. Milost, jak víme, lidskou přirozenost neníčí. Ačkoli jsme ji Božím adoptováním přijali jako jakési nové bytí, nové stvoření (2Kor 5,17), přece jen, má-li se v nás stát zdrojem a principem nové a nadpřirozené činnosti, předpokládá jak naši přirozenost, tak i všechny úkony, které z ní plynou. Nepřekáže-

jíce si navzájem, doplňují se milost a přirozenost harmonicky ve všem, co přirozenost má dobrého a čistého, a přitom si každá uchovává vlastní ráz a vlastní krásu.

Pozorujme, co se dalo v Ježíši Kristu, neboť na něho, vzor veškeré svatosti, musíme obracet vždy a ve všem zřetel. – On je Bůh a člověk. Z jeho stavu Syna Božího vyplývá, že všechny jeho skutky mají božskou cenu. Je však též člověk a to člověk dokonale: *perfectus homo*. Jeho lidská přirozenost, třebaže nevyzpytatelně spojená s božskou osobou Slova, nepozbyla své činnosti ani svého zvláštního způsobu jednání a zůstala zdrojem lidských, úkonů jí dokonale vlastních. Ježíš Kristus se modlil, pracoval, jedl, trpěl a odpočíval. To vše ukazuje, že náš Spasitel byl pravým člověkem. Ba můžeme říci, že nikdo nebyl tak člověkem jako on, protože jeho lidská přirozenost byla nesrovnatelně dokonalá. Jen tím se od nás zásadně lišila, že měla své bytí v božské osobě Slova. Něco podobného se děje i v našem duchovním životě. Milost nepotlačila naši lidskou přirozenost ani ji v její podstatě ani v jejích dobrých vlastnostech nepřevrací. Tvoří ovšem nový, nadřazený stav, nekonečně vyšší našeho stavu přirozeného. Co do cíle, jenž se stal nadpřirozeným, a co do sil, jimiž se ho má dosáhnout, stala se s námi hluboká změna, ale naše přirozenost nebyla tím ani zakalena ani oslabena.

Rozumí se samo sebou, že nadpřirozený stav se snaží odstranit z přirozenosti vše, co je dědičným hříchem pokaženo, tedy to, co asketičtí spisovatelé nazývají životem „přirozeným“ proti životu „nadpřirozenému“. Umrťování, jak jsme viděli, spočívá právě v ničení tohoto „přirozeného“ života.

I tehdy, když je duše ozdobena milostí, musí provádět své úkony užívajíc svých přirozených schopností, rozumu, vůle, citu, smyslů s představivostí. Ale všechny tyto úkony jsou milostí do té míry povznášeny, že jsou hodny Boha.

Předně tedy musíme zůstat tím, čím jsme. Musíme žít tak, abychom byli ve shodě se svou přirozeností stvoření, obdařených rozumem a svobodnou vůlí. To je první podmínka „pravdivosti“ našich skutků. A můžeme dodat: musíme žít tak, aby se to srovnávalo s naší individualitou.

Svou osobitost si musíme chránit také v nadpřirozeném životě po všech jejich dobrých stránkách. I toto náleží k té „pravdivosti“ a upřímnosti, kterou milost vyžaduje. Svatost ani zdaleka není nějakou jednotejnou formou pro všechny, kde by vlastnosti přirozené, pro individualitu každého jednotlivce tak charakteristické, zmizely, aby zůstal nakonec jen jediný všeobecný typ. Když Bůh naši duši stvořil, dal každému z nás různé dary, nadání a výsady každá duše má svou zvláštní přirozenou krásu. Jedna září hlubokou vzdělaností, druhá se vyznačuje pevnou vůlí, třetí upoutává velkodušnou láskou. Milost si váží této vrozené krásy, jako si váží přirozenost, která je jejím základem, a dodává jí ještě jen jakýsi božský lesk, jenž ji povyšuje a proměňuje. Ve své posvěcující činnosti má Bůh v úctě své stvořitelské dílo, protože sám si tuto rozmanitost přál. Každá duše má v Božím srdci své zvláštní místo již z toho důvodu, že tlumočí jednu z božských myšlenek.

Konečně musíme být „pravdivými“ po té stránce, že žijeme ve shodě s povoláním, které nám Bůh určil. – Nejsme osamocenými jednotlivci, ale částí takové společnosti, jež se skládá z různých stavů. Chceme-li „žít v pravdě“ je jasné, že musíme plnit i ty povinnosti, které každému určuje jeho životní stav, k němuž ho Prozřetelnost povolala. Jim se nemůže ani milost protivit. Bylo by tedy „falešné“, kdyby například hospodyně prodlévala dlouhé hodiny v kostele, když je jí třeba doma k řízení domácnosti (srov 1Tim. 5,4 a 8). Stejně bylo by falešné, kdyby se řeholník ze zbožného popudu věnoval soukromé modlitbě místo práce, k níž je zavázán poslušností, a třeba by to byla práce sebevšednější. Takové skutky by nebyly zcela „pravdivé“.

II.

Chceme-li, aby naše skutky byly skutky nadpřirozeného života, stačí snad, když budou „pravdivé“, když budou ve shodě s naší přirozeností rozumných, Bohu podřízených stvoření, když dobrovolně a ve shodě s naším stavem?

Nikoliv, to nestačí, Je třeba – a to je to hlavní – aby vycházely z milosti, aby je totiž konala duše, ozdobená milostí posvěcující. A toto právě naznačuje svatý Pavel slovy „v lásce“: *in caritate*.

„V lásce“ znamená především v té základní podstatné lásce, s níž se cele oddáváme Bohu jakožto svému dobru nejvyššímu, jemuž dáváme přednost před každým dobrem jiným. Je to ovoce milosti a činí nás Bohu proto tak milými, že jsme jeho dětmi. Nadpřirozená láska, a milost nejsou sice jedno a totéž, ale obě jdou vždy ruku v ruce: „Láska Boží je vylita v srdcích našich skrze Ducha svatého, jenž nám byl dán“ (Řím 5,5).

„Posvěcující milost je život duše; láska pak je ona oživující síla, v níž jsme vždy připraveni konat všechny skutky nadpřirozeného života a hlavně mít účinnou lásku k Bohu, zdroji všeho života a veškeré krásy“ (Hedley: Rekolekce). Milost povznáší naše bytí, láska pak proměňuje naši činnost. Milost a láska jsou stále spojeny. Stupeň jedné označuje zároveň stupeň druhé. Každý těžký hřích, ať má jméno jakékoli, usmrcuje v nás milost i lásku současně.

Posvěcující milost musí být pramenem, z něhož se naše lidská činnost napájí. Bez ní nemůže vykonat ani jediný nadpřirozený čin, který by byl pro věčný život záslužný. – Stav milosti zakládá v nás Bůh. Na něm především spočívá. Každá bytost může totiž být činná jen podle své přirozenosti. Bez lidské přirozenosti nemohou být konány lidské skutky. A tak konáme i skutky života nadpřirozeného jediné tehdy, je-li v nás milostí Boží vytvořená jakási nová přirozenost – nové stvoření.

Představme si, že před námi leží na zemi člověk. Snad jen spí, snad je i mrtev. Jestliže spí, pak až se probudí, uvede se celé jeho tělo do pohybu a jeho přirozené síly se opět projeví. Proč? Protože má v sobě zdroj, odkud pramení jeho životní energie, totiž duši. Není-li však tato duše již v něm, tělo se nepohne. Marně bychom jím trásli – zůstane bezvládné, zůstane jako chladná mrtvola. Z tohoto mrtvého těla již nikdy nevytryskne činnost, není v něm životní princip, z něhož pocházely jeho síly.

Tak je tomu i s životem nadpřirozeným. Zde je vnitřním principem, z něhož veškerá nadpřirozená činnost prýští, milost po-

svěčující. Má-li duše tuto milost, dovede konat skutky nadpřirozeně záslužné. Nemá-li ji, je před Božíma očima mrtvá. Toto je jen srovnání, jež dokazuje nutnost milosti jakožto nadpřirozeného životního principu. Duše ve stavu těžkého hříchu může totiž zase ožít a dosáhnout milosti posvěčující ve svátosti pokání, ba dokonce je nutno, aby se k tomuto svému útočišti připravila dobrovolnými nadpřirozenými skutky, (tj. vykonanými vlivem pomáhající milosti Boží), jako je bázeň, důvěra, láska, lítost apod. Tuto úlohu milosti v naší duši dobře znázornil v jednom ze svých podobenství náš božský Spasitel. Kristus rád užíval obrazy, které činily pravdu snáze pochopitelnou. – Bylo po poslední večeři. Pán Ježíš opustil s učedníky večeřadlo a šel s nimi na horu Olivetskou. Cestou za městem stoupali do vrchu posázeného vinou révou. Pohled na ni vnukl Spasiteli jeho poslední promluvu. „Vídíte tuto révu?“ Tak se asi tázal apoštolů ; nuže, já jsem vinný kmen a vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce, neboť beze mne nemůžete činit nic. „Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li na kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li“ – skrze milost – „ve mně“ (Jan 15,4-5). Milost je míza, jež stoupá z kořene do větví. Ani kořen, ani kmen nenesou ovoce, nýbrž větev, ale zase jen větev prostřednictvím kmene spojená s kořenem, z něhož čerpá vyživující mizu. Kdybychom větev ulomili, kdybychom ji oddělili od kmene, nedostane se jí mízy, bude schnout a stane se odumřelým dřevem naprosto se již nehodícím k tomu, aby neslo ovoce.

Tak je tomu i s duší, která milost nemá. Není spojená s Kristem, nedostává se jí z něho mízy, posvěčující milosti, jež ji činí nadpřirozeně živou a plodnou. Nezapomeňte, že jedině Kristus je zdrojem nadpřirozeného života. Všechny naše skutky a celé naše bytí mají pro věčný život hodnotu jen potud, pokud jsme milostí s Kristem spojeni. Ne-li, pak se marně namáháme, marně vyčerpáváme, marně vyvíjíme činnost před očima lidskýma sebeskvělejší, před Bohem je to vše bez nadpřirozené plodnosti a bez nadpřirozených zásluh.

„Jsou tedy tyto skutky špatné?“ mohl by se někdo otázat. – Nikoli, aspoň ne nutně. Jestliže jsou jinak čestné, pak nejsou nepří-

jemné ani Bohu, jenž je odměňuje časnými dobry. Kdo takové skutky koná, tomu přinášejí jisté zásluhy v nejširším smyslu slova nebo, mohli bychom spíše říci, je jaksi na místě, aby je Bůh nechal zcela bez odměny. Poněvadž však jim chybí posvěcující milost, nemají vliv na získání věčného dědictví, jež Bůh slíbil těm, kteří skrze milost jsou jeho dětmi: „Jsme-li dětmi, jsme i dědici“ (Řím 8,17). V takových skutcích nenalézá Bůh ten nadpřirozený charakter, jehož je třeba, aby měly hodnotu pro věčnost.

Mysleme si, že dva lidé dávají chudému almužnu. Jeden, jehož milost povznesla do stavu svatého přátelství s Bohem, udílí almužnu z nadpřirozené pohnutky lásky k Bohu. Druhý svou duši posvěcující milosti zbavil. Oba vykonali navenek týž skutek; jaký je zde však rozdíl před očima Božíma! – Prvnímu zjednáva almužna vzrůst nesmírného blaha – jednou na věčnosti. Na tuto almužnu se vztahují slova Páně, „že jediná číse vody podaná jeho jménem nezůstane bez odměny“ (Mt 10,24). Pro druhého je almužna vzhledem k věčnému blahu bez zásluh. Pro věčnou blaženost, jež má být jejich odměnou, jsou ztracené navždy.

Tuto pravdu pěkně osvětlil svatý Pavel, slyšme, co říká: „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku neměl, byl bych jako zvučící měď a jako znějící zvon. A kdybych měl dar prorocství a znal všechna tajemství i veškeré vědění, a kdybych měl takovou víru, že bych hory přenášel, ale lásku neměl, nebyl bych ničím. A kdybych rozdál chudým všechn svůj majetek a dal své tělo spálit, ale lásku neměl, nic by mi to neprospělo“ (1Kor 13,1-3). Jinými slovy: sebesmírnější dary, sebeskvělejší nadání, sebeušlechtlejší podniky, sebevýtečnější skutky, sebezporuhodnější úsilí, sebehorší útrapy nemají pro život věčný hodnotu, nejsou-li posvěceny onou nadpřirozenou láskou, která vyrostá z posvěcující milosti jako květ ze svého stvolu.

Zamířme tedy celým svým životem k Bohu, našemu konečnému cíli a naší věčné blaženosti! Lásky k němu, již se nám s posvěcující milostí dostalo, musí být pohnutkou všeho konání. Máme-li v sobě milost Boží, plníme tím přání Ježíše Krista: „zůstáváme v něm“ a on „zůstává v nás“ (Jan 15,4). A zůstává v nás i s Otcem a Duchem svatým: „Přijďme k němu a učiníme si u něho příby-

tek“ (Jan 14,23). Nejsvětější Trojice pak, sídlíc v nás jako v chrámě, nezůstává bez spolupůsobení a neustále nás podporuje, aby naše duše mohla vyvíjet nadpřirozenou činnost: „Můj Otec dosud působí, a já též působím“ (Jan 5,17).

Již v přirozeném řádu udržuje nás Bůh svým působením v našem bytí a naší činnosti. Je to tzv. *concursus divinus*. Tato „Boží součinnost“ je i v řádu nadpřirozeném. Nikdy nemůžeme jednat nadpřirozeně, nedá-li nám Bůh k tomuto jednání svou milost. Tato milost se nazývá vzhledem ke svému přechodnému účinku aktuální, „pomáhající“, oproti milosti posvěcující, již nazýváme habituální, „trvalou“, protože je určena k tomu, aby v nás zůstávala, trvala. Milost pomáhající tvoří spolu s milostí posvěcující, s vlitými ctnostmi a s dary Ducha svatého jediný, podivuhodný celek, jež nazýváme též krátce řádem nadpřirozeným. V obyčejném běhu nadpřirozeného života není milost pomáhající nic jiného než Boží součinnost, uplatňovaná v oblasti nadpřirozena.

Ale při zvláštních příležitostech, které vyplývají z našeho duchovního stavu po hříchu dědičném, jako při zatemnění rozumu, při ochablosti vůle, kterou žádostivost, ďábel a svět odvracejí od hledání pravého a nekonečného dobra, projevuje se tato Boží součinnost rovněž zvláštním způsobem: mimořádně osvěcuje rozum a posiluje vůli, buď aby odolala těžkému pokušení nebo vykonala nesnadné dílo. Bez této zvláštní pomoci, již Bůh udílí těm, kdo za ni prosí, nemohli bychom dosáhnout nejvyšší cíl, nebo jak říká Tridentský sněm (zasedání 6., kán. 18) „nemohli bychom setrvat ve spravedlnosti“. Nadpřirozených milostí pomáhajících se může dostat i duši ve stavu těžkého hříchu, aby osvěcovaly její rozum a posilovaly její vůli na cestě i obrácení; zde však nejsou tyto milosti ve spojení – jak je tomu u duše, která je ve stavu milosti posvěcující – s Božím spolupůsobením, o němž jsme právě slyšeli a jímž se posvěcující milost ve spravedlivé duši uchovává. Duch svatý pobízí k obrácení, ale v jeho duši nesídlí. Tak tedy vypadá v hlavních rysech základní zákon nadpřirozeného života. Musíme žít z milosti Kristovy, neměníce nic na tom, co je podstatné v naší přirozenosti, co je dobré v naší individualitě, co vyžaduje náš zvláštní životní stav, a konajíce vše z lásky k Pánu

Bohu pro jeho čest a slávu. Milost se roubuje na přirozenost s jejími vrozenými silami a jejími vlastními úkony. A tím jsme také v zásadě odpověděli na otázku, proč bývá duchovní život světců tak rozmanitý.

III.

Dokonce i sám stupeň milosti je v jednotlivých duších různý. Uvědomili jsme i již, že je jen jediný vzor svatosti, jako je jen jediný zdroj milosti a života, totiž Ježíš Kristus. Ospravedlnění a věčná blaženost jsou co do svého původu a své podstaty stejné pro všechny. „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest,“ praví svatý Pavel (Ef 4,5).

Ale jako se všichni, kdo mají lidskou přirozenost, vzájemně liší svými vlastnostmi, tak i Bůh rozděluje své nadpřirozené dary podle svých svrchovaně moudrých plánů naprosto svobodně. „Každému z nás“, píše svatý Pavel Efeským (4,7), „byla dána milost podle míry daru Kristova“ V Kristově stádcí má každá ovce podle toho, jakých milostí se jí dostalo, své zvláštní jméno. Dobrý pastýř zná své ovce a „volá je jménem“ (Jan 10,3). Stejně jako Stvořitel „zná počet hvězd a všem jim dává jména“ (Ž 146,4), protože každá z nich má svou podobu a svou dokonalost. Podobně mluví i prorok Baruch: „Hvězdy pak rozsvítily světla na svých strážích a veselily se, a zavolány odpověděly: Tu jsme!, a radostně svítily svému Tvůrci“ (3,34-35). Že se každé duši dostává od téhož Ducha různých darů, potvrzuje i svatý Pavel: „Jsou pak rozličné dary, ale též Duch, a jsou rozličné služby, ale též Pán, a jsou rozličné působnosti, ale též Bůh, jenž působí to všechno ve všech. Jeden totiž dostává od Ducha řeč moudrosti, jiný řeč poznání podle téhož Ducha, jiný víru v témž Duchu, jiný prorokování, jiný rozlišování duchů, jiný dar rozlišování jazyků, jiný vykládání řečí. To vše pak působí jeden a též Duch, rozděluje jednomu každému, jak sám chce“ (1Kor 12,4-11).

A každá duše vyjadřuje Boží záměr svérázným způsobem, těžíc svobodně z vloh sobě svěřených, a osobitou spoluprací vytváří v sobě rysy Kristovy.

A tak se musíme i my – posilováni nekonečně jemným a různobarevným působením Ducha svatého – snažit o to, abychom ve své osobní činnosti, povznášené a proměňované milostí Boží, napodobovali svůj božský vzor. Tím vzniká ona souladná rozmanitost, o níž pje žalmista Páně: „Podivuhodný je Bůh ve svých svatých!“ (Ž 67,36).

Můžeme říci také to, co se modlí Církev v oficiu o svatých vyznavačích: „Nebyl nalezen jemu podobný, který by tak dbal o zákon Nejvyššího“ (Sir 44,20). Svatozář Františka Saleského je jiná než svatozář Gertrudy nebo svaté Terezie a velmi se liší od jasu svaté Maří Magdaleny.

U každého světce měl totiž Duch Boží zřetel na jeho přirozenost s jejími osobitými rysy, již se mu ve stvoření dostalo. Milost vše to proměnila a přidala k tomu ještě své zvláštní, nadpřirozené dary. Za vedení Toho, jež Církev nazývá „prst Otcovy pravice!“: *Digitus paternae dexteræ* (z hymnu *Veni Creator*), působila duše spolu s těmito dary a tak vybudovala svou svatost. Až se jednou octneme v nebesích, pak s nevýslovou rozkoší budeme pozorovat všechny ty divy, které milost Kristova provedla na základě tak rozmanitém, jakým je naše lidská přirozenost.

Avšak třebaže byl život světců sebesvětlejší a třebaže je spojení s Bohem povzneslo sebevýše, přece jen základem veškeré této svatosti je milost Božího přijetí za syny. Viděli jsme to již a znovu to připoměňme: Všechny milosti a všechny dary, které do Boha dostáváme, mají počátek v onom božském pohledu, jímž nás Bůh předurčil, abychom se milostí Ježíše Krista stali dětmi Božími. To byla ta jitřenka všeho milosrdenství, v němž se Bůh k nám sklonil. K této milosti Božího synovství, kterou nám Pán Ježíš přinesl a kterou jsme přijali na křtu, se připojuje veškerá laskavost a pozornost, kterou Bůh každému z nás prokazuje. – „Kéž bychom znali dar Boží“: *Si scires donum Dei*. Kéž bychom znali cenu této milosti, jež, neničíc naši přirozenost, činí nás dětmi Božími a v očekávání věčného dědictví již zde nám dává žít jejich životem! Bez ní je každý život – i ten v přirozených darech nejbohatší, v dílech neslavnější a v genialitě nejoslnivější – pro nebeskou blaženost neplodný. Proto mohl napsat svatý Tomáš Akvinský:

„Dobro, jehož se dostává člověku v jediné milosti, je větší, než kdyby mu byl darován celý vesmír“ (Summa I-II. ot. 113, čl.9, ad 2). Není to totéž, co řekl sám Spasitel? „Co prospěje člověku, kdyby získal celý svět, ale na duši utrpěl škodu?“ (Mt 16,26). Milost je počátkem pravého života, semenem budoucí slávy a zárodkem věčné blaženosti. Nyní tedy dovedeme posoudit, jak nevýslovně drahým klenotem pro duši je posvěcující milost, tato vzácná perla, jejíž veškerá krása pochází od krve Ježíšovy. – Nyní chápeme, proč Kristus tak strašlivě zatracoval ty, kdo svým pohoršením svedou jiné k hříchu, a jsou vinni, že duše ztratí život milosti: „Lépe by jim bylo, kdyby byl položen mlýnský kámen na jejich hrdle a byli uvrženi do hlubiny mořské!“ (Lk 17,2). – Chápeme však též, proč jsou Ježíši Kristu tak milé ty svaté duše, které žijí v práci, modlitbě a pokání, a vše to obětují za obrácení hříšníků, aby jim byl život milosti vrácen. Božský Spasitel ukázal jednou svaté Kateřině Sienské duši, které vyprosila svou modlitbou a trpělivostí spásu. „Ta duše byla tak krásná“, vypravovala později světice svému zpovědníkovi blahoslavenému Rajmundovi, „že nemám slov, jimiž by se její spanilost dala vyjádřit.“ A přece nebyla to duše ještě oděná slávou blaženého patření, ale ukázala se na ní pouze krása, již se jí dostalo křestní milostí. „Hle, nejmilejší dcero,“ řekl Kristus světici, „skrze tebe jsem znovu dobyl tuto duši už ztracenou!“ A dodal: „Nezdá se ti krásná a spanilá? Kdo by nepodstoupil všelike námahy, aby získal tak krásné stvoření? ... Proto jsem ti tuto duši ukázal, aby ses tím více roznítla, pečujíc o spasení všech duší, a podle milosti sobě dané, i jiné k tomu vedla“ (bl. Raymund z Kapuy: Život svaté Kateřiny Sienské). Bděme tedy a milost Boží žárlivě v sobě chraňme! Odstraňujme od ní pečlivě vše, co by ji mohlo oslabit do té míry, že by zůstala bezbranná proti smrtícím ranám ďáblovým. Nikdy se nestavme dobrovolně na odpor působení Ducha svatého, jenž v nás sídlí a chce naši činnost stále řídit k slávě Boží! Ať je naše duše podle slov svatého Pavla (Ef 3,17) „zakořeněna v lásce“, ať má v sobě božský kořen posvěcující milosti a lásky a ovoce, které pak pone-se, bude ovocem života. Buďme milostí a láskou spojeni s Ježíšem Kristem jako révová ratolest se svým kmenem, buďme, jak říká

týž svatý apoštol, „zákořenění v Kristu!“ (Kol 2,7). Křtem jsme byli „na Krista naroubováni“ Řím 11,147), a od té chvíle máme v sobě božskou mízu milosti. Proto všechno, co činíme, můžeme činit božsky, neboť božským je nejvnitřnější pramen našich skutků. A až tento pramen tak zmohutní, že se stane jediným mocným zdrojem, z něhož budou prýštit veškeré naše skutky, pak se naplní i na nás slova svatého Pavla: „Žiji!“, tj. vyvíjím svou lidskou a osobitou činnost (Gal 2,20). Žije ve mně proto, že jeho milost je základem všech mých úkonů a celého mého osobního života. Milostí všechno od něho dostávám a láskou všechno jeho Otci vracím: „V Ježíši Kristu žiji pro Boha“ (Řím 6,11).

Poznámka: Můžeme vědět, jsme-li ve stavu milosti, tedy hodni Božího přátelství? – Naprosto jistě, aby se nedalo o tom ani dost málo pochybovat, to vědět nemůžeme. Smíme však, ba dokonce musíme doufat, že tuto milost máme – nejsme-li si vědomi těžkého hříchu a snažíme-li se s upřímnou, dobrou vůlí Bohu sloužit. O tomto druhém znamení mluví svatá Magdalena z Pazzi na jednom místě ve svých spisech. U jemných duší, dbalých vnuknutí shůry, „vydává často svědectví, že jsme dětmi Božími, sám Duch svatý“ (Řím 8,16). Je tedy jakási cítěná jistota, která obavu sice nevylučuje, ale musí nám stačit, abychom s důvěrou žili božským životem, k němuž nás Bůh volá, a zakoušeli té hluboké radosti, jež se nám rozlévá v duši, pomyslíme-li, že skrze Ježíše a s Ním a v Ném jsme předmětem zalíbení nebeského Otce.

6. NÁŠ NADPŘÍROZENÝ VZRŮST V KRISTU

Stručný obsah. – Nadpřirozený život je podřízen zákonu pokroku. – 1. Bez ohledu na svátosti, zdokonaluje se nadpřirozený život i pěstováním ctností. – 2. Božské ctnosti. Jejich povaha; jaký mají význam pro náš stav dětí Božích. – 3. Proč má láska mezi božskými ctnostmi přednost. – 4. Nutnost mravních ctností, ctností získaných i vlitých. – 5. Jsou ochranou pro lásku, jež zase nad nimi vládne a je korunuje. – 6. Snaha po dokonalé lásce prostřednictvím čistého úmyslu. – 7. Láska může obsáhnout veškerou lidskou činnost. Vznešenost a prostota křesťanského života. – 8. Ovoce lásky a ctností jí podřízených: náš vzrůst v Kristu ke zdokonalení jeho mystického těla. – 9. Nadpřirozený pokrok musí trvat až do smrti: „Až všichni dospějeme k míře věku plnosti Kristovy“ (Ef 4,13).

Každý život směřuje nejen k tomu, aby se projevil skutky vlastními, z jeho vnitřního principu vyplývajícími, nýbrž aby rostl, pokračoval rozvíjel se a se zdokonaloval. Dítě, které se dnes naro-

lo, nezůstane stále dítětem, ale podle zákona své přirozenosti dosáhne jednou dospělého věku. „Abychom již nebyli roztěkanými dětmi“ (Ef 4,14); „když jsem se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětské“ (1Kor 13,11). Tomuto zákonu se nevymyká ani život nadpřirozený. Kdyby Bůh chtěl, mohl nám udělit v jediném okamžiku a to hned tehdy, když jsme se mu poprvé celou svou vůlí oddali, ten stupeň svatosti a slávy, který pro naše duše určil, jako se to stalo u andělů. Ale Bůh nechtěl. Třebaže Kristovy zásluhy jsou příčinou veškeré naší svatosti a jeho milost pricipem všeho nadpřirozeného života, přece jen ustanovil, abychom také sami byli neustále činni při díle svého zdokonalování a duchovního pokroku. Právě k tomu je nám dán čas, který zde na zemi ve víře prožíváme. Viděli jsme již, že především musíme odstranit všechny překážky, které se v nás staví božskému životu do cesty, a zároveň konat skutky, na nichž rozvoj tohoto života závisí, aby v hodině smrti dosáhl svého konečného cíle – toho stupně svatosti, k němuž nás Bůh povolal. To právě má svatý Pavel na mysli při slovech „dospět k míře věku plnosti Kristovy“.

Svatý apoštol se snaží, aby nám ukázal, jak je tento vzrůst a tento pokrok nutný, a naznačuje, jak si v tom máme počínat. Když nás vybídl, abychom „konali pravdu v lásce“, hned dodává, abychom „ve všem rostli v tom, jenž je naší hlavou, totiž v Kristu“ (Ef 4,15).

V předcházejícím výkladu jsme poznali, co svatý Pavel míní „životem v pravdě a v lásce.“ Ukázali jsme si, že tato slova jsou základní myšlenkou, podle níž musíme jednat, abychom žili nadpřirozeně: zůstávat skrze posvěcující milost s Kristem spojeni a obracet láskou vše, co konáme, k slávě Boha Otce. To je ten základní zákon, který stojí v čele celého našeho božského života. Podívejme se nyní, jak musí tento život, jehož símě jsme přijali na křtu, vyrůstat a rozvíjet se, pokud ovšem to na nás závisí.

Je to velmi důležité. Pozorujme našeho božského Spasitele. Celý jeho život byl oslavou Otce. Činil jen jeho vůli. „Nehledám svou vůli, nýbrž vůli toho, jenž mě poslal“: *Non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me, patre* (Jan 5,30 a 6,38). Nehledal nic jiného a ke konci svého života mohl říci svému Otcí,

že splnil svůj úkol a jej oslavil: *Ego te clarificabit super terram* (Jan 17,4). Přáním jeho božského srdce je, abychom i my oslavovali Otce. Jak tomu máme rozumět? Spasitel nám to sám říká: „Máme přinést mnohé ovoce, naše snaha po dokonalosti budiž zesilována, tím se oslaví náš Otec, když mnozí přinesete ovoce“ (Jan 15,8). Nezrodil se právě proto Spasitel, neprolil svou krev a nepřivlastnil nám své zásluhy? Přišel, abychom měli božský život, a vlastnili ho v nadbytku (Jan 10,10). Prosme jej jako kdysi samaritánka, neboť jí odhalil velikost „daru Božího“, aby i nám dal „živou vodu“, prosme ho, aby nám ukázal svou církví, kde máme čerpat, abychom našli přebohatý pramen, z něhož prýští všechny plody života a svatosti, onu vodu, která uhasí naši žízeň po věčném životě.

A svátosti jsou hlavními zdroji našeho duchovního růstu. Účinkují v nás sobě vlastní silou (*ex opere operato*), podobně jako slunce dává světlo a sílu, jen nesmíme se stavět na odpor jeho účinkům.

Přede všemi jinými svátostmi je to svaté přijímání, které nám napomáhá zvláštním způsobem k božskému životu. Zde přijímáme samého Krista a pijeme z pramene živé vody. Proto o podstatě svatého přijímání a o podmínkách pro plodné účinky v nás pojednáme v samostatné kapitole.

Uvedeme obecné zásady, podle nichž můžeme rozmnožit život v milosti s ohledem na svatému přijímání.

I.

Tridentský koncil nás učí: „Když jsme byli očištěni od hříchu, stali jsme se přáteli a spolubydlícími Boha, posvěcující milostí musíme se obnovovat den ze den a kráčet od ctnosti ke ctnosti, jak píše svatý Pavel, zachováváním přikázání Božích i církevních, a růst v ospravedlnění, jež nám dal Ježíš Kristus. Víra musí doprovázet naše dobré činy, jimiž rozmnožujeme milost a stáváme se vždy před Bohem spravedlivějšími, jak je psáno: Kdo je spravedlivý, tj. kdo má účast na Božím přátelství posvěcující milostí, bude spravedlivější, a zase: Neostýchej se snažit se o spravedlnost až k smrti. Tento růst milosti vyprošuje církev, když se o 13.

neděli po svatém Duchu modlí: Rozmnož, Pane, naši víru, naději a lásku“ (zasedání 50., kán. 10).

Svatý koncil nám doporučuje kromě dobrých skutků praktikování božských ctností jakožto pramenu a růstu duchovního života, jehož základem je milost. Jak se uskutečňuje tento vzestup? Primárně dobrými skutky. Proč? Každý dobrý skutek, vykonaný v milosti z lásky k Bohu, je pro nebe záslužný, že duše získává rozmnožení milost každým záslužným jednáním. *Quodlibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiae*. Dobré skutky, konané duší v posvěcující milosti, nejsou je plody anebo známky naší vlastnosti Božích dětí, ony podle Tridentského koncilu rozmnožují onu spravedlnost, která nás činí Bohu příjemnými. Čím více rozmnožíme své dobré činy, tím více v nás roste milost. Stává se vždy silnější a účinnější, s ní roste láska, s ní i jedinečná věčná blaženost, která není ničím jiným, nežli nebeským rozvitím našeho stavu milosti. „Buďte pevní a neotřesitelní, vždy plni úsilí v díle Páně, přesvědčení, že vaše námaha není marná v Pánu.“ Proto koncil opakoval slova svatého Pavla. Především však roste život v milosti cvičbou v ctnostech. Jak známo, prýští z lidské přirozenosti jisté schopnosti – rozum, svobodná vůle, bohatství citů a představivost, základy naší činnosti, účinné síly, které nás uzpůsobují k cenným lidským jednáním. Bez nich by člověk nebyl úplným člověkem.

Podobné je to v nadpřirozeném životě. Posvěcující milost je nadpřirozený způsob života naší duše, který jí současně propůjčuje nové bytí: *nova creatura* – a tím nás činí Božími dětmi. Bůh vše činí moudře a rozdílí své dary v míře velmi bohaté. Nadal toto nadpřirozeno silami, které vyhovují svému novému účelu. Uzpůsobil člověka, aby jednal přiměřeně k svému nadpřirozenému cíli, tj., jako Boží dítě, které očekává Kristovo věčné dědictví v nebi. Těmito silami jsou vlité, nadpřirozené ctnosti. – Těmto ctnostem říkáme latinsky *virtutes* ze slova *virtus*, česky síly, schopnosti, protože nás činí schopnými k jednání. Jsou to principy činnosti, prameny síly, které nám zůstávají jako stálá pohotovost, která se může v každém okamžiku uplatnit jako činnost a dopomoci nám rychle, lehce a radostně konat bohumilou činnost.

Tyto prameny síly jsou nadpřirozené, protože nevyvěrají z naší přirozenosti, a protože nás vedou k úkolu, který převyšuje schopnosti a síly naší přirozenosti. Milostí jsme Božími dětmi. Vlité, nadpřirozené ctnosti nás uzpůsobují jednat jako Boží děti a konat skutky, které jsou hodny našeho nadpřirozeného cíle.

Je nutné rozeznávat vlité ctnosti od ctností přirozených. Ty přirozené jsou vlastnosti anebo schopnosti, které si získá či rozvine každý člověk, i nevěrec, vlastní snahou a často opakovaným jednáním, odvahou, silou, chytrostí, spravedlností, laskavostí, opravdovostí a poctivostí. Jsou to přirozené vlohy, které se stanou zvykem skrze praxi a snahu. Zdokonalují a zkrášlují naši přirozenost v oblasti znalostí a mravů (svatý Tomáš Akvinský, I.-II).

Podobenství nám umožní porozumět, co jsou získané přirozené ctnosti. Zná-li někdo více řečí, nedostal tyto znalosti již při narození, nýbrž je získal snahou a opakovaným cvičením a má je jako přirozenou zručnost, které může použít na nejtišší projev vůle. Když chce, může si kdykoliv podle své vůle bez potíží posloužit těmito jazyky. Podobně si mohou počínat ti, kdo se vyučili v hudbě. I když člověku není možné kdykoliv vykonávat své umění, schopnost mu zůstává. Umělec se chopí svého smyčce, nebo si sedne ke klavíru a hraje se stejnou snadností, jak jiný pohybuje očima víčky nebo nohama. Je samozřejmé, že získaná přirozená ctnost, stejně jako jiné získané schopnosti musí být cvičena, aby se neztratila. Cvikem byla získána, cvikem musí být uchována.

Podstatně jiné je to s vlitými, nadpřirozenými ctnostmi. Předně nás povznášejí nad naši přirozenost. Pěstujeme je oněmi hodnotami, které vlastníme přirozeně, tedy rozumem a vůlí. Ale tyto hodnoty vzrůstají, smím-li to tak říci, až k božské úrovni, takže úkony těchto ctností nabývají žádoucí vztah k našemu nadpřirozenému cíli. Uvažme také, že jsme neobdrželi tyto ctnosti osobní snahou. To Boží štědrost vložila jejich zárodek do naší duše s posvěcující milostí, jsou duši čestným doprovodem: *simul infunduntur*.

II.

Co jsou nadpřirozené ctnosti? Jak bylo řečeno, je to moc, která nás uschopňuje jednat nadpřirozeně, abychom žili jako Boží děti, a dosáhli tak svého věčného určení.

Při pojednání o růstu našeho božského života uvádí Tridentský koncil především ctnost víry, naděje a lásky. Nazývají se božské ctnosti, protože Bůh je jejich bezprostředním cílem (svatý Tomáš Akvinský I-II, 62) uvádí další dva důvody pro toto označení: protože jsou vlity samým Bohem do naší duše a protože jsme v nich nabyli vědomosti Božím zjevením. Těmito ctnostmi dospíváme k poznání Boha, doufáme v něj a milujeme jej nadpřirozeným způsobem, jak to odpovídá našemu stavu Božího dítěte a našemu určení k věčné blaženosti. Ony jsou vlastními ctnostmi nadpřirozeného řádu. V tom je jejich přednost a cena. A jak jsou přiměřené našemu nadpřirozenému povolání? Co nás nutí, abychom dospěli k Bohu?

Předně jej musíme poznat. V nebi jej budeme vidět tváří v tvář. „Budeme mu podobni, neboť jej uvidíme, jaký je“: *Similes et erimus quoniam videbimus eum sicut est* (Jan 3,2). Zde jej nevidíme, ale poznáváme jej vírou v něj a jeho Syna, poznáváme jej věrice jeho slovům, třebaže je to poznání zatemnělé. Ale co nám sám zjevil o své jsoucnosti, životě, úmyslech spásy svým Synem, to víme s naprostou jistotou. „Syn nám to řekl, on, který je stále v Otcově lůně.“ A my to víme, protože věříme jeho slovům. *Deum nemo vidit numquam. Unigenitus filius est in sinu Patris, ipse enarravit* (Jan 1,18). Toto poznání z víry je ono Boží vědění, které zprostředkuje věčný život, jak řekl Spasitel: „V tom je věčný život: poznat tebe, pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista“: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant tesolum Deum verum et quem misisti Jesum Christum* (Jan 17,3).

Ve světle této víry poznáváme, v čem je naše věčná blaženost, totiž „co oko nevidělo, ucho neslyšelo, co nevniklo do žádného lidského srdce.“ „Krásu, velikost a nádheru“, kterou Bůh připravil těm, kteří jej milují (1Kor 5,9). Tato nevýslovná blaženost je nad naše přirozené síly, a přece jí můžeme dosáhnout. A to navzdory všem překážkám skrze jeho milost, která je nám daro-

vána jako ovoce Kristových zásluh. Modleme se se svatým Petrem: „Veleben buď Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás svým velkým milosrdenstvím znovu zrodil (křtem) k živé naději na nepomíjející dědictví, které nám připravil v nebi“ (1Petr 1,3).

Láska nás zde nutí ke sjednocení s Bohem, v očekávání věčného setrvání v nebi: tím je splněna a korunována láska, naděje a víry. Dává nám radost z Boha, takže mu dáváme přednost přede vším ostatním a snažíme se svou radost a oddanost zjevně projevít plněním jeho vůle. Svatý Augustin říká: „Naděje je družka víry, proto je pro nás nutná, protože ještě nevidíme to, v co věříme, a ona nám napomáhá, abychom čekáním nezemdleli. Láska nechá hladovět a žíznit po Bohu a dává naší duši křídla touhy (Kázání 53.), neboť Duch svatý vlil lásku do naší duše, s níž voláme k Bohu: „Abba, Otče!“ Je to nadpřirozená schopnost, která umožňuje lnout k Bohu jakožto k dobru přesahujícímu všechno milováníhodné: Kdo nás odloučí od Kristovy lásky?: *Quia nos separabit a caritate Christi?* (Řím 8,35). Toto jsou tedy ony božské ctnosti: zázračné schopnosti, obdivuhodné síly pro nadpřirozený život zde na zemi. Umožňují nám poznat Boha, tak jak se nám zjevil skrze svého Syna, dávají nám naději na něj a na onu blaženost, kterou nám slíbil pro zásluhy svého Syna, učí nás nadevše jej milovat, to je náš nejušlechtlejší úkol Božích dětí a dědiců oné říše, kterou jednou smíme sdílet s Ježíšem Kristem, naším prvorozeným bratrem.

Štědrá Boží dobrotivost nám propůjčila tyto schopnosti. Nesmíme si však nevšimnout toho, že nám byly přiznány bez našeho přičinění, avšak že je neudržíme ani nerozvineme bez vlastního spolupůsobení.

Podle přirozenosti se musí každá schopnost najít svou působnost. Síla, která zůstane nečinná, například rozum, který by nepřemýšlel, minula by se svým účelem a tím i určeným uplatněním. Schopnosti jsme dostali, abychom je uplatnili. Také božské ctnosti, vlité do naší duše, podléhají tomuto přirozenému zákonu uplatnění. Velmi by uškodila dokonalosti našeho přirozeného života, kdybychom je nezužitovali. Cvikem nemohou být získány, jinak by nebyly vlité. Z téhož důvodu je může Bůh v nás roz-

hojnit. Tridenstský koncil nám připomíná, že máme Boha prosit o rozmnožení těchto ctností. I apoštolové prosili Spasitele o rozmnožení víry (Lk 17,5). Svatý Pavel píše Římanům, že prosí Boha, aby mu propůjčil přehojnou naději a také prosí o rozmnožení lásky v srdcích jeho věrných Filipanů (Flp 1,9). K těmto modlitbám a přijímání svátostí se musí přidružit praktikování ctností. Bůh v nás rozmnoží tyto ctnosti, nepostradatelné pro nadpřirozený život. Praxe v ctnosti nám opatří časem snadnost v součinnosti. To má velký význam, neboť zde jde o ctnosti našeho vlastního stavu dětí Božích.

Proto často prosme Boha o rozmnožení těchto ctností, prosme jej při svatém přijímání, při rozjímání i v čase pokušení: „Pane, věřím, ale rozmnož mou víru, jen v Tebe doufám, posilni mou naději, miluji Tě nade vše, rozněcuj mou lásku, abych nehledal nic jiného a žádal si jen plnit Tvou vůli.“

III.

Především musíme pěstovat lásku. V nebi přestane víra a naděje. Víra se změní v nazírání a naděje v skutečnost. Z tohoto úplného nazírání z jistého spojení s Bohem bude vyzařovat nekonečná láska. Proto označil svatý Pavel lásku jako největší ze všech božských ctností. Jen ona nikdy neskončí. Toto čestné místo náleží lásce již zde na zemi. Pozastavme se poněkud u této důležité myšlenky.

Víme již, že láska, kdykoli se přidruží k ostatním ctnostem, udílí jim nový lesk. Propůjčuje jim novou účinnost a je zdrojem nových zásluh. Tak se například někomu jinému podrobíme, přijmeme oddaně pokoření; to je úkon pokory. Zřekneme se dobrovolně dovolené radosti; to je úkon zdrženlivosti. Pějeme chvalozpěvy ke cti Boží; to je úkon zbožnosti. Každý z těchto úkonů, byl-li vykonán ve stavu milosti posvěcující, má vlastní cenu, vlastní záslužnost, vlastní jas. Byl-li však nad to vykonán ještě výslovně z lásky k Bohu, pak tato poslední pohnutka působí, že takový úkon zazáří novým skvělým leskem a nabude nové záslužnosti, neztrácije při tom svou záslužnost původní (srov. svatý Tomáš Akvinský: *Summa II-II* ot. 23, čl.8.).

Co z toho pro lásku vyplývá? Že znovu musíme zdůraznit její vznešenost, když vidíme, jak pokrok v našem nadpřirozeném životě a v naší svatosti je úměrný stupni lásky, v níž své skutky konáme. – Čím dokonalejší, čistější, neosobnější a vroucnější je naše láska k Bohu při jakémkoli dobrém úkonu předpokládáme-li ovšem, že jsme ve stavu milosti posvěcující (ať jde o zbožnost, spravedlnost, víru, pokoru, poslušnost, nebo trpělivost), jinými slovy: čím mocněji prýští jeho pohnutka z naší lásky k Bohu, k jeho zájmům a k jeho slávě, tím záslužnější je tento úkon a tím rychlejší vzrůst milosti a božského života v naší duši. Slyšme, co o tom říká vynikající učitel vnitřního života svatý František Saleský: „Hoří-li v našem srdci plamen veliké a vroucí lásky, pak obohátí a zdokonalí i všechny naše ctnostné úkony, které z této lásky vycházejí. Když lze bez ní podstoupit smrt ohněm, jak to předpokládá svatý Pavel, tím spíše je to možné, když máme alespoň trochu lásky. Já však ti říkám, Teotime, že snadno může mít i slaboučká ctnost v takové duši, v níž plane mocný oheň svaté lásky, větší cenu než samo mučednictví tam, kde je svatá láska mdlá, slabá a zdoluhavá... Tak i ty různé, na oko nepatrné, úkony sebeponižování a pokořování, v nichž si velicí světci tak libovali, aby ukryli a uchránili své srdce před marnou slávou, byly Bohu milější než veliké skvělé činy mnohých jiných, vykonané s láskou a zbožností jen nepatrnou, protože to byla mistrovská, ve svaté horlivosti provedená díla nebeské lásky“ (Pojednání o Boží lásce, kniha 11, kap. 5).

Na témže místě nám svatý František Saleský dává za příklad našeho Pána, Ježíše Krista. A to plným právem.

Pozorujme na chvíli našeho božského Spasitele například v nazaretské dílně! Až do svých třiceti let žil v tak tiché a skryté práci, že se jeho krajané, když počal kázat a vykonal první zázraky, divili až k pohoršení: „Což to není syn tesařův, ježž známe? Odkud tedy to všechno má?“ (Mt 13,55-56). A opravdu, po všechna ta léta neudělal Kristus nic mimořádného, co by mohlo na něj upozornit. Žil v práci, a to v práci docela obyčejné. A přece byla ta práce jeho Otci nekonečně milá. Proč to? – Z dvojího důvodu. Předně proto, že ten, kdo zde pracoval, byl sám Syn Boží. V kaž-

dé chvíli Kristova skrytého života mohl Bůh Otec říci: „Toto je můj milovaný Syn, v němž se mi zalíbilo!“ – A dále, protože Ježíš Kristus konal svou práci nejen s velikou zručností, ale také ji zasvěcoval výhradně slávě svého Otce: „Nehledám vůli svou, nýbrž vůli toho, kdo mne poslal“ (Jan 5,30). To bylo jedinou pohnutkou veškeré jeho činnosti a celého jeho života: „Vždy činím to, co je mu milé“ (Jan 8,29). Vše, co Pán Ježíš konal, konal v nevyrovnatelně dokonalé lásce k Bohu Otcí.

Z těchto dvou důvodů všechny Ježíšovy práce, třebaže se navenek zdály sebeobyčejnější, byly milé Bohu a měly pro vykoupení světa nesmírnou cenu.

Můžeme v tom Ježíše Krista následovat? – Zajisté. Ježíš Kristus je vlastní Syn Boží kvůli svému spojení hypostatickému, my pak dětmi Božími svým stavem milosti. Kdykoli nebeský Otec pohlédne na toho, kdo má posvěcující milost, může říci: „Toto je můj milovaný syn“: *Hic est Filius meus dilectus*. Potvrdil nám to sám Spasitel: „Není snad psáno v zákoně: Já jsem řekl, jste bohové?“ (Jan 10,34; Ž 81,6). Kristus není nicméně synem adoptovaným, jako je tomu u nás, ale vlastním Synem Božím svou přirozeností. – Druhým důvodem hodnoty našich skutků je, jako u Ježíše Krista, nejen pohnutka lásky, nýbrž i její vnitřní dokonalost, její stupeň, v němž tyto skutky konáme a jenž zároveň stanoví i míru našeho vzrůstu v božském životě.

Toto si musíme dobře vštípit do paměti, nechceme-li se spokojit pouze s tím, co je k záslužnosti našich skutků nezbytně nutné, nýbrž chceme-li stupeň záslužnosti našich skutků nezbytně zvýšit a ve spojení s Bohem rychleji postupovat. – Vezměme si tento příklad. Mysleme na dvě zbožné osoby, které jsou ve stavu posvěcující milosti a žijí úplně stejným životem. Obě konají navenek stejné skutky, a přece může mezi nimi být – a často i bývá – před očima Božíma – ohromný rozdíl. Jedna přeshlapuje stále na témž místě, zatímco druhá pokračuje v životě milosti zdokonalování a svatosti mílovými kroky. Čím si to vysvětlíme? Snad různým stavem vzhledem k milosti posvěcující? Nikoli, vždyť obě osoby, jak jsme předeslali, žijí v Božím přátelství. Nebo snad skutky jedné z nich zvlášť vynikají? Nikoli, protože jak přepokládáme,

že konají skutky navenek úplně stejné. Nebo věnují snad těmto skutkům různou péči? Ani to ne; neboť třebaže to má jistou cenu, přece nyní i tuto čistě vnější dokonalost předpokládáme u obou stejnou. Odkud se tedy bere ten rozdíl? – Z dokonalosti vnitřní: z vroucnosti, ze stupně lásky, s níž každá z nich své skutky koná. Jedna má na zřeteli Boha a koná vše s velikou a oddanou láskou. Koná vše jen proto, aby se Bohu líbila, stále se v duchu před Pánem klaní a k němu řídí celou svou činnost; proto ji každý její skutek ještě víc k Bohu přibližuje a ona postupuje ve svém sjednocení s Bohem rychle vpřed. Druhá osoba koná práci stejnou, ale víra v ní usnula, duše nemyslí na zájmy Boží, její chabá láska se již nedoveče povznést jinak než k docela běžným nebo prostředním výkonům. Činnost takové duše není sice bez zásluh, ale míra záslužnosti je malá a může být ještě umenšována roztržitostí, sebeláskou, marnivostí a četnými jinými lidskými pohnutkami, které se pro její nedbalost a lehkomyšlnost do jejího skutku vplížily.

To je tajemství toho velikého rozdílu, jenž je mnohdy před očima Božíma mezi dvěma dušemi, které žijí jedna vedle druhé životem navenek úplně stejným. Je nutné nicméně říci „před očima Božíma“, protože lidské oči nejsou vždy schopné, aby tento rozdíl postřehly. Ba je docela dobře možné, že se navenek jedna zdá „korektnější“ a dává lidské kritice méně látky než druhá, jež ve skutečnosti pokročila ve spojení s Bohem mnohem dále, a při níž vnější projevy milosti může mít překážky jen v chybách povahy nezávisle na její vůli.

Z toho všeho vidíme rozhodující význam lásky. Stupeň této ctnosti nám ukazuje míru božského života v naší duši. – Snažme se tedy následovat v celém svém jednání Pána Ježíše Krista a mít přitom na zřeteli jen slávu jeho Otce. Prosme často našeho Spasitele ve svých důvěrných rozhovorech, aby všechna naše činnost tryskala z téhož zdroje lásky, z něhož prýštila i činnost jeho. Modleme se, aby nám dal účast v té lásce k Otci, s níž vše tak dokonale konal; vždyť prohlásil sám o sobě: „Miluji Otce a činím, jak mi Otec přikázal“ (Jan 14,31). A Božský Spasitel nás jistě vyslyší.

IV.

Někdo by však mohl namítnout: „Je-li tomu tak, nestačilo by usilovat pouze o lásku? Nečiní láska ostatní ctnosti zbytečnými?“ – Nikoliv; taková domněnka by byla velikým omylem. Proč? Protože láska je poklad vydaný mnohem většímu nebezpečí než ctnosti ostatní.

Víme, že víra a naděje mohou v nás být zničeny jen takovými těžkými hříchy, které jsou jejich pravým opakem, jako nevěra a zoufalství, zatímco láska – a stejně i její kořen, milost – by byla zničena každým těžkým hříchem, ať je jakéhokoliv druhu. Každý těžký hřích je pro lásku nepřítel na život a na smrt. Duše se jím úplně odvrací od Boha, aby přilnula ke stvoření, a to nadpřirozené lásce naprosto odporuje. Láska je perla obrovské ceny a nesmírný poklad, ale je vydán nebezpečí, že jí kterýmkoliv těžkým hříchem pozbydeme. Je tedy nutno, aby byla všestranně chráněna. To je úkolem mravních ctností, jež jsou takřka její tělesnou stráží, aby pomáhaly duši a ta se tak vyvarovala jak dobrovolných lehkých hříchů tak i hříchů těžkých, které lásku ohrožují. Musíme věnovat těmto mravním ctnostem několik slov. Rámec i povaha našeho výkladu sice nedovolují, abychom o nich uvažovali obšírněji, ale přece snad bude možné dostatečně ukázat, jak jsou tyto ctnosti nutné a jak důležité místo mají v našem nadpřirozeném životě.

Jak již ukazuje jejich název, mravní ctnosti jsou ty ctnosti, které řídí náš mravní život, tj. naše svobodné úkony, jimiž uvádíme své chování do souladu s Božím zákonem (s příkázáními Božími i církevními a s povinnostmi svého stavu), abychom tak dosáhli věčného cíle. Jak vidíme, není tedy přímým předmětem těchto ctností Bůh sám, jako je tomu u ctností božských. – Mravní ctnosti jsou velmi četné: trpělivost, poslušnost, pokora, sebezápor, umrtvování, zbožnost a mnoho jiných. Všechny se však dají shrnout do čtyř ctností hlavních, jež se nazývají kardinální (z lat. *cardo*, což značí „veřeje“, „stěžejní bod“); tohoto názvu se jim dostalo proto, že jsou jaksi stěžejním bodem, na němž se zakládá a okolo něhož se otáčí celý náš mravní život; jsou to opatrnost, statečnost, spravedlnost a mírnost. – Kardinální ctnosti jsou jednak přiroze-

né (získané), jednak nadpřirozené (vlité), a tvoří vždy dvojici. Tak rozeznáváme mírnost získanou i mírnost vlitou, statečnost získanou i statečnost vlitou, atd. – jaký je jejich vzájemný vztah? Mají totéž pole působnosti, ale součinnost mravních ctností, získaných je nutná k plnému rozvoji mravních ctností vlitých. Jak to?

Po hříchu prvotním je naše přirozenost zkažená. Jsou v nás špatné sklony vyplývající z dědičnosti a z našich povah, k nimž se ještě přidružují osvojené zlé návyky – samé překážky v dokonalém plnění Boží vůle. Ale kdo je odstraní? Snad mravní ctnosti vlité, které Bůh do nás ukládá s milostí posvěcující? To nikoli. Ty samy o sobě tuto výsadu nemají. Jsou ovšem pro nás cennými principy našeho jednání, ale podle psychologického zákona lze nezdravé sklony zničit a špatné návyky napravit jedině sklony a návyky jim opačnými. A těchto dobrých návyků můžeme nabýt jen častým opakováním stejných úkonů; odtud vznikají mravní ctnosti získané. Jejich úkol spočívá v tom, aby zničily naše špatné návyky a zjednaly nám snadnost v konání dobrého. Tuto snadnost přinášejí pak získané mravní ctnosti mravním ctnostem vlitým, jež jí – skrovně sice, ale před jen nutně ku pomoci – využijí ve svůj prospěch, povyšující za to tyto ctnostné úkony na božskou úroveň a udělující jim záslužnou cenu. Pamatujme si, že žádná ctnost přirozená, ať je sebe mocnější, nemá sílu povznést sama sebe na nadpřirozenou úroveň; to přísluší výhradně ctnostem vlitým a v tom také spočívá jejich nesrovnatelně větší hodnota.

Příklad nám tuto pravdu lépe objasní. Od dědičného hříchu máme v sobě náklonnost k smyslným rozkošem. Může se stát, že se člověk již z přirozených rozumových důvodů snaží, aby těchto rozkoší nezneužíval a nezřízeně se jim neoddával. Opakuje-li tyto úkony sebezáporu častěji, nabývá v nich jisté snadnosti, jistého návyku, jenž konečně vospěje až na sílu (*virtus*) k odporu. Tato nabytá snadnost, tato nabytá ctnost zdrženlivosti, je řádu čistě přirozeného. Nemá-li takový člověk milosti posvěcující, nejsou jeho úkony sebeovládání pro věčný život záslužné. – Mysleme si dále, že se témuž člověku dostalo milosti posvěcující s celou její družinou ctností vlitých. Kdyby si nezvykl vlivem mravní

ctnosti získané být v těch rozkošech zdrženlivým, tu by se mravní ctnosti zdrženlivosti vlitá jen stěží rozvíjela kvůli překážkám, působeným špatnými sklony a dosud neodstraněné dobrými zvyky opačnými; ale protože se zde setkala již s jistou pohotovostí k dobru, využívá jí k tomu, aby se sama mocněji uplatnila. – A nyní bude tato vlitá ctnost vést onoho člověka stále čím dál tím výš, takže pohrdne i dovolenými rozkošemi, aby svého ukřižovaného Spasitele ještě více následoval, přičemž milost posvěcující – bez níž vlitá ctnost není vůbec možná – udělí úkonům jeho mravní ctnosti získané nadpřirozenou a záslužnou cenu, jíž by tyto skutky samy o sobě nikdy nedosáhly.

Kde se obě ctnosti, tedy získaná i vlitá, setkávají, tam si tedy prokazují vzájemnou službu. Ctnost přirozená neboli získaná odstraňuje překážky a usnadňuje konání dobra a ctnost nadpřirozená nebo vlitá napojuje na toto usnadnění, aby se sama volněji rozvinula, ale též, aby tento dobrý zvyk pozvedla hodnotu, dodala mu síl, rozšířila okruh jeho působení a učinila jej hodným věčné blaženosti.

V.

S podobnou vzájemnou službou se setkáváme u mravních ctností – získaných i vlitých – na jedné straně a u lásky na druhé straně. Láska – jak jsme si pověděli – je poklad vydaný stálému nebezpečí, že se kterýmkoli těžkým hříchem ztratí. Proto ji mají mravní ctnosti chránit. Jsou její stráží pomáhající jí oddalovat od sebe hříchy jak smrtelné, jež ohrožují její trvání, tak lehké, jež k těžkému hříchu vedou.

To platí hlavně o duších, které dosud valně nepokročily ve vnitřním životě a jejichž láska dosud nedosáhla toho bezpečného stupně, kdy je pevná a stálá. Taková duše přijímá sice Pána Ježíše v Nejsvětější Svátosti oltářní s upřímnou vroucností a v té chvíli láskou jen plane, ale je-li během dne trápena smyslným pokušením, tu ji mravní ctnost zdrženlivosti musí přimět k odporu, jinak duše svolí a láska ztroskotá. Rovněž, je-li duše pokoušena k hněvu, je nutno, aby vystoupila do popředí mravní ctnost mír-

nosti a nabádala ji k tomu, aby se pokořila, jinak hněvu podlehne a bude v nebezpečí, že posvěcující milost a s ní i lásku ztratí.

Lásku neohrožuje pouze hřích těžký, ale i každý nepřemáhavý návyk lehkého hříchu, jak jsme viděli, znamená pro duši veliké nebezpečí, poněvadž takovými chybami může sklouznout do těžkých pádů. – Abychom tyto lehké hříchy, ať již dobrovolné nebo ať ze zvyku – přemáhali, musíme se cvičit v mravních ctnostech, jež v náš posilují odpor k různým těm pokušením hříšných žádostivostí. Naše vůle je od doby prvotního hříchu oslabena. Je příliš poddajná a ráda se kloní k hříchu. Aby se nakláněla k dobru, k tomu potřebuje síly. Touto silou je ctnost, ctnostný návyk, který dává duši trvalý sklon k dobrému. Zkušenost učí, že téměř vždy (ne-li dokonce pokaždé) jednáme podle svých návyků – z návyku, a to hlavně nepřemáhaného, neustále srší jiskry jako z nějakého žhavého ohniska. Duše, která vězí v osidlech pychy a proti ní nebojuje, se bude ustavičně dopouštět marnivých a pyšných skutků. Stejně je tomu s ctnostmi. I to jsou trvalá zaměření, z nichž se neustále rodí skutky s nimi souhlasící. – Mravní ctnosti, získané i vlité, slouží tedy hlavně k tomu, aby z duše odstranily všechny překážky našeho vzestupu k Bohu, aby nám pomáhaly při používání prostředků, jichž nutně k plnění různých mravních povinností potřebujeme, a aby tak v nás podporovaly život lásky. – To je ta služba, kterou mravní ctnosti lásce prokazují.

Naopak zase láska, zejména je-li mocná a vroucí, korunuje, jak jsme slyšeli, ostatní ctnosti tím, že jim dodává zvláštní lesk a získává nové zásluhy.

Její vliv jde však mnohem dále. Je schopna ovládat celou naši činnost do té míry, že tam, kde je toho třeba, duše jejím působením takřka rodí mravní ctnosti získané. – Láskou podněcována koná totiž duše vždy častěji a častěji určité skutky, jejichž opakováním se vytvářejí tyto mravní ctnosti. Pohnutka vychází tedy od lásky, ale úkony jednotlivých ctností láska převzít nemůže; každá duševní schopnost má vlastní úlohu a vlastní působení.

Tak je tomu i u duší v duchovním životě pokročilých, kde se láska vypracovala k veliké dokonalosti. Nemají ji pouze na rtech

a v srdci, ale dokazují ji skutky. Milujeme-li Boha doopravdy, zachováváme jeho přikázání: „Jestliže mě milujete, budete zachovávat má přikázání“: *Si diligitis me, mandata mea servate* (Jan 14,15).

Aby však byla láska dokonalou, musí se však také projetovat citově. Koho milujeme, toho též chválíme, oslavujeme a těšíme se z jeho vlastností. Duše, která Boha miluje, má zálibu v jeho nekonečných dokonalostech a stále si opakuje slova žalmu: „Který Bůh je tak veliký jako ty, Bože?“ (76,14), „jak podivuhodné je jméno tvé po veškeré zemi!“ (Ž 8,2). Horlivě se oddává pění chvály Boží a ze srdce jí na rty stoupá její píseň; vždyť „ten, kdo miluje, chce svou lásku vyzpívat“: *Cantare amantis est* (svatý Augustin: Kázání 336, kap. 1). Jedině ze svatého ohně lásky se mohly zrodit překrásné „Chvalozpěvy“ svatého Františka z Assisi a vroucí „Výkřiky“ svaté Terezie.

Stačí to? Ani to ještě nestačí! K tomu, aby láska byla skutečně dokonalá, je nutné, aby se projevovala i skutky. Citová láska musí přecházet v lásku činnou, jež se cele oddává plnění přesvaté vůle Boží. To je známka její pravosti. – „Je dvojí hlavní způsob lásky k Bohu,“ říká svatý František Saleský, „láska srdce a láska činu. Láskou srdce milujeme Boha a vše, co Bůh miluje. Láskou čino-rodou jemu sloužíme, konáme, co přikazuje. První působí naše zalíbení v Bohu, druhá zalíbení Boží v nás.“ (Pojednání o lásce Boží, kniha 4., kap. 1). – Je-li čino-rodá láska vroucí a je-li v duši pevně zakotvena, pak ovládá všechny ostatní ctnosti a všechny dobré skutky. Má svrchovanou moc a proto dává duši stálý sklon k dobrému, stálý sklon k Bohu (srov. tamtéž kniha 11, kap. 8). Taková duše se pak snaží s nepohyblivou věrností plnit přesvatou vůli Boží a být poslušná vnuknutí Ducha svatého a jen na tak velikou lásku se vztahují slova svatého Augustina: „Miluj a čiň, co chceš“ (Pojednání k listu svatého apoštola Jana VII, kap.4). Vždyť taková duše nekoná nic jiného, než co se líbí Bohu, a proto může říci po vzoru Ježíše Krista: „Vždy činím to, co se líbí nebeskému Otci“ (Jan 8,29). A v tom spočívá celá dokonalost.

VI.

Ale jak této dokonalé lásky nabýt? Jak ji v sobě rozmnožit do té míry, abychom mohli v ní a z ní žít? Vždyť pravá láska má v sobě zárodek všech ctností, všechny uvádí v činnost, kdy a jak je to zapotřebí, a velí jim jako důstojník vojákům (svatý František Saleský: Úvod do zbožného života, kniha 3., kap. 1). Svatá Jana de Chantal napsala o něm toto: „Boží dobrota dala svatému Františkovi dokonalou lásku a podle jeho slov, že láska při svém vstupu do duše přivádí s sebou celou družinu ctností, je také opravdu v jeho srdci uložila a seřadila v podivuhodném pořádku. Každá tam měla své místo a svou moc, jak jí příslušelo; jedna bez druhé nic nepodnikala. Jasně viděl, co které přísluší a jak je dokonalá. A všechny byly činné podle toho, jak se k tomu naskytla příležitost a jak je k tomu láska jemně a tiše pobízela“ (z dopisu P. Janu od svatého Františka 1744).

„Láska všechno snáší, všemu věří, ve vše doufá, všechno přetrpí (1Kor 13,7). Každý pokrok v lásce je pokrokem ve svatosti a ve spojení s Bohem. Jak tedy můžeme k tak dokonalé svatosti dospět? Jak tento plamen lásky Boží v sobě udržíme? Především nejsvětější Svátostí Oltární, totiž svátostí jednoty. Dále si o tom povíme podrobněji. Nyní necháme působení svátosti stranou a budeme uvažovat jen o naší spolupráci.

Vroucnost této spolupráce udržuje láska a stoupá hlavně obnovováním dobrého úmyslu, s nímž své skutky konáme. Úmysl – jak to velmi pěkně vyjadřují svatí Otcové při výkladu slov Pána Ježíše – je očima duše, jimiž upínáme pozornost celé své bytosti k Bohu: „Okem musíme zde rozumět úmysl“, říká svatý Augustin, „s nímž konáme vše, cokoli konáme. Je-li úmysl čistý a upřímný a přihlíží-li k tomu, k čemu přihlížet má, pak nutně jsou dobré všechny naše skutky, které s ním konáme (Kniha II k pozdější části horského kázání Páně, kap. 13, 45). A shodně s tím píše i svatý Řehoř Veliký: „Co rozumíme okem, ne-li úmysl srdce, jenž dílo předchází? Tento úmysl pohlíží již před tím, než se projeví činností, na to, nač směřuje. A co se označuje jako tělo, ne-li každá činnost, která se řídí svým úmyslem, jako se tělo řídí pohledem očí? Oko je tedy svítilnou těla, protože se paprskem,

dobrého úmyslu ozařuje záslužnost skutků“ (Moralia in Job, kniha 28, kap. 11, 30; viz též svatý Běda Ctihodný: Výklad Lukášova evangelia, kniha 4, kap. 11; svatý Tomáš Akvinský: Summa I-II, ot.12, čl.1 ,ad1 a2). Je-li oko čisté a není-li zatemněno žádnou lidskou překážkou, tedy ničím stvořeným, pak se veškerá činnost duše nese k Bohu.

Musí zde být úmysl jednat z lásky k Bohu, tj. oslavovat jej plněním jeho přesvaté vůle, neustále a při všem v činnosti? – To nikoliv. Ani se to nežadá a ani to není možné. Zkušenost a moudrost světců však ukázaly, že časté obnovování dobrého úmyslu je dobře odůvodněným a nadpřirozeně prospěšným návykem, chceme-li činit v lásce Boží a v božském životě pokroky.

Nemluvíme zde o tom, co se nutně žádá, aby nějaký skutek byl záslužný, nýbrž mluvíme o vzrůstu dokonalosti. „Naše dobré úmysly“, řekl jednou Bossuet, „jsou zcela přirozeně vydány zániku, jestliže je neoživujeme.“ Dobrý úmysl se ostatně obnovuje každým zbožným znamením kříže, střelnou modlitbou nebo pozdvižením srdce k Bohu. A proč? Protože čistota dobrého úmyslu udržuje naši duši v přítomnosti Boží a povzbuzuje ji, aby ve všem hledala pouze Boha; zabraňuje těkavosti, povrchnosti, marivosti, sebelásce, pýše a ctižádosti, aby nevníkaly a nemísily se do našeho konání a tím neumenšovaly jeho záslužnost. Čistým a často opakovaným dobrým úmyslem se duše oddává v celém svém bytí a v celé své činnosti Bohu, oživujíc a udržujíc v sobě neustále ohnisko božské lásky, a tak každým dobrým skutkem, který duše v tomto zaměření k Bohu koná, roste její život. „Abychom dosáhli ve zbožnosti velkého pokroku“, říká svatý František Saleský, „musíme všechno své konání denně obětovat Bohu. Vždyť touto každodenní obětí, kdy dáváme své srdce vždy znova do služeb slávy Boží, osvěcujeme své skutky novým, mocným proudem lásky a tak se stále víc a více posvěcujeme. Mimoto se oddávejme mnohokrát denně Boží lásce střelnými modlitbami, pozdvihováním svého srdce a duchovním soustředěním, protože tato svatá cvičení, vrhajíce neustále naši mysl do Boží náruče, povznášejí tím k Bohu i naše skutky. A jak by se, prosím vás, dalo vůbec tak přemýšlet, že duše, která se každým okamžikem po-

vznáší k Boží dobrotě a bez ustání opakuje ve zbožném povdechu slova lásky, aby tak své srdce stále uchovávala v lůně nebeského Otce, jak by se, říkám, dalo pomyslet, že taková duše nekoná všechny své dobré skutky v Bohu a pro Boha?“ (Pojednání o lásce Boží, kniha 12., kap. 9).

Snažme se tedy všechno činit jen ke cti a slávě Boží, abychom se Bohu líbili a byli mu příjemní, a aby tak podle modlitby Páně „jméno Boží bylo posvěceno“, přišlo jeho království a „jeho vůle byla v nebi tak i na zemi.“ Duše, která je takto trvale obrácena k Bohu a neustále obnovuje úkony Boží lásky, sestupuje do ní každým krokem hlouběji, až je jí úplně proniknuta. „Láska se pak stává závažím“: *amor meus, pondus meum* (svatý Augustin: Vyznání, kniha 13, kap. 9), jež stahuje duši se stále rostoucí silou k velkomyslnosti a věrnosti v službě Boží. A tato ochota, s níž se duše oddává službě Boží a hledá Boží slávu – to je ta pravá, skutečná zbožnost.

A co to znamená, být zbožným? Na tuto otázku nám odpoví dá latinský název zbožnosti: *devotio*. *Devovere* znamená někoho zasvětit službě Boží, aby ji ochotně a celým srdcem konal. Zbožnost tedy není pouhý stav, kdy pokřtěný člověk náleží prostě Ježíši Kristu, nýbrž oddání se službě Kristově a slávě jeho Otce tělem a duší, ochotné a radostné zasvěcení všech svých sil a skutků tomuto vznešenému úkolu. „Zbožnost“, říká svatý Tomáš Akvinský, „je úkon vůle, jímž se člověk ochotně oddává službě Boží“ (Summa II-II, ot.82, čl.3). A to právě míní Církev svatá mešní modlitbou v neděli mezi oktávem Nanebevstoupení: „Učiň, Pane, abychom ti vždy jak projevovali oddanou vůli tak i tvé velebnosti čistým srdcem sloužili“. Jindy za nás prosí „abychom Božímu jménu byli oddáni dobrými skutky. (Měšní modlitba ve 21. neděli v mezidobí). Pramení-li celá naše činnost z milosti Boží jakožto svého jediného zdroje, je-li plnění vůle toho, jenž nás učínil svými dětmi, jediným jejím cílem, a konečně je-li láska Boží a zájmy Boží slávy její jedinou a nejvyšší pohnutkou, pak „žijeme“ podle slov svatého Pavla „Boha důstojně, ve všem se mu líbíce, ve všem dobrém díle přinášejíce užitek a rostouce poznáním Boha“ (Kol 1,10).

Kéž se to stane i naším životním úkolem! Pak vyplníme přikázání, které nám dal božský Spasitel, přikázání ze všech největší, v němž je nejdokonaleji shrnut celý nadpřirozený život: „Milovat Boha z celého svého srdce a z celé své duše a z celé své mysli a ze vší své síly!“ (Mk 12,30).

VII.

Ke splnění tohoto příkazu je však nutné, abychom se Bohu jak říká svatý Pavel, „ve všem líbili“ (Kol 1,10). A téhož obratu užívá svatý apoštol tam, kde mluví o vzrůstu našeho vnitřního života: „Abychom ve všem rostli“ (Ef 4,15). Tento výraz se u něho opakuje nejednou a má hluboký smysl. A co chce svatý Pavel říci tím, „abychom rostli ve všem?“ – To, že žádná činnost, jakmile je „pravdivou“ ve smyslu našich dřívějších úvah, není vyloučena z dosahu milosti, lásky a záslužnosti – jinými slovy – že není žádná činnost, která by nemohla přispět k tomu, aby byl Boží život v nás rozmnožen. Slova „ve všem“ rozvedl svatý Pavel podrobněji ve svém prvním listě ke Korintským: „Bud'to tedy že jíte, nebo pijete, anebo cokoli jinného konáte, všechno číňte ke slávě Boží!“ (1Kor 10,31). A podobně i v listě ke Kolosanům: „A cokoli činíte slovem nebo skutkem, vše číňte ve jménu Pána Ježíše Krista, děkující skrze něho Bohu Otci!“ Vidíme tedy, že se milostí a láskou dají přeměnit v činy Bohu velmi milé a záslužné nejen všechny skutky, které již samy o sobě k Bohu směřují (pobožnosti, přítomnost při mši svaté, přijímání nejsvětějšího Těla Páně a ostatních svátostí, skutky duchovního a tělesného milosrdenství), nýbrž i činnost docela obyčejná a běžná, všechny úplně všední práce našeho denního života (jídlo, zaobírání se každodenním zaměstnáním, plnění různých společenských povinností člověka a občana, ať již jsou nutné nebo jen prospěšné, oddech a odpočinek), zkrátka vše, co svým jednotvárným a řemeslným postupem, den ode dne se opakujícím, sprádá osnovu celého našeho živobytí. Je to jako zrnko kadidla – pouhý pomíjející prášek, jenž se však mění v příjemnou vůni, je-li hozen na oheň. A tak, jestliže milost a láska obemkne celý náš život, mění se i veškeré naše bytí v jediný neutuchající chvalozpěv k slávě nebeského Otce, a stává se

pro naše spojení s Kristem kadidelnicí, z níž stoupá vůně Bohu příjemná, takže můžeme zvolat se svatým Pavlem: „Jsme Kristovou vůní libou Bohu“ (2Kor 2,15). Každý ctnostný skutek působí Božímu srdci nesmírnou radost, protože je květem a ovocem milosti a protože nám tuto milost dobyly zásluhy Ježíšovy: „Aby se velebila sláva jeho milosti“ (Ef 1,6).

Ty různé denní maličkosti, takové bolení hlavy nebo zubů, takový otok, nějaká nehoda, pohrdání, úšklebek, krátce všechna ta malá utrpení, která člověk přijímá a snáší s láskou, svrchovaně těší Boží dobrotu, jež všem svým věrným slíbila za sklenici vody moře blaha. „Veliké příležitosti k službě Boží se naskýtají zřídka, za to malé jsou na denním pořádku..., čňte tedy vše ve jménu Božím a vše bude dobře vykonáno“ (svatý František Saleský: Úvod do zbožného života, 3. díl, kap. 35).

Žádný dobrý skutek není tedy vyňat. Žádná námaha, žádná práce, žádné dílo, žádný sebezápor, žádné utrpení, žádná strast, žádná slza neunikne tomuto požehnanému vlivu milosti a lásky, jenom když budeme chtít. – Jak prostý je křesťanský život a jak vznešený! Vznešený, protože je samým životem Božím, od Boha vyšel, Kristovou milostí k nám přichází a k Bohu se vrací. „Poznej, křesťane, svou důstojnost“, volá k nám svatý Lev Veliký (Kázání o Narození Páně). Je prostý, protože se štěpuje na život lidský, třebaže by byl tento lidský život sebeskromnější, sebenížší, sebe slabší, sebechudší a sebevšednější. Za tím cílem, abychom byli dětmi Božími a jednou se stali spoludědici Ježíše Krista, nežádá Bůh od nás mnohonásobné hrdinské činy. Nežádá ani abychom: „se přeplavili přes moře“, ani abychom „se vznesli až k nebesům“ (5Mojž 30,12-13). Nikoli, protože „království Boží je v nás“ (Lk 17,21); v sobě je budujeme, v sobě je zdobíme, v sobě je zdokonalujeme. Nadpřirozený život je životem vnitřním a jeho zdroj „je ukryt s Kristem v Bohu“ (Kol 3,3) a v duši.

Nemusíme svou přirozenost měnit ale pouze napravit, co je v ní vadného. A stejně není třeba, abychom vedli dlouhé řeči; vroucnost lásky lze vložit do jediného laskavého pohledu. Stačí, jsme-li v posvěcující milosti. Obracíme-li vše s čistým úmyslem k Bohu a k jeho slávě a žijeme-li, co se všeho ostatního týče, jako

lidé na tom místě, které nám Prozřetelnost určila, plníce vůli Boží a své povinnosti. Prostě a klidně, beze spěchu a rozčilování, v plné svobodě ducha, s vnitřní radostí a s upřímnou, hlubokou důvěrou dítěte, které cítí, že je Otcem milováno a které mu tuto lásku splácí, pokud mu to jeho slabost dovoluje.

Tento život milosti a lásky není očím světa vždy zjevný. Je sice pravda, že „každý strom“, jak učil božský Spasitel, „se pozná po svém ovoci“ (Mt 12,33), a že toto ovoce lásky a dobrotivosti, jež duše působením v ní sídlícího Ducha svatého nese, prozrazuje moc tohoto působení i navenek, ale zdroj tohoto života je úplně skrytý, stejně jako čistě vnitřní je celá jeho podstatná krása: „Všechna sláva královské dcery je uvnitř“ (Ž 44,14). Jeho nadpřirozený jas bývá mnohdy zahalen drsným zevnějškem denních životních poměrů.

Proč jsme jen tak lehkomyslní, že často nedbáme, abychom těžili z takových pokladů, jež se nám denně nabízejí, a upoutáváme se na „mámení nicotnosti“ (Mdr 4,12), tedy na pozlátka maličerných a nepotřebných věcí? Co bychom řekli o žebrácích, kterým by štědrý kníže otevřel svou zlatem naplněnou pokladnici a kteří by šli vedle tohoto bohatství lhotejně, místo toho, aby z něho nabírali plným rukama? Řekli bychom že nemají zdravý rozum. Nebudme tedy též takovými ubohými pošetilci! Vždyť přece víme, že sami ze sebe nezmůžeme nic, a Kristus chce, abychom na to nikdy nezapomněli: „Beze mne nemůžete nic činit“ (Jan 15,5). Máme-li však jeho milost, pak se tato milost stane spolu s láskou zdrojem vpravdě božského života.

Abychom se Bohu Otci líbili, musíme vše konat s milostí Kristovou. „Vše zmohu v tom, jenž mne posiluje“, napsal svatý Pavel (Flp 4,13). Použijme tedy celé své činnosti, nejmenší i největší, nejprostší i nejskvělejší k tomu, abychom vroucí láskou, s níž tuto činnosti konáme, v nadpřirozeném životě rychle a mocně postupovali. Potom i Bůh shlédne na nás se zalíbením, neboť v nás uvidí obraz svého Syna, obraz, jenž se bude zdokonalovat vždy čím dál tím více; se vzrůstem milosti, lásky a ostatních ctností budou se v nás odrážet rysy Kristovy stále věrněji k slávě Boží a k radosti naší duše.

VIII.

Chceme-li se tedy stát Ježíši Kristu podobnými, musíme způsobem právě vylíčeným v lásce „růst ve všem v něm, jenž je naší hlavou“ (Ef 4,15). Cíl, k němuž musí v každém z nás směřovat rozvoj nadpřirozeného života, je ten, aby dosáhl míry věku plnosti Kristovy.

Když jsme mluvili o Církvi, viděli jsme, že Kristus je jakožto osoba fyzická naprosto dokonalý, ale tělo mystické, jež božský Spasitel se svou Církví tvoří, k úplné dokonalosti dosud nedospělo. Tato dokonalost se uskutečňuje v duších jen pozvolna, postupem věků, a to podle toho, jak „jednomu každému z nás byla dána milost podle míry daru Kristova“ (Ef 4,7). Vždyť v každém těle je mnoho údů, které nemají ani stejný úkol ani stejnou ušlechtilost. Toto mystické tělo tvoří s Ježíšem Kristem, jenž je jeho hlavou, jednotu. Milostí se stáváme údy tohoto těla, ale musíme se stát údy dokonalými, hodnými své božské hlavy. A právě k tomu svým nadpřirozeným pokrokem směřujeme.

Protože Kristus je naší hlavou, je též prvním zdrojem tohoto pokroku. – Nikdy na to nezapomínejme! Když Pán Ježíš vzal na sebe naši přirozenost, posvětil tím v jistém smyslu všechny naše úkony a všechny naše city. Jeho lidský život se podobá našemu životu a jeho božské srdce bylo ohniskem všech ctností. Ježíš Kristus vykonával lidskou činnost po všech jejích stránkách. Nesmíme si myslet, že náš Spasitel prodléval dlouho a nepohnutě u vytržení mysli. Právě naopak. V blaženém patření na svého Otce ve své osobě posvěcoval všechny způsoby činnosti, které jsou i naším údělem. Tak například my se modlíme; on probděl na modlitbách celé noci. Pracujeme, on konal namáhavou práci až do svých třiceti let. Jíme a on stoloval se svými učedníky. Zakoušíme od lidí protivenství; i on to pocítil. Cožpak ho nechali farižeové někdy na pokoji? Trpíme; on proléval slzy a trpěl za nás dříve než my na těle i na duši jako nikdo jiný. Máme radost; jeho svatá duše plesala radostí nevýslovnou; oddáváme se odpočinku; též jeho víčka tížil spánek. Slovem, dělal vše, co děláme my.

A z jakého důvodu? – Nejen proto, aby nám dal příklad jako naše hlava, nýbrž i proto, aby nám veškerou tou činností zaslou-

žil moc posvěcovat své skutky, a získal nám milost, kvůli níž jsou tyto naše skutky milými Bohu. Tato milost nás s ním spojuje a činí z nás živé údy jeho těla. Abychom pak v něm rostli a dosáhli jakožto jeho údy dokonalosti, je nutné, aby tato milost prostoupila jak naše bytí, tak všechny naše úkony.

Kristus v nás sídlí se všemi svými zásluhami, aby celou naši činnost oživoval. Když tedy upřímným, čistým a často obnovovaným úmyslem své každodenní skutky spojujeme s těmi, které Pán Ježíš zde na zemi jako člověk konal, tu se do nás neustále vlévá mocný proud milosti Boží. Jsme-li nadto při všech svých skutcích s ním spojeni láskou, je jisté, že dospějeme velmi daleko. Slyšme významná slova našeho Spasitele: „Otec mne nenechal samotného, protože vždy činím, co je mu milé“ (Jan 8,29). A stejně si musíme počínati i my: „Nebeský Otče, tuto práci konám jediné proto, abych se ti líbil, pro slávu Tvou a pro slávu Tvého Syna. Pane Ježíši Kriste, chci toto dílo vykonat ve spojení s tebou, abys je posvětil svými nekonečnými zásluhami!“.

Tatáž láska k Otci, která plnila srdce Kristovo, se musí stát i pohnutkou skutků, které konají údy jeho mystického těla. Otcova sláva byla první a poslední myšlenkou všeho, co Kristus činil. Kéž je také – kvůli našemu ustavičnému spojení s Kristem prostřednictvím milosti a lásky – první a poslední myšlenkou skutků našich! Proto nám Církev svatá na Bohu vyprošuje, aby naše činy uvedl do souladu se svým zalíbením; jen tehdy budeme mít hojnost dobrých skutků, budeme-li spojeni s jeho milovaným Synem: „Všemohoucí věčný Bože, řiď naše činy podle svého zalíbení, abychom si ve jménu milovaného Syna tvého zasloužili oplývat dobrými skutky“ (Orace neděle ve Vánočním oktávu). „Žijte v lásce podle Kristova příkladu“, napomíná nás svatý Pavel (Ef 5,2). Tak budeme úplně zajedno se svou hlavou, „majíce to smýšlení, které měl i Ježíš Kristus“ (Flp 2,5); tak půjdeme „od ctnosti k ctnosti“ (Ž 83,8), tak neustále porosteme k dokonalosti svého vzoru, neboť Kristus v nás zůstává s Otcem, jenž „nás miluje“ (Jan 14,23), a s Duchem svatým, jenž nás vede svými vnuknutími. A to zdroj neustálého a pro nebe plodného pokroku, a tak do-

sáhneme „pevné stálosti a úplné dokonalosti ve všem, co je vůle Boží“: *Ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate Dei* (Kol 4,12).

IX.

Dokud jsme zde na zemi, je stále možné, abychom v milosti vzrůstali. Božský život, jehož pramen v nás vytryskl na křtu svatém, může bez ustání mohutnět k radosti naší duše, již zavlažuje a zúrodňuje až do té chvíle, kdy se jako mocný veletok vleje do oceánu Boží nekonečnosti: „Přívál proudu obveseluje město Boží“ (Ž 45,5).

Nemysleme, že máme tím na zřeteli jen vlastní prospěch. Je ovšem k našemu prospěchu to, když se snažíme, aby božský život v nás rozkvétal, protože čím více budeme pokračovat v milosti a lásce, tím více přibývá našich zásluh a tím větší a rozsáhlejší bude naše budoucí sláva a věčná blaženost. – Ale přeje si to ve své štědrosti i sám Bůh. Tam, kde jde o naši věčnou radost v nebesích, tam jde též o Boží vůli a o slávu, kterou nebeskému Otci plnění této jeho vůle přináší. „Duše, která Boha miluje, musí upřímně chtít v sobě shrnout všechny dokonalosti, v nichž má Bůh zalíbení, a mít jich tolik, kolik si on přeje“ (P. Cepari: Životopis svaté Magdalény de Pazzi, II. díl).

V tom je nám svatý Pavel vskutku podivuhodným vzorem: již se octl na konci životní dráhy, již jsou jeho dni sečteny a v římském vězení čeká na smrt. Hlásal Krista s neúnavnou vytrvalostí a snažil se v sobě napodobovat božské rysy toho, jehož tak vřele miluje. A po tolika námahách vykonaných pro Ježíše, po tolika zápasech podstoupených pro jeho slávu a po tolika protivenstvích, která snášel s tak vroucí láskou, že nic jí nemohlo umenšit, hle, co píše svým drahým věřícím ve Filipech: „Ještě jsem nedosáhl dokonalosti, ale usiluji, abych ji též uchvátil, protože jsem také byl uchvácen Ježíšem Kristem. Nemyslím, že jsem ji uchvátil, na jedno však myslím stále: zapomínaje totiž na to, co je za mnou, a natahuje se po tom, co je přede mnou, jdu za cílem, abych přijal odměnu, ke které mne Bůh povolal shůry v Ježíši Kristu“ (3,12-14). – Proč spěje svatý Pavel k cíli s takovým úsilím své veliké duše? Jistě k tomu cíli, aby získal odměnu, a to tu, k níž ho Bůh „povo-

lal shůry v Ježíši Kristu“. Viděli jsme již na začátku, že „nebeský Otec je oslavován tím, že přinášíme mnoho užitku“ (Jan 15,8). Sám Kristus Pán nás o tom ujistil; a jen proto máme oplývat božským životem. Jen proto nám dtotíž al Bůh svého Syna, jen proto nám dal Syn svou Církev, svého Ducha a své zásluhy!

Z tohoto důvodu vybízel také svatý Pavel tak usilovně věřící ve své době, aby prospívali v křesťanském životě: „Jako jste přijali Pána Ježíše Krista, tak v něm žijte jako lidé, kteří jsou v něm zakouřenění a na něm vzdělávání; a buďte pevní ve víře, s díkůčiněním v něm roste!“ (Kol 2,6-7). Z vězení pak psal Filipánům: „Modlím se za to, aby se láska vaše více a více rozmáhala..., abyste byli čistí a bez pohoršení na den Kristův, naplnění jsouce ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista k slávě a chvále Boží“ (1,9-11). A ještě naléhavěji psal Solaňanům: „Kéž Pán utvrdí vaše srdce, abyste byli před naším Bohem a Otcem bez úhony ve svatosti, až přijde Pán náš Ježíš Kristus se všemi svými svatými! Bratři, prosíme vás a napomínáme v Pánu Ježíši, abyste vždy víc a víc prospívali podle toho, jak jste od nás přijali poučení o tom, jak máte žít, abyste se Bohu líbili. Víte zajisté, která přikázání jsem vám dal skrze Pána Ježíše. To je totiž vůle Boží, vaše posvěcení“ (1Sol 3,13-4,3).

Snažme se tedy tuto vůli nebeského Otce také plnit! Náš Spasitel od nás žádá takové skutky, aby strhly k chvále Boží každého, kdo je jejich svědkem: „Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce, jenž je v nebesích!“ (Mt 5,16). – Nebojte se pokušení! Bůh nedopustí, abychom z něho vyšli bez užitku, jestliže se mu bráníme, ale „dá s pokušením i úspěch“ (1Kor 10,13), protože každé pokušení je příležitostí k vítězství, a vítězství v nás zase upevní lásku k Bohu. – Nebojme se ani zkoušek! Je docela dobře možné, že nás čekají velké nesnáze, těžké křivdy a hluboké bolesti. Ale od toho okamžiku, kdy s láskou počneme Bohu sloužit, naše láska jen vzroste všemi těmito nesnázemi, křivdami a bolestmi. I když Boha milujeme, cítíme přece, jak je kříž těžký; ba Bůh sám se již o to postará, abychom jej pocítili podle míry svého duchovního pokroku, protože právě křížem se stáváme Kristu nejvíce podobni. Nemiluje-

me-li však kříž sám, milujme alespoň Ježíšovu ruku, která jej na nás vkládá. Vždyť z této ruky přijímáme též posilující pomazání milostí Boží, abychom své břemeno unesli. Láska je mocnou zbraní proti pokušení a v protivenství posilou, která nás nikdy nezklame. – Nedejme se též skličovat svými politováníhodnými ubohostmi a nedokonalostmi! Nemohou zadržet rozvoj našeho nadpřirozeného života, neboť Bůh „zná naši křehkost“ (Ž 102,14). Jsou výkupným našeho lidství a plodným kořenem pokory. Mějme v této ustavičné snaze po dokonalosti sami se sebou strpení! Křesťanský život nemá rád ani rozčilování ani zneklidňování a přizpůsobuje se ve svém rozvoji našim lidským ubohostem plnou měrou. Vždyť právě uprostřed nich cítíme, že „v nás přebývá vítězná síla Kristova“ (2Kor12,9).

Prvním a hlavním původcem našeho posvěcení a naší spásy je jedině Bůh. Proto také píše svatý Pavel: „Bůh pokoje vás uzpůsobil, abyste v každém dobrém díle konali jeho vůli, činíc ve vás to, co se mu líbí skrze Ježíše Krista, jemuž buď sláva na věky věků!“ (Žid 13,20-21). Pamatujme i na slova Tridentského sněmu: „Vyvarovat se musí křesťan toho, aby neskládal důvěru pouze v sebe ani se jen v sobě honosil a ne v Pánu, jenž je tak dobrotivý k lidem, že chce, aby bylo jejich zásluhou to, co je jeho darem“ (zasedání 6., kap.16). Velmi pěkně to vystihuje modlitba po 12. čtení na Bílou sobotu: „Všemohoucí věčný Bože, ty jediná naděje světa, rozmnož, jsa usmířen, touhy svého lidu, neboť bez tvého vnuknutí v žádném z věřících nevzejde přírůstek ctností“. A svatý Pavel doznává otevřeně: „Milostí Boží jsem to, co jsem“, a připojuje: „Ale milost Boží nebyla ve mně marná, nýbrž milost Boží se mnou“ (1Kor 15,10). „Já jsem sázel..., ale Bůh dal vzrůst“ (1Kor 3,6).

Musíme tedy vynaložit veškerou svou sílu, abychom záslužným pěstováním ctností, a to hlavně ctností božských, a pevným předsevzetím konat vše pro slávu nebeského Otce dávali činnosti Boha a Ducha svatého co největší volnost v nás k rozvoji, neboť jen tak porosteme v Kristu, jenž je naší hlavou. Ježíš Kristus nás zavolal, k němu tedy spějme. Kdybychom se na této cestě sebe-posvěcování zastavili, znamenalo by to pro nás couvnutí. – Po-

stupujeme-li však vpřed, můžeme tak činit tak dlouho, dokud jsme zde a zemi, jak to i o sobě řekl sám Spasitel: „Musím konat skutky toho, jenž mne poslal, pokud je den: přijde noc, kdy nikdo již pracovat nemůže“ (Jan 9,4). Teprve smrt ukončí tento „vzestup, pro nějž se naše srdce v tomto slzavém údolí rozhodlo“ (Ž 83,6-7).

Kéž bychom pak už dosáhli „míry plnosti Kristovy“, té blahoslavené plnosti svatého života, k níž Bůh nás každého povolal, předurčiv nás ve svém milovaném Synu: „Až bychom všichni vyspěli do dokonalého člověka, do míry věku plnosti Kristovy“ (Ef 4,13).

Poznámka: Nebude nevhodné, povíme-li si v závěru této úvahy krátký přehled celého nadpřirozeného organismu. Tém zřetelněji vystoupí do popředí ony prvky, na nichž se zakládá život dítěte Božího. A nemůžeme tak učinit lépe než srovnáním s osobou Spasitelovou, protože Pán Ježíš je naším vzorem.

Skrze milost hypostatického spojení je Ježíš Kristus již svou přirozeností vlastní Syn Boží; my se stáváme dětmi Božími pouze milostí adoptivní, jíž nás Bůh za děti přijímá. – V Kristu je milost posvěcující ve své plnosti „podle míry Kristova darování“. – Milost posvěcující přivádí s sebou družinu vlitých ctností, božských i mravních. Víru ve vlastním slova smyslu Pán Ježíš neměl, nadějí jen do určité míry, za to ale lásku v nejvyšším stupni. My, pokud jsme zde na zemi, máme víru, naději a lásku tu ve větší, tu v menší míře. – Z mravních ctností měl náš Spasitel hlavní neboli základní ctnosti vlité, ostatní pak potud, pokud se daly sloučit s jeho božstvím. Rozvíjely se v něm volně a bez námahy, protože jeho dokonalá lidská přirozenost nepodléhala ani hříchu, ani jeho následkům, a rozvoj ctností se tedy nesetkával s překážkami. V nás však následky prvotního hříchu rozvoji mravních ctností vlitých překážejí a vyžadují součinnosti mravních ctností záskaných. A konečně Duch svatý uložil do Ježíšovy duše plnost svých darů a i nám na nich dává účast, a tato účast, ač je omezená, nese podivuhodné ovoce.

Je třeba ještě dodat, že božské ctnosti a dary Ducha svatého nás přenášejí do zvláštního prostředí, jež přímou podporu přiroze-

ných ctností nepotřebuje, zatímco mravní ctnosti vlité potřebují, aby se mohly plně rozvinout, součinnost mravních ctností přirozených, které se s nimi shodují, a užívající tohoto spolupůsobení, povznáší je a udílí mu vyšší cenu. Nadpřirozeně živými činí však ostatní ctnosti jedině láska, a proto má prvenství.

Tím jsme krátce načrtli onen podivuhodný nadpřirozený organismus, jež určila nekonečná dobrota a svrchovaná moudrost Boží k tomu, abychom se jeho prostřednictvím stali svatými.

7. EUCHARISTICKÁ OBĚŤ

Stručný obsah : Eucharistie je zdrojem božského života. – 1. Eucharistie jakožto oběť, vznešenost Kristova kněžství. – 2. Podstata oběti; oběti starozákonní byly pouhým předobrem; jediná pravá a skutečná oběť je oběť na Kalvárii; její nekonečná hodnota. – 3. Její ustavičné zpřítomňování obětí mše svaté. – 4. Nevyčerpatelné bohatství obětí oltáře: touto obětí se a) dokonale Bohu klaníme, b) dosahujeme úplného smíření, c) konáme jediné díkyčinění, Boha hodné, d) docházíme hojného vyslyšení. – 5. Mše svaté se účastníme důvěrněji, ztotožňujeme-li se s Kristem, jakožto Veleknězem, také obětí.

V přechozím výkladu jsme se snažili si ukázat, jak Bůh nám chce popřát účast na svém životě a jak Kristova milost, činíc nás dětmi Božími, je v nás zdrojem tohoto božského života. Tato milost nám byla udělena na křtu; jí vzešla nám jitřenka nadpřirozeného života, jí vytryskl v naší duši pramínek božského veletoku. Rozvoji tohoto života a zmohtnění tohoto pramene se staví do cesty překážky. Pověděli jsme si též, jak je máme odstraňovat. Poslední dvě úvahy jsme věnovali všeobecným zákonům o uchování tohoto života v duši a podporování jeho vzrůstu, podle nichž musíme být spojeni s Kristem posvěcující milostí a konativše s čistým úmyslem a vroucí láskou pro slávu nebeského Otce. To platí o celé naší činnosti, to se vztahuje na všechny naše skutky, ať jsou povahy jakékoli.

Když duše pochopila velikost tohoto života a když porozuměla, že jeho zdroj je nutné hledat ve spojení s Kristem prostřednictvím víry a lásky, tu zatouží po dokonalosti tohoto spojení. Hledá plnost tohoto života, jež podle věčných Božích úradků má v sobě mít. „Ale není toto spojení jen krásným snem?“, táže se. – Nikoliv! Jeho vznešenost přesahuje ovšem všechno naše pomyšlení,

ale může, ba musí se uskutečnit. „U Boha je všechno možné, i to, co se lidem zdá být nemožným“ (Mt 19,26).

Je jisté, že všechno úsilí lidské přirozenosti, je-li ponechána sama sobě a vzdálena svého Spasitele, nás nemůže přivést ani o jediný krok kupředu, a to jak při provádění tohoto spojení, tak při započetí a rozvoji božského života, jež toto spojení plodí. Jedině Bůh nám dává jeho zárodek a vzrůst. My pečujeme o sazenici a zaléváme ji, jak říká svatý Pavel (1Kor 3,6). I to je sice nutné a nelze od toho upustit, avšak ovoce života neseme jen proto, že Bůh do nás vlévá mízu své milosti.

A nejen to: on nám uděluje i jedinečné prostředky, abychom tuto mízu v sobě uchovali, protože je nekonečnou a svrchovaně účinnou Dobrotou, jež nám chce dát účast na své přirozenosti a blaženosti. Jako věčnou Moudrostí, jež přizpůsobuje prostředky k cíli s takovou mocí, že se jí vyrovná pouze laskavost, s níž to vše koná: „Sahá mocně od jednoho konce k druhému a laskavě všechno pořádá“ (Mdr 8,1).

Viděli jsme, jak Bůh do nás při křtu vkládá jakožto prvotiny našeho spojení s Kristem zárodek Božského života a poznali jsme všeobecný zákon, jemuž podléhá jeho vzrůst. Chceme-li nyní ještě v detailech poznat prostředky, které nám Bůh nabízí, uvidíme, že se soustřeďují hlavně kolem modlitby a přijímání Nejsvětější Svátosti Oltářní.

Duše, která se obrací k Bohu s prosbami, má Spasitelův příslib: „Budete-li o cokoliv prosit Otce ve jménu mém, dá vám“ (Jan 16,23); proto „proste a dostanete, aby radost vaše byla úplná!“ (Jan 16,24). Tato radost je i radostí Ježíše Krista: „Aby měli mou radost v sobě úplnou“ (Jan 17,13), je radostí jeho milosti, radostí jeho života, radostí, jež se z něho přelévá jako mocný božský proud i do nás, aby i nás rozradostňovala: „Přívál proudu radosti obveseluje město Boží“ (Ž 45,5).

Druhý a mnohem mocnější prostředek je Nejsvětější Svátost Oltářní. Při modlitbě uděluje Bůh své dary za jistých podmínek. Ve svátosti Eucharistie se nám dává sám Kristus. Eucharistie je vlastní svátostí spojení s Bohem, svátostí, která nás živí a uchovává božský život. Na ni se především vztahují slova Kristova:

„Přišel jsem, aby měli život a aby měli ho v hojnosti“ (Jan 10,10). Přijímáme-li Pána Ježíše ve svatém přijímání, spojujeme se se samotným Životem.

Dříve však, než se dá duši za pokrm, musí být Kristus obětován. Pouze v mešní oběti je přítomen pod svátostnými způsoby. Proto nejdříve budeme hovořit o oltářní oběti a Eucharistickému přijímání věnujeme až úvahu příští.

Co je to mešní oběť a jakou má moc, aby nás přetvářela v Ježíše Krista?

Na to lze těžko odpovědět. Ani kněz, jemuž je eucharistická oběť středem a sluncem celého jeho života, není schopen vyjádřit slovy zázraky, které v ní láska našeho Spasitele nahromadila. Vše, co člověk jakožto stvoření může říci o tomto tajemství, jež vytrysklo z Božího srdce, je hluboko pod skutečností, takže když by pověděl vše, co o něm ví, zdá se mu, že neřekl o něm nic. Není námětu, o němž by kněz mluvil raději a zároveň se více bál o něm mluvit: tak svaté a vznešené je toto tajemství!

Prosme Boha, aby nás vírou osvítil. Vždyť eucharistická oběť je tajemstvím víry: *mysterium fidei* – a to ve vlastním smyslu slova. Abychom ji jen poněkud pochopili, musíme se utíkat ke Kristu a opakovat to, co mu pravil svatý Petr, když Ježíš ohlásil toto tajemství židům a mnozí z učedníků pohoršení ho opustili: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného!“ (Jan 6,69). Především však „věřme lásce“, jak napsal svatý Jan: *Et nos credidimus caritati* (1Jan 4,16). Kristus Pán ustanovil tuto svátost ve chvíli, kdy nám chtěl svým umučením podat největší důkaz své lásky k nám, a přál si – a to je takřka jeho poslední myšlenka a závěť jeho přesvatého srdce – abychom „ji konali na jeho památku“: *Hoc facite in meam commemorationem!* (1Kor 1,24).

I.

Víme, že Tridentský sněm předkládá jako článek naší víry to, že mše svatá je pravou obětí, jež zpřítomňuje Kristovu oběť na Kalvárii; „v ní se přináší Bohu skutečná a pravá oběť“ (zasedání 22., kán. 1). „V božské oběti, jež se koná ve mši svaté, je a nekrvavě se obětuje týž Kristus, jenž se na oltáři kříže obětoval krvavě. Jedna

a táž oběť, jeden a týž obětník, jenže se tehdy na kříži sám obětoval, užívající nyní služeb kněží; rozdíl je jen ve způsobu oběti“ (zasedání 22., kán. 2). Oběť na oltáři obnovuje tedy podstatně oběť na Golgotě, pouze její způsob je odlišný. Chceme-li nyní pochopit velikost oběti, která se koná na oltáři, musíme se na chvíli zamyslet nad tím, co tvoří cenu oběti kříže. O této ceně rozhoduje důstojnost velekněze a důstojnost oběti. Promluvme si tedy krátce o kněžství a oběti našeho božského Spasitele.

Každá pravá oběť předpokládá kněžství, tj. úřad člověka, pověřeného obětováním jménem všech. – V Starém Zákoně byl kněz vybrán Bohem z pokolení Aronova a posvěcen chrámové služně vlastním pomazáním. Vznešenost kněžství Kristova se však naprosto vymyká běžnému pojetí. Jeho pomazání na nejvyššího velekněze je zcela zvláštního druhu: je to milost zvaná *gratia unionis*, jež v okamžiku vtělení spojuje s božskou osobou Slova to lidství, které si Syn Boží vyvolil. Vtělené Slovo je „Kristus“, tzn. „pomazaný Páně“, a to pomazaný ne snad nějakým vnějším úkonem, jak tomu bylo při pomazání starozákonních králů, proroků a kněží, nýbrž pomazaný božstvím, jež se, podle žalmistových slov vylévá na Kristovo lidství jako „olej radosti“: „Pomazal tě Bůh, Bůh tvůj, olejem radosti jako žádného z tvých druhů“ (Ž 44,8). Ježíš je „pomazán“, posvěcen na kněze, ba na velekněze, tj. prostředníka mezi Bohem a lidmi touž milostí, jež ho činí Bohočlověkem, Synem Božím, a to v samém okamžiku spojení obou přirozeností. A nejvyšším veleknězem ho takto ustanovil sám jeho Otec. Slyšme svatého Pavla: „Kristus si neosobil sám důstojnost velekněze, nýbrž dal mu ji ten, kdo pravil: Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil... a tak ho povolal na kněze nejvyššího“ (Žid 5,5 a 7,1). Kristus může tedy jediný přinášeti oběť hodnou Boha, protože je vlastním Synem Božím. A jeho stav a důstojnost jakožto velekněze přísežně potvrdil sám věčný Otec: „Přisahal Hospodin a nebude toho želeti: Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.“ (Ž 109,4). Proč je Kristus knězem na věky? Protože spojení božství a lidství ve vtělení Syna Božího, spojení jež ho posvěcuje na velekněte, je nerozlučitelné. „Kristus“, říká svatý Pavel, „má kněžství nepomíjející, poněvadž zůstává na věky.“ (Žid 7,24). A toto kněžství je „podle řádu

Melchisedechova“, jinými slovy, podobá se kněžství Melchisedechovu. Svátý Pavel připomíná tuto tajemnou starozákonní osobu, protože svým jménem a svou obětí chleba a vína je předobrazem Kristova kněžství a Kristovy oběti. Melchisedech znamená v překladu „král spravedlnosti“ a Písmo svaté nám říká, že byl „králem salemským.“ (1 Mojž. 14,18) Žid 7,1), což značí „krále pokoje.“ I Ježíš je vpravdě králem. Před svým umučením, když byl Pilátem vyslýchán, potvrdil svou královskou důstojnost: „Ty jsi řekl“ (Jan 18,37). Je „knížetem pokoje.“ (iz. 9,6): přišel na zemi, aby jej znovu zjednal mezi Bohem a lidmi, a v jeho oběti „daly si smírné políbení nekonečná spravedlnost a mír“ – *justitia et pax osculatæ sunt.* (Ž 84,11). Vidíme tedy, že ježíš, stav se v okamžiku Vtělení Synem Božím, stal se tímto Vtěleným nejvyšším a věčným veleknězem a svrchovaným prostředníkem mezi lidmi a svým Otcem; a jakožto „Kristus“, jakožto „Pomazaný Páně“ je veleknězem vskutku jedinečným: „Bůh tě pomazal... jako žádného z těch soudruhů“. Proto i jeho oběť, stejně jako jeho kněžství, má ráz jedinečné dokonalosti a je nekonečné ceny.

II.

Ježíš Kristus počíná svůj kněžský úřad Vtělením. A poněvadž „každý velekněz je ustanoven, aby přinášel dary a oběti za hříchy“ (Žid 5,1), bylo třeba, aby i Kristus jakožto velekněz nejvyšší měl to, co by mohl obětovat. Ale co bude touto obětí? – Podívejme se nejprve, co bylo obětováno před ním.

Oběť náleží k podstatě náboženství a je stejně stará jako náboženství samo. Je patřičné a spravedlivé, aby stvoření uznávalo Boží svrchovanost hned od prvopočátku svého bytí. Tato úcta k Bohu je jedním z prvků zbožnosti, a tato zbožnost zase jedním z projevu spravedlnosti. Bůh je bytost sama od sebe. Sám v sobě má celý a konečný důvod svého jsoucná. Je proto ve svém bytí nutný a na každé jiné bytosti naprosto nezávislý, zatímco podstatou stvoření je to, že je závislý na Bohu: aby mohl být vůbec na světě, aby mohl být z ničeho stvořen, aby mohl být ve svém jsoucnu uchován, aby mohl vyvíjet jakoukoli činnost, k tomu ke všemu potřebuje Boží spolupůsobení. Aby tedy stvoření žilo pravdivě, tj. ve shodě se svou závislostí na Bohu, musí si tuto závis-

lost uvědomit a uznat ji, musí se Bohu klanět. Klanět se znamená uznávat Boží svrchovanost svým ponížením, jak nás k tomu vybízí žalmista Páně: „Pojďte, klaňme se, padněme před Bohem, neboť on nás stvořil a ne my sami sebe“ (Ž 94,6 ; 9,3). Podle pravdy bychom se měli před Bohem ponížit až do té míry, že bychom sami sebe zničili. To by bylo naší nejvyšší poctou, a ani to by ještě plně nevystihlo náš úděl pouhých stvoření a nekonečnou vznešenost bytosti Boží. Protože však jsme přijali své bytí od Boha, nemáme k této oběti sebezničení právo. Člověk nahrazuje tedy oběť vlastního života obětí jinou, především obětováním či zničením všeho toho, co podporuje jeho bytí, jako je chléb, víno, plody a zvířata.

„Pane a Bože náš, jenž jsi nařídil, aby právě z těch věcí, které jsi k pomoci naší křehkosti stvořil, byly ustanoveny ty dary, jež se mají také tvému jménu obětovat, uděl, prosíme, aby se nám staly jak pomoci pro nynější život tak i věčným posvěcením“ (tichá mešní modlitba ve čtvrtek po neděli Smrtné). Prostřednictvím těchto věcí uznává člověk nekonečnou velebnost nejvyšší Bytosti, a v tom právě oběť spočívá. Po pádu našich prarodičů se k ostatním jejím znakům přidružil ještě charakter usmíření za hřích. První lidé obětovali plodiny a nejlepší kusy ze svých stád, aby tím vydali svědectví, že Bůh je nejvyšším pánem všeho.

Později ustanovil sám Bůh způsoby oběti zákonem mojžíšským, a to předně celopaly, oběti pocty, kde byla celá oběť úplně zničena ohněm. Dále oběti děkovné nebo prosebné; ohněm byla strávena jen část, jiná část byla dána kněžím, a třetí část dostali ti, za něž se obětovalo. Konečně zde byly smírné oběti, za hřích, které byly ze všech nejdůležitější.

Podle svatého Pavla byly všechny tyto oběti pouze „předobrazné“ (1Kor 10,11) a „nepatrné, ubohé prvopočátky“ (Gal 4,9). Bohu byly příjemné jen proto, že předobrazovaly budoucí oběť, jež jediná ho mohla být hodna, oběť Bohočlověka na kříži.

„Bože,... ty jsi rozmanité starozákonní oběti jedinou dokonalou obětí posvětil“ (tichá modlitba o 7. neděli v mezidobí).

Nejvýraznější ze všech těchto symbolů byla oběť smírná, kterou jednou v roce přinášel velekněz jménem všeho izraelského lidu a kde obětní zvíře zastupovalo lid. Co zde vlastně vidíme? Velekněz, oděný slavnostním rouchem, vzkládá nejprve na oběť ruce, zatímco všechen lid, padnuv na zemi, hluboce se klaní. Co značí tento symbolický obřad? Značí, že obětní zvíře zastupuje věřící, že je před Bohem představuje, nesouc takřka všechny jejich hříchy. Bůh sám je původcem tohoto zastoupení, jak prohlásil ve 3. knize Mojžíšově (17,11). Nato je obětní zvíře obětováno veleknězem, ale smrtící rána zasahuje mravně lid, jenž je před tváří Boha, svrchovaného Pána nad životem a smrtí, pak je oběť položena na hranici a spálena, aby „jako líbezna vůně“ (Ef 5,2) stoupala k trůnu Božímu, jsouc symbolem obětování, jímž se lid sám měl obětovat tomu, kdo je nejen jeho prvopočátkem, nýbrž i konečným cílem. Skropiv pak krví oběti rohy oltáře, vyšel velekněz do svatyně svatých, aby krev vylil také před archou úmluvy. – Za tuto oběť obnovoval Bůh přátelskou smlouvu, kterou se svým lidem uzavřel.

Řekli jsme si, že to vše bylo jen symbolem. Kde je tedy skutečnost? – V krvavé oběti Kristově na Kalvárii. „Kristus sám sebe vydal za nás v oběť, a to v oběť krvavou Bohu k vůni líbezne“, říká svatý Pavel (Ef 5,2), a na jiném místě dodává, že Bůh „skrze víru přestavil Krista Ježíše lidem v jeho krvi jako oběť smírnou“ (Řím 3,25).

Všimněme si však dobře, že Ježíš Kristus dokonal svou oběť na kříži. Počal ji již v okamžiku svého vtělení tím, že přijal závazek za nás se obětovat. – Víme, že i nejnepatrnější Kristovo utrpení by samo o sobě k vykoupení lidstva úplně stačilo. Kristus je Bůh, a proto kvůli této božské důstojnosti má i jeho sebemenší úkon cenu nekonečnou. Věčný Otec však ve své nevystihlé moudrosti chtěl, aby Ježíš Kristus nás vykoupil krvavou smrtí na kříži. Toto ustanovení jeho nejsvětější vůle Kristus přijal, jak svatý Pavel výslovně uvádí, již při svém příchodu na svět, a ve chvíli svého vtělení jediným pohledem přehlédl vše, co bude musel trpět pro spásu lidského pokolení od jeslí až po kříž. Již tehdy nabídl své tělo k oběti. Slyšme však vlastní apoštolova slova: „Přicházeje na svět

pravil: Krvavé oběti a dary jsi nechtěl, ale připravil jsi mi tělo, celopalý a oběti za hřích se ti nelíbily, proto jsem řekl: Hle, přicházím, abych konal tvou vůli!“ (Žid 10,5-6 a 9). Tímto dokonalým přijetím celé Otcovy vůle počal náš Spasitel dílo svého kněžství, svou oběť, kterou pak dokončil krvavou smrtí na kříži. Na samém prahu svých smrtelných muk obnovuje ještě celý ten dar, jež ve chvíli vtělení přinesl, právě slovy: „Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“ (Lk 22,42). A jeho poslední slova než vydechl duši, byla: „Dokonáno jest!“ (Jan 19,30).

Uvažujme chvíli o této oběti a poznáme, že Kristus Pán vykonal čin nejvznešenější a vzdal Bohu Otci nejdokonalejší poctu. Veleknězem je tu Bohočlověk a milovaný syn Boží. Je ovšem pravda, že oběť přinesl podle své lidské přirozenosti, protože jen člověk může umřít, a že tato oběť byla omezena co do svého časového trvání, avšak obětujícím veleknězem je osoba božská, a tato důstojnost dává oběti nekonečnou cenu. – Oběť je svatá a čistá a neposkvrněná, protože je to sám Kristus, Beránek bez poskvrny, jenž vlastní krví, prolitou jako u celopalů až do poslední kapky, smývá hříchy světa. Kristus byl obětován za nás, nás zastoupil. „Bůh“, jak říká prorok Izaiáš, „složil na něho nepravost nás všech“ (53,6). Všechny naše nepravosti vzal náš božský Spasitel na sebe a stal se obětí za naše hříchy. – A konečně Ježíš Kristus se ujal této oběti a také ji přinesl naprosto svobodně, z čisté lásky. Mohl proto říci židům: „Nikdo neodnímá ode mne život, nýbrž já jej dávám sám od sebe“ (Jan 10,18), a to jedině z toho důvodu, „aby svět poznal, že Otce miluji“ (Jan 14,31).

A právě tato oběť Syna Božího, oběť dobrovolná a plná lásky, spasila lidské pokolení. Ježíšova smrt nás vykoupila, smířila nás s Bohem, obnovila smlouvu, z níž plyne pro nás veškeré dobro, otevřela nám brány nebes a navrátila nám dědictví věčného života. Dostačuje i pro všechny budoucí věky. Proto se při Kristově smrti roztrhla opona izraelského chrámu vpůli, aby bylo zjevno, že se starozákonní oběti navždy ruší a nahrazují obětí, jež jediná je Boha hodna. Není nadále spásy, není spravedlnosti než v účasti na oběti kříže, jež ovoce je nevyčerpatelné. „Touto jedinou obě-

ti“, dosvědčuje svatý Pavel, „učinil Kristus na věky dokonalými ty, kteří se posvěcují“ (Žid 10,14).

III.

Pozdrželi jsme se při kalvárské oběti poněkud déle; má to však svou dobrou příčinu, poněvadž tatáž oběť se opakuje i na oltáři. Oběť mešní a oběť na kříži jsou podstatně jedno a totéž. A ve skutečnosti ani jinak tomu být nemůže, protože oběť na Kalvárii – jak učí již svatý Pavel – je obětí jedinou, a z tohoto důvodu úplně stačí jednou provždy. Náš Spasitel však ustanovil, aby se zde na zemi neustále opakovala, chtěje tak její ovoce použít pro všechny duše.

Jak ale mohl Kristus svou vůli provést, když víme, že vstoupil na nebesa? – Veleknězem na věky ovšem zůstává; avšak volí si jisté muže, které zvláštní svátostí k tomu určenou činí účastníky svého kněžství. Když ve chvíli jejich svěcení skládá na ně biskup ruce, tu nad každým z nich pějí andělé: „Ty jsi knězem na věky; kněžské znamení, jež se ti právě udílí, nikdy ti odňato nebude. Přijímáš je však z rukou Kristových, jehož Duch tě nyní naplňuje, aby z tebe učinil Kristova služebníka.“ Kristus obnovuje svou oběť prostřednictvím lidí.

Vizme, co se děje na oltáři! – Po několika přípravných modlitbách a čteních obětuje kněz chléb a víno. To je ofertorium neboli obětování. Tyto obětiny budou záhy proměněny v tělo a krev Ježíše Krista. Pak vyzývá kněz věřící lid a nebeské duchy, aby obstoupili oltář, jenž se stane novou Kalvárií, a nejsvětější Oběť chvalozpěvy a díkyčiněním doprovázeli. Potom se v nastalém tichu co nejtěsněji spojuje s Bohem – blíží se okamžik proměňování – skládá na obětní dary ruce, jak to kdysi činil nad obětními starozákoními také velekněz. Slovy „jenž den před tím, než trpěl“: *qui pridie quam pateretur*, přistupuje pak k vlastnímu úkonu; opakuje vše, co mluvil a konal Spasitel při poslední večeři ve chvíli, kdy tuto přesvatou Oběť ustanovoval, načež se ztotožňuje s Kristem a pronáší obřadní slova: „Toto je mé tělo... toto je má krev.“ Tato slova působí proměnu chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista. Tak svou zřejmou vůlí, svým přímým rozhodnutím stává se Kris-

tus skutečně a podstatně přítomným jako Bůh i jako člověk, a to pod způsoby, jež trvají dále a skrývají ho našim zrakům.

Ale účinnost proměňovacích slov je ještě rozsáhlejší; jimi je oběť vykonána. Mocí slov „toto je mé tělo“ uvádí Kristus prostřednictvím kněze pod způsobu vína své tělo. Takto odděluje mysticky tělo od krve, jež na kříži byly odděleny fyzicky, a jejichž oddělení přivodilo smrt. Zmrtvýchvstalý Kristus nemůže již však zemřít, „smrt nad ním již nepanuje“ (Řím 6,9), proto odloučení těla a krve, jak se děje na oltáři, je jen mystické. „Při božské oběti, jež se koná ve mši svaté, je přítomen a nekrvavě obětován týž Kristus, jenž sám krvavě obětoval se na oltáři kříže..., jen způsob oběti je odlišný“ (Tridentský sněm, zasedání 22., kap. 2).

Přijímáním pak oběť mešní končí; je to její poslední důležitá součást. – Obřad požití oběti je vrcholným výrazem myšlenky, že obětník je s ní spojen a že ho tato oběť zastupuje. S touto myšlenkou se setkáváme v každé žertvě znova a znova. Tímto těsným spojením se pak svou zástupnou obětí obětuje člověk takřka ještě více. Žertva se stává něčím posvěceným, ba svatým; tím pak, že ji člověk požil, osvojil si do jisté míry božskou sílu, která na ni obětím posvěcením splynula.

Ve mši svaté je obětí sám Bohočlověk Ježíš Kristus. Proto se spojujeme ve svatém přijímání s božstvím tak těsně jako nikde jinde. Je to ta nejlepší a nejdůvěrnější účast na ovoci jednoty s Bohem a na božském životě, jež nám Ježíšova oběť vynesla.

Mše svatá není tedy jen obrazným předvedením oběti na kříži a nemá cenu jen pouhé památky, nýbrž je obětí opravdovou, touž, jakou byla oběť kalvarská, kterou zpřítomňuje, v níž pokračuje a jejíž ovoce nám přivlastňuje.

IV.

Ovoce mše svaté je nevyčerpatelné, protože je ovocem samé oběti na kříži.

Je to tentýž Ježíš Kristus, jenž se za nás obětuje svému Otci. Je jisté, že po zmrtvýchvstání zásluhy získávat již nemůže, ale obětuje ty, které získal svým utrpením, a tuto zásluhy jsou nekonečné. Mají spolu s Ježíšovým zadostiučiněním stále svou cenu, jako

si Kristus svým charakterem nejvyššího velekněze a všeobecného prostředníka navždy uchovává božství své kněžské důstojnosti. Po svátostech je to tedy hlavně mše svatá, skrze níž, jak učí Tri-dentský sněm (zasedání 22., kap. 2.), těžíme z těchto zásluh nej-hojněji: „Ovoce krvavé Oběti se nejhojněji sklízí touto Obětí ne-krvavou.“ Proto obětuje kněz každou mši svatou nejen za sebe, nýbrž i za všechny věřící: „Přijmi, svatý Otče, všemohoucí, věč-ný Bože... tuto neposkvrněnou obětinu ... za všechny přítomné, jakož i za všechny věřící křesťany, živé i zesnulé, aby mně i jim prospěla k spáse pro život věčný“ (mešní formulář při obětová-ní chleba). Tak rozsáhlé, tak nesmírné jsou užitky této oběti, a tak velikou slávu z ní má Bůh.

Toužíme-li tedy po tom, abychom uznali nekonečnou vzneše-nost Boží a vzdali Bohu poctu, jež by byla přes to, že jsme ubo-hými stvořeními, jeho velebnosti příjemná a jistě z našich rukou přijata, obětujme mu mši svatou, nebo budme jí přítomni a po-dejme mu ji vlastním jménem. Tím bude nebeskému Otci vzdána jako na Kalvárii pocta nekonečné ceny, pocta plně důstojná jeho nevýslovných dokonalostí.

Skrze Ježíše Krista, jeho milovaného Syna, Bohočlověka na ol-táři obětovaného, vzdává se Otci skutečně veškerá sláva a čest: „Skrze něho, s ním a v něm je tobě, Bohu Otci všemohoucímu... všechna čest a sláva“: *Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi, Deo Pa-tri omnipotenti ... omnis honor et gloria* (mešní kánon). V celém ná-boženství není úkon, který by tak uklidňoval duši přesvědčenou o své nicotnosti a přece vroucně toužící po tom, aby Bohu vzdala poctu, která by ho byla hodna. Veškerá sláva, přinášená věčnému Otci od celého stvoření a od celého světa vyvolených, nedosahuje ani zdaleka té, již se mu dostává obětí jeho Syna. Je třeba mít víru, abychom cenu mše svaté pochopili, onu víru, již jsme do jisté míry účastni toho poznání, jež o sobě samém a o božských věcech má Bůh. Ve světle víry jsme schopni hledět na oltář očima nebeského Otce. A co vidí Bůh Otec na oltáři, kde se přináší svatá oběť? Vidí tam „svého milovaného Syna“: *Filium dilectionis suæ* (Kol 1,13), vpravdě a skutečně přítomného, jak obnovuje oběť na kříži. Bůh hodnotí vše podle toho, jakou mu to vzdává slávu. A v této oběti

stejně jako na Kalvárii vzdává mu jeho milovaný Syn slávu neko-nečnou. Nad tuto poctu, zahrnující v sobě všechny pocty ostatní a je zároveň převyšující, nemá Bůh dokonalejší poctu.

Nejsvětější oběť je též zdrojem důvěry a odpuštění. – Jsme-li skličeni vzpomínkou na své hříchy, hledáme-li, čím bychom napravili urážky, jimiž jsme se proti Bohu provinili, a ve snaze, aby nám byl trest prominut, dali božské spravedlnosti – pokud jen to je možné – úplné zadostiučinění, nemáme nad mši svatou prostředek účinnější a jistější. Slyšme, co prohlašuje Tridentský sněm (zasedání 22., kap. 2): „Usmířen jsa touto obětí uděluje nám Pán milost a dar pokání a odpouští hříchy a zločiny sebetěžší.“

Odpouští snad mše svatá hříchy přímo? Nikoliv, to je vyhrazeno svátosti pokání a dokonalé lítosti. Mše svatá však obsahuje hojné a mocné milosti, jež hříšníka osvěcují a vzbudí v něm kajícího ducha, takže svých hříchů lituje, dojde k pokání a tím dosáhne Božího přátelství.

Eucharistie jakožto svátost má za cíl, lze-li tak říci, přímo: *in recto* milost, a nepřímou: *in obliquo* Boží oslavu, zatímco nejsvětější Oběť působí přímo slávu Boží a nepřímou milost kajícího a lítosti, a to kajícími city, které v duši vzbuzuje.

Platí-li to o hříšníkově, jemuž ruka kněze dosud rozhrěšení neudělila, pak to platí tím spíše o duších již ospravedlněných, jež touží po zadostiučinění za své chyby co možná nejplnějším, aby tak mohly provést dokonalou nápravu. A proč to? Protože mše svatá není jen obětí chvály nebo pouhou památkou na oběť na kříži, nýbrž opravdovou obětí smírnou, ustanovenou Kristem za tím cílem, „aby se spasitelné moci krvavé oběti na kříži užilo k odpuštění těch hříchů, jichž se dopouštíme každodenně“ (Tridentský sněm zasedání 22., kap.1). Proto vidíme, že kněz, o němž se předpokládá, že požívá Božího přátelství, ji obětuje tak, jak mešní řád nařizuje, „za své nescíslné hříchy, urážky a nedbalosti.“ Touto božskou obětí je Bůh usmířen a nám znovu nakloněn. Přinášíme ji tedy, když nás znepokojuje vzpomínka na naše chyby! Obětuje se tu za nás Kristus, „Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa“, a jenž obnovuje, kdykoli se slaví památka této oběti, „dílo našeho vykoupení“ (srov. sekretu na 9. neděli v mezidobí). Jak

velikou důvěru musíme proto mít v její výkupnou cenu! Ať jsou naše urážky a nevděčnost sebevětší, jediná mše svatá dá Bohu více slávy, než o kolik (můžeme-li to tak říci) ho připravily všechny naše hříchy. „Věčný Otče, pohled' na oltář, pohled' na svého Syna, jenž mne miloval a za mě se obětoval na Kalvárii, a jenž ti nyní za mne dává své nekonečné zadostiučinění! Popatři na tvář svého Pomazaného!: *Respice in faciem Christi rui* (Ž 83,10). „Zapomeň na viny, jichž jsem se proti tvé dobrotě dopustil! Přináším ti tuto oběť, v níž se ti zalíbilo, jako náhradu za všechna bezpráví, spáchaná proti tvé božské velebnosti“. Takovou modlitbu musí Bůh vyslyšet, protože se opírá o zásluhy jeho milovaného Syna, jenž svým utrpením vše zaplatil.

Jindy se rozpomínáme na rozličná milosrdenství Páně: dobrodiní křesťanské víry, které nám dalo účast na Kristových tajemstvích, otevřelo nám bránu spásy a naplnilo nás nadějí na dědictví věčné blaženosti. Od chvíle našeho křtu rozestavilo se vskutku již mnoho milostí podél cesty našeho života. Ohlíží-li se naše duše zpět, téměř ji zdrcuje pohled na tyto nesčetné projevy lásky, jimiž ji Bůh plným rukama zahrnul, a celá zmatená, že je předmětem takové Boží záliby, volá: „Pane, čím ti mohu, já ubohé stvoření, splatit tolik dobrodiní? Co ti mám dát, aby to bylo tebe důstojné? Vždyť mé věci nepotřebuješ“ (Ž 15,2), a přece je patřičné, aby uznala tvou nekonečnou dobrotu. „Cítím tu nutnost v hloubi své bytosti. Co ti mám dát, aby to bylo hodné tvé velikosti a tvých dobrodiní, Bože můj?“ Podobně se modlí i kněz ve mši svaté, když přijal Tělo Páně: „Čím se odplatím Hospodinu za vše, co mi udělal?“ A Církev mu klade na rty odpověď: „Přijmu kalich spásy“: *Calicem salutaris accipiam*. Mše svatá je jedinečným díkůčiněním, nejdokonalejším a nejvhodnějším, jakého jsme vůbec schopni vůči Bohu. Evangelium nám říká, že Spasitel, dříve než tuto svátost ustanovil, „děkoval“: *eucharistésas*, Bohu Otci. Rovněž svatý Pavel užívá tohoto řeckého výrazu a také Církev svatá, dávši mu přednost přede všemi jinými, podržela jej k označení mešní oběti, ač tím ostatní její ráz nijak nevylučuje. Eucharistická oběť znamená oběť díků. Všimněme si, že při každé mši svaté, po obětování, dříve než přistoupí k mešnímu ká-

nonu, zpívá nebo recituje kněz po Ježíšově vzoru děkovný chvalozpěv: „Vskutku je hodné a spravedlivé, patřičné a spasitelné, abychom ti vždy a všude vzdávali, Bože svatý, Otče všemohoucí, věčný Bože... skrze Krista, Pána našeho“ (mešní preface). Pak obětuje svatou oběť, a tato děkuje za nás, tato důstojně uznává – neboť Ježíš je Bůh – všechna dobrodiní, která jsme dostali „shůry, od Otce světla“, jak píše svatý Jakub (1,17). Skrze Ježíše Krista se nám jich dostalo. A skrze Ježíše Krista stoupá zase všechna naše vděčnost k trůnu Božímu.

A konečně, mše svatá je obětí prosebnou. Jsme nesmírně nuzní, neustále potřebujeme osvětlení, sílu a útěchu. Tuto pomoc nalezneme ve mši svaté. Vždyť v ní je skutečně přítomen ten, jenž řekl: „Já jsem světlo světa, já jsem cesta, pravda a život; pojdte ke mně všichni, kdo se lopotíte, a já vás občerstvím, a toho, kdo přijde ke mně, nevyvrhnu ven“: *et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras* (Jan 6,37). Je to tedy tentýž Ježíš, jenž odpustil i Samaritánce i Marii Magdaléně i kajímu lotrovi na kříži. Je to tentýž Ježíš, jenž osvobozoval posedlé, uzdravoval nemocné, navracel slepým zrak a ochrnutým chůzi. Je to tentýž Ježíš, jenž dovolil svatému Janu položit hlavu na jeho božské srdce. A nadto vše je na oltáři přítomen ze zcela zvláštních příčin: je tam jakožto svatá oběť, která se v té chvíli obětuje nebeskému Otci a obětuje se za nás. Je tam jakožto obětovaný a přece „stálý živý, aby za nás orodoval“ (Žid 7,25). Nabízí svá nekonečná zadostičinění, aby pro nás dobyl nutné milosti života, a svými zásluhami podepírá naše žádosti a prosby. V této vhodné chvíli máme největší jistotu, že dosáhneme milostí, které potřebujeme. Oltář, kde se Kristus obětuje a vydává, je vpravdě „trůnem milosti“, jak říká svatý Pavel, když mluví o „veleknězi, který pro nás pronikl nebesa“ a který je plný soucitu k těm, jež nazval svými bratry. Je vpravdě trůnem, „k němuž máme přistoupit s důvěrou, abychom došli milosrdenství a našli milost a pomoci v pravý čas“ (Žid 4,14-16).

Zapamatujme si dobře ta slova svatého Pavla: „S důvěrou“! Je to podmínka, abychom byli vyslyšeni. Mši svatou musíme obětovat nebo jí být přítomni plni víry a plni důvěry. Mešní oběť v nás nepůsobí sama sebou: *ex opere operato*, jako je tomu u svátostí. Její

ovoce je nevyčerpatelné, ale z valné části závisí na naší vnitřní přípravě. V každé mši svaté je pro nás nekonečná možnost zdokonalení a posvěcení, ale míra milostí, které se nám při ní dostává, se řídí mírou naší víry a lásky. Všimněme si, že kněz, když před proměňováním vyjmenoval ty osoby, které Bohu doporučuje, mluví posléze sice o všech přítomných, avšak dotýká se při tom otázky, jsou-li Boží pomoci také hodni: „Pomni, Pane ... i všech okolo stojících, jejichž víra je tobě známá a zbožnost povědoma“ (mešní kánon). Tato slova nám zřetelně dokazují, že milosti plynoucí ze mše svaté se nám udělují podle toho, jak je naše víra živá a naše zbožnost vroucí.

Co je víra, to již víme; zbožnost pak je ochotné a úplné oddání se Bohu, jeho vůli a jeho službě. Bůh, jenž čte v hlubinách srdce, vidí, toužíme-li upřímně po tom, abychom mu byli věrni, a jsme-li opravdu ochotni zcela se mu oddat. Je-li tomu tak, pak náležíme mezi ty, „jejichž víra je Bohu známa a zbožnost povědoma“, za něž se kněz zvláště přimlouvá a kteří bohatě budou čerpat z pokladů nekonečných Kristových zásluh.

Máme-li to hluboké přesvědčení, že vše od nebeského otce nám přichází skrze Ježíše Krista, že v něm Bůh uložil všechny poklady svatosti, jaké si lidé mohou jen přát, a konečně, že Ježíš je na oltáři se svými poklady nejen přítomen, nýbrž že se i za nás pro Otcovu slávu obětuje, vzdáváje mu v této chvíli nejdokonalejší poctu, jaká jen vůbec může mu být milá, a obnovuje současně svou oběť, přinesenou na kříži, aby stále udržoval a nám přivlastňoval její svrchovanou účinnost, máme-li tedy toto hluboké přesvědčení, tehdy neexistuje taková milost, abychom nemohli o ni žádat a nedostali ji. Vždyť v té chvíli jako bychom stáli s nejsvětější Pannou, Janem a Magdalénou u paty kříže, u samého zdroje veškeré spásy a všeho vykoupení. – Kéž bychom znali dar Boží: *Si scires donum Dei*. Kéž bychom věděli, z jakých pokladů můžeme zde čerpat pro sebe i pro celou Boží Církev!

V.

Ani s tím se však nesmíme ještě spokojit, chceme-li plně vniknout do všech úmyslů, které vedly našeho Spasitele k tomu, aby

nejsvětější Oběť ustanovil, a které jeho nevěsta Církev vyjadřuje obětními obřady a slovy. Právě jsme viděli, že božskou Obětí můžeme vzdávat Bohu dokonalou poctu, že můžeme získat plné prominutí svých hříchů, důstojně mu děkovat a dosáhnout nutného osvětlení a posily. Ale všechny tyto úkony, ať jsou sebelepší, mohou být a zůstávat jen úkony pouhého pozorovatele, který je svatému obřadu přítomen sice zbožně, ale přece jen jaksi zvenčí.

Je ještě důvěrnější účast, o niž se musíme pokusit. A v čem spočívá? – V tom, že se co nejúplněji ztotožňujeme s Ježíšem Kristem jakožto veleknězem a obětí, a to za tím cílem, abychom byli v něho proměněni. Je to možné?

Pověděli jsme si již, že Ježíš byl posvěcen na velekněze v okamžiku svého vtělení, a že se mohl Bohu nabídnout za oběť jen jako člověk, a vykládali jsme i obšírně pravdu, na niž bychom neměli nikdy zapomínat, že si totiž Slovo svým vtělením přidružilo ke svým tajemstvím a k své osobě jakýmsi mystickým způsobem celé lidstvo. Lidstvo je povoláno, aby tvořilo jediné mystické tělo s Kristem jakožto hlavou, aby tvořilo jedinou společnost, v níž by byl Kristus představeným a my jejími údy. Údy se zásadně nemohou oddělit od hlavy a ani se odcizit její činnosti. Ježíšovo životní dílo je jeho oběť. A jako vzal na sebe naši lidskou přirozenost, ovšem kromě hříchu, tak chce nám dát i účast v hlavním tajemství svého života. Nemohli jsme být při tom, když se na Kalvárii za nás obětoval a nás zastupoval, a proto určil, aby se jeho oběť se svou nevyčerpatelnou mocí stále obnovovala „péčí Církve a jejich kněží pod viditelnými znameními“ (Tridentský sněm zasedání 22., kap. 1).

Je pravda, že pouze kněží, kteří jsou svým vysvěcením účastni kněžství Kristova, mají mocí svého úřadu právo obětovat Tělo a Krev Ježíše Krista. Totéž však mohou, ač podle jiného oprávnění a poněkud jiným způsobem, ale přece jen opravdově, činit i všichni věřící. Svým křtem jsme totiž všichni Ježíšova kněžství účastni, protože jsme účastni jeho božského bytí, jeho předností, a jeho vynikajícího postavení. Kristus je králem, my kralujeme s ním. Kristus je Knězem, i my jsme kněžími. Vzpomeňme si, co říká křtěncům svatý Petr: „Vy jste rodem vyvoleným, královským

kněžstvem, národem svatým, vlastním lidem Božím“ (1Pt 2,9). A podobně čteme i ve Zjevení svatého Jana: „Milost vám a pokoj ... od Ježíše Krista ..., jenž nás miluje a jenž nás obmyl od našich hříchů svou krví a učinil nás královstvím a kněžími svému Bohu a Otci; jemu sláva i vláda na věky věků!“ (1,6). Ve spojení s knězem mohou tedy obětovat Nejsvětější oběť i ostatní věřící.

Toto spoluobětování jasně vysvětluje i z modliteb, jimiž Církev božskou Oběť doprovází. Co říká kněz, když se obrací k lidu na posled předtím, než zpívá prefaci? „Modlete se, bratři, aby se má i vaše oběť stala příjemnou u Boha Otce všemohoucího“: *Orate, fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem*. Rovněž v modlitbě před proměňováním prosí Boha za přítomné věřící: „Nezapomeň, Pane, na své služebníky, za které ti přinášíme, nebo kteří ti přinášejí tuto oběť chvály za sebe a za všechny své“. Pak skládá ruce na obětiny a prosí Boha za jejich přijetí: „Prosíme, Pane, abys přijal, jsa usmířen, tuto oběť naši služby i veškeré své rodiny“. Jak tedy vidíme, přinášejí tuto oběť také věřící ve spojení s knězem, a jeho prostřednictvím i ve spojení s Ježíšem Kristem. Nejvyšším a hlavním veleknězem je Kristus, kněz je jeho pomocníkem, jehož si sám zvolil, a věřící mají účast na tomto posvátném kněžství a na všech Kristových úkonech podle svého postavení.

„Sledujme pozorně“, píše Bossuet, „kněze, jenž jedná naším jménem a mluví za nás! Vzpomeňte si na starý obyčej, kdy každý obětoval svůj chléb a své víno a poskytoval věci pro nebeskou oběť: Obřad se změnil, ale duch zůstal stejný. Obětujme Ježíše Krista, obětujme sami sebe, obětujme celou katolickou Církev, rozšířenou po celé zemi!“ (Rozjímání nad evangeliem).

Tím však naše podobnost s Ježíšem Kristem ještě nekončí. Kristus je nejen veleknězem, ale také obětí. A jeho nejsvětější Srdce si přeje, abychom měli stejně účast i na tomto jeho poslání, poněvadž hlavně tím se naše duše přetvořují v duše svaté. Uvažujme chvíli o látce mešní oběti, o chlebu a vínu, jež se promění v Tělo a Krev našeho Spasitele. Církevní Otcové rádi zdůrazňovali symboliku obou těchto mešních součástí. Chléb se připravuje z rozemletých obilných zrn, která jsou spolu tak spojena, že tvoří je-

dinou hmotu, a víno ze zrn hroznových dohromady tak slisovaných, že z nich prýští jediný nápoj. Je to obraz jednoty věřících s Kristem a všech věřících mezi sebou.

V řeckém obřadu je tato jednota věřících s Kristem v jeho oběti vyjádřena plnou živostí východních představ. Na počátku mše svaté kněz krájí zlatým nožikem v podobě kopí chléb na několik částí a zvláštní modlitbou přiděluje každé z nich úkol zastupovat osoby buď jednotlivě nebo jejich jisté třídy, na jejichž počest, či za které se oběť přináší. První část představuje Krista, jiná Pannu spoluvykupitelku, další pak apoštoly, mučedníky, panny a světce, jejichž památka se toho dne slaví, a celou rodinu Církve vítězné. Pak přicházejí části vyhrazené Círvi trpící a Círvi bojující: svatému Otci, biskupům a přítomným věřícím. Když kněz tento úkon dokončil, klade všechny části na patenu a obětuje je Bohu, neboť hned budou proměněny v Tělo božského Spasitele. Tento obřad naznačuje, jak pevné musí být naše spojení s Ježíšem v jeho oběti.

Latinská liturgie je střízlivější, avšak neméně výrazná. Má prastaré obřady, které kněz nesmí opominout, nechce-li se dopustit těžkého hříchu a které jasně ukazují, že v nejsvětější oběti musíme být s Kristem nerozlučně spjati. Před obětováním vlévá kněz do kalicha s vínem něco málo vody. Co znamená tento obřad, to vysvětluje modlitba, jíž kněz tento úkon provází: „Bože, jenž jsi důstojnost lidské podstaty podivuhodně stvořil a Vtělením ještě podivuhodněji obnovil, dej nám, abychom se stali tajemstvím této vody a vína účastnými božství toho, jenž se stal účastným našeho lidství, tvého Syna a Pána našeho, Ježíše Krista, jenž s tebou žije a kraluje v jednotě Ducha svatého, Bůh po všechny věky věků“. Pak kněz tento kalich obětuje, aby jej Bůh přijal jako vůni líbeznou: *in odorem suavitatis*. Toto smíšení vína s vodou zobrazuje především jedno z tajemství naší víry, totiž spojení božství a lidství v Kristu. S tímto tajemstvím těsně souvisí zase tajemství jiné, na něž také zmíněná modlitba poukazuje: Naše jednota s Kristem v jeho oběti. Víno zastupuje Krista, voda zastupuje lid. Takto napsal již svatý Jan ve svém Zjevení: „Vody jsou národy“ (17,15), a toto také potvrdil i Tridentský sněm slovy: „Tímto smí-

šením se zobrazuje jednota věřícího lidu s Kristem, jakožto jeho hlavou“ (zasedání 22., kap. 7).

Musíme tedy být s Kristem v jeho oběti spojeni, musíme s ním obětovat i sebe. Pak i on vezme nás se sebou, obětuje nás se sebou, přináší nás před Otce: *in odorem suavitatis*. Sami sebe musíme obětovat s Ježíšem Kristem. Jako mají věřící křtem účast v Kristově kněžství, tak musí též přinášet oběti. Jsou proto podle svatého Petra „svatým kněžstem, aby skrze Ježíše Krista obětovali duchovní oběti Bohu příjemné“ (1Petr 2,5). Je to tak závažná pravda, že na jednotu naší oběti s obětí Ježíšovou dokonce Církev poukazuje v nejedné mešní modlitbě mezi Obětováním a Proměňováním: „Posvěť, prosíme, Pane, milostivě tyto dary, a přijmi tuto duchovní oběť, nás samotné uprav na obětní dar věčný“ (sekreta v pondělí svatodušní a s jistou obměnou i na svátek Nejsvětější Trojice).

Máme-li však doufat ve splnění této mešní prosby, je nutně třeba, abychom svou oběť spojili s osobní obětí Kristovou, přinesenou na kříži, a obnovovanou na oltáři. Kristus přinesl svou oběť místo nás. Všechny nás zastoupil, a proto muka, jež ho zdrtila až k smrti, i nás mravně usmrtila, jak říká svatý Pavel: „Zemřel-li jeden za všechny, pak tedy zemřeli všichni“ (2Kor 5,14). Umíráme s ním však jen tehdy, spojujeme-li se s ním jakožto oběti ve mši svaté. A jak toto spojení máme provést? Tím, že se dobrovolně a zcela oddáme podle jeho vzoru plnění vůle Boží. Bůh musí mít moc, aby s obětí, která se mu přináší, svobodně nakládal. Proto naše oddání se vůli Boží předpokládá, že chceme vše dát Bohu, že chceme konat skutky sebezáporu a umrtvování, že chceme denně přijímat utrpení, zkoušky a nepříjemnosti z lásky k němu tak, abychom mohli říci, co řekl Ježíš Kristus, když po poslední večeři odcházel vydat se za nás na smrt: „Činím tak proto, aby svět poznal, že miluji Otce“ (Jan 14,31). To tedy znamená obětovat se s Ježíšem. Obětujeme-li věčnému Otci jeho božského Syna a s touto přesvatou Hostií i sami sebe s týmiž snahami a postoji, které oduševňovaly Kristovo srdce na kříži, ve stejně vroucí lásce k Otci a svým bližním, ve stejně žhavé touze po spáse duší a ve stejně plném odevzdání se do vůle Boží hlavně v tom, co je v ní

pro nás bolestného, co se přičí naší přirozenosti, pak vzdáváme Bohu nejpříjemnější poctu, jaké se mu od nás jen může dostat.

Toto spoluobětování je však též nejjistějším prostředkem, abychom se přetvořili v Krista Ježíše, spojujeme-li se s ním nadto ve svatém přijímání, tedy účastí v oběti oltáře nejužitečnější. Vždyť vidí-li Kristus, že jsme s ním takto zajedno, obětuje nás s sebou, činí nás příjemné Otci a svou milostí nás sobě víc a více připodobňuje.

Tato pravda je obsažena v tiché modlitbě kněze po Proměňování která zní: „Všemohoucí Bože, pokorně tě žádáme, rozkaž, aby byly tyto naše obětiny rukama tvého svatého anděla přeneseny na tvůj vznešený oltář před tvář tvé božské velebnosti, abychom kdykoli z tohoto podílu oběti oltáře přijmeme svatosvaté Tělo a Krev tvého Syna, byli naplněni veškerým nebeským požehnáním a milostí“.

Je to tedy skutečně znamenitý způsob účasti v nejsvětější Oběti, sledovat zrakem, duchem i srdcem, co se děje na oltáři a spojovat se s modlitbami, které v této svaté chvíli Církev vkládá na rty svých služebníků. Kdykoli se takto hlubokou úctou, živou vírou, vroucí láskou, a pravou lítostí nad hříchy sjednocujeme s Kristem, Veleknězem i obětí, vzdává za nás Bohu Otci dokonalou poctu, činí plně zadost a vysílá k nebesům důstojné díky, a jeho modlitba je všemohoucí.

Svatý sněm učí, že touto obětí docházíme milosrdenství a nalézáme milost v příhodném přispění, přicházíme-li k Bohu s přímým srdcem a pravou vírou, s bázní a uctivostí, zkroušeně a kajícím (Tridentský sněm, zasedání 22., kap 2.).

A tak se všechny úkony věčného velekněze, jenž na oltáři obnovuje svou kalvárskou oběť, stávají úkony našimi.

Když od nás stoupá skrze Ježíše Krista k Bohu Otci všechna čest a sláva: *omnis honor et gloria*, tu splývají současně do nás a do celé Církve bohaté milosti osvícení a života, tu se nám dostává v přehojné míře všeho užitku krvavé oběti Kristovy. Vždyť každá mše svatá obsahuje veškeré ovoce oběti kříže. Abychom však je mohli sklízet, je zapotřebí, aby naše duše vnikla do vnitřních postojů Ježíšova Srdce, když se na Kalvárii obětoval. Vnikne-li

do nich, jak říká velký apoštol národů: „to smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši“ (Flp 2,5) – pak věčný velekněz nás sám uvede do svatyně před trůn nejvýše velebného Boha, tam, kde pryští veškerá milost, tam, kdo je zdroj všeho života a veškeré blaženosti. Kež bychom znali dar Boží ...!

8. CHLÉB ŽIVOTA: PANIS VITÆ

Stručný obsah: Svátostné přijímání je nejjistějším prostředkem, abychom si uchovali božský život. – 1. Svaté přijímání je hostinou, kde se Kristus dává jakožto chléb života. – 2. Svatým přijímáním Kristus zůstává v nás a my v něm. – 3. Rozdíl mezi účinky potravy tělesné a ovocem pokrmu eucharistického; jak Kristus nás proměňuje v sebe; vliv tohoto zázračného pokrmu na tělo. – 4. Nutnost přípravy, aby se nám ovoce svatého přijímání dostalo v plné míře. – 5. Příprava vzdálenější; darování se úplně Kristu, konat vše s myšlenkou na svaté přijímání. – 6. Příprava bezprostřední: víra, naděje a láska. Jak Kristus takovou přípravu odměňuje; svaté přijímání je základem nejhlubší účasti v Ježíšově Božím synovství. – 7. Různé modlitby a způsoby přípravy přímo před svatým přijímáním. – 8. Díkůvzdání po svatém přijímání: Vše mé je tvé a tvé je mé: *Mea omnia tua sunt et tua mea.*

„Dej, všemohoucí Bože, abychom, kdykoli máme na této oběti na oltáři účast a svatosvaté Tělo a Krev tvého Syna přijmeme, byli naplnění všelikým požehnáním nebeským a milostí“.

Těmito slovy končí jedna z mešních modliteb po vznešeném obřadu proměnění. Víme, že Kristus Pán je na oltáři přítomen nejen aby vzdal mystickou obětí, jež jeho kalvářskou obětí obnovuje, Otci dokonalou poctu, nýbrž, aby se stal pod svátostnými způsoby pokrmem našich duší.

Tento úmysl svého božského srdce nám zjevil sám Ježíš Kristus, když tuto obětí ustanovoval: „Vezměte a jezte, neboť toto je mé tělo; vezměte a pijte, neboť toto je kalich mé krve!“

Chtěl se zpřítomnit pod způsoby chleba a vína proto, abychom jeho Tělo a Krev požívali. – Tážeme-li se, proč náš Spasitel ustanovil tuto svátost pod způsoby pokrmu, poznáme, že za prvé z toho důvodu, aby v nás udržoval božský život, a za druhé, abychom, žijíce tímto nadpřirozeným životem, s ním zůstávali v jednotě... Svátostné přijímání, toto ovoce eucharistické oběti

je nejjistějším prostředkem, aby naše duše zůstaly s Ježíšem ve spojení.

V tomto spojení s Kristem, jak jsme již slyšeli, je pravý život duše a její nadpřirozená svatost. Ježíš je vinnou révou, my jejími ratolestmi, milost pak mízou, jež do ratolestí stoupá, aby nesly ovoce. Nuže, tuto milost v nás rozhojňuje Ježíš Kristus hlavně darováním sebe sama v Eucharistii.

Rozjímejme s vírou a úctou, s láskou a důvěrou o tomto tajemství života, kde se spojuje se svým božským vzorem nekonečným naším zadostiučiněním i zdrojem veškeré naší svatosti (srov. Katechismus Tridentského sněmu, část 2., hlava 4.). Pak nám bude jasné, s jakým smýšlením musíme tuto svátost přijímat, abychom dospěli k dokonalé jednotě s Kristem, k níž nás chce Spasitel přivést, dáváje nám sám sebe.

I.

Co nám asi Kristus Pán odpoví, když se ponoříme do modlitby a budeme ho prosit, aby nám zjevil, proč ustanovil ve své věčné moudrosti tuto nevýslovnou svátost?

Nejdříve k nám jistě pronese slova, jimiž přislíbil toto ustanovení Eucharistie Židům: „Jako mne poslal živý Otec a já žiji pro Otce, tak i ten, kdo mne požívá, bude žít pro mne“ (Jan 6,58). To znamená: „Toužím jen po tom, abych vám dal účast na mém božském životě. Své bytí, svůj život a vše mám od Otce; protože pak mám vše od něho, žiji jen pro něj. Snažně si tedy přeji, abyste též vy žili jen pro mne, když vše ode mne máte. Váš tělesný život se podporuje a rozvíjí potravou; chci být pokrmem vaší duše, abych udržoval a rozvíjel její život, jímž jsem já sám.

On pak chtěl, aby se tato svátost přijímala jakožto duchovní pokrm, jímž by se duše živily a posilovaly, a tak aby žily životem toho, jenž pravil: „Kdo mne jí, bude žít pro mne“ (Tridentský sněm, zasedání 13., kap. 2).

„Kdo mne požívá, žije mým životem, a já, maje plnost milosti, dávám na ní účast těm, jimž se dávám za pokrm. Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak jej dal i mně, abych i já měl život sám v sobě (srov. Jan 5,26); a protože tento život mám, přišel jsem,

abyste i vy měli život a měli ho v hojnosti (srov. Jan 10,10). Dávám vám život, protože dávám za pokrm sám sebe. Já jsem chléb života, já jsem chléb živý, jenž sestoupil z nebe (Jan 6,35, 48, 51), aby vám přinesl nebeský, věčný život, jehož jitřenkou je sama milost Boží. Židé na poušti jedli manu, pokrm, který se zkazí, já však jsem chléb stále živý, a vašim duším stále potřebný, neboť nebudete-li jíst tělo Syna člověka, nebudete mít v sobě život“ (Jan 6,54). Tak by nám asi Kristus odpověděl. Není tedy na oltáři přítomen jen proto, abychom se mu klaněli a obětovali ho Otcí jakožto nekonečné zadostiučinění. Nepřišel jen proto, aby nás navštívil. Přišel a je na oltáři z toho důvodu, abychom ho požívali jako duševní pokrm a požívajíc jej měli tak život milosti zde na zemi a život slávy jednou v nebesích.

„Protože Syn Boží je život sám, může též život slíbit a může jej i dát. Jeho svaté lidství, jež na sebe vzal v plnosti času, se dotýká tohoto života tak těsně a čerpá z něho takovou moc, že je samo nevyčerpatelným zdrojem živé vody... Což nejíme chléb života, nebo lépe živý chléb, abychom měli život? Vždyť tento posvátný chléb je svaté Ježíšovo tělo, tělo živé, tělo spojené se životem tělo veskrze proniknuté oživujícím duchem. Jestliže obyčejný chléb, jenž život nemá, uchovává život našeho těla, jak podivuhodným životem budeme žít my, kteří jíme chléb živý, kteří u stolu Boha živého jíme sám život! Kdo kdy slyšel o takovém zázraku, že by bylo možné jíst život? Jedině Ježíš nám může dát takový pokrm. On je život svou přirozeností; kdo jí jeho, jí život. Ó převzácná hostino dítek Božích!“ (Bossuet: Kázání na Bílou sobotu. Spisy o modlitbě, sv. I.). – „Tělo našeho Pána Ježíše Krista ať zachová tvou duši k životu věčnému“: *Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*.

Viděli jsme, že svátosti působí milost, jejímž viditelným znamením svátosti jsou. – V řádu přirozeném potrava udržuje tělesný život, rozvíjí a obnovuje jeho síly a osvěžuje jej. V tom spočívá podle svatého Tomáš Akvinského (Summa III., ot. 79, čl.1) čtvrtý účinek potravy. A svatý učenec se nezdráhá užít těchto pojmů i při účincích Eucharistie, pokrmu duše. Tento nebeský Chléb tedy udržuje, rozvíjí, obnovuje a obcerstvuje v duši život milosti,

protože jí dává samého jejího původce. Božský život může k nám vniknouti i jinak, ale při svatém přijímání zaplavuje naše duše „jako prudký příval“. Přijímání je svátostí tak živou, že samo o sobě odpouští a smývá lehké hříchy, k nimž už nelžeme. Působí, že božský život v duši roste a že se rozvíjí v celé své síle a kráse a že nese hojné ovoce. „Svatá hostino, při níž se přijímá Kristus a duše se plní milostí!“ (Ant. k Magnificat o I. nešporách slavnosti Božího Těla). – Kriste Ježíši, vtělené slovo, „v němž přebývá všechna plnost božství“ (Kol. 2,9), přijď ke mně a dej mi účast na tvé plnosti! V tom je můj život, neboť „tebe přijmout znamená stát se dítětem Božím“ (Jan 1,12). Znamená to mít účast na životě, jež jsi dostal od Otce, jímž pro Otce žiješ a jímž se z tvého lidství rozlévá milost na všechny tvé bratry. Přijď, abych tebe požíval a žil tak tvým životem: „Kdo jí mne, bude žít skrze mne“: *Et qui manducat me et ipse vivat propter me*.

II.

Když Kristus Pán ustanovoval eucharistickou svátost, bylo jedním z úmyslů jeho přesvatého srdce, aby jakožto nebeský chléb v nás udržoval a rozmnožoval božský život. Existuje však ještě jiný cíl, jež měl náš Spasitel na mysli, a jenž onen první cíl doplňuje: Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet et ego in eo* (Jan 6,57). Co znamená toto slůvko „zůstává“: *manet*?

Čteme-li evangelium svatého Jana, kde jsou tato Ježíšova slova zaznamenána, vidíme, že užívá tohoto výrazu téměř pokaždé, kdykoli chce vyjádřit dokonalé spojení. Jistě není dokonalejší spojení nad spojení Otce se Synem a to v nejsvětější Trojici, protože oba i s Duchem svatým mají touž jedinou božskou přirozenost. A svatý Jan říká, že „Otec zůstává v Synovi“ (Jan 14,10).

„Zůstávat v Kristu“ znamená především sdílet s Kristem jeho božské synovství prostřednictvím milosti, znamená být s ním zajedno v tom, že i my jsme dětmi Božími, třebaže na jiném základě. To je nejdůležitější a hlavní spojení, na než Kristus sám poukazuje v podobenství o vinné révě: „Já jsem vinný kmen, vy jste

ratolesti; kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce“ (Jan 15,5).

Ale toto spojení není jen jediné. „Zůstávat v Kristu“ také znamená ztotožnit se s ním ve všem, co se týká našeho rozumu, naší vůle a naší činnosti. – V Kristu rozumem zůstáváme, přijímáme-li prostou, čistou a hlubokou vírou každý Kristův výrok. Slovo je stále v lůně Otcově, vidí božská tajemství a na tom, co vidí, dává i nám účast. „Jednorozený Syn, jenž je v lůně Otcově, ten to zjevil“ (Jan 1,18). Vírou odpovídáme svým „ano“, svým „amen“ na vše, co nám odhaluje. Kristus je pokrmem našeho rozumu právě v tom, že nám přináší plnou a veškerou pravdu.

„Zůstávat v Kristu“ znamená též podřídit svou vůli vůli jeho, znamená to učinit všechnu svou nadpřirozenou činnost závislou na jeho milosti. – Musíme zůstávat v jeho lásce tím, že se ujímáme plnění jeho vůle. „Budete-li zachovávat má přikázání, zůstanete v mé lásce, jako i já jsem zachoval přikázání svého Otce a zůstávám v jeho lásce“ (Jan 15,10). To znamená, dát přednost jeho přáním před našimi, vzít jeho zájmy za své, zcela, bez vypočítavosti se mu oddat, aniž si co vymínujeme nebo se k něčemu vracíme, protože nelze zůstávat, není-li člověk pevně a trvale Kristu oddán s onou naprostou důvěrou, kterou má mít žena k svému muži. Nikdy mu není milejší jen tehdy, když spléhá jediné na jeho moudrost na jeho moc, sílu a lásku. Takto udržuje nebeský Chléb, dává pokrm lásky, též život naší vůle.

V tom spočívá ten božský stav, který chce Ježíš Kristus vložit do duše, která ho přijímá. Přichází do ní, aby „v Kristu zůstávala“, to znamená, aby se mu s plnou důvěrou v jeho slovo oddala k plnění jeho božské vůle a neměla jiný zdroj své činnosti než působení jeho Ducha: „Kdo se přidržuje Pána, je s ním jeden duch“ (1Kor 6,17).

Avšak i Kristus Pán „zůstává“ v duši: „A já v něm“: *Et ego in eo*. Podívejme se, co se dalo ve Slově Božím po jeho vtělení: byla v něm přirozená, velmi silná lidská činnost, která byla právě proto tak intenzivní, že se živila a vyzařovala samým Slovem, s nímž bylo lidství nerozlučně spojeno.

Když se Kristus dává duši, chce v ní působit něco do jisté míry podobného. Nespojuje se s ním sice tak těsně, jako je spojeno Slovo s jeho svatým lidstvím, ale přece jen touží po tom, aby svou milostí a působením svého Ducha v ní byl zdrojem celé její vnitřní činnosti. „A já v něm“: *Et ego in eo*. Je v duši, zůstává v ní, nikoli však nečinně: přeje si v ní působit: „I já jsem činný“: *Et ego operor* (Jan 5,17). A když duše zůstává jemu a jeho vůli oddána, tu se stává Kristovo působení tak mocným, že tato duše neomylně stoupá k nejvyšším dokonalostem podle úmyslů, které Bůh s ní má. Vždyť Kristus přichází do ní se svým božstvím, se svými zásluhami a se svým bohatstvím, aby „se stal jejím světlem, její cestou, pravdou, moudrostí, spravedlností, posvěcením a vykoupením“ (srov. 1Kor 1,30), zkrátka aby se stal jejím životem, aby sám v duši žil, jak to mohl o sobě napsat svatý apoštol Pavel: „Žiji pak již nikoli já, nýbrž žije ve mně Kristus“. Nejkrásnějším snem duše je být zajedno s tím, jehož miluje. Svaté přijímání, kde duše přijímá Krista jako pokrm, aby se zvolna v Něho přetvořila, je jeho splněním.

III.

Nicméně svatí Otcové zdůrazňují veliký rozdíl mezi působením potravy, která živí náš život tělesný, a mezi účinkem eucharistického chleba v duši.

Přijímáme-li potravu tělesnou, proměňujeme ji zažíváním ve své tělo, zatímco Kristus se nám dává za pokrm proto, aby nás přeměnil v sebe. – Svatý Lev Veliký napsal tato podivuhodná slova: „Účast na požívání těla a krve Ježíše Krista nepůsobí nic menšího, než že přecházíme v to, co přijímáme“ (Kázání 63. o Utrpení 12, kap. 7). Výrok svatého Augustina, jež vkládá tento světec Kristu na rty, je ještě výstižnější: „Jsem pokrm silných: věř a požívej mne; nepřeměníš mě však v sebe, nýbrž sám budeš proměněn ve mne“ (Vyznání, kniha 7., kap. 4.). A svatý Tomáš Akvinský s obvyklou jasností vyjádřil tuto nauku několika větami: Vlastní účinek kterékoli svátosti se pozná analogicky z účinků její látky... Látkou Eucharistie je pokrm. Proto její vlastní účinek musí být podobný účinkům pokrmu. Tělesný pokrm se předně pro-

měňuje v toho, kdo jej požívá, a z takové proměny se nahrazují ztráty tělesného ústrojí a působí se jeho vzrůst. Avšak duchovní pokrm se neproměňuje v toho, kdo jej požívá, nýbrž přeměňuje ho v sebe a tak vlastní účinek této svátosti je proměna člověka v Krista, takže lze s apoštolem říci: Žiji pak již nikoliv já, nýbrž žije ve mně Kristus“ (Komentář ke 4. knize Sentencí, distinkce 12, ot.2, čl. 1).

Jak se tato duchovní proměna děje? – Když Pána Ježíše přijímáme, přijímáme ho celého, jeho tělo, krev, duši, lidství i božství. Kristus nám dává účast na svých myšlenkách a sdílí s námi své city; činí nás účastnými na svých ctnostech, ale hlavně v nás rozněcuje oheň, jež „přinesl na zemi“ (Lk 12,49), totiž oheň lásky. To je cílem onoho proměnění, jež Eucharistie působí. „Tato svátost,“ píše svatý Tomáš Akvinský, „účinkuje tak, že prostřednictvím lásky působí jisté přetvoření v Krista. A to je její vlastní ovoce... Vlastností lásky je to, že toho, koho miluje, proměňuje v předmět jeho lásky“. To znamená, že se Kristův příchod do nás už svou přirozeností snaží zjednat mezi jeho myšlenkami a našimi myšlenkami, jeho city a našimi city, jeho vůlí a naší vůlí takovou vzájemnou výměnu, takový vzájemný soulad s takovou podobností, že pak nemáme jiné myšlenky a jinou vůli, a jiné city, než smýšlení a vůli a city Kristovy; proto říká i apoštol: „To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši“ (Flp 2,5). A to z lásky! Láska podřizuje Kristu celou naši vůli a skrze ni i celou naši bytost a všechny naše síly. Poněvadž pak láska takto podrobuje celého člověka, je nejlepším prostředkem naší nadpřirozené proměny a našeho nadpřirozeného vzrůstu. Stručně a dobře vyjádřil tuto pravdu svatý Jan: „Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm“ (1Jan 4,16).

Bez lásky není pravé přijímání. Přijímáme Boha pouze ústy, majíce naopak se s ním spojit i duchem, srdcem, vůlí, prostě celou svou duší, abychom s ním sdíleli jeho božský život, pokud jen je to zde na zemi možné, a aby tak prostřednictvím víry, kterou v něho máme, a lásky, kteoru k němu planeme, byl zdrojem našeho života skutečně jeho život a byl již naším „já“. Správně to vystihuje modlitba po přijímání na 15. neděli v mezidobí: „Naše

srdce a těla, prosíme, Pane, ať ovládá působnost tohoto nebeského daru, aby nikoli naše vůle v nás, nýbrž vždycky převládal jeho účinek.“

Tato církevní modlitba nám říká, že působení Eucharistie přechází z duše i na tělo. Je pravda, že se s duší spojuje Kristus přímo, je pravda, že jí nejprve zajišťuje posvěcení a utvrzuje ji v něm: „Abychom byli připočtení k údům toho, jehož tělo a krev jsme požili“ (Modlitba po přijímání v sobotu po 3. neděli postní). Avšak spojení duše s tělem má tak hluboké kořeny a je tak těsné, že Eucharistie, rozmnožujíc život naší duše a mocně ji obracejíc k radostem nebeským, mírní i žár vášní a přináší celé naší bytosti klid a pokoj.

Církevní Otcové, a to svatý Justin (Apologie pro císaře Antonia Pia, čl. 66) svatý Irenej (Proti herezím, kniha 5., kap. 2.) a svatý Cyril Jeruzalemský (Katechese 22, č. 3, 23 č.15) mluví dokonce ještě o přímějším vlivu. Co je ostatně na tom divného? Když Ježíš Kristus žil na zemi, jediný dotyk jeho svatého lidství stačil k uzdravení nemocných těl. A měla by tato léčivá moc být menší jen proto, že se Kristus skrývá pod svátostnými způsoby? „Myslíte děti“, tážala se svatá Terezie, „že tento přesvatý pokrm neudrží i tělo a není lékem jeho chorob? Já aspoň vím, že tuto moc má. Znam jistou osobu, která kromě vážných chorob měla často kruté bolesti, když šla k svatému přijímání, ale jakmile jen přijala chléb života, cítila jak všechna bolest mizí, jako by ji někdo z ní sňal... Náš božský Mistr jistě nemá ve zvyku se špatně odplácet za pobyt v příbytku naší duše, když se mu tam dostane dobrého přijetí“ (Cesta k dokonalosti, kap. 34; ještě výstižněji však svědci mluví ve 30. kapitole svého „Životopisu“). – Před přijímáním kněz prosí: „Požití tvého těla, Pane Ježíši Kriste... ať mně prospívá k ochraně duše i těla“. Tutéž prosbu opakuje Církev v nejedné modlitbě po přijímání, když vzdává Bohu díky za božské dary: „Buď nám, Pane, nebeské tajemství k obnově duše a těla“ (Modlitba po přijímání na 8. neděli v mezidobí). „Očišť, prosíme, Pane, dobrotivě naše mysli a obnov je nebeskými svátostmi, abychom takto i pro těla dosáhli pomoci v době přítomné i budoucí“ (Modlitba po přijímání na 16. neděli v mezidobí).

Nezapomínejme, že Kristus stále žije a stále je činný. Když k nám přichází, spojuje naše údy s údy svými, očisťuje, povznáší, posvěcuje a takřka proměňuje všechny naše schopnosti, takže – abychom užili krásného výroku jednoho starého pisatele – „milujeme Boha Kristovým srdcem, chválíme ho Kristovými ústy a žijeme Kristovým životem“. Ježíšova božská přítomnost a jeho posvěcující vliv pronikají tak mocně celou naši bytost, tělo i duši a všechny naše síly, že se stáváme druhým Kristem.

Takový je ten vpravdě vznešený cíl našeho spojení s Kristem v Eucharistii, a každé svaté přijímání má nám pomáhat, abychom ho dosáhli čím dál tím dokonaleji. – Kéž bychom znali dar Boží! Vždyť ti, kdo z tohoto pramene čerpají vodu milosti, „nebudou žíznit navěky“ (Jan 4,13). V tomto prameni najdou veškerou dobro, jak říká svatý Pavel: „Jak by nám spolu s ním nedal všechno?“: *Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit* (Řím 8,32). S oltáře na nás vskutku plyne „všechno nebeské požehnání a milost“: *Omni benedictione caelesti et gratia replemur*.

IV.

Tak zázračné účinky nastanou však v duši jen tehdy, když se duše k přijetí takových darů náležitě připraví. Svátosti, jako bylo již řečeno, nesou ovoce, pro něž byly ustanoveny, a to samy ze sebe. Ale nesou je jen těm, „kdo nestavějí jejich působení do cesty překážky“: *non penitentibus obicem*. – Nuže, o jaké překážky jde?

Je samozřejmé, že tato překážka nemůže být se strany Ježíšovy. Vždyť „v něm jsou všechny poklady božství“, a když se nám dává, touží nekonečně po tom, aby i nám z nich udělil. A činí tak opravdu štědře: Přichází-li, aby nám dal život, dává nám jej „v hojnosti“: *ut abundantius habeant* (Jan 10,10). Každému z nás opakuje, co při poslední večeři řekl apoštolům: „Toužebně jsem si přál jíst s vámi tohoto beránka“ (Lk 22,15). Mějme na zřeteli, že svaté přijímání není lidský výmysl, nýbrž Boží svátost ustanovená věčnou Moudrostí! A k moudrosti náleží, že užívá prostředky úměrné cíli. Ustanovil-li tedy skutečně náš božský Spasitel Eucharistii, aby se s námi spojoval a dával nám žít svým životem, pak si můžeme být jisti, že tato svátost obsahuje vše, čeho je

k provedení tohoto spojení třeba, a to tak, aby se provedla v míře nejvyšší. V tomto zázračném Božím daru jsou jedinečně skryty účinné síly schopné toho, aby v nás provedly božskou proměnu.

Je-li tedy nějaká překážka, může být pouze v nás. A o jakou to překážku jde? – Chceme-li ji poznat, není zapotřebí ničeho jiného než přemýšlet o vlastní podstatě nejsvětější Svátosti Oltární. Je to pokrm mající udržovat život duše a posilovat její jednotu s Kristem.

Překážkou k přijetí Eucharistie a jejího plodného působení je proto vše, co se protiví nadpřirozenému životu a jednotě s Kristem. Těžký hřích, jenž zabíjí duši, je překážkou naprostou. Jako se pokrm podává jedině živým, tak se udílí i Eucharistie jenom těm, kdo mají již život milosti. To je první podmínka. Ve spojení s čistým úmyslem to dostačí každému věřícímu, aby mohl přijít ke Kristu a přijímat Chléb života. Takto to stanovil v pamětihodném dekretu ze dne 20. prosince 1905 veliký papež Pius X. Tento nejvyšší velekněz vysvětluje čistý úmysl těmito slovy: „Čistý úmysl spočívá v tom, že přistupujeme ke stolu Páně ne ze zvyku, ani z marnivosti ani z lidských ohledů, nýbrž proto, abychom vyplnili vůli Boží, abychom se láskou s Bohem ještě důvěrněji spojili a s pomocí tohoto božského léku přemáhali své chyby a slabosti.“ – Svátost působí *ex opere operato*: Eucharistie sama sebou živí duši, rozmnožuje milost a současně i míru lásky Boží. To je první a podstatné ovoce této svátosti.

Je ještě jiné ovoce, sice podružné ale přece jen si zaslouží být uvedeno. Jsou to milosti pomáhající, které pocházejí ze spojení s Kristem a uvádějí v činnost lásku. „Účinek této svátosti“, říká svatý Tomáš Akvinský (Summa III, ot. 79, čl. 4), „je rozněcování lásky nejen jakožto trvalé schopnosti, nýbrž i co do jejich úkonů.“ Tyto milosti rozněcují naši touhu splácet lásku láskou, jednat podle Božího přání a vyvarovat se hříchu, a plní naši duši blahem. „Sladkost tohoto nebeského chleba“, učí katechismus Trientského sněmu, „se udílí duši proto, aby oživila její oddanost ke službě Páně a posílila ji proti hříchu a pokušení“ (srov. II část, kap.4, č. 51). – Tyto podružné účinky mohou být více méně hojné a podle zkušenosti bývají velkou měrou závislé na našem dušev-

ním stavu, zvláště když základ sjednocení s Kristem, totiž láska, je pohnutkou, jež nás pobízí, abychom Pán Ježíši připravili pobyt co nejdůstojnější jeho božství a s vroucností co největší mu vzdali poctu, kterou jeho příchod k nám vyžaduje. Ježíš Kristus, jsa nejvyš svobodný a dobrý, udílí své dary bez vší pochyby tomu, komu chce. Je ovšem pravda, že jeho nekonečná důstojnost Boží nás už sama sebou nutí, abychom mu – pokud je to nám, ubohým stvořením vůbec možné – připravili vhodný stánek ve svém srdci. Můžeme však jen jediný okamžik pochybovat, že úsilí duše, která se jej snaží přijmout s vírou a láskou, nepozoruje Kristus se svrchovanou laskavostí? „Ačkoli svátosti Nového zákona“, jak píše Pius X. ve zmíněném dekretu o denním svatém přijímání, „účinkují samy sebou, je nicméně tento účinek tím větší, čím dokonalejší jsou disponovanost těch, kdo je přijímají. Je tedy třeba dbát o to, aby svatému přijímání předcházela pečlivá příprava a po něm následovalo náležité díkučinění.“

Rozpoměňme se, jak v evangeliu Kristus Pán odměnil Zacheovu touhu a námahu. Tento vrchní celník chtěl Ježíše pouze vidět, avšak náš Spasitel, když se s ním setkal, překonal všechno jeho očekávání slovy, že ho navštíví. A tato návštěva mu přinesla odpuštění a spásu (Lk 19,2-10). Rozpoměňme se i na událost, když Pána Ježíše hostil farizej Šimon. Při jídle vešla do hodovní síně jakási žena, přiblížila se k Ježíšovi, pomazala jeho nohy vonnou mastí a líbala je. Hodovníci však hned v ženě poznali známou veřejnou hříšnici – Magdalénu. Farizej Šimon se v duchu rozčiloval: „Kdyby tak Ježíš věděl, kdo ta žena je!“ Kristus znal jeho tajné myšlenky a Magdalény se zastal. Srovnává, co z lásky pro něj udělala s tím, co farizej vůči Kristu opomenul v pohostinné povinnosti. „Vidíš tuto ženu?“ ptal se Šimona. „Přišel jsem do tvého domu a nedal jsi mi vody, abych si v ní nohy umyl, tato žena však smáčela mé nohy slzami a svými vlasy je utírala.“ Pak se obrátil k ženě: „Odpouštějí se ti tvé hříchy – tvá víra tě spasila, jdi v pokoji!“ (Lk 7,36-39, 44-50).

Jak vidíme, Kristus je pozorný k našemu smýšlení a projevům lásky, s nimiž ho přijímáme. Eucharistie je svátostí jednoty. Čím méně překážek se staví do cesty dokonalé jednotě s Kristem, tím

více milostí v nás jeho svátosti působí. A tak učí i Tridentský katechismus: „Přijímáme-li svatou Eucharistii do srdce dokonale připraveného, jsme ozdobeni přebohatými dary nebeské milosti“ (II. část, kap.4, čís. 56).

V.

Známe především jeden velmi důležitý duševní stav, sjednocení přípravy k našemu spojení s Ježíšem Kristem, a to dokonalemu. Je to často obnovované plné oddání se božskému Spasiteli. Toto oddání se vtělenému Slovu má svůj počátek již na křtu. Tehdy se poprvé Kristus ujal vlády v naší duši. Skrze milost jsme se tehdy začali připodobňovat Bohu a být s ním spojeni. Nuže, čím více setrváme v této základní dispozici, které dal náš křest základ, čím více umíráme hříchu a žijeme ori Boha, tím lépe jsme připraveni, abychom eucharistickou milost hojně přijímali. Lpění na lehkých hříších, na dobrovolných nedokonalostech a nedbalostech a na úmyslné nevěrnosti, to vše uráží našeho božského Spasitele, kdykoli k nám přichází. Toužíme-li po dokonalém spojení s Kristem, nesmíme s ním smlouvat o svobodě svého srdce, ani zajistit v srdci sebemenší místo stvoření, jež bychom milovali pro něj samé. Musíme se zbavit sami sebe, musíme se odřící všeho stvořeného a toužit vroucně po tom, aby k nám přišlo království Kristovo tím, že celou svou bytost podřídíme evangeliu a působení jeho Ducha.

To je jedna z nejlepších příprav. Vždyť co brání Kristu, aby nás se sebou dokonale neztotožnil, když k nám přichází? Jsou to snad naše tělesné nebo duševní nedokonalosti? Naše bída, jež na nás doléhá proto, že jsme zde na zemi vyhnanci? Různé ty ústupky naší lidské přirozenosti? Jistěže ne. Nedokonalosti nebo dokonce chyby, jichž se dopouštíme bezděky, které však oplakáváme a snažíme se odstranit, ty Kristu nebrání. Naopak, přichází k nám právě proto, aby nám pomohl tyto chyby odstranit, tyto slabosti trpělivě nést. Kristus je milosrdný velekněz, jenž „zná naši křehkost“ (Ž 102,14) a „naše neduhy vpravdě vzal na sebe“ (Iz 63,4).

Co však dokonalému spojení s naším Spasitelem brání, to jsou špatné návyky, kterých jsme si vědomi, ale kterých se z nedostat-

ku velkodušnosti přece jen nechceme zřici, a dobrovolné stálé lpění na sobě samém nebo na jiných stvořeních. Dokud se ustavičnou bdělostí a sebeumrtvováním nepříčiníme, abychom tyto špatné návyky vykořenili a tato pouta zlomili, dotud nám Kristus nemůže dát na své hojné milosti podíl.

To platí hlavně o dobrovolných, nepřemáhaných chybách proti lásce k bližnímu. Rozvineme si tuto myšlenku až při výkladu o pohnutkách vzájemné lásky. Ale již zde je na místě o tom říci několik slov. Kristus tvoří se svým mystickým tělem jednotu; všichni křesťané jsou skrze milost jeho údy. Když pak přijímáme, musíme přijímat Krista celého, to znamená, láskou se musíme spojit i s Kristem v jeho fyzickém bytí, tedy i s Kristovými údy. Nemůžeme je od něho oddělovat. Podle slov Tridentského sněmu náš Spasitel „chtěl, aby tato svátost byla symbolem těsné jednoty toho mystického těla, jehož sám je hlavou a s nímž my jakožto údy máme být spojeni pevným poutem víry, naděje a lásky“ (zasedání 13., kap.2). „Protože je to jeden chléb“, říká svatý Pavel, mluvě o Eucharistii, „jsme účastni jednoho chleba“ (1Kor 10,17). A co praví sám Ježíš Kristus? „Přinášíš-li dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, zanechej svůj dar před oltářem, jdi nejprve, smíř se se svým bratrem a potom teprve přijď a obětuj svůj dar!“ (Mt 5,23-24). Proto sebeslabší dobrovolný chlad a sebemenší nevole udržovaná v duši vůči bližnímu jsou velmi na újmu té dokonalosti eucharistického spojení, po níž Kristus touží.

Objevíme-li tedy ve svém srdci jakékoli dobrovolné lpění na sobě samém, ať ve zdůrazňování svého mínění nebo v sebelásce nebo – co je zejména důležité – odkryjeme-li v sobě návyky směřující přímo proti lásce k bližnímu, buďme si jisti, že hojnost svátostného ovoce bude omezena, dokud tento stav nezměníme. – Jestliže se však naše duše rozhodla, že se napraví, že zničí špatné náklonnosti, které v sobě zpozorovala, a jestliže se přibližuje Kristu ve svatém přijímání proto, aby se jí dostalo v této její snaze potřebné posily, pak si může být jistá, že Kristus na ni laskavě pohlíží, že jejímu úsilí žehná a že ji bohatě odmění!

Naše příprava k přijetí nejsvětější Svátosti Oltářní – abychom si to znova připomenuli – není příčinou svátostné milosti. Uvolňuje jí jen cestu odstraněním překážek. Musíme však přílivu tohoto božského daru otevřít své srdce dokořán. Snaha nic Kristu neodpírat je tedy tou nejlepší přípravou. Duše, která trvale pečuje o to, aby se chránila všeho, co by mohlo být božskému hostu nemilé, a je stále připravena plnit jeho přesvatou vůli, taková duše je podivuhodně připravena, aby se v ní účinnost této svátosti plně rozvinula. A proč to? Eucharistie je svátost jednoty, jak již naznačuje latinský název přijímání, totiž *communio*, tj. společenství. Ježíš Kristus k nám přichází, aby se s námi spojil. A spojit se znamená učinit ze dvou věcí jednu. Spojujeme se však s Kristem takovým, jaký je (s Kristem obětujícím a i obětovaným). Proto každé svaté přijímání předpokládá oběť oltáře a tím i oběť kříže. V obětování při mši svaté nás Kristus spojuje se sebou jakožto obětí. Nejsvětější Oběť, jak jsme již viděli, předpokládá ono vnitřní a plné sebeobětování, jež Kristus, přicházející na svět, přinesl vůli svého nebeského Otce, sebeobětování, jež za svého života často obnovoval a dovršil svou krvanou obětí na Kalvárii. – To vše si při svatém přijímání připomínáme podle slov apoštolových: „Neboť kolikrátkoli budete chléb tento jíst a kalich pít, smrt Páně budete zvěstovat (tj. si připomínat), dokud on nepřijde“ (1Kor 11,26). Ježíš Kristus se nám dává, ale teprve tehdy, když za nás zemřel. Dává se nám za pokrm, ale teprve tehdy, když se vydal za nás za oběť. Oběť a pokrm jsou v Eucharistii, jež je obětí i svátostí zároveň, dvěma nerozlučitelnými znaky. – A proto je toto úplné darování sebe samého tak důležitou přípravou. Kristus se nám dává v té míře, v jaké se dáváme my jemu, jeho Otci a svým bližním, kteří jsou údy jeho mystického těla. Tento základní přípravný stav naší vůle nás připodobňuje Kristu, a to Kristu–oběti, a tvoří vzájemnou sympatii obou členů, kteoru se mají spojit.

Když se Spasitel setká s duší takto připravenou, tedy plně a bezvýhradně se poddávající jeho vlivu, pak v ní působí svou božskou mocí divy svatosti, protože mu vůbec nepřekáží. Nedostatek této dispozice k sjednocení: *dispositio unioni*, vysvětluje, proč nejedna duše činí tak malé pokroky v dokonalosti, třeba-

že přistupuje často k svatému přijímání. V takových duších Kristus nenalézá tu nadpřirozenou povolnost, jež by mu dovolovala úplně volně v nich působit. Takové duše jsou od Krista odděleny dobrovolným a nepřemáhaným lpěním na stvořeních, marnivostí, sebeláskou, nedůtklivostí, sobectvím, závistí, smyslností. A to vše má za následek, že zde není ono vroucí, ono úplné spojení s Kristem, jehož je k přeměně jejich duše třeba.

Prosme Ježíše Krista, aby nám pomohl pozvolna si získat tuto základní dispozici. Je nesmírně drahocenná, protože naši duši podivuhodně přizpůsobuje působení Eucharistie, svátosti božské jednoty.

K této jednotící dispozici, jež výborně poslouží jako stálá, v nás trvající příprava, můžeme připojit ještě jinou, která je sice rovněž vzdálená (tj. nevzbuzujeme ji přímo před svatým přijímáním), ale spočívá spíše v úkonech: když totiž dáváme každodenním a výslovným projevem své vůle všem svým úkonům směr k svatému přijímání, takže naše spojení s Kristem v Eucharistii je vpravdě sluncem našeho života. Svátý František Saleský se již při svém svěcení na kněze rozhodl, že vše, na co denně myslí a co koná, bude pro něj přípravou k eucharistické oběti druhého dne, takže na otázku, proč si tak či onak počíná, mohl podle pravdy odpovědět: „Připravuji se na mši svatou“. A to je výborná praxe.

Jestliže vskutku „bez Krista nemůžeme nic činit“ (Jan 15,5), čím více to platí, jde-li o to, abychom vykonali nejsvětější čin celého svého dne! Svátostné spojení s Kristem v Eucharistii je pro stvoření úkonem ze všech nejvznešenějších, úkonem, s nímž se nedá srovnat ani sebevýznamější výplod lidské moudrosti. Naše modlitby dokazují sice naši úctu k němu, ale stánek si v nás upravit musí on sám, jak to vyslovil žalmista Páně: „Nejvyšší (tj. Bůh) posvětil svůj stánek“: *Santificavit tabernaculum suum Altissimus*. – Prosme o to našeho Spasitele, když ho jdeme navštívit v nejsvětější Svátosti Oltářní: „Pane Ježíši Kriste, vtělené slovo, chci ti v sobě připravit stánek, ale mé síly k tomu nestačí; uprav, věčná Moudrosti, pro své nekonečné zásluhy mou duši, aby se stala tvým chrámem, dej, abych lpěl jen na tobě. Obětuji ti všechny úkony a strasti svého dnešního života, abys je učinil milými

svým božským očím a abych zítra k tobě nepřišel s prázdnýma rukama.“ Taková modlitba je velmi prospěšná; její pomocí zaměříme ke spojení s Kristem celé své denní dílo, a základ tohoto spojení, láska, obestře pak naše skutky. Varujíce se, abychom nereptali proti tomu, co nepříjemného a bolestného nás potká, budeme to spíše z lásky obětovat Pánu Ježíši a tak, když nastane okamžik svatého přijímání, poznáme, že jsme úplně a jakoby samo sebou připraveni k přijetí svého Pána a Boha.

VI.

Až tento přesvatý okamžik našeho spojení se Spasitelem přiblíží, zbude nám jen nejbližší příprava, kterou vyžaduje nekonečná důstojnost toho, jenž k nám přichází. A ačkoli se moc a cena této přípravy řídí hodnotou oné základní dispozice, o níž jsme právě slyšeli, přece nebude zbytečné, zmíníme-li se několika slovy i o ní. Jednou z nejdůležitějších složek této nejbližší přípravy je víra. Eucharistie je podstatně „tajemství víry“: *mysterium fidei*, jak zdůrazňují konsekrační slova, jimiž kněz proměňuje víno v Kristovu nejsvětější Krev. Nejsou však tajemství víry všechna tajemství Ježíšova? Zajisté, ale v žádném z nich není víra tak nutná, tak rozhodující, jako v tomto tajemství. A proč? Protože ani rozum ani smysly zde z Krista nic nepoznávají. Pohledme do jeslí, Kristus v nich sice leží jako prosté děťátko, ale jeho narození opěvují andělé, hlásající tak jeho božství a jeho poslání jako Spasitele lidstva. Po celý jeho veřejný život svědčí jeho zázraky a jeho vznešená nauka, že je Syn Boží. Na hoře Tábor září jeho lidství v božském jasu. Ba ani na kříži jeho božství úplně nemizí; příroda svými převraty prohlašuje, že Ukřižovaný je Stvořitelem světa (Lk 23,44). Ale na oltáři ho nevidíme ani jako Boha, ani jako člověka – zde vše „i tvoje lidství ukryto“: *Latet simul et humanitas* (hymnus *Adoro te*). Pro smysly, pro zrak, pro chuť i pro hmat je tam jen chléb a víno. Chceme-li toto zdání prolomit, chceme-li tímto závojem proniknout až ke skutečnosti Kristova božství, musíme hledět zrakem víry. Této je zde nejvíce potřeba.

Bude to pro nás docela jasné, přečteme-li si z evangelia svatého Jana onu kapitolu, kde se vypravuje, jak Ježíš oznámil tajemství

Eucharistie židům (6,30-70). Den před tím Spasitel právě dokázal svou dobrotu a moc, když několika chleby nasýtil tisíce lidí. Kvůli tomuto neslýchanému zázraku židé volali: „Opravdu je to ten prorok, který má přijít!“ A z obdivu přešli hned ke skutkům: snažili se ho zmocnit, aby jej provolali králem. Ježíš jim však zjevil tajemství ještě úžasnější, než byl zázrak rozmnožení chlebů: „Já jsem chléb života, který z nebe sestoupil“. Tato slova způsobila, že židé počali reptat: „Není-li to ten Ježíš, syn Josefův, jehož otce a matku známe? Jak tedy říká: Z nebe jsem sestoupil?“ A Ježíš jim odpovídá: „Nereptejte vespolek. Já jsem chléb života; vaši otcové jedli na poušti manu a zemřeli; toto je chléb sestupující z nebe, aby, jí-li kdo z něho, nezemřel. Bude-li kdo jíst z tohoto chleba, živ bude na věky; a chléb, který já dám, je mé tělo, jež vydám za život světa.“ Tomu židé teprve nevěřili a hádali se mezi sebou: „Jak nám může tento člověk dát své tělo k jídlu?“ Kristus však neodvolává ze svého prohlášení ani jediné slovo, ba naopak dodává ještě určitěji: „Vpravdě, vpravdě říkám vám: nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít jeho krev, nebudete mít v sobě život. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, a má život věčný, neboť mé tělo je vpravdě pokrm a má krev je vpravdě nápoj“. Tu zachvátila nevíra i učedníky. Někteří z nich prohlásili: „Je to tvrdá řeč, kdo ji může poslouchat?“ „A od té doby mnozí z učedníků od něho odešli a již s ním nechodili. Po jejich odchodu obrátil se Kristus ke dvanácti apoštolům: „Chcete i vy odejít?“ Petr však odpovídá: „Pane, a ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že jsi Kristus, Syn Boží“.

Uvěřme tedy s Petrem a věrnými apoštoly i my! „Víc nám pevná víra říká, než lze smysly poznávat“: *Præstet fides supplementum sensuum defectui* (hymnus *Pange lingua*). Kristus Pán pravil: „Toto je mé tělo: toto je má krev, vezměte, jezte a budete mít v sobě život!“ – „Pane, Ježíši, tys to řekl, to mi stačí, já věřím. Chléb, jež jsi nám dal, jsi ty sám, Kristus, milovaný Otcův Syn. Jsi to ty sám, jenž ses vtělil a za mne se obětoval, narodil v Betlémě a žil v Nazaretě, uzdravoval nemocné a slepým navracel zrak, odpustil Magdaléně i kajícímu lotrovi, dovolil při poslední večeři svatému Janovi spočinout na tvém božském srdci. Jsi to ty sám, jenž

jsi cesta, pravda a život, jenž jsi z lásky ke mně zemřel, jenž jsi vystoupil na nebesa a nyní sedíš po pravici Boha Otce, kraluješ a neustále se za mne přimlouváš!“ – To je nejvznešenější úkon víry, jakého jsme jen schopni, a nejdokonalejší pocta našeho rozumu, jakou jen můžeme Kristu vzdát.

Je to zároveň i úkon naděje. Vždyť věříme, že Kristus k nám přichází jako naše hlava a náš prvorozený bratr. Proto musíme svou touhu po něm oživit a říci mu v okamžiku svatého přijímání s knězem: „Pane Ježíši, nehleď na mé hříchy, které si ošklivím, ale hleď na víru své Církve, která mi říká, že ve svaté hostii jsi zde přítomen, abys přišel ke mně. Ježíši Kriste, ty máš moc celého mě k sobě připoutat, abys mě přeměnil v sebe. Celý a zcela se ti od dávám, aby ses stal pánem celého mého bytí a žití, abych nadále žil jen z tebe, s tebou a pro tebe“. Prosíme-li o tuto milost, budme si jisti, že nám ji Kristus udělí. A v této své jistotě můžeme být i docela dotěnní a nemusíme klást svým svatým touhám meze. Kdybychom si uvědomili, jaké poklady se v této svátosti ukrývají a jak jsou nekonečné, protože je v nich sám Kristus, a kdybychom znali všechnen ten užitek, jež může v nás způsobit Kristův příchod, zatoužili bychom nesmírně po tom, aby se v nás stal skutkem.

„Užitečnost této svátosti je veliká a všeobecná. Má v sobě jakožto svátost umučení Páně umučeného Krista; proto vše, co je účinkem umučení Páně, je účinkem i této svátosti“ (svatý Tomáš Akvinský: K Janovu evangeliu, kap. 6, čtení 6). A opět: „Tato svátost působí na člověka tímž účinkem, jako Kristovo umučení působilo na svět“ (Summa III, ot. 79, čl. 1).

Všechno ovoce Vykoupení je zde obsaženo a je zde jen proto, aby se stalo naším: „Abychom ovoce tvého vykoupení stále v sobě zaznamenávali“: *Ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus* (mešní modlitba o svátku Božího Těla). Kristus chce velmi usilovně učinit nás toho ovoce účastnými, ale žádá, abychom své srdce rozšířili touhou a důvěrou: „Bůh jistě ví“, říká svatý Augustin, „co potřebujeme, ale chce, aby v modlitbách naše touha ještě vzrůstala a abychom tak byli způsobilější přijmout to, co pro nás připravuje; přijmeme to tím hojněji, čím opravdověji v to věříme,

čím pevněji v to doufáme a čím vroucněji po tom toužíme“ (List 130, kap. 8). Svátý Augustin mluví sice na tomto místě o věčném životě, ale docela dobře to platí i o Eucharistii, protože v ní, jak zpíváme o svátku Božího Těla, „je nám dávána záruka budoucí slávy“: *et futuræ gloriæ nobis pignus datur*. „Otevři svá ústa“: *Dilata os tuum*, opakuje nám Kristus, co kdysi řekl žalmistovi (Ž 80,11); „otevři svá ústa, otevři své srdce vírou, nadějí a láskou, otevři je svatou touhou a oddáním se mně a já je naplním“: *et implebo illud*. – „Čím je, Pane, naplníš?“ – „Sám sebou. Dám se ti celý se svým lidstvím a božstvím, s ovocem svých tajemství, se zásluhami své námahy, se zadostiučiněním svého utrpení. Tak vzdám svému Otci božskou poctu, s jakou jsem kdysi sestoupil na zem, abych zkazil dílo ďáblov (1Jan 3,8), učiním tě účastným pokladů svého božství a svého věčného života, jež mám od Otce a jež podle jeho přesvaté vůle chci dát i tobě, aby ses mi stal podobným, zahrnu tě milostí, abych já sám byl tvou moudrostí, tvým posvěcením, tvou cestou, tvou pravdou a tvým životem. Budeš mé druhé já, a pro mne bude mít můj Otec v tobě zalíbení, jako je má ve mně! *Dilata os tuum et implebo illud!*

Je snad třeba ještě něčeho více než této výzvy, abychom se Kristu oddali, aby nás jeho milost zaplavila a aby se v nás naplnila jeho vůle? Podívejme se, jak štědře nám Spasitel odplácí vše, co mu přinášíme jako dar, jak v nás tu víru sílí, jak odplácí vše, co mu přinášíme v dar, jak v nás sílí tu víru, tu naději a tu lásku, s níž jej při jeho svátostném příchodu vítáme! – On je věčné Slovo, jež v hloubi našeho srdce nás učí božským tajemstvím a noří nás do moře svého světla, neboť osvěcuje každého člověka, který na tento svět přichází. On sestoupil na zemi pro naši spásu a v eucharistickém spojení nám uděluje nekonečné zásluhy své smrti. Jak nezvratou jistotu, jaký klid přináší duši jeho požehnaný příchod! Přitom se Pán Ježíš nespokojuje jen tím, že přivlastňuje duši svá zadostiučinění, nýbrž „dává jí i záruku budoucí slávy“: *et futuræ gloriæ nobis pignus daret*. – A konečně oživuje i lásku. Láska žije z jednoty. A Eucharistie je opravdu svátostí nadpřirozeného života a vzrůstu. Každé hodné svaté přijímání nás víc a víc přibližuje k našemu vzoru, činíc nás především schopnější-

mi, abychom poznávali, milovali a přiváděli k platnosti tajemství našeho předurčení a naší adopce v Ježíši Kristu, našem prvorozeném bratru, zdokonalujíc v nás milost Božího synovství.

Tento bod je tak důležitý, že se musíme u něho pozdržet. Celá naše svatost spočívá vlastně v tom, že jsme milostí účastni Božího synovství Ježíše Krista, že jsme nadpřirozeným adoptováním tím, čím je Kristus svou přirozeností. Čím větší je pak tato účast, tím větší je i naše svatost. – Nuže, čemu máme děkovat za toto účastenství? Co nás činí dětmi Božími? Podle svatého Jana je to víra, s níž přijímáme původní a jediný zdroj veškeré milosti, Ježíše Krista: „Kdokoli jej přijali, dal jim moc stát se dětmi Božími, těmi, kdo věří v jeho jméno“ (Jan 1,10). – Čím tedy máme hlubší víru, když Krista přijímáme, tím více Kristus s námi sdílí to, co má nejvznešenějšího, své Boží synovství, a proto tím větší je v tomto jeho Božím synovství i naše účast.

Není však nad svaté přijímání úkon, v němž by se naše víra mohla projevit účinněji. Není vznešenější pocty víry nad víru v Krista, jenž koná úžasné zázraky, například rozmnožení chlebů na poušti. Židé byli kvůli mimořádnému charakteru těchto divů ochotni připustit, že Ježíš je Bůh, věřili sice, ale v tomto jejich úkonu víry nebylo nic zvláštního. Když později Kristus židům řekl: „Já jsem chléb živý, který z nebe sestoupil“, tu žádal od nich už víru vyššího stupně a skutečně jsme viděli, že mnozí z posluchačů, nejsouce této víry schopni, navždy od něho odešli. „Toto je mé tělo“ a „toto je má krev“, řekl tenkrát. Přijímá-li náš rozum přese všechno to, co mu říkají naše smysly, tato Ježíšova slova jakožto čistou pravdu, a vede-li nás dokonce i naše vůle ke stolu Páně, abychom uctivě a s láskou potvrdili svůj souhlas skutkem, pak je tento úkon svědectvím víry nejhlubší a naprosté. Přijímat Krista v Nejsvětější Svátosti oltářní znamená tedy vzbudit nejvznešenější úkon víry a tím i mít v největší možné míře podíl na Ježíšově Božím synovství. – Z toho vidíme, proč každé svaté přijímání toho hodné je pro nás tak prospěšné a dává nám takovou sílu: nejen proto, že přijímáme Krista samého, nýbrž i z toho důvodu, že víra, jež – jediná – nám dovoluje Krista přijmout, se nikde jinde neprojevuje tak mohutně a tak živě. Zde totiž se účastní proje-

vu víry nejen rozum, ale i celá naše bytost, osvědčující tuto víru skutkem, když totiž přistupujeme k oltáři.

Eucharistické přijímání je tedy nejdokonalejším úkonem našeho adoptivního Božího synovství. – Není chvíle, kdy bychom mohli oprávněji říci svému nebeskému Otci: „Nebeský Otče, jsem v tvém Synu Ježíši a tvůj Syn je ve mně; tvůj Syn, vycházej z tebe, plně s tebou sdílí tvůj božský život. Ve víře jsem tvého Syna přijal a víra mi říká, že nyní jsem s ním. Poněvadž pak mám účast v jeho životě, hled' na mne v něm, skrze něho a s ním jakožto na syna, v němž máš zalíbení!“ – Co milostí, co světla a co síly dá Božímu dítěti taková modlitba! Jak v nás taková víra rozmnoží božský život, jak důvěrně nás sjednotí s Kristem, jakou hloukou adoptivního synovství nám udělí!... Tím dostupujeme zde na zemi vrcholku svého božského přijetí za syny.

VII.

Co se týče rozličných modliteb, které nám pomáhají v přípravě přímo před tímto spojením s Ježíšem, nelze je stanovit přesně: potřeby a vlohy duší se zde totiž nekonečně liší. Jedni jsou zvyklí sledovat modlitby a úkony kněze, který mši svatou slouží, a přistupují k stolu Páně v jejím průběhu, když nastává okamžik přijímání. Je-li to možné, pak je tento způsob přípravy nejlepší. Proč by modlitby, které vkládá naše matka, Církev, jakožto přípravu na Kristův příchod na rty kněze, nebyly dobré i pro věřícího laika? Kdo se připravuje tímto způsobem, spojuje se přímo s Ježíšovou obětí a s úmysly jeho božského srdce. Ostatně v misálu jsou podivuhodná tlumočení víry, naděje a lásky. „Chválíme tě, klaníme se ti, vzdáváme ti díky, Pane Ježíši Kriste. Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!... Přijmi naše prosby! Ty, jenž sedíš po Otcově pravici, smiluj se nad námi!...“ Jaký je to jen úkon víry! Částečka chleba, kterou nyní přijmu, obsahuje toho, „jenž sedí po Otcově pravici, jediný Svatý jediný Pán, jediný Svrchovaný, se svatým Duchem ve slávě Boha Otce“: *Quoniam tu solus... Altissimus, Jesu Christe, cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris...* – Jiní čtou šestou kapitulu evangelia svatého Jana, kde apoštol vypravuje o zaslíbení Eucharistie, a při četbě vzbuzují

víru, naději a lásku. – Myšlenky ke zbožné přípravě lze čerpat též ze čtvrté knihy „Následování Krista“, jež je věnována hlavně tajemství oltáře, a konečně můžeme použít i modlitby z modlitebních knih, které mají církevní schválení.

Zde je každému dovoleno, aby šel tou cestou, které dává přednost, jen když bude duchem a srdcem účasten toho, co pronesou jeho rty, a když se jeho duše stane živou vírou, hlubokou úctou, naprostou důvěrou, vroucí touhou a láskou a hlavně velkodušným odevzdáním se do vůle Ježíše Krista schopnější, aby se s ním spojila. Pak již není třeba nic víc než přijmout božský dar.

VIII.

A stejné volnosti lze dopřát i našemu díkučinění. – Jedni se v sobě tiše klanějí božskému Slovu. Lidství, jež přijímáme, je lidstvím věčného Slova, lidstvím, jímž se dostáváme do styku s Tím, který je v Otcově lůně, *in sinu Patris*, a z něho k nám sestoupil. Slovo náleží svou podstatou zcela Otci. Má od něho vše, aniž je však proto menší, ale vše zase uvádí k Otci zpět. „Žiji pro Otce“: *Ego vivo propter Patrem*, to je jeho podstatou. Když jsme takto s ním spojení a jemu oddáni, tu nás uvede skrze víru, kterou v něho máme, až do „svatyně svatých“ (Žid 6,19). Tam se můžeme připojit k vroucímu holdu, jež nejsvětější Trojici vzdává svaté Ježíšovo lidství. V té chvíli jsme s Kristem spojení tak těsně, že si můžeme úkony jeho svatého lidství přisvojit a ve spojení s Duchem svatým vzdávat Bohu Otci poctu jemu nejvyšší milou. Naším díkučiněním, naší „eucharistií“ je zde sám Kristus. Nikdy nezapomeňme, že božský Spasitel nahrazuje naši nedokonalost, naši slabost a ubohost; jak nekonečná důvěra měla by se z této jeho přítomnosti v duši rodit!

Jindy zase můžeme své rty propůjčit k chvalozpěvu stvoření, jež ze Slova má své bytí, aby „vše, co Slovem bylo stvořeno“: *omnia per ipsum facta sunt* (Jan 1,3) – v něm a jím pěl Bohu dík a slávu. To také činí kněz cestou od oltáře. Kristova nevěsta, Církev, jež zná tajemství svého snoubence jako nikdo jiný, ustanovila, aby kněz ve svatyni své duše, kde v té chvíli slovo sídlí, pěl tento hymnus díky, jímž přivádí k nohám svého Boha a Pána všech-

no stvoření, aby přijal jeho poctu: „Dobrořečte všechna díla Páně Pánu!“: *Benedicite omnia opera Domini Domino* (Dan 3,57). Dobrořečte Pánu andělé Boží, dobrořečte mu nebesa. – Dobrořečte mu slunce, měsíc a nebeské hvězdy. Dobrořečte mu déšť, i vláha, vítr i bouře, oheň i sníh! Dobrořečte mu noci i dny, světlo i temno, blesky i mračna.“ Pak vyzývá kněz zemi, hory a pahorky, rostliny, moře a řeky, ryby, ptáky, divokou i krotkou zvěř a konečně i lidstvo, kněží, ty, kdo jsou pokorní srdcem, a světce, aby oslavili Nejsvětější Trojici, již nejvyšší poctu vzdává svaté Ježíšovo lidství. Jak velkolepý chvalozpěv celého stvoření zpívá takto kněz ve chvíli, kdy se spojen s nejvyšším veleknězem a jediným prostředníkem, se Slovem Božím, skrze něž vše povstalo!

Jiní zase jako Magdaléna sedí u Ježíšových nohou, důvěrně s ním hovoří a v hloubi srdce naslouchají jeho slovům, jsouce připraveni mu dát vše, oč požádá. Vždyť ve chvíli, kdy v nás září božské světlo, zjevuje Ježíš často ušlechtilým duším, co si od nich přeje. „Chvilé po svatém přijímání“, píše svatá Terezie, „je nadmíru drahocenná. Božský Mistr nás v ní rád poučuje. Buďme pozorní k jeho slovům a z vděčnosti za jeho poučení mu líbejme nohy a zapřísahejme ho, aby od nás neodcházel“ (Cesta k dokonalosti, kap. 25).

Vhodný způsob díkůčinění spočívá také v tom, že si zvolna čteme, jako bychom Kristu naslouchali, jeho překrásnou řeč po Poslední večeři, když Spasitel ustanovil Eucharistii: „Což nevěříte, že jsem v Otci a Otec je ve mně?... Kdo má moje přikázání a zachovává je, ten mne miluje. Kdo však mne miluje, bude milován i mým Otcem, i já budu jej milovat a zjevím se mu... Jako mě miloval Otec, tak i já jsem miloval vás. Zůstaňte v mé lásce!... Toto jsem mluvil k vám, aby má radost byla ve vás a aby se vaše radost naplnila... Nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám oznámil vše, co jsem slyšel od Otce... Otec sám vás miluje, protože vy jste milovali mě a uvěřili, že jsem vyšel od Boha... Tyto věci mluvil jsem k vám, abyste měli ve mně pokoj. Na světě budete mít soužení, avšak důvěřujte, já jsem přemohl svět“ (Jan 14,16).

Můžeme též v duchu mluvit s Pánem Ježíšem, jako bychom byli u paty kříže nebo se modlili žalmy, které mají k Eucharistii

vztah: „Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek. Na zelených pastvinách mě pase, k vodám mě přivádí, duši mou občerstvuje, vodí mne po stezkách spravedlnosti pro své jméno. Byť se mi dostalo jít údolím stínů smrti, nebudu se bát zlého, neboť ty jsi se mnou“ (Ž 22,1-4). Všechny tyto projevy duše se k díkučinění velmi dobře hodí. Duch svatý nám ostatně dává i zde vnuknutí nekonečně různorodá. Hlavní věcí je to, abychom uznali velikost tohoto daru Božího, jež svatý Pavel nazývá „nevýslovným“ (2Kor 9,15) a abychom z jeho nesmírných pokladů čerpali pro potřeby své, svých bratří i celé Církve. Vždyť „Otec miluje Syna a vše mu dal do ruky“ (Jan 3,35) jen proto, aby se s námi o to dělil. A Kristus nám udílí všechno tím, že nám dává sebe. Proto i my mu musíme dát vše a to tak, že z hloubi duše opakujeme slova, která on sám pronesl se zřetelem k Otci: „Já vždy chci činit to, co mu je milé“, nebo úryvek z jeho velekněžské modlitby po poslední večeři, což je výraz naprosté, dokonalé jednoty: „Vše, co je mé, je tvé a co je tvé, je mé“ (Jan 8,29 a 17,10).

A znovu si připomeňme, že vlastním ovocem Eucharistie je naše ztotožnění vírou a láskou s Kristem. Tuto pravdu vyjádřil již svatý Augustin takto: „Vlastní účinek tohoto pokrmu spočívá v tom, že působí jednotu, že nás spojuje tak těsně s tělem Kristovým, že se stáváme jeho údy a tak jsme tím, co přijímáme“ (Kázání 57, kap. 7).

Úkon svatého přijímání sám je nicméně přechodný, pomíjející, ale jeho účinek, totiž spojení s Kristem, životem duše, je stálý. Trvá tak dlouho a v takové míře, jak chceme. Eucharistie je svátostí života jen proto, že je svátostí jednoty. Musíme „zůstávat v Ježíši a Ježíš musí zůstávat v nás.“ Střežme se tedy během dne umenšit nebo dokonce ztratit ovoce svatého přijímání a eucharistické jednoty svou lehkomyšlností, svou roztržitostí, marnivostí, sebeláskou a sobectvím! Přijali jsme živý chléb, chléb života, chléb, který dává život. Vykonali jsme tím úkon nadpřirozený a životný ve vlastním smyslu slova. Když jsme se tedy nasýtili tímto božským chlebem, musíme, abychom se v něj také skutečně proměnili, konat denně jen skutky života, skutky dětí Božích. Vždyť „kdo říká, že zůstává v Kristu, musí též sám žít, jako žil Kristus“ (1Jan 2,6).

Proto také prosíme s Církví v tiché modlitbě na 2. neděli v mezidobí: „Oběť, Pane, kterou jménu tvému zasvěcujeme, ať nás očistí a den ze dne uschopňuje k vedení nebeského života.“

A neříkejme, my malomyslní, na omluvu své lenosti a zbabělosti, že k tomu nemáme síl! Je to sice pravda a je to pravda více, než si sami myslíme, ale vedle propasti (a je to jistě propast) našeho slabého, bezmocného lidství, jež ostatně dobrou vůli nijak nevylučuje a již Kristus Pán zná lépe než my, je ještě jiná propast, propast Kristových zásluh a pokladů. A ve svatém přijímání je tento Kristus náš!

9. HLAS NEVĚSTY: *VOX SPONSÆ*

Stručný obsah: Chvála Boží je podstatnou částí posvěcujícího poslání, které Kristus svěřil Církvi. – 1. Věčné Slovo je božským chalozpěvem. Vtělením se připojuje k tomuto chalozpěvu i lidství. – 2. Církev je pověřena, aby za vedení Ducha svatého uspořádala veřejný kult svého Snoubence. Jak se při tom užívá žalmů; jak tyto inspirované chalozpěvy oslavují Boží dokonalosti, jak tlumočí naše potřeby, jak mluví o Kristu. – 3. Veliká přimluvná moc tohoto chalozpěvu na rtech Nevěsty. – 4. Hojné posvěcující ovoce: modlitba Církve je zdrojem světla; dává nám účast na postojích Kristovy duše. – 5. Dává nám účast na jeho tajemstvích. Je to jistý a neomylný prostředek, jak se Ježíši připojnit. Proč a jak oslavuje Církev světce.

Mše svatá, již se účastníme svátostným přijímáním, je – jak jsme viděli – středem našeho náboženství, zahrnujíc v sobě současně památku na kalvárskou oběť, obnovu této oběti a přivlastňování jejího ovoce.

Sama sebou však všechny naše náboženské úkony, jimiž jsme Bohu povinni, přece jen nenahrazuje. Jakkoli je nejdokonalejší poctou, již jsme schopni Bohu vzdát, a jakkoli obsahuje podstatu a účinnost každé pocty jiné, není přece poctou jedinou. To, co Bůh ještě od nás žádá, je pocta modlitby; modlitby někdy veřejné, jindy osobní. Modlitbou osobní se budeme zabývat ve výkladu příštím. Zde si vyložíme, v čem spočívá pocta modlitby veřejné.

Čteme-li listy svatého Pavla, vidíme, že svatý apoštol nás k ní nejednou vybízí. „V milosti zpívejte celým srdcem Bohu žalmy, chalozpěvy a duchovní písně“ (Kol 3,16). Efezany pak napomíná: „Mluvte k sobě vespolek v žalmech a chalozpěvech

a duchovních písních, zpívající ve svém srdci Pánu a plesající, a vždycky děkujte za vše Bohu a Otci ve jménu Pána našeho Ježíše Krista“ (Ef 5,19-20). – Když byl se svým druhem Silou ve vězení, „uprostřed nočního ticha zpívali z hloubi šťastné duše Bohu hymny za svá muka a vzdávali mu vroucí díky za své rány“ (Bos-suet: Chvalořeč na svatého Pavla), jak čteme i ve Skutcích apoštolů: „O půlnoci však Pavel a Sila modlíce se zpěvem chválili Boha“ (Sk 16,25).

Chvála Boží je těsně spjata s nejsvětější Obětí a vidíme, že Spasitel nám to chtěl dokázat svým příkladem. Evangelisté skutečně zaznamenali, že po ustanovení Eucharistie odešel Pán Ježíš z večeradla teprve tehdy, „až se pomodlili děkovný chvalozpěv“: *Hymne dicto* (Mt 26,30; Mk 14,26). Veřejná modlitba směřuje stále k oltářní oběti. Tam má svou nejpevnější oporu, odtamtud se jí dostává největší ceny v očích Božích, protože jí přináší Církev jménem svého snoubence; ten jakožto věčný Velekněz svou neustále obnovovanou obětí zasloužil to, že se všechna oslava a veškerá pocta nese v jednotě Ducha svatého k Otci: „Skrze něho, s ním a v něm je tobě ... všechna čest a sláva“: *Per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi... omnis honor et gloria* (mešní kánon).

Pohledme tedy, v čem tento hold veřejné modlitby Církve spočívá a jak, jsa úkonem Bohu velmi příjemným, nás vede bezpečně a jistě ke sjednocení s Kristem a k životu věčnému.

I.

Dříve než Ježíš Kristus vystoupil na nebesa, odkázal Církvi svůj největší klenot: poslání, aby zde na zemi pokračovala v jeho díle. A toto dílo je, jak víme, dvojí: chvála věčného Otce a spása lidstva. Je ovšem pravda, že Syn Boží pro nás a pro naši spásu sestoupil z nebes“: *propter nos et propter nostram salutem descendit de coelis* (Credo), ale toto dílo naší spásy vykonal Kristus jen z lásky k Otci: „Aby svět poznal, že miluji Otce... proto tak činím“ (Jan 14,31).

Církev dostala toto poslání od Krista. K tomu, aby mohla lidstvo posvěcovat, byly jí svěřeny svátosti a udělena výsada neomylnosti. A aby zde na zemi mohla pokračovat v oslavě a chvá-

le Boží, již Kristus vzdával Otci ve svém svatém lidství, a má též účast na Kristově vztahu k Otci.

V tom, jako všude jinde, je nám Ježíš Kristus vzorem. Pozorujme jej chvíli! Kristus je především jednorozeným Synem Otcovým, je Slovem věčným. V nejsvětější Trojici je Slovem, jímž Otec věčně vyjadřuje vše, čím sám je. Věčné Slovo je tedy živým vyjádřením všech Otcových dokonalostí, podle slov svatého Pavla „výrazem podstaty“ a „zábleskem jeho slávy“ (Žid 1,2). Otec shlíží na své Slovo, na svého Syna, a vidí v něm dokonalý a živoucí obraz sebe sama, mající s ním tutéž podstatu. A to je právě ten zdroj, z něhož Otcova sláva pramení. I kdyby Bůh nic nestvořil a kdyby vše nechal jen ve stavu možnosti, přece by měl slávu nekonečnou: Věčné Slovo již proto, že je tím, čím je, je Božím živoucím chvalozpěvem k slávě Boha Otce, chvalozpěvem, jenž vyjadřuje plnost jeho dokonalostí. Je to nekonečný hymnus, který zní bez ustání v lůně Otcově: *in sinu Patris*.

Když pak Slovo vzalo na sebe lidskou přirozenost, „zůstalo, čím bylo“: *quod fuit permansit* (antifona o svátku Obřezání Páně). Nepřestalo být jednorozeným Synem a úplným obrazem Otcových dokonalostí, nepřestalo být jeho živoucí oslavou. Nekonečný hymnus, který zní od věčnosti, počal znít i na zemi, když se Slovo vtělilo. Vtělením pojalo Slovo do díla Boží oslavy i své lidství a přeneslo do jeho úst i tento svůj božský chvalozpěv.

Na rtech Ježíše Krista, pravého člověka a pravého Boha, dostává tento chvalozpěv s lidským výrazem a zároveň lidským zvukem zvláštní ráz bohopoety, kterou mu Slovo, jsouc Otci rovné, nemohlo jakožto Slovo vzdávat. I když je pronášení tohoto hymnu lidské, přesto nepozbývá tento hymnus ani své dokonalosti ani svatosti. Jeho cena je stejně božská a má stejně nekonečnou hodnotu. Kdo z nás by byl s to změřit velikost bohopoety, kterou Kristus Otci vzdával? Kdo by dovedl něco povědět o tom chvalozpěvu, jež k Otcově slávě zpíval Ježíš v hloubi svého nejsvětějšího srdce? Kristova duše, patřící neustále na Boha, viděla božské dokonalosti, a z tohoto patření se v ní rodila plná zbožnost a dokonalé klanění a tryskala vznešená chvála. Ke konci svého pozemského života se Ježíš Kristus obrací k Otci a slavnostně pro-

hlašuje, že se namáhal jedině k jeho oslavě. To bylo hlavní dílo jeho života, jež také dokonale provedl. „Otče můj, já jsem tě oslavil na zemi: dokonal jsem dílo, které jsi mi určil“ (Jan 17,4).

Mějme na paměti, že si Slovo svým osobním spojením s naší přirozeností přivtělo takřka celé lidstvo a přidružilo je tím – a to zásadně a podle práva – k dokonalé chvále, kterou Otci vzdává. Také po této stránce jsme dostali z plnosti Kristovy. Tak tedy v Kristu a skrze Krista musí pět chválu Boží každá křesťanská duše, která je s ním milostí spojena. Kristus je naší hlavou a všichni pokřtění jsou údy jeho mystického těla; v něm a skrze něj musíme Bohu vzdávat všechnu chválu a čest.

Jako nám Kristus dává nést část svého utrpení, tak ním přenechal i část chvály. Přidá snad naše klanění a naše chvála něco k záslužnosti nebo k dokonalosti klanění a chvály Ježíšovy? Zajiště ne. Kristus však chtěl, aby vtělením bylo veškeré lidstvo, jež zastupoval, poprávu nerozlučně spjato s celým jeho životem a se všemi jeho tajemstvími. Nikdy nezapomínejme, že tvoří s námi jednotu. Svou poctu a chválu vzdával Otci v náš prospěch, avšak těž naším jménem. A proto se musí Církev, jeho mystické tělo, družít zde na zemi k dílu chvály a pocty, jež Kristovo lidství vzdává nyní Otci v nebesích „ve skvělosti svatých“: *in splendoribus sanctorum* (Ž 109,3), proto musí podle vzoru svého Snoubence přinášet „oběť chvály“, k níž nás vybízí svatý Pavel (Žid 13,15), a kterou zasluhují nekonečné dokonalosti věčného Otce.

II.

Pohledme, jak Církev pod vedením Ducha svatého koná své poslání! Do středu svého kultu staví nejsvětější mešní Oběť, pravou oběť obnovující dílo našeho vykoupení na Kalvárii, a činí nám za vlastní jeho ovoce. Tuto oběť doprovází posvátnými obřady, které pečlivě uspořádává, protože jsou jakýmsi dvorním ceremonielem Krále králů, a obklopuje ji čteními, zpěvy, hymny a žalmy, které jsou buď přípravou k eucharistické oběti nebo důkůčněním za ni.

Celek těchto částí je tak zvané „*Officium divinum*“, kanonické hodinky. Je známo, že Církev ukládá recitování hodiněk za po-

vinnost pod těžkým hříchem všem, které Kristus svátostí svěcení oficiálně povýšil na účastníky svého kněžství. Pokud pak běží o jednotlivé prvky tohoto oficia, skládá je Církev částečně sama perem svých učitelů, kteří jsou také velikými světci, jak např. svatý Ambrož, jenž vynikl v tvorbě hymnické; většinou je však přijímá z posvátných knih Písma, inspirovaných samým Duchem svatým. Podle slov svatého Pavla nevíme, jak se máme modlit, ale „Duch svatý se za nás sám přimlouvá vzdechy nevýslovnými“ (Řím 8,26), tzn. že jediné Bůh ví, jaká má být naše modlitba. Platí to o modlitbě prosebné, avšak platí to stejně i o modlitbě chvály a díků. Jedině Bůh ví, jak má být chválen. Sebevznešenější myšlenky o Bohu, jež jsou výplodem našeho rozumu, mají na sobě pečeť lidské nedokonalosti. Abychom mohli Boha chválit důstojně, je naprosto nutné, aby píseň chvály složil Bůh sám. Proto klademe Církev na naše rty žalmy, které jsou po nejsvětější Oběti nejdokonalejší chválou, kterou můžeme Bohu vzdávat. „Aby Bůh byl řádně oslaven,“ píše prostě a výstižně svatý Augustin, „oslavlil se Bůh sám; a protože se sám oslavil, měl pak také člověk, čím by ho oslavoval“ (Výklad žalmu 144).

Čtíme jen knihu žalmů a uvidíme, jak tyto výtvořiny posvátné poezie, Duchem svatým vnuknuté, vypravují o Božích dokonalostech, jak je všechny hlásají a oslavují! Chvalozpěv věčného Slova v Nejsvětější Trojici je prostý a přece nekonečný; na našich rtech, poněvadž jsme stvoření neschopni pochopit nekonečno, se však chvála Boží mnohonásobuje a opakuje. Podivuhodným bohatstvím a velikou rozmanitostí výrazů opěvují žalmy střídavě moc, velebnost, svatost, spravedlnost, dobrotu, milosrdenství a krásu Boží. „Pán činí vše, cokoli chce; řekl a stalo se“.

Všechny tyto výroky jsou vzaty ze žalmů; kvůli jejich velkému počtu podrobnou citaci neuvádíme. „Vše stvořil svou pouhou vůlí... Jak podivuhodné je jméno Tvé, Pane, po celé zemi! Vše jsi moudře učinil... Pán je vyvýšen nad všechny národy; jsou pro něho, jako by nebyli. Jeho vznešenost převyšuje nebesa: kdo se mu podobá...? Hory před tváří Páně se rozplývají jako vosk, nebesa hlásají spravedlnost jeho a všechny národy patří na jeho slávu. Ať Pán je ve všem oslaven! Pohlédne na zemi a otřásá jí, do-

tkne se hor a kouří se z nich..." – A jak přesvědčivě k nám mluví o Boží dobrotě a milosrdenství! „Pán je věrný ve všech svých slovech, slitovný, shovívavý a ke každému dobrý; jeho milosrdenství objímá všechno stvoření... Pán je blízký všem, kdo ho upřímně vzývají. Vyplní vůli a vyslyší prosby těch, kteří se ho bojí, a dá jim spasení; všechny pak, kdo ho milují, ochraňuje... Dej ať vše, co je ve mně, dobrořečí Pánu a jej chválí, protože jeho milosrdenství trvá na věky“: *quoniam in æternum misericordia ejus*.

To jsou tedy některé z výroků, jež nám sám Duch svatý klade na rty. – Užívejme je rádi ke chvále Boží! Říkejme se žalmistou: „Chci zpívat Pánu po celý svůj život, chci Boha svého oslavovat, pokud jen budu.“ A opravdu, duše, která Boha miluje, cítí potřebu ho chválit, jemu dobrořečit a oslavovat jeho dokonalosti, jak si toho plně zasluhují (viz svatého Františka Saleského: Pojednání o Boží lsáce, kniha 5., kap. 7-9). Bolestně pociťuje, že sama na to nestačí, a proto se v žalmech tak často setkáváme s vyzváním celého stvoření, aby Boha chválilo s námi: „Ať nebesa vypravují slávu Boží a obloha hlásá dílo jeho rukou! Chvalte Pána, všechny národy, chvalte jej, všichni lidé; oslavujte Pána Pánů!“ – Zde najde duše mnoho projevů dokonalé lásky a čisté oddanosti, jež jsou Bohu velmi milé.

Žalmy, oslavující takto Boží dokonalosti, vyjadřují podivuhodně i city a potřeby naší duše. – Žalm dovede „nařikat a se radovat, toužit a pokorně prosit“ (svatý Augustin: Výklad na žalm 30, Kázání III, č. 1). Není jediný stav duše, který by nemohl tlumočit. Církev zná dobře naše potřeby, a proto jako pozorná matka nám klade na rty všechny ty hluboké a vroucí vzdechy lítosti, důvěry, radosti, lásky i nadšení, jak je vnuknul sám Duch svatý. „Smiluj se nade mnou, Bože, podle svého velikého milosrdenství... protože jsem proti tobě zhřešil!... Pane, tvé vykoupení je hojné... proto v tebe doufám. Bože, shlédni pozorně k mé pomoci; Pane, na pomoc mi pospěš! Ať jsou zahanbeni a zastydí se moji nepřátelé... Tys síla má a mé útočiště; skryj mne ve stínu svých perutí! Byť se mi dostalo jít přes údolí stínů smrti, nebudu se bát zlého, neboť ty jsi se mnou“: *Quoniam tu mecum es*. „Neboť tys se mnou“ – jaká to důvěra! Anebo jak nezřídka nás to nutí, abychom Bohu řekli, jak

po něm prahneme a jak hledáme jen jeho! I v tom případě nám žalmy poskytují pro naše city nejpřiléhavější výrazy: „Pán je mé světlo a má spása; co jiného mám na nebi a čeho jiného si žádám na zemi, kromě tebe? Bohem mého srdce a mým údělem je Bůh na věky... Miluji tě, Pane, má sílo; Pán je má tvrz a mé útočiště. Radostí mne plní tvůj pohled, neboť chováš pro mne rozkoše nekonečné. Jako prahne jelen po bystřinách, tak dychtí duše má po tobě, Bože; kdy se ukáží před tvou tvář?... Nasytím se, až budu patřit na tvoji slávu.“ Kde jinde nalezneme slova tak hlubokého významu, chceme-li Bohu tlumočit vroucí tužby své duše.

A konečně, poslední důvod, proč Církev zvolila žalmy pro svou veřejnou modlitbu je ten, že žalmy – jako všechny Duchem svatým vnuknuté knihy – k nám mluví o Kristu. – „Starý zákon“, jak napsal jistý spisovatel z prvních století, „nosil Krista v lůně“: *Lex Christo gravida erat* (tento text je v jednom kázání připisovaném svatému Augustinovi, avšak základ tohoto kázání je od Fausta z Reji). Již jsme se o tom zmínili, když jsme mluvili o Eucharistii, že podle svatého Pavla bylo vše, co se dělo ve Starém Zákoně, pro Židy jen symbolické a obrazné, že pravou a jedinou skutečností, kterou hlásali proroci, kterou předobrazovali oběti a symbolizovalo tolik obrazů, bylo Vtělené Slovo a jeho vykupitelské dílo. A to platí především o žalmech. David, jemuž se připisuje většina těchto náboženských písní, byl, jak známo, obrazem Mesiáše, jako zase Jeruzalém, o němž se v žalmech tak často hovoří, je obrazem Církve. Proto také řekl Spasitel apoštolům: „Musí se naplnit vše, co je o mně psáno v žalmech“ (Lk 24,44). Žalmy jsou plny Krista, jeho božství a jeho lidství, ba jsou tam předpověděny s velmi určitými rysy i události z jeho života a podrobnosti jeho smrti. „Hospodin mě řekl: Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil... Bude vládnout svou krásou a milostí, svým půvabem a svou spravedlností. Králové Arabů přijdou se mu poklonit a přinesou mu dary... Bude pomazán olejem radosti více než kdokoli z jeho druhů a bude knězem na věky podle řádu Melchizedechova... Slituje se nad chudým a nuzným a vysvobodí je z útisku a křivdy.“ – V dalších žalmových úryvcích pak slyšíme vzdechy samého Krista, jak úpí v bolestech a ponížení: „Bože,

horlivost pro tvůj dům mne stravuje a padá na mne pohana tvých tupitelů. Prokláli mi ruce i nohy, za pokrm mi dávali žluč a v mé žízni mě napájeli octem; rozdělili si mé roucho o můj oděv metalos.“ – Triumfu vítězného Krista jásá pak žalmista takto vstříc: „Kámen, ježž stavitelé zavrhli, stal se kamenem úhelným... Pomazaný, jehož tělo nezakusí v hrobě porušení... Slavně vstoupí na nebesa a ve svém vítězném průvodu povede zajatce. Zdvihněte, knížata, své brány, zvyšte se brány věčné, aby mohl vejít král slávy a zasednout po pravici Páně na věky věků!... Na věky buďž požehnáno jeho jméno; nechť trvá, dokud slunce trvat bude! V něm budou požehnány všechny kmeny země, jej velebit budou všechny národy.“ Zřetelně vidíme, že se všechny tyto rysy, všechny tyto podrobnosti na Ježíše Krista až kupodivu hodí. Za svého pozemského života se jistě tyto žalmy modlil, jistě tyto písně, Duchem svatým složené, zpíval; vždyť byl jediný, jenž mohl tak činit s plným právem vzhledem k pravdě, která v nich byla o jeho božské osobě obsažena.

Když posléze Kristus vše dokonal a vstoupil do své slávy, Církev přejala tyto zpěvy, aby jimi denně chválila svého božského Snoubence a celou nejsvětější Trojici: *Te per orbem terrarum, sancta confitetur Ecclesia* (Hymnus *Te Deum*). Vždyť všechny žalmy zakončuje stejnou doxologií: „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému,“ nebo její obměnou: „Sláva Otci skrze jeho Syna v Duchu svatém“ (srov. svatý Lev Veliký: Kázání I o Narození Páně), na něž se odpovídá: „Jako byla na počátku i nyní i vždycky až na věky věků.“ Církev, vzdávajíc tak veškerou čest a slávu Nejsvětější Trojici, první příčině a poslednímu cíli všeho, co je, se připojuje vírou a láskou k té chvále věčné, kterou Otci vzdává Slovo, jakožto pravzor celého stvoření.

III.

Církev se však opírá o Krista. – Všechny své modlitby končí odvoláváním se na důstojnost svého snoubence: „Skrze Pána našeho Ježíše Krista“: *Per Dominum nostrum Jesum Christum*. Odvolává se na něho sedícího nyní po Otcově pravici a vládnoucího s ním a Duchem svatým: „Jenž s tebou živ je a kraluje!“: *Qui tecum vivit*

et regnat. Kristus, jak říká svatý Pavel, je Snoubencem a Církev je Nevěstou. Jejím věnem jsou její ubohosti a slabosti, avšak též její milující srdce a chválící ústa. A co přináší Snoubenec? Svá zado-stiučinění, své zásluhy, svou drahocennou krev, všechno své bo-hatství. Jsa s Církví spojen, dává jí Kristus svou moc chválit Boha a klanět se mu a Církev, účastnic se této moci, o něho se opírá. Při pohledu na ni, táží se andělě plni údivu: „Kdo je ta, která stoupá z pouště rozkoší oplývající, opřená o svého milého?“ (Píseň 8,5). Je to Církev, jež z pouště své vrozené chudoby stoupá k Bohu v plné záři skvělého bohatství, kterým ji ozdobil její Snoubenec, a vzdá-vá jeho jménem a ve spojení s ním nebeskému Otci hold a chválu všech svých dětí. Tato chvála je „hlas nevěsty“: *vox Sponsæ*, jenž Snoubence naplňuje radostí. Je to chvalozpěv, jež Církev zpívá ve spojení s Kristem, a jenž je mu tak milý – *vox tua dulcis* –, že přesahuje v očích Božích svou cenou, když se ho ve víře a naději účastníme, všechny naše modlitby osobní. Podívejme se, jak Ne-věsta svatě, hrdá na svůj stav a na svou důstojnost, a jistá věč-ným a svrchovaným právem, jež získal její nebeský Snoubenec, bez bázně vstupuje do svatyně božství, kde stále žije a za nás oro-duje její hlava, náš Pán a Spasitel, Ježíš Kristus! Mezi nimi je sice vzdálenost jako mezi nebem a zemí, ale Církev vírou tuto vzdá-lenost překračuje a spojuje svůj hlas s hlasem Krista v lůně Otco-vě: *in sinu Patris*, takže je to jedna a táž modlitba, modlitba Ježí-še sjednoceného se svým mystickým tělem a vzdávajícího s ním nejsvětější Trojici jednu a tutéž svrchovanou poctu. Jak by neby-la taková modlitba Bohu milá, když ji přijímá od svého jednoroz-eného Syna? Čeho by na srdci Božím nedosáhla? Jak by nebyla zdrojem milostí pro Církev a všechny její děti, když tu prosí Kris-tus, ten Kristus, jenž má právo být vždy vyslyšen? „Otče, věděl jsem, že mě vždy slyšíš“: *Pater, sciebam quia semper me audis* (Jan 11,42).

Jak všemocná u Boha byla ve Starém Zákoně modlitba vůdce izraelského lidu, a přece vyvolený národ byl pouhým předob-razem a stínem Církve! Došlo k rozhodující bitvě mezi Izraelity a jejich nepřáteli Amalečany. Boj trval již nějakou dobu se stří-davým štěstím. Izraelští hned ustupovali, hned zase postupova-

li, ale konečné vítězství přesto dobyli. A co jim k tomu pomohlo! Mysleme si, že ti, kdo bitvu řídili, zanechali o ní a o jejím střídavém úspěchu podrobné a písemné záznamy a že tyto záznamy dostal do rukou nějaký moderní generál, aby o tom podal úsudek. Generál by zjistil, že se stala ta či ona taktická chyba, že nebylo učiněno to či ono strategické opatření, že byl opomenut ten neb onen vojenský manévř, že byl špatně proveden ten či onen útok. Uvedl by všechny důvody, které toto kolísání konečného vítězství způsobily – jen nikoli ten pravý důvod. A co bylo tímto pravým důvodem? Bůh sám nám dává poznat, co bylo příčinou střídavého štěstí boje a jeho šťastného výsledku: na sousední hoře se totiž modlil za svůj lid izraelský vůdce Mojžíš s pozdvíženými rukama. Pokaždé, když mu unavou ruce klesaly, klonil se úspěch na stranu Amalečanů, a když je zvedal k nové prosbě, vítězili Izraelité, až konečně Áron se svým druhem podpírali jeho zemdlená ramena tak dlouho, pokud nebylo dosaženo vítězství úplného... Jak úchvatný je to výjev! Lid vítězí modlitbou svého vůdce k Bohu zástupů! Kdybychom tento výklad dali my sami, leckdo by se útrpně usmíval. Ale dává nám jej Bůh, Bůh zástupů, jemuž byl Izrael národem vyvoleným a Mojžíš přítelem. „Ruce pozdvížené k Bohu porážejí vojsko spíše než ti, kdo útočí“ (Bosuet: Pohřební řeč o Marii Terezii Rakouské).

Toto platí beze vší pochyby o každé modlitbě, především však ve zcela zvláštní míře o modlitbě Krista, hlavy Církve, když jejím hlasem prosí za své mystické tělo, bojující zde na zemi s „k nížetem tohoto světa“ (Jan 12,31), a s „vládcem temnot“ (Ef 6,12), když denně na oltáři obnovuje svou modlitbu, již za nás vysílal s rozpjatými rukama na Kalvárii, a když obětuje Otci nekonečné zásluhy svého umučení a své smrti – „byl vyslyšen pro svou uctivost“: *Exauditus est pro sua reverentia* (Žid 5,7).

IV.

Chvála, kterou Církev vzdává Bohu v nejsvětější Oběti a církevních hodinkách, které se kolem mše svaté soustřeďují, nemá pouze moc přimluvy, nýbrž i velikou cenu posvěcující. Jak to?

Rozdělením církevního roku, jak je Církev uspořádala, se pro nás stává veřejná modlitba jak zdrojem osvícení tak poutem jednoty s postoji Kristovy duše a s tajemstvími jeho života. Pohlédme tedy, jak Církev rozdělila kruh neboli cyklus svátků, v nichž předstupuje před Boha, aby oficiálně slavila jeho chválu a vzdávala mu poctu.

Jak víme, církevní rok lze rozdělit na dvě období. První počíná adventem, přípravou na Vánoce, a končí Svatodušními svátky, druhé obsahuje všechny neděle po Duchu svatém. Základem první části jsou zjevně tajemství Kristova. Církev zde stručně vzpomíná na hlavní události z pozemského života svého Snoubence: v adventě na přípravu na něj ve Starém Zákoně, v době vánoční na jeho narození v Betlémě, o svátku Zjevení Páně nebo svatých Tří králů na jeho zjevení pohanům, zástoupených mudrci. Pak si připomíná jeho obětování v chrámě, v době svatopostní jeho půst na poušti, ve svatém týdnu jeho umučení a smrt, a konečně v době velikonoční jásá nad jeho zmrtvýchvstáním, oslavuje jeho nanebevstoupení, seslání Ducha svatého apoštolům a založení Církve. Jako nevěsta, jež nad svého snoubence nemá nic dražšího, rozvíjí Církev před očima svých dětí jednotlivé události Ježíšova života ve skutečné poslušnosti, a to události někdy velmi podrobné, jako v období od svatého týdne do svatodušních svátků.

Máme-li pozornou mysl, stane se nám účast na těchto živých, každoročně obnovovaných vzpomínkách hojným zdrojem osvícení. Z nich načerpáme jasné a hluboké poznání Kristova tajemství.

Tyto vzpomínky pro nás neznamenalí, že si jednotlivé události ze Spasitelova života jen prostě a suše předvádíme. Výběrem i pořadím určitých knih Písma svatého nás Církev uvádí i do samých postojů, které duši Ježíše Krista oduševňovaly. Jak tomu máme rozumět?

Jistě jsme si již všimli, že i při důležitých dějích Kristova života evangelisté často podávají jen čistě historické vyličení, nezmiňují se vůbec nebo téměř o tom, jaké city naplňovaly Ježíšovu duši. Například tam, kde evangelista vypravuje o umučení Páně,

líčí jeho ukřižování takto: „Vyvedli Ježíše na Kalvárii a tam ho ukřižovali“ (Jan 19,16-17). Prostě dosvědčuje fakt. Víc ani slova. Kdo však nám vypoví city, které Ježíšovu duši zaplavily? – Stojíme zdeovšem na prahu svatyně, jejíž posvátný vnitřek zná jediné Bůh, ale přece jen bychom rádi poznali alespoň něco z těch citů, protože by nám byl pak náš božský vzor bližší. Matka Církve nám nadzdvihuje cíp tohoto závoje. Víme, že Kristus na kříži zvolal: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ Tato slova jsou prvním veršem jedenadvacátého žalmu, zvaného mesiášského, jenž se může vztahovat pouze na božského Spasitele, a kde se podrobně líčí nejen okolnosti jeho ukřižování, nýbrž i pocity, které v té chvíli jeho duši jistě naplnily. Svatý Augustin výslovně říká, že Kristus „visel na kříži a chtěl, aby se slova žalmu stala slovy jeho“ (Výklad žalmu 85, kap. 1), a tvrdí, že se je Kristus na kříži modlil, protože se v něm „Kristovo utrpení líčí tak jasně jako v evangeliu“ (Výklad žalmu 25). Čtěme jej a uslyšíme, jak Kristus Pán, zhroucen pod ranami Boží spravedlnosti, odhaluje svou úzkost, své vnitřní pocity slovy: „Já pak červ jsem a ne člověk, pohanění lidí a povrhel lůzy. Všichni, kteří mne vidí, se mi posmívají, potřásají nade mnou hlavou a říkají: „Doufal v Hospodina, ať ho vysvobodí, vždyť má v něm zalíbení! Odevšad mne obkličuje množství býků... Rozplynul jsem se jako vody, všechny mé kosti jsou rozmetány, jako vosk se ve mně rozpustilo srdce... Ty však, Hospodine, nevzdaluj se ode mne, pospěš mne zachránit!... Vysvobod' mě ze lví tlamy!“ Tato slova nám zjevují pocity Kristova srdce při jeho přesvatém umučení. – Církve to dobře ví, a proto nám klade pod vedením Ducha svatého tento žalm ve svatém týdnu na rty, aby naše duše měly na těchto Kristových pocitech účast.

Stejně je tomu i při tajemstvích ostatních. Církve, názorně předvádí svým dětem události, v nichž se uskutečňuje to či ono tajemství, proplétá své vypravování těmi žalmy, proroctvími a výňatky z listů svatého Pavla, kde jsou Ježíšovy pocity vyličený.

A tak nám Církve svatá každoročně nejen poutavě a svěže předvádí život svého Snoubence, nýbrž uvádí nás, pokud jsme jakožto stvoření toho schopni, i do Ježíšova spojení se svou bož-

skou Hlavou. A to věru není nic menšího než důmyslně poskytnutá pomoc, abychom snáze plnili příkaz svatého Pavla: „Mějte v sobě to smýšlení, které bylo i v Kristu Ježíši“ (Flp 2,5). Zda to neznamená uvádět ve skutek svá předurčení?

V.

A to ještě není vše. Kristova tajemství, jež Církev každoročně s námi slaví, jsou tajemství dosud živá. Přiveďme člověka věřícího a nevěrce na pašijové hry, jak se konají například v Nancy. Nevěřce snad zaujme mistrné rozvržení dramatu a jeho provedení na scéně. Bude mít z toho estetický požitek. Daleko mocněji však budou působit tyto hry na člověka věřícího. A proč? I když nebude uchvácen jejich uměleckou stránkou, přece jen jednotlivé scény, jak se rozvíjejí před jeho očima, připomínají mu události, spjaté co nejtěsněji s jeho vírou. A přece i u něho působí tento dojem pouze vnější příčina: představení, jemuž je přítomen. Toto představení samo o sobě jistě nemá moc dotknout se nadpřirozeně naší duše. To mohou jedině Ježíšova, Církvi slavená tajemství; ne snad proto, že by jako svátosti obsahovala milost, nýbrž že jsou to tajemství živá, že jsou to pro duši zdroje života.

Žádné tajemství Kristovo není jen předmětem duchovního rozjímání, není jen vzpomínkou, kterou si vyvoláváme, abychom Boha chválili a děkovali mu za to, co pro nás udělal, nýbrž je něčím víc: každé z těchto tajemství je pro věřící duši účastí v různých stavech vtěleného Slova.

A to je velmi důležité. Toto tajemství prožíval ovšem nejdříve Kristus sám, ale také proto, abychom je ve spojení s ním mohli prožívat i my. Prožíváme je pak tehdy, kdykoli se naplňujeme jejich duchem a bereme za vlastní jejich sílu, abychom žijíce z nich, stávali se Kristu podobnými.

Ježíš Kristus je ovšem nyní ve své slávě v nebesích. Jeho pozemský život, pokud se týče časového rozsahu, kdy náš Spasitel přebýval mezi námi ve viditelné lidské podobě, trval pouze 33 let, ale moc každého jeho tajemství je nekonečná a nevyčerpatelná. – Slavíme-li je v posvátné liturgii, tu podle toho, jak je naše víra živá, dostáváme tytéž milosti, jichž bychom byli účast-

ni, jsou jakožto vrstevníci Krista Pána tomuto tajemství přítomni. Původcem všech těchto tajemství je vtělené Slovo. Jak jsme již viděli, Kristus spojil s nimi svým vtělením celé lidstvo a tak pro všechny své bratry zasloužil milost, na niž se tato tajemství vztahují. Kdykoli Církev – již Kristus další plnění svého poslání na zemi svěřil – jeho tajemství oslavuje, dává Kristus po všechny věky věřícím duším účast na milosti, která je s nimi spojena. Podle slov svatého Augustina jsou obrazem křesťanského života, jež musíme vést jakožto Ježíšovi učedníci: „Cokoli se dělo s Kristem na kříži, při pohřbu, při zmrtvýchvstání třetího dne, při nanebevstoupení a v nebesích po pravici Otcově, dělo se tak, že byl vším tím, ať šlo o mystická slova nebo skutky, zobrazován křesťanský život zde na zemi“ (Enchiridion, kap. 53).

Vidíme to například při narození Páně. – „Klaníme-li se Spasitelovu narození“, říká svatý Lev Veliký, „oslavujeme tím i svůj původ. Kristovo narození v plnosti času je vpravdě počátek křesťanského lidu, neboť zrození Hlavy je zároveň zrozením celého mystického těla. Tímto tajemstvím se každý člověk, ať žije na světě kdekoli, znovu rodí v Kristu“ (Kázání IV. o Narození Páně). Duši, která slaví toto tajemství v upřímné, živé víře – a do styku s Kristovými tajemstvími se dostáváme předně vírou a pak eucharistickým přijímáním – přinášejí vánoce každoročně milost vnitřní obnovy, jež ji činí účastnější Božího synovství v Ježíši Kristu.

Tak je tomu i při ostatních tajemstvích. Slavení Ježíšova postu, ve svatém týdnu pak jeho umučení a smrti nese s sebou milost „odumření hříchu“, jež nám pomáhá čím dál tím více v sobě ničit hřích, lpění na něm a lpění na stvořeních. Vždyť podle svatého Pavla jsme „s Kristem, jenž zemřel za nás, i my zemřeli“: *Si unus mortuus est, ergo omnes mortui sunt* (2Kor 5,14), a „s ním jsme byli i pohřbeni“: *Consepulti enim sumus cum illo* (Řím 6,4). V zásadě a podle práva to platí jednou provždy, ale postupem času to musí provést na sobě každá duše, účastník se smrti Kristovy zejména v době, kdy na tuto smrt Církev vzpomíná.

Stejně o velikonocích, kdy opěvujeme slávu zmrtvýchvstalého Krista, vítěze nad smrtí, čerpáme z účasti na tomto tajemství milost nového duchovního života a duchovní svobody. – Bůh „nás

spolu s ním vzkřísil“: *conresuscitavit nos* (Ef 2,6), říká svatý Pavel, a když mluví o vlastní milosti tohoto tajemství, dodává: „Jestliže tedy jste povstali s Kristem, pečujte o dobra nebeská, ne o to, co je na zemi“ (Kol 3,1-2), „abychom tak, jako Kristus byl vzkříslen z mrtvých slávou Otcovou, i my vedli nový život“ (Řím 6,4).

Když nás Kristus spojil se svým vzkříšeným životem, dává nám i účast na tajemství svého nanebevstoupení. – A v čem spočívá ta zvláštní milost, která je s tímto tajemstvím spojena? Odpověď na tuto otázku nám dává opět svatý Pavel: „Bůh nás posadil na nebesích v Kristu Ježíši“ (Ef 2,6). Všemi těmito výroky veliký apoštol objasňuje a rozvíjí svou oblíbenou myšlenku, že jsme s Kristem spojeni jako údy se svým mystickým tělem. Podobně psal jeden starokřesťanský spisovatel: „Vstupme tedy s Kristem na nebesa, a to, poněvadž přebýváme ještě zde na zemi, zatím jen srdcem, abychom, až se přiblíží den jím slíbený, mohli ho následovat i tělem! Chceme-li tedy Nanebevstoupení Páně slavit správně, věrně, svatě a zbožně, vstupme s ním na nebesa, majíce svá srdce pozdvížena!“ (toto kázání, jehož část se čte v 2. nokturnu vigilií o neděli v oktávu Nanebevstoupení, se mylně připisuje svatému Augustinovi; základní myšlenka je však přece jen vzata z děl tohoto slavného učitele). – Což neprosí o to s námi i Církev v mešní modlitbě o svátku Nanebestoupení slovy: „Dopřej, prosíme, všemohoucí Bože, abychom, kteří věříme, že nás Vykupitel na nebesa vstoupil, také sami myslí přebývali v nebesích“?

A tak nám předvádí Církev rok co rok události pro pozemský život svého Snoubence význačné. Vede nás k tomu, abychom nejdříve o těchto tajemstvích rozjímali; tím nás osvěcuje každoročně nové a nové světlo. Odhaluje nám pocity Kristova srdce; tak vníkáme stále hlouběji do Ježíšových duševních stavů. Dává v nás znova žít všem tajemstvím naší božské Hlavy a podporuje naše prosby, aby se nám dostalo zvláštní milosti toho nebo onoho tajemství, které Kristus prožil; a tak vírou, láskou a napodobováním svého vzoru, jenž je nám neustále stažen před oči, činíme pokroky v nadpřirozeném přetvořování, jež je cílem našeho spojení s Ježíše: „Žijí pak nikoli již já, nýbrž žije ve mně Kristus“ (Gal 2,20). Či nedosáhli jsme již tím svatosti, ba neuvedli jsme již ve

skutek samo naše božské předurčení, jsme-li tak podobni Ježíši Kristu, že se život jeho stává životem naším?

Dejme se tedy vést naší matkou, svatou Církví, v této základní a hlavní pobožnosti, jíž se účastníme chvály, kterou vzdává svému Otci náš Pán a Spasitel! Slavení svatých tajemství složil Kristus do rukou své nevěsty. Veřejná církevní modlitba je pravým a původním výrazem pocty důstojné Boha. Když se Církev, jež zná úmysly Ježíšova srdce, chystá spolu s námi slavit Kristova tajemství, tu jako by bylo v nebi slyšet slova Písně písní (2,14): „Ať zní tvůj hlas mému sluchu! Vždyť tvůj hlas je sladký a tvoje tvář spanilá.“ Církev, ozdobená skvosty svého božského Snoubence, má právo hovořit jeho jménem; proto chvalozpěv, který klade svým dětem na rty, je Kristu a jeho Otci svrchovaně milý.

Tato modlitba Církve je pro nás též bezpečnou cestou ke Kristu. Není opravdu jiné cesty, která by nás dovedla k němu přímějí, po níž bychom dříve dospěli k podobnosti s jeho životem. Církev nás vede rovnou k našemu Spasiteli, jako by nás vedla za ruku. Nechme se jí tedy vést! Je to od nás projev pokory a poslušnosti; vždyť jí dal Kristus vše: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Lk 10,16). Je to též neklamný prostředek, abychom Krista poznali, pronikli do smyslu jeho tajemství a zůstávali s ním spojeni, majíce tak v něm nejen vzor, ale i zdroj věčného života, jež hojně prýští z jeho zásluh. „Oběť chvály mne uctí, a to je cesta, kterou mu ukáží Boží spásu“: *Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter quo ostendam illi salutara Dei* (Ž 49,23).

VI.

Kromě Kristových tajemství slaví Církev ještě i svátky svatých. Co ji přivedlo na tuto myšlenku? Bylo to vždy ono plodné přesvědčení, že Vtělením je Kristus se svými údy spojen. Svatí jsou oslavenými údy Ježíšova mystického těla. V nich je Kristus již „utvořen“, oni již došli své plnosti. Blahoslavíme je, blahoslavíme v nich Krista. „Vzdávej mi chválu“, pravil Spasitel svaté Mechtildě, „za to, že jsem korunou všech Svatých!“ A svatá řeholnice viděla, jak se z krve Kristovy živí veškerá krása vyvolených, jak tito svatí září jeho ctnostmi, a v odpověď na Boží výzvu chválila

ze všech sil nejsvětější a nejvyš blaženou Trojici, že „se stala korunou svatých a jejich podivuhodnou důstojností“ (Kniha obzvláštní milosti 1,31).

Slavíc tedy Svaté, uctívá tím Církev nejsvětější Trojici. Každý světec je jakýsi projevem Krista, máje v sobě rysy svého božského vzoru osobitým, od ostatních odlišným způsobem. Je to ovoce Kristovy milosti, a právě proto, „aby se tato sláva milosti Boží velebila“ (Ef 1,6), oslavuje Církev tak ráda vítězné děti.

Zbožnost, s níž Církev své svaté uctívá, má charakter zalíbení. Církev je hrdá na tyto legie vyvolených, kteří jakožto plod jejího spojení s Kristem plesají v jasu nebeského království. V nich oslavuje svého nebeského Snoubence: „Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno po celé zemi! ... Slávou a ctí jsi je korunoval!“ (Ž 8,2 a 6). Připomíná jim to nevýslovné blaho, jež naplňovalo jejich duše, když vstupovali do nebes: „Služebníku dobrý a věrný, vejdi do radosti svého Pána... Pojď, nevěsto Kristova, a přijmi korunu, již ti Pán připravil navěky!“ Velebí ctnosti a zásluhy svých apoštolů, mučedníků, biskupů, vyznavačů a panen. Raduje se z jejich slávy a staví je alespoň k obdivu a chvále: „Nemůžeš-li mučedníky následovat skutkem“, říká svatý Augustin, „následuj je láskou; ne-li láskou, tedy radostí; ne-li zásluhami, tedy touhou; ne-li tím, že jako oni nade všechny vynikáš, tedy tím, že se s nimi spojuješ“ (Kázání 280, kap. 6).

Když jim Církev vzdala chválu, doporučuje se jejich přímluvám. Přehlíží snad tím nekonečnou Ježíšovu moc, bez níž nic nemůžeme? Zajisté ne. Působnost Kristova se tím neomezuje, nýbrž rozšiřuje, poněvadž svatí jsou knížaty jeho nebeského dvora; proto je rád vyslyší a udělí nám jejich prostřednictvím milosti, o něž prosíme. „Naše vzájemné spojení se svatými“, říká svatý Bernard, „spočívá v tom, že my se s nimi radujeme, oni pak mají s námi útrpnost a bojují za nás láskyplnou přímluvou“ (Kázání 5. o slavnosti Všech svatých). Tak se udržuje mezi všemi údy Kristova mystického těla nadpřirozený styk vzájemné výměny.

Protože však nemůže slavit každého světce jednotlivě, vzpomíná Církev na všechny společně před koncem církevního roku

o svátku Všech Svatých, kde téměř vyčerpává své nejvroucnější a nejslavnější bohatství chvály.

Podle příkladu svatého apoštola Jana nás tu přenáší do nebe a ukazuje nám tuto skvělou část království svého Snoubence, nekonečné množství vyvolených, „veliký zástup“, jak píše svatý apoštol, „jež nikdo nemůže spočítat“. Stojí před trůnem Božím, oděni v bílá roucha a majíce palmy v rukou a jejich řady plešají mocným hymnem: „Chvála i čest a sláva a moc patří Bohu i Beránkovi, jenž nás svou krví z každého pokolení i jazyka i lidu i národa vykoupil!“ (Zj 7,5). Při pohledu na tento úžasný triumf se Církev chvěje radostí a volá ke svým vítězným dětem: „Dobrořečte Pánu, všichni jeho vyvolení. Prožívejte den radosti a oslavujte ho!... Pějte mu chvalozpěv všichni jeho svatí!... Sláva buď všem jeho svatým!“ (antifona z nešpor svátku Všech svatých; srov. Tob 13,10; Ž 148,14; 149,9).

I my jsme povoláni, abychom byli účastni tohoto triumfu, abychom byli Kristovým dvorem „v záři svatých“: *in splendoribus sanctorum*, abychom měli účast v Synově slávě „v lůně Otcově“: *in sinu Patris*, když jsme předtím měli zde na zemi účast na jeho tajemstvích. Zanotujme předzpěv onoho nebeského hymnu, v němž jása věčné Aleluja, již ve svém pozemském životě tím, že se hlubokou vírou a vroucí láskou co nejtěsněji spojíme s modlitbou Církve – Kristovy nevěsty a naší matky!

10. MODLITBA ROZJÍMÁVÁ

Stručný obsah: Důležitost této modlitby: život modlitby člověka přetváří. – 1. Povaha modlitby, rozhovor Božího dítěte s nebeským Otcem pod řízením Duha svatého. – 2. Dvojí činitel, jenž stanoví postup rozhovoru. První je míra Kristovy milosti, zde je třeba být velmi opatrným. Názory hlavních učitelů duchovního života; metoda není modlitbou. – 3. Druhý činitel je stav duše. Každý stupeň jeho dokonalosti dává – aspoň všeobecně – životu modlitby zvláštní charakter. Zpočátku je práce spíše rozumová. – 4. Jak je důležité rozjímat o Kristových tajemstvích pro naše osvícení. Stav modlitby. – 5. Modlitba víry, modlitba mimořádná. – 6. Předpoklady pro užitečnost modlitby: čistota srdce, soustředěnost ducha, sebeovládání, pokora, úcta. – 7. Jak jedině spojení s Kristem ve víře může učinit život modlitby užitečným. Radost, jež z toho pro duši plyne.

Přání našeho milého Spasitele, aby se nám dával, je tak veliké, že k jeho dosažení rozmnožil i prostředky, když ustanovil, že milost můžeme získat kromě svátostí také modlitbou. Jak jsme během těchto výkladů již častěji viděli, uvádějí svátosti duši do stavu milosti samy sebou tím, že se nám udělují, pokud ovšem jim v jejich působení nepřekážíme.

Tuto přímou působivost, jež je svátostem vlastní, modlitba sama o sobě nemá. Přece však ji nepotřebujeme o nic méně, chceme-li dosáhnouti Boží pomoci. Ježíš Kristus konal za svého veřejného života zázraky tehdy, byl-li prošen. Přichází k němu malomocný se slovy: „Pane, smiluj se nade mnou!“ A Pán Ježíš ho uzdravuje. Přivádějí mu slepce: „Pane, učiň, ať vidím!“ A Kristus mu vrací zrak. Marta s Magdalénou se na Spasitele obracejí se slovy: „Pane, kdybys byl zde, náš bratr by nezemřel!“ Je to účinná modlitba; Kristus na ni odpovídá Lazarovým vzkříšením. A neuděluje nám jen časná dobra, nýbrž i milost, když o to v modlitbě prosíme. „Pane, dej mi živou vodu, která získává život věčný a jejímž jsi zdrojem“, prosí Samaritánka, a Kristus se jí zjevuje jako Mesiáš, přivádí ji k tomu, že vyznává své hříchy a dosahuje rozhřešení. Kající lotr na kříži Krista prosí o vzpomínku a Pán mu za to dává odpuštění ze všech vin: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji!“

Kristus Pán nás ostatně k prosebné modlitbě vyzval slovy: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlučte a bude vám otevřeno“ (Mt 7,7). „Budete-li zač prosit Otce ve jménu mém“ (tzn. odvolávající se na mě), „dá vám to“ (Jan 16,23). Stejně i svatý Pavel nás napomíná, abychom se „v každé době modlili v Duchu všelikou modlitbu a prosbu“ (Ef 6,18). – Vidíme tedy, že ústní prosebná modlitba nám mocně pomáhá získat Boží dary.

Nyní však se chceme zabývat hlavně modlitbou vnitřní neboli rozjímavou. Je to věc velmi důležitá.

Modlitba je jedním z nejnütnějších prostředků, abychom zde na zemi dosáhli spojení s Bohem a napodobili Ježíše Krista. Častý styk věřící duše se Stvořitelem prostřednictvím modlitby a rozjímavého života mocně napomáhá k jejímu nadpřirozenému přetváření. Dobrá modlitba a její správný rozjímavý život člověka přetvořuje. „Není-li duše duší modlitby, nemůže se o sobě do-

mnívati, že je vnitřním Ježíšovým obrazem; na způsobu málo záleží, ale věc sama je nevyhnutelná“ (Msgr. Gay, Pokyny pro formu usebrání, kap. 13).

Ba ještě více. Spojení s Bohem, provedené modlitbou, nás také uschopňuje, abychom měli více užitku z účasti na ostatních prostředcích, které Kristus zvolil k tomu, aby se nám dával a činil nás sobě podobnými. – Ale proč to? Je snad modlitba vznešenější a účinnější než nejsvětější Oběť a přijímání svátostí, těchto vlastních přívodů milosti Boží? Ovšemže ne. Kdykoli přistupujeme k těmto zdrojům, vždy z nich čerpáme rozmnožení milosti a posilu božského života; ale toto rozmnožení, tato posila závisí – alespoň částečně – na naší přípravě.

Modlitba a celý její rozjímavý život udržuje, povzbuzuje, oživuje a zdokonaluje vnitřní postoje víry, pokory, naděje a lásky, které jsou dohromady pro duši tou nejlepší přípravou, aby milosti Boží přijala způsobem toho hodným. Duše, která je zvyklá rozjímat, mnohem více těží ze svátostí a z ostatních prostředků spásy než ta, jejíž jen občasná rozjímavá modlitba je bez síly a bez účinku. Duše, která se neoddává této modlitbě svědomitě, může recitovat církevní hodinky, může bývat přítomna mši svaté, může přijímat svátosti, může slýchat slovo Boží a přece její pokrok bude často jen průměrná. Jak si to vysvětlíme? Rozjímavá modlitba nás udržuje ve spojení s Bohem, hlavním původcem naší dokonalosti a svatosti, vytváří v duši jakési ohnisko, na němž oheň lásky – třeba by vždy jasně nehořel – přece jen stále alespoň doutná, a toto ohnisko v nás také chrání. Jakmile pak se taková duše octne v přímém styku s božským životem, například ve svátostech, tu jako by ji mohutný závan větru zachvátil, vyzdvihl a naplnil zázračným bohatstvím. Nadpřirozený život duše se měří podle toho, jak je s Bohem spojena Kristovým prostřednictvím ve víře a lásce. Tato láska se musí nutně projevovat skutky, které vyžadují – mají-li být vykonány řádně a vroucně – rozjímavý život. A tak lze říci, že náš pokrok v božské lásce obvykle závisí ve skutečnosti na našem životě rozjímavé modlitby.

Povězme si tedy něco o tom, co to modlitba je, jaké jsou její stupně a jaké je třeba přípravy, aby nesla všechno své ovoce.

Nemusíme snad ani podotýkat, že zde nemíníme podat celé a soustavné pojednání o modlitbě. Tomu účelu vyhovují jiná vynikající díla. Všimněme si jen podstatné body, které se vztahují k ústřední myšlence všech těchto úvah, totiž k našemu nadpřirozenému přijetí za syny v Ježíši Kristu, jenž nám dává žít skrze svou milost a skrze svého Ducha.

I.

Co je to tedy modlitba? – Můžeme ji vyměřit jako rozmluvu Božího dítěte s jeho nebeským Otcem. Povšimněme si úmyslně volených slov: rozmluva Božího dítěte. Byli lidé, kteří nevěřili v božství Kristovo, jako například někteří deisté 19. století nebo ti, kdo za francouzské revouce vynalezli kult „nejvyšší bytosti“, jejíž „božství“ uctívali zvláštními modlitbami. Mysleli si snad, že jimi Boha omráčí. Byla to však jen pošetilá hříčka čistě lidského ducha, v níž Bůh nemohl mít zalíbení.

Taková tedy naše modlitba není. Ta není rozhovorem prostého stvoření, člověka, s božstvím, nýbrž rozhovor Božího dítěte s nebeským Otcem. A to dítě se mu chce klanět, chce ho chválit, chce mu říci, jak ho miluje, chce poznat jeho vůli a dosáhnout od něho nutné pomoci, aby tuto vůli dovedlo uvést ve skutek.

V modlitbě předstupujeme před Boha jakožto děti Boží, tedy příslušníci stavu, který uvádí naši duši do řádu podstatně nadpřirozeného. Nikdy ovšem nesmíme zapomenout na to, že jsme stvoření, tzn. že nejsme v poměru k Bohu ničím, avšak že výcho-disko nebo ještě lépe stanovisko, na němž musíme při rozhovoru s Bohem stát, je stanovisko nadpřirozené. Jinými slovy že naše Boží synovství, naše přijetí za děti Boží skrze Kristovu milost musí být nejen základem naší modlitby, ale i její vůdčí myšlenkou.

Hle, jak pěkně nám to objasňuje svatý Pavel: „Nevíme, zač bychom se měli modlit, jak je zapotřebí; ale Duch sám se za nás přimlouvá vzdechy nevýslovnými“ (Řím 8,26). Nuže, tento Duch, jenž za nás a v nás má prosit, je podle svatého Pavla: „Duch synovství, ve kterém voláme: Abba, Otče“ (Řím 8,15). Tento Duch nám byl dán, „když přišla plnost času, kdy Bůh poslal svého Syna,

abychom byli přijati za syny Boží“ (Gal. 4,4-5). A poněvadž Kristovou milostí „jsme syny Božími, seslal Bůh do našeho srdce Duha svého Syna, abychom se modlili k Bohu jeho k Otci“ (Gal 4,6; srov. Řím 8,15; 2Kor 1,22). Tak opravdu nejsme už cizinci a přistěhovalci, nýbrž členy Boží rodiny v budově, jejímž nejhlubším úhelným kamenem je sám Ježíš Kristus“ (Ef 2,19-20).

Duch, kterého jsme přijali na křtu, v této svátosti svého přijetí za syny Boží, nás tedy učí k Bohu volat takto: „Ty jsi náš Otec!“ A co to znamená jiného, než že na základě Božího synovství máme právo a povinnost předstupovat před Boha jakožto jeho děti.

Poslyšme, co říká Kristus Pán! Přišel, aby byl „světlem světa, já jsem pravda a cesta“ (Jan 8,12; 14,6).

Když seděl na roubení studně Jakubovy, hovořil se Samaritánkou, která právě poznala, že ten, kdo s ní mluví, je od Boha poslaný prorok. Proto používá této příležitosti, aby se otázala, mají-li se Bohu přinášet oběti na samařských horách nebo v Jeruzalémě; o to byl totiž vášnivý spor mezi jejími krajany a židy. A co jí Kristus odpovídá? „Ženo, věř mi, že přichází čas, kdy se nebudete klanět Otci ani na této hoře ani v Jeruzalémě. Přichází hodina a již je tu – *et nunc est* –, kdy se ctitelé budou klanět Otci v duchu a v pravdě, neboť i Otec hledá takové, kdo by se mu tak klaněli“ (Jan 4,21-23). Všimněme si, jak Kristus zdůrazňuje jméno Otcovo! V Samaři se klaněli bůžkům a proto Spasitel říká, že nutno se klanět „v pravdě“, tj. Bohu pravému. V Jeruzalémě se sice pravému Bohu klaněli, ale ne „v duchu“, židovské náboženství se stalo úplně materiální jak ve svých projevech, tak ve svých snahách... Vtělené Slovo přineslo na svět – *et nunc est* – náboženství nové o jediném a pravém Bohu, jemuž se klaníme v duchu svého Božího synovství, synovství nadpřirozeného a duchovního, jakožto děti Boží. Proto dává Pán Ježíš takový důraz na Otcova slova, že se „praví ctitelé budou klanět Otci v duchu a v pravdě“. Protože jsme dětmi přijatými a protože Bůh přesto, že nás na své děti povýšil, jistě nic neztrácí ani ze své božské velebnosti ani ze své naprosté svrchovanosti, musíme se mu klanět a před ním se kořit. Ale musíme se mu klanět v pravdě a v duchu, totiž v pravdě a v duchu toho nadpřirozeného řídu, který nás činí jeho dětmi.

Ostatně Kristus to při jiné příležitosti pověděl ještě zřejměji. V rozhovoru se Samaritánkou stanovil, můžeme-li to tak říci, všeobecnou zásadu, ale učedníkům ji objasňuje příkladem. Jednoho dne, říká svatý Lukáš (11,1-4), se Pán Ježíš modlil, a když ukončil svou modlitbu, řekl mu jeden z učedníků: „Pane, nauč nás se modlit!“ A co Spasitel odpověděl? „Když se modlíte, modlete se takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé...!“ Nikdy nesmíme zapomínat, že Kristus je Bůh a že je jakožto Boží Slovo stále v lůně Otcově: *in sinu Patris*. Nezná-li Boha Otce Syn, nezná ho nikdo. Proto Kristus dokonale ví, o čem máme s Bohem mluvit nebo o čem ho máme prosit, abychom byli „pravými ctiteli, jaké Otec hledá“; on ví rovněž dokonale, jak máme před Boha přestoupit, aby mohl mít v naší modlitbě zalíbení. Ježíš Kristus nám zjevuje to, co vidí jakožto jednorozený Syn Boží: *Unigenitus Dei Filius ipse enarravit* (Jan 1,18); ničemu jinému nás učit nemůže. A čemu nás učí, to můžeme a musíme poslouchat: je cestou, jíž lze jít bez bázně. Kdo po ní kráčí, „nejde ve tmách“ (Jan 8,12). – Jak nás tedy Pán Ježíš učí této znalosti modlitby, již prohlašuje za tak nutnou, že si jí musíme stále hledět: *oportet semper orare* (Lk 18,1)? Nejdříve stanoví, jak máme Boha oslovit, než mu vzdáme poctu. Oslovení je do jisté míry udáním směru nebo, chceme-li, tónem, jímž se má nést celý rozhovor. O ně opíráme své prosby. Oslovení určuje chování naší duše před tváří Boží. A jak to oslovení zní? – „Otče náš!“

Kristus je milovaný Syn Boží, v němž se Bohu zalíbilo. Sám nás takto upozorňuje, že prvním a základním předpokladem našich styků s Bohem musí být poměr dítěte k Otci. Připomeňme si ještě jednou: tento bod není o nic méně důležitý tím, že toto dítě jistě nezapomene, že je pouhé stvoření, které upadlo do hříchu a stále má v sobě k němu sklon, jenž ho uvádí v nebezpečí, že může být od Boha kdykoli odloučeno. Nezapomene, že ten, který je naším Otcem a „sídlí v nebesích“, je zároveň náš Bůh. Tak to řekl sám Spasitel, když odcházel od apoštolů: „Vstupuji ke svému Otci a k vašemu Otci vašemu, ke svému Bohu a k vašemu Bohu“ (Jan 20,17). Proto bude mít Boží dítě v srdci vždy hlubokou úctu a pokoru, bude prosit, aby „jeho hříchy mu byly odpuštěny“, aby

„nebylo uvedeno v pokušení, ale bylo zbaveno od zlého“, avšak tuto svou pokoru a úctu bude zároveň korunovat nezvratou důvěrou – vždyť „každý dokonalý dar, sestupuje shůry od Otce světel“ (Jak 1,17) – a dále něžnou láskou k milovanému a milujícímu Otci.

Duše takto nesena na křídlech víry a naděje se vznáší k nebi a proniká až k Bohu... „S vroucí zbožností a hlubokou úctou s ní mluví důvěrně o všech svých potřebách, jak to činil sám milovaný jednorozený Otcův Syn“ (Katechismus Tridentského sněmu, díl 4, kap. 3, odst. 4). „Bůh nařizuje, abyste se k němu nepřibližovali neradi a s bázní jako otrok k pánu, nýbrž abyste se k němu utíkali zcela svobodně a s dokonalou důvěrou jako dítě k Otci“ (tamtéž díl 4, kap. 9., odst. 17).

Modlitba je tedy takřka výrazem našeho důvěrného života dětí Božích, ovocem našeho Božího synovství v Kristu a přirozeným rozvitím darů Ducha svatého. A proto je tak životodárná a plodná. Duše, která se jí pravidelně oddává, z ní čerpá nevýslovné milosti, jež ji pozvolna přeměňují do podoby Ježíše, jednorozeného syna nebeského Otce. „Modlitba“, píše svatá Terezie Veliká, „je branou, jíž do duše přicházejí vybrané milosti, jako by to byly milosti od Boha mně udělené. Kdybychom jednou tuto bránu zavřeli, nevím, jak by je pak nám mohl udělovat“ (Vlastní životopis, kap. 8). – Z modlitby čerpá duše též radosti, jež jí dávají již předem okoušet ono nesmírné blaho, které na nás čeká v našem věčném dědictví v nebesích. „Vpravdě, pravím vám, budete-li zač prosit Otce ve jménu mém, dá vám to, aby radost vaše byla úplná“ (Jan 16,23-24).

To je tedy rozjímavá modlitba: Bůh a duše srdce na srdci, „rozhovor s Bohem, kdy je člověk s ním sám a sám a tlumočí svou lásku tomu, o němž ví, že je jím milován“ (svatá Terezie: Vlastní životopis, kap. 8).

A tento rozhovor vede Boží dítě se svým nebeským Otcem za řízení Ducha svatého. – Bůh skutečně skrze proroka Zachariáše (12,10) slíbil, že v Novém zákoně „sešle na obyvatele jeruzalémské ducha milosti a modlitby“. Tímto duchem je Duch svatý, Duch přijetí za syny Boží, jež seslal Bůh do srdce těch, kte-

ré předurčil, aby byli jeho dětmi v Ježíši Kristu. Jeho dary, které naší duši svěřuje, když do ní na křtu svatém vlévá posvěcující milost, nám v tomto styku s nebeským Otcem pomáhají. Dar bázně Boží nás plní úctou před jeho velebností. Dar zbožnosti uvádí tuto úctu do souladu s něžností dítěte k Otci. Dar vědění nám ukazuje pravdy přirozeného řádu v novém světle. Darem rozumu pronikáme do skrytých hloubek tajemství víry. Dar moudrosti v nás budí touhu po hlubokém poznání zjevených pravd. Dary Ducha svatého jsou velmi důležitými předpoklady dobré modlitby a měli bychom na ně velmi dbát. Těmito dary nás Duch svatý, jenž v duši pokřtěného sídlí jako v chrámě, podporuje a vede v našem rozhovoru s nebeským Otcem: „Duch svatý nám pomáhá v naší slabosti... a sám se za nás přimlouvá vzdechy nevyslovnými“ (Řím 8,26). Shodně s tím učí i Katechismus Tridentského sněmu, že „Duch svatý je původcem našich modliteb a příčinou, že jsou Bohem přijaty“ (díl 4., kap. 7, odst. 5).

Podstatným prvkem modlitby je nadpřirozený styk duše s Bohem, z něhož čerpá duše božský život, zdroj veškeré svatosti. Tohoto nadpřirozeného styku dosáhne však jen tehdy, když se oddává – povznesená vírou a láskou a opřena o Ježíše Krista – vedením Ducha svatého Bohu a jeho vůli. „Moudrý“, říká Sirachovec, „oddá své srdce Pánu, jenž ho stvořil, hned na úsvitu k bdění a bude se modlit před tváří Nejvyššího“ (Sir 39,6). Žádnou argumentací, žádným čistě přirozeným úsilím nelze tohoto styku dosáhnout: „Nikdo nemůže říci Pán Ježíši, než v Duchu svatém“ (1Kor 12,3). Dosahuje se ho v temnotě víry, ale on plní duši světlem a životem.

Modlitba je tedy rozvinutím – za působení Ducha svatého – oněch vnitřních postojů, které jsou výsledkem našeho přijetí za Boží děti v Ježíši Kristu. Proto jí musí být schopna každá pokřtěná duše dobré vůle. – Ostatně Ježíš Kristus nabádá všechny své učedníky k dokonalosti, a to proto, aby byli dětmi hodnými nebeského Otce: „Buďte tedy dokonalí, jako je i váš nebeský Otec dokonalý“ (Mt 5,48). Dokonalost je však možná jedině tehdy, žije-li duše životem modlitby.

Nerozumí se tedy již samo sebou, že Kristus chtěl, aby způsob modlitby nebyl těžký a nepřesahoval schopnost nejprostších duší, které ho upřímně hledají? Proto jsme viděli, že modlitbu lze vyměřit jako rozhovor Božího dítěte s nebeským Otcem. „Budete se modlit takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích!“. *Sic orabitur: Pater noster, qui es in coelis.*

II.

Při rozhovoru se mluví a naslouchá. Duše se oddává Bohu a Bůh se sdílí s duší.

Chceme-li Boha poslouchat a přijímat jeho osvětlení, stačí, aby naše srdce bylo naplněno vírou, úctou, pokorou, vroucí důvěrou a šlechetnou láskou.

Jde-li však o to, abychom s ním mluvili, musíme mít, co bychom mu řekli, a co bude předmětem našeho rozhovoru. To závisí hlavně na dvou činitelích: předně na míře milosti, kterou Ježíš Kristus duši udílí, a na stavu duše samé.

První činitel, jehož třeba dbát, je různý přiděl milosti: „podle míry daru Kristova“: *secundum mensuram donationis Christi* (Ef 4,7). Ježíš Kristus je jakožto Bůh naprostým pánem všech svých darů. Uděluje duši milost úplně podle své vůle. Rozněcuje v ní světlo, jak se jeho všemohoucnosti zalíbí. Vede nás svým Duchem a přivádí k Otci. Pročítáme-li spisy učitelů duchovního života, vidíme, že měli tuto Kristovu svrchovanost v rozdělení milosti a světla vždy ve svaté úctě. Proto také jsou nadmíru zdrženliví, běží-li o upravování styků duše s Bohem.

Svatý Benedikt, jenž byl duch hluboce rozjímavý a obdařený mimořádnými milostmi v modlitbě, vyzývá své řeholní syny, aby se modlitbě často oddávali (Řehole, kap. 4). Tento veliký znalec duší dobře věděl, že život modlitby je naprosto nutný, chceme-li dojít k Bohu. Má-li však stanovit její způsob, činí tak s neobyčejnou opatrností. Předpokládá ovšem, že si řeholníci již osvojili jistou znalost Božích věcí vytrvalou četbou Písma svatého a děl církevních Otců. Proto se spokojuje nejdříve poukazem na to, jak se má duše chovat, když předstupuje před Boží tvář: má být plná hluboké úcty a pokory. Je pozoruhodné, že patriarcha mnichů

nadepsal kapitolu o modlitbě „O uctivosti při modlitbě“: *De reverentia orationis* (Řehole, kap. 20).

Chce, aby duše v přítomnosti Boží byla vedena duchem upřímné kajícínosti a dokonalé prostoty, neboť tak dovede naslouchat Božímu hlasu neúčinněji. Pokud pak jde o rozjímavou modlitbu samotnou, o vlastní rozhovor duše s Bohem, svatý Benedikt ji těsně pojí se zpíváním žalmů, jako by byla takřka soukromým pokračováním služeb Božích, a praví, že spočívá v krátkých a vroucích povzletech srdce k Bohu. Duše – tak říká dále podle rady samého Krista (Mt 6,7) – se má vyvarovat dlouhých řečí, prodlužujíc modlitbu jen z přímého návodu Ducha svatého, jenž v ní svou milostí sídlí. Jinak nám neřekl zákonodárce mnišského života v té věci nic přesnějšího.

Jiný veliký a milostí osvícený mistr duchovního života, který dospěl v rozjímání k vysokému stupni a měl bohatou zkušenost, svatý Ignác z Loyoly, nám zanechal ponaučení, jehož hloubkou moudrost nelze ani dost vyvážit. „Pro každého“, píše svatému Františku Borgiášovi, „je nejlepším takový způsob rozjímavé modlitby, v němž se mu Bůh hojněji udílí. Poněvadž Bůh vidí a ví ve své vševědouce, co nám lépe vyhovuje, proto nám ukazuje sám cestu, kudy máme jít. Nejprve však musíme tápat před sebou, nežli přijdeme na cestu, která by nás dovedla do života bez konce, kde se budeme těšit z přesvatých darů Božích“ (Etudes 1905). Tím dává světec najevo, že musíme Bohu přenechat péči o to, aby ukázal každé duši nejlepší způsob, jak s ním mluvit.

Stejnou myšlenku vyslovuje i svatá Terezie na různých místech svých děl: „Ať pěstujeme modlitbu hodně či málo, vždy je svrchaně důležité, abychom v ní duši neomezovali a takřka nedrželi ji spoutanou v koutě“ (Hrad v nitru, 1. obydlí, kap. 2; podobně ve Vlastním životopise, kap. 12 a 13). „Bůh vodí duši mnohými cestami a různými stezkami“ (Vlastní životopis, kap. 22; v kap. 18 a 27 ukazuje, jak výbornou modlitbou je putovat s Pánem Ježíšem po jeho jednotlivých tajemstvích a tam s ním prostě hovořit).

Ani svatý František Saleský není o nic méně zdrženlivý. Poslechněme si jeho mínění, i když výňatek, který uvedeme, je poně-

kud delší. Dobře však vyznačuje nejen podstatu modlitby jakožto plod darů Ducha svatého, ale i umírněnost, již se musí modlitba řídit: „Nemysleme si, že modlitba je dílem lidského ducha! Je to zcela zvláštní dar Ducha svatého, který povznáší naši duši daleko nad její přirozenou sílu, aby se spojila s Bohem city a sdílením, jež bez něho nedokáže žádná lidská řeč a žádná lidská moudrost. Cesty, jimiž při této činnosti – a je to činnost nejbožštější, jakého je rozumné stvoření schopno – Bůh své svaté vodí, jsou podivuhodné svou rozmanitostí a musíme je všechny mít v úctě, protože jimi kráčíme k Bohu za vedení jeho samého. Není však třeba, abychom se namáhali jít všemi těmi cestami a dokonce nepotřebujeme si vybírat některou podle svého hnutí; hlavní věcí je to, abychom v sobě postřehli, jak nás milost pobádá a zůstali tomuto hlasu věrni“ (Rukověť vnitřního ducha pro řeholníky, Rouen, Cabut, 1744).

Podobných dokladů by bylo možné uvést mnohem více, ale tyto stačí, abychom poznali, že se učitelé duchovního života shodují v tom, že se má duše věnovat modlitbě, poněvadž je životním činitelem dokonalosti, stejně jako se zase chrání toho, aby předepisovali všem duším bez rozdílu jednu cestu spíše než druhou. Říkáme „předepisovali“; chválí nebo doporučují sice určité cesty, radí nebo vybízejí ke zvláštním metodám, které mají také skutečně svou cenu, již třeba znát, a svou užitečnost, již třeba vyzkoušet. Ale předepisovat všem duším bez rozdílu pouze jedinou metodu by znamenalo nedbat toho, že Ježíš Kristus udílí svou milost naprosto svobodně ani toho, že Duch svatý naše duše řídí různě.

Co se týká metody, může to, co jedné duši pomáhá, druhé zase škodit. – Zkušenost dokazuje, že by mnoha duším, které jsou zvyklé snadno a zcela prostě hovořit s Bohem, na cestě dokonalosti vadilo, kdyby byly nuceny k metodě té nebo oné. Každá duše, dříve než si sama určí nejvhodnější způsob rozhovoru s Bohem, musí tedy zkoumat sama sebe: jednak, majíc na zřeteli své schopnosti, sklony, chuti, touhy a způsob života, musí se snažit, aby poznala, k čemu ji Duch svatý nutká a zpytovat také výsledky ze svého pokroku na duchovních cestách, a jednak se musí tomuto působení Ducha svatého a Kristově milosti velkodušně

poddát. Když po nevyhnutelném počátečním tápání nalezla jednou nejlepší cestu, musí po ní věrně jít až do chvíle, kdy jí Duch svatý pokyne na cestu jinou. To je pro ni podmínkou duchovního pokroku.

Jiným, velmi důležitým bodem, který těsně souvisí s předcházejícím je to, že nesmíme zaměňovat podstatu modlitby s metodami, ať jsou již jakékoli, které ji pouze napomáhají a ji usnadňují. – Mnohé duše jsou přesvědčeny, že se nemodlí náležitě, neužívají-li té či oné metody. Je to osudná záměna, jež může mít i nebezpečné následky. Protože takové duše spojily podstatu modlitby s určitou její metodou, neodvažují se tuto metodu změnit, i když poznaly, že je jim na překážku nebo pro ně zbytečnou. Nebo zase – a to se stává nejčastěji – zanechají určité modlitební metody, protože je unavuje, ale zároveň s ní opouštějí k své velké škodě i modlitbu. Přestanou se modlit vůbec. Proto je nutné si dobře uvědomit, že něco jiného je metoda modlitby a něco jiného modlitba sama. Metoda musí být různá podle vloh a potřeb duše, zatímco modlitba (máme-li na mysli modlitbu obyčejnou) je ve své podstatě pro všechny duše stále táž, je to rozhovor, při němž Boží dítě otvírá své srdce nebeskému Otci a poslouchá ho, aby se mu zalíbilo. Metoda, pomáhající nám při tomto duchovním rozhovoru, usnadňuje duši její spojení s Bohem. Je to prostředek, a nikdy nesmí být na překážku. Jestliže taková metoda osvěcuje rozum a rozněcuje vůli k tomu, že se poddáváme Božímu vedení a důvěrně se Bohu svěřujeme, je dobrá. Nezbytně však je zapotřebí, abychom jí zanechali, jestliže brání povzletu duše, znásilňuje ji a nechává ji na duchovní cestě bez pokroku nebo naopak, stala-li se vzhledem k jejímu skutečnému pokroku zbytečnou.

III.

Druhým činitelem, na nějž musíme dbát, aby se námět našich rozhovorů s Bohem ustálil, je stav naší duše.

Duše není vždy v témž stavu dokonalosti. Víme, že asketická tradice rozlišuje trojí stupeň jeho: a) cestu očištnou (*via purgativa*), již nastupují začátečníci, b) cestu osvětnou (*via illuminativa*), po níž se ubírají horlivé a ve zbožnosti již pokročilé duše a c) cestu

sjednociení (*via unitiva*), po které jdou pouze duše dokonalé. Tyto jednotlivé stupně jsou pojmenovány podle činnosti, která v nich převládá: v prvním je to očišťování duše, v druhém její osvěcování, ve třetím konečně sjednocování s Bohem. Je zřejmé, že se podle různosti našeho duševního stavu bude různit i stálý charakter našich modliteb. Odhlédneme-li od případů mimořádného působení Ducha svatého a zvláštních duševních schopností, musí se snažit každý, kdo je na počátku své duchovní dráhy, aby si osvojil v modlitbě pevný návyk.

Poznámka: V životopise svaté Terezie se vypravuje, že jednu mladou novicku tak předcházela Boží milost, že dar modlitby dostala hned v prvních dnech svého klášterního života (Historie svaté Terezie podle Bollandistů, II. díl).

Ačkoli při našich stycích s nebeským Otcem nám mocně pomáhá Duch svatý, přece jen jeho činnost v duši závisí na jistých podmínkách. Tyto podmínky vyplývají z naší přirozenosti, podle níž nás Duch svatý vede. Máme rozum a vůli, ale tato vůle směřuje jen k takovému dobru, které známe. Milujeme jen to dobro, které nám ukázal rozum. Abychom se plně připoutali k Bohu – a není to snad tím nejlepším ovocem modlitby? – musíme Boha znát co možno nejdokonaleji. Proto říká svatý Tomáš Akvinský, že „vše, co víru činí pravou, směřuje k lásce“ (Komentář k listu svatého apoštola Pavla Timoteovi, kap. 1., část 2).

Hledá-li tedy duše Boha, musí především shromažďovat náboženské vědomosti, musí získat znalost pravd a zásad naší víry. A proč? Protože by jinak nevěděla, co Bohu říci, a rozhovor s ní by se zvrhl v plané, mělké a neužitečné snění nebo, spíše, stal by se nudným cvičením, jehož by duše záhy zanechala. Nejdříve tedy se musí tyto poznatky nashromáždit, potom však také udržovat, obnovovat a rozmnožovat.

A jakým způsobem? Tím, že se duše věnuje po delší nebo kratší čas – podle svých schopností – s pomocí vhodné knihy úvahám o hlavních člancích víry, aby je poznala podrobněji. A tyto poznatky, které odtud načerpá, budou jí při modlitbě východiskem.

Tato čistě rozumová práce se nesmí s modlitbou zaměňovat. Je to velmi užitečný, ba nutný úvod, aby se rozum osvítil, aby měl vůdce, aby se stal povolným a měl oporu, ale není to také nic jiného než úvod. Skutečná modlitba počíná teprve tehdy, kdy láskou roznícená vůle vejde v nadpřirozený styk s božským Dobrem a touž láskou se mu oddá, aby se mu líbila a plnila jeho přikázání a přání. Modlitba sídlí podstatně v srdci. Je psáno o Panně Marii, že Ježíšova „slova uchovávala ve svém srdci“ (Lk 2,51). Tam modlitba zásadně sídlí; na to bychom neměli nikdy zapomínat. Když Kristus učil apoštoly modlitbě, neřekl: „Budete přemýšlet o tom či onom“, nýbrž „dejte promluvit citům svého srdce, jak to činí milující děti“. „Takto se tedy budete modlit: Otče náš... posvěť se jméno tvé“: *Sic orabitur: Pater noster... sanctificetur nomen tuum*. Svatý Augustin v jednom ze svých kázání k tomu dodává: „Slova, jimiž nás Pán Ježíš v modlitbě učil, jsou vzorem pro naše tužby“ (Kázání 56, kap. 2). Taková duše – předpokládejme, že by se skutečně našla – která by se nad rozumové přemýšlení nedovedla vzchopit k vyšším vznětům, nebyla by schopna modlitby, a to ani tehdy, kdyby se toto přemýšlení týkalo předmětu svaté víry.

Zapamatujme si dobře, že hlavní částí modlitby je prosba, nebo, lépe řečeno, že modlitba počíná teprve prosbou. Dokud se duše neobrací k Bohu, aby s ním hovořila, aby ho chválila, jemu dobrořečila, jej oslavovala, těšila se z jeho dokonalostí, přednášela mu své prosby nebo oddávala se jeho vedení – může sice rozjímat, ale nemodlí se, nekoná modlitbu. A jsou skutečně takoví lidé kteří vězí v tomto osudném sebeklamu: „modlí se třeba půl hodiny a po celou tu dobu jen přemýšleli a Bohu neřekli ani slovo. I když připojili k svým rozjímáním ještě posvátné tužby a ušlechtilá rozhodnutí, to ještě není modlitbou. Beze vši pochyby nebyl zde činným duch sám; také srdce se rozehřálo, vroucně se nadchlo pro dobro. Ale nevyšlo se do srdce Božího. Taková rozjímání jsou téměř neužitečná, poněvadž se jimi člověk brzy unaví a nezřídká tohoto posvátného cvičení z omrzelosti i vůbec zanechá“ (Saudeua: Stupně duchovního života, díl I, 1; díl II, kap. 3, čl. 2).

Proto se setkáváme i mezi začátečníky s dušemi, které mají větší užitek z pouhé četby, prokládané povzbuzováním lásky a svaté touhy, než z takové modliby, při níž by se uplatňoval pouze rozum. Jistému tápání na počátku se ovšem vyhnout nelze; aby se však duše uchránila klamů lenosti, potřebuje nutně duchovního rádce.

IV.

Zkušenost učí, že s pokrokem na duchovní cestě ubývá pouhého rozumového přemýšlení. Proč asi? Protože duše už nepotřebuje shromažďovat nové poznatky, víru, jsouc jimi již nasycena a dostatečně zásobena. Nyní jen zbývá si je udržet a osvěžovat posvátnou četbou.

Duše, která je Božími pravdami skrz naskrz proniknuta, nepotřebuje dlouhé úvahy. Potřebnou látku k rozhovoru s Bohem si již osvojila; nyní může vejít s ním do styku bez té rozumové práce, která je nevyhnutelně nutná pro ty, kdo takové poznatky dosud nemají. – Tento zákon zkušenosti připouští ovšem některé výjimky, k nimž nutno pečlivě přihlížet. Existují například duše v duchovním životě velmi pokročilé, které bez knihy nedovedou modlitbu začít. Četba je jim k tomu nezbytným předpokladem, bez něhož by se mohly obejít jen se značnou škodou. A jiné zase nejsou schopny mluvit s Bohem jinak než ústní modlitbou; i těm by uškodilo, kdyby jim byla vnucována jiná cesta. Přesto platí všeobecně, že působnost Ducha svatého v duši je tím větší, čím větší pokroky činí duše ve světle víry a ve věrnosti. Pak pociťuje stále méně a méně potřebu utíkat se k rozumové námaze, aby Boha našla. Toto platí – jak rovněž ukazuje zkušenost – zvláště o duších, které mají o Ježíšových tajemstvích hlubší a širší poznatky.

Poslyšte, co píše svatý Pavel prvním křesťanům: „Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně!“ (Kol 3,16). Přeje si to proto, aby se věřící poučovali a navzájem povzbuzovali. Ale jeho napomenutí platí i pro naše rozmluvy s Bohem. Jak máme tomu rozumět?

Slovo Kristovo je obsaženo v evangeliích, jež spolu s listy svatého Pavla a svatého Jana jsou hlavním, plně nadpřirozeným výkladem Ježíšových tajemství, protože jsou napsána z vnuknutí

a pod dohledem Ducha svatého. Boží dítě v nich nalézá nejlepší důkaz své adopce Bohem a přímý návod k tomu, jak se má chovat. V nich se nám ukazuje Ježíš Kristus ve svém pozemském bytí, ve svém učení a své lásce; z nich nejlépe čerpáme poznání Boha, jeho přirozenosti, jeho dokonalosti i děl: „Zasvítl v našich srdcích... ve tváři Ježíše Krista“ (2Kor 4,6), tj. Bůh osvítí naši mysl světlem víry, zjeviv se nám v Kristu a skrze něho. Kristus je velkým zjevením Boha světu. Když Bůh k nám pronesl slova: „Toto je můj milovaný Syn, toho poslouchajte“, je to totéž, jako by byl řekl: „Chcete-li, abych měl ve vás zalíbení, hleďte na mého Syna a napodobujte ho; nic jiného od vás nežádám, neboť jen k tomu jsem vás povolal, abyste mu byli podobní!“

Hledět na božského Spasitele a rozjímavě pozorovat jeho počínání je tou nejpřímější cestou k poznání Boha. Kdo vidí Krista, vidí Otce. On a Otec jsou jedno. Koná jen to, co je Bohu milé. Veškerá jeho činnost je předmětem Otcova zalíbení a zasluhuje, abychom o ní bedlivě rozjímali. „I kdybyste dospěli k vrcholu kontemplace“, volá svatá Terezie, „jděte jen cestou rozjímání o Ježíšově lidství; tudy se jde bezpečně. Náš Spasitel je pro nás zdrojem všeho dobra. On sám vás poučí, budete-li pozorovati jeho život, nad nějž nemáme lepší vzor. Jsem přesvědčena“, dodává světiце, „že nejednáme dobře, nemáme-li úmyslně v modlitbě zřetel ke svatému lidství Páně a nesnažíme-li se naopak ze všech sil, abychom je měli – dej Bůh – stále před očima. Je to totéž, jako bychom se svou modlitbou viseli ve vzduchu. A třebaže by se duše domnívala, že je naplněna Bohem, přece by jí chybělo to, oč by se mohla ve své modlitbě opřít. Je tedy důležité, abychom – pokud jsme na tomto světě jakožto lidé – mohli pozorovat Boha jakožto člověka“ (Vlastní životopis, kap. 22). Kdybychom četli tuto skvělou kapitolu celou, poznali bychom, jak hořce si velká učitelka duchovního života nařiká nad tím, že po nějakou dobu opomíjela ve své modlitbě hledět na lidství Ježíše Krista.

Kristus však nejen jednal, nýbrž i mluvil: „Začal mluvit a učit“: *Cæpit facere et docere* (Sk 1,1). Všechna jeho slova jsou nám zjevením božských tajemství – neboť mluví jen o tom, co vidí – a zároveň, jak sám pravil, jsou pro nás „duchem a životem“. Obsahují

život naší duše, nikoli ovšem na způsob svátostí, ale tím že jí přináší světlo, které ji ozařuje, a sílu, jež ji podporuje. Skutky a slova Páně jsou nám pohnutkami k důvěře a lásce, a zásadami, jimiž se musíme ve svém jednání řídit.

Aby se v nás Kristova slova životními zásadami skutečně stala, je třeba, aby nejprve „v nás přebývala“. Proto je neustálé pročítání evangelia a následování naší Matky Církve, když nám v průběhu církevního roku předvádí Ježíšovy skutky a připomíná jeho slova, tak užitečné pro duši toužící po životě modlitby! Církev, obnovujíc naše vzpomínky na jednotlivé úseky života svého nebeského Snoubence a našeho prvorozeného bratra, nám tak opatřuje hojný pramen, z něhož může duše svou modlitbu živit. Krok za krokem provází pak svého Pána a Spasitele a získává tím od Církve látku potřebnou k modlitbě. Zde především nalézá věrná duše „Slovo Boží“, a když je ve víře přijímá, stává se schopnou přinášet nadpřirozené ovoce. Vždyť každé slůvko Ježíše Krista je pro duši zdrojem světla, života a pokoje.

A není to nikdo jiný než sám Duch svatý, jenž nám činí ta slova srozumitelná všude tam, kde běží o náš duchovní prospěch. Co řekl Pán Ježíš učedníkům, dříve než vstoupil na nebesa? „Sešlu vám Ducha svatého a ten připomene vám všechno, co jsem vám mluvil“ (Jan 14,26). Nebyl to jen prázdný slib: Kristova slova nepomíjejí. Kristus je vtělené slovo. Dal nám svého Ducha v den našeho křtu. Seslal nám jej v jednotě s Otcem, protože křest nás činí dětmi nebeského Otce a bratry Ježíše Krista. A tento Duch „v nás přebývá“: *apud vos manebit et in vobis erit* (Jan 14,17). A co v nás působí tento Boží Duch? To nám vysvětluje sám Spasitel: Duch pravdy nám „připomíná slova Ježíšova.“ – Co to znamená? Když rozjímavě hledíme na skutky Ježíše Krista a na jeho tajemství, buď tak že čteme evangelium nebo nějaké vyprávění o Kristu, anebo je sledujeme v liturgii církevního roku, a tu se nám jednoho dne náhle zjeví nějaké slovo, které jsme již četli častěji a které se nás tehdy nijak zvláště nedotklo, v nadpřirozeném a nám úplně novém významu. Je to důsledek světelného paprsku, jež v duši nečekaně rožehnul Duch svatý, náhlé objevení životního zřídla dosud netušeného, jímž se otevírá před naším duševním

zrakem nový širší obzor. Jsou to neznámé světy, které nám Duch svatý sám odhalil. On, jež liturgie nazývá „prstem Božím“: *digitus Dei* (hymnus *Veni Creator*), vtiskuje a vrývá toto Boží slovo do naší duše. Sídí v ní stále, aby jí byl světlem a zdrojem činnosti. Je-li duše pokorná a pozorná, koná v ní Boží slovo své dílo, a to tiše a plodně.

Když se denně kratší nebo delší chvíli, podle svých schopností a podle povinností svého stavu, věnujeme rozhovoru s nebeským Otcem, dávající dobrý pozor na vnuknutí a výzvy Ducha svatého, tu zaplavují „slova Božího Slova“: *verba Verbi* – jak je nazývá svatý Augustin – duši božským světlem a otevírají v ní zdroje života, aby mohla z nich neustále pít. Tak se plní předpověď našeho Spasitele: „Jestliže kdo žizní, pojď ke mně a pij; kdo ve mne věří, z jeho útrob poplynou proudy vody živé“. A svatý evangelista dodává: „To pak řekl o Duchu svatém, jež měli věřící v něho přijímat“ (Jan 7,37-39).

A duše za to neúnavně projevuje své vnitřní postoje v úkonech víry, lítosti, zkroušenosti, naděje, lásky, zalíbení a odevzdání do vůle nebeského Otce. Pohybuje se v jakémsi ovzduší, které ji stále pevněji udržuje v jednotě s Bohem. Modlitba je pro ni posléze tak nutná, jako pro živé bytosti dýchání, ba stává se nakonec jejím životem; tak ji duch modlitby naplnil. V tomto nepřetržitém duševním stavu, jehož modlitba tím dosáhla, může duše najít svého Boha i uprostřed svých činností, kdykoli chce.

Ty denní chvíle, které duše věnuje vlastnímu úkonu modlitby, jsou zvroucněním tohoto stavu, v němž zůstává trvale avšak jemně s Bohem spojena, aby s ním duchovně mluvila a sama naslouchala hlasu shůry.

Tento stav je víc než prostou přítomností Boží. Je to vnitřní rozhovor plný lásky. Duše při něm hovoří s Bohem, někdy ústy, nejčastěji však srdcem, a je s ním trvale těsně spojena i přes různé práce a denní zaměstnání. Je mnoho prostých a upřímných duší, které, věrný působení Ducha svatého, dosahují tohoto žádoucího stavu.

„Pane, nauč se nás modlit“!...

V.

Čím více se duše blíží svrchovanému Dobru, tím více se stává účastnou Boží jednoduchosti a prostoty. V rozjímání si tvoříme pojem Boha s pomocí daných rozumových poznatků a s pomocí Zjevení. S naším pokrokem v nadpřirozeném životě se sice tyto pojmy zjednodušují, ale ani tyto zjednodušené pojmy nejsou ještě Bůh. Kde najdeme Boha tak, jak je? – V čisté víře. Víra je pro naši duši v tomto životě tím, čím jí jednou bude blažené patření v nebesích, ke Bohu uvidíme tvář v tvář tak, jak skutečně je.

Víra nám říká, že Boha v jeho podstatě pochopit nemůžeme. Jakmile jsme si uvědomili, že Bůh všechny naše pojmy nekonečně přesahuje, tu jsme již došli tam, kde počínáme chápat, co Bůh je. Třebaže pojmy, které o Boha máme, jej nijak nevystihují, přece jen nám zjevují alespoň něco z Božích dokonalostí a vlastností. V modlitbě víry duše chápe, že Boží podstata ve své naprosté jednoduchosti není ničím z toho, co nám ukazuje rozum, i když mu napomáhá Zjevení (srov. svatý Tomáš Akvinský: Summa I, ot. 12). Duše se zhostila všeho, co jí předváděly smysly a představivost, ba do jisté míry i rozum, a dospěla až tam, kde hledí na Boha zrakem čisté víry. Duše postupovala. Postupně prošla oblastí smyslů a představivosti, pak oblastí rozumového poznání a konečně oblastí zjevených symbolů. Došla k cloně před svatyní svatých. Ví, že za tou záclonou je Bůh skryt v neproniknutelném temnu. Téměř se ho dotýká, ale nevidí ho. V tomto stavu modlitby víry spočine duše tiše v Bohu. Cítí, že je s ním spojena i přes temnoty, jež rozptýlí teprve oblažující světlo věčnosti, a cele se oddává slasti být tam s Bohem: „Sedím ve stínu toho, po němž jsem toužila, a jeho ovoce je sladké pro mé hrdlo“: *Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo* (Pís 2,3). To je počátek modlitby klidu, k níž jistě dospívá mnoho duší, které jsou v milosti Boží věrné. Když se tento druh modlitby v duši ustálí a upevní, tu v tomto prostém přilnutí vírou a láskou nachází duše odvahu, vnitřní povznesení svobodu, pokoru a sebeodevzdání Bohu. Vždyť toto všechno tak potřebuje na své dlouhé pouti ke svaté hoře, k Boží plnosti. „Něco jiného je“, říká svatý

Augustin, „hledat Boha mnohými slovy a něco jiného, hledati ho vytrvalou láskou“ (List 130, kap. 19).

Jestliže se svrchované Dobrotě zalíbí, pak přivede Bůh duši ještě dále, až za obyčejné hranice nadpřirozena, aby se jí dal v tajemném sdílení, kde její přirozené vlohy, božským působením povznesené, vstupují pod vlivem darů Ducha svatého – hlavně darů moudrosti a rozumu – v jakýsi druh vyšší činnosti. Mystikové tu rozeznávají několik stupňů, jež jsou nezřídka doprovázeny mimořádnými stavy, jako například vytržením.

Vlastními silami dosáhnout takového stupně modlitby a spojení s Bohem vůbec nemůžeme. Závísí to úplně na svobodné a svrchované vůli Boží. Smíme však přece po tom toužit? Jestliže jde o nahodilé zjevy, které modlitbu doprovázejí, jako jsou extáze, zjevení nebo stigmata, pak nesmíme – byla by to domýšlivost a opovážlivost.

Jestliže však jde o vlastní jádro modlitby, tj. o nejčistší, nejprostší a nejlepší poznání, jež Bůh o sobě a svých dokonalostech udílí, a o vroucí lásku, jež z tohoto poznání pro duši plyne, pak se musíme snažit ze všech svých sil, abychom takového stupně modlitby a tak dokonalé kontemplace dosáhli. Vždyť Bůh, hlavní tvůrce naší svatosti, mocně v tomto sdílení působí, a netoužit po tom by znamenalo netoužit po „milování Boha celým srdcem, celou duší, celou myslí a ze vší síly“ (Mk 12,30) – A pak, co dává našemu životu jeho pravou cenu, co určuje – odezíráme-li od mimořádných Božích zásahů – stupeň naší svatosti? Je to, jak jsme již viděli, čistota a vroucnost lásky, s jakou žijeme tento život a konáme své skutky; ale tato čistota a vroucnost lásky se hojně čerpá, ovšem vedle přímo působících svátostí, právě z modlitby. Proto je nám tedy modlitba tak užitečná a proto také si můžeme zcela právem přát, abychom získali její vysoký stupeň.

Tuto svou touhu musíme ovšem podřídit vůli Boží. Jedině Bůh ví, co je pro nás nejvhodnější. V žádném případě však, i když nešetříme ani úsilí, abychom velkodušně a pokorně pracovali s tou milostí, kterou nyní v sobě máme, ani vroucí snahy po vyšší dokonalosti, na něco nesmíme zapomínat: abychom stále žili v po-

koji, jsouce přesvědčeni, že Bůh je ke každému z nás dobrotivý a že každého z nás stejně moudře řídí.

VI.

Vraťme se nyní k obyčejné modlitbě a povězme si něco o duševních stavech, kterými se musíme na ni připravit, chceme-li aby nám byla užitečná.

Abychom mohli vést rozhovor s Bohem, musíme se nejdříve odpoutat od stvoření. Pokud náleží naše představivost, náš duch a hlavně naše srdce stvořením, nemůžeme důstojně mluvit se svým nebeským Otcem. Čistota duše jakožto vzdálenější příprava k modlitbě je nevyhnutelně nutná.

Mimoto se musíme soustředit. Duše lehkomyšlná, nestálá a vždy roztržitá, která se opravdově nesnaží, aby držela svou roztěkanou představivost na uzdě, si nikdy pravou modlitbu dokonale neosvojí. Při modlitbě samé se neznepokojujme kvůli nahodilé roztržitosti, nýbrž věrně vytrvejme a nenásilně a mírně přivádějme ducha zpět k předmětu, jímž se máme obírat, pomáhající si, je-li třeba, i nějakou knihou. Proč je toto vnitřní odpoutání a vnitřní, ba i vnější osamocení tak nezbytným předpokladem dobré modlitby? – Protože, jak nám již řekl svatý Pavel, se v nás a za nás modlí Duch svatý, jehož působení v duši je nadmíru jasné. A této jemné činnosti nesmíme stavět do cesty překážky, nesmíme „zarmucovat Ducha Božího“ (Ef 4,50,) jinak Duch svatý nakonec umlkne. Naopak, odstraňme vše, co brání jeho volnému působení, a zcela se mu oddávající, řekněme: „Mluv, Pane, neboť tvůj služebník poslouchá!“ (1Král 3,10). Jeho hlas však uslyšíme jen v tichu své soustředěné duše.

Především však je nutné, abychom přistupovali k modlitbě v onom duševním stavu, jež jsme označili jakožto základní a všeobecnou dispozici k svatému přijímání, nesmíme totiž Bohu odpírat nic, oč nás požádá, jsouce ochotni po Kristově vzoru vždy „činit vše, co je mu milé“: *quæ placita sunt ei facio semper* (Jan 8,29). Je to vynikající příprava, protože vede duši k tomu, aby byla poslušna svaté vůle Boží. Modlíme-li se takto: „Pane, ty jsi nekořečně dobrý a dokonalý, ty jediný jsi hoden veškeré lásky a slá-

vy. Tobě se odevzdávám, protože tě miluji, a celý se zasvěcuji tvé svaté vůli“, tu nám Duch Boží již ukáže nedokonalost, kterou máme napravit, oběť, kterou máme přinést, či dobrý skutek, který máme vykonat. A touto láskou proniknutí dovedeme pak vyhladit vše, co se očím nebeského Otce nelíbí, a plnit jeho svatou vůli. Proto přistupujme v modlitbě s hlubokou úctou k „Otcí nesmírné velebnosti“ (Hymnus *Te Deum*). Jsme jen dětmi přijatými za vlastní, v podstatě zůstáváme stvořeními. Bůh, i když se těsně s duší spojuje, zůstává Bohem, tj. bytostí nekonečně svrchovanou, „Pánem veškerenstva“ (2Mak 14,35). Klanění je pro náš styk s Bohem příznačnou nutností: „Otec,“ říká svatý Jan, „hledá ty, kdo by se mu klaněli v duchu a pravdě“ (4,23-24). Všimněme si spojitosti těch dvou slov: „Otec“ a „klaněli“. Stáváme se dětmi Božími, ale jsme stále jen stvořeními.

Ostatně Bůh chce, abychom touto pokornou a hlubokou úctou uznávali svou nedostatečnost, a udílí hojně své dary těm, kteří si takto v modlitbě počínají, prokazující tím zároveň poctu jeho moci a dobrotě. „Pyšným se protiví“, píše svatý Jakub, „ale pokorným dává milost“ (4,6). A víme, jak důrazně vytkl Kristus tuto pravdu v podobenství o farizeovi. Takovou, ba ještě mnohem hlubší pokoru musí mít zvláště ta duše, která Boha hříchem urazila. V jejím chování před tváří Boží se musí objevit vnitřní zkroušenost, jež ji vede k lítosti nad hříchem a sklání ji k nohám Páně jako kající Magdalénu.

A přece se i přes své dřívější hříchy a svou nynější ubohost můžeme přiblížit k Bohu velmi blízko, a to prostřednictvím Ježíše Krista. Snad někdo řekne: „Ale Bůh je tak vznešený, tak svatý, tak dokonalý!“ To je pravda. Sami o sobě jsme od Boha nekonečně vzdáleni, avšak přiblížili jsme se mu, jak říká svatý Pavel: „v krvi Kristově“ (Ef 2,13). „Já jsem však takový ubožák“, budeme snad namítat dále. Zajisté, ale právě proto, abychom mohli předstoupit před Otce, dává nám Kristus všechno své bohatství. – „Má duše je tak poskvrněná!“ – Nenaříkej, vždyť Ježíšova krev ji obmyla a vrátila jí všechnu její krásu. Kristus nás totiž sbližuje s Bohem, vynahrazuje naše nedostatky a nehodnosti. O něho se mu-

síme v modlitbě opírat, vždyť svým vtělením překlenul propast, která dělí člověka od Boha.

VII.

Pro duše toužící po životě modlitby, je tento bod tak důležitý, že se u něho pozastavíme poněkud déle.

Mezi Bohem a námi, mezi Tvůrcem a stvořeními, je – jak jsme poznali – nesmírná propast. Jedině Bůh může o sobě říci, že je jsoucno subsistující samo ze sebe. Kdo tuto propast překlene mostem? – Ježíš Kristus. Pouze skrze Ježíše Krista, našeho prostředníka v pravém slova smyslu a našeho velekněze, se můžeme povznést k Bohu. Vtělené Slovo to samo potvrdilo výrokem: „Nikdo nepřichází k Otci, než jen skrze mě“ (Jan 14,6). Je to totéž, jako by řekl: „K božství dojdete pouze skrze mé lidství“. Nezapomínejme, že Ježíš Kristus je cestou, a to cestou jedinou! Jedině Bohočlověk Kristus nás přivádí ke svému Otci. Z toho jasně vidíme, jak důležitá je živá víra v našeho Spasitele. Máme-li tuto víru v moc jeho lidství, protože je to lidství samého Boha, budme si jisti, že Kristus nás může uvést s Bohem do styku. Vždyť – jak již několikrát bylo řečeno – věčné Slovo, spojivši se s lidskou přirozeností, spojilo v zásadě se sebou i nás, a co nejtěsněji se sebou spojené nás povznáší do svatostánku božství, do „velesvatyně“, jak říká svatý Pavel (Žid 9,12), kde jakožto slovo přebývá přede všemi věky: „A to Slovo bylo u Boha“: *Et Verbum erat apud Deum* (Jan 1,1).

Skrze Krista jsme se stali dětmi Božími: „Bůh vyslal svého Syna“, poučuje nás apoštol, „abychom byli přijati za syny“ (Gal 4,4-5). Skrze Krista a ve spojení s ním budeme tedy i jednat jakožto děti Boží a plnit povinnosti, které z tohoto přijetí pro nás plynou. Máme-li proto jakožto děti Boží předstoupit před Boha v modlitbě, musíme pak učinit ve spojení s Kristem a skrze Krista. Nezačínějme nikdy svou modlitbu, dokud se úmyslem a srdcem nespojíme s Pánem Ježíšem a nepoprosíme ho, aby nás uvedl do Otcovy přítomnosti, a spojujme i své modlitby s těmi, které vysílal k Otci, pokud přebýval mezi námi, a s tou vznešenou modlitbou, kterou jakožto náš prostředník a velekněz neustále

koná za nás v nebesích „jsa stále živ, aby se za nás přimlouval“ (Žid 7,25).

Hle, jak Kristus Pán posvětil svým příkladem naše modlitby: „Celou noc“, říká svatý Lukáš, „strávil v modlitbě k Bohu“ (6,12). Svatý Pavel zaznamenal, že božský velekněz „za časů svého tělesného života obětoval prosby a modlitby s mocným voláním a slzami“ (Žid 5,7). „Pohled, křesťane, na svůj vzor, jež musíš napodobit!“, volá k nám svatý Ambrož, když mluví o Ježíšově modlitbě (Výklad Lukášova evangelia, kniha 5, kap. 6). Náš Spasitel se modlil i sám za sebe, když prosil: „Oslav mě nyní ty, Otče!“ (Jan 17,5). Modlil se i za své učedníky, ne aby je Otec „vzal ze světa, nýbrž, aby je ochránil od zlého“ a to proto, „že jsou jeho“: *quia tui sunt* (Jan 17,9). Modlil se i za nás za všechny, kdo v něho věříme: „Neprosím pak pouze za ně, nýbrž i za ty, kdo ve mně uvěří“ (Jan 17,20).

Ba ještě více: Ježíš Kristus nás sám naučil té jedinečné modlitbě, v níž je obsaženo vše, co dítě Boží může žádat od svého nebeského Otce – „Otče náš, posvěť se jméno tvé“ – kéž ve všem jednám ke tvé slávě, kéž tvá oslava je první a poslední pohnutkou všech mých činů! „Přiď království tvé“ – ke mně i ke všem, jež jsi stvořil; vpravdě buď pánem a vládcem mého srdce! Ve všem, příjemném i nepříjemném „buď vůle tvá!“ Kéž jako tvůj syn Ježíš mohu i já říci, že žiji jen pro tebe! – Podle svatého Augustina by měly všechny naše modlitby ve svém jádru vyjadřovat tyto projevy víry a tyto čisté touhy a žádosti, které nám vložil na rty milovaný Syn Boží, Ježíš Kristus, a které v nás opakuje jeho Duch, duch přijetí za syny.

„Slova, jimž nás Pán Ježíš v modlitbě učil, jsou vzorem pro naše tužby. Nesmíš tedy žádat o nic jiného, než co je tam předeepsáno“ (svatý Augustin, Kázání 56, kap. 3). „Neboť i když pronášíme jakákoli slova jiná, abychom svou zbožnost projevili nebo ji posilnili, neprosíme ve skutečnosti o nic jiného – modlíme-li se ovšem náležitě a s čistým úmyslem – než o to, co je obsaženo v modlitbě Páně. Je nám tedy ponecháno na vůli vyjadřovat v modlitbě jinými a jinými slovy totéž, ale není nám dovoleno vyjadřovat něco jiného“ (List 130, kap. 22).

Tato modlitba je vskutku pravou a nejvlastnější modlitbou dítěte Božího.

Kristus Pán však jen neposvětil naše modlitby svým příkladem a nedal jen nám pro ně vzor; on je i podporuje celou svou božskou a neomylnou osobností, protože jakožto náš velekněz má vždycky právo, aby byl vyslyšen (srov. Žid 5,7). Sám prohlásil, budete-li prosit o něco spasitelného v jeho jménu, tj. dovolávající se ho, že nám vše bude dáno.

Když tedy předstupujeme před Boha, neskládejte důvěru sami v sebe, nýbrž vzbudme především živou víru v Ježíše Krista, naši hlavu a našeho prvorozeného bratra; on má moc nás uvést k svému Otci, jenž je též i Otcem našim: „Vstupuji ke svému Otci a k vašemu Otci“ (Jan 22,17). Tato naše živá víra nás těsně spojí s Kristem a Kristus, jenž „vírou přebývá v našich srdcích“ (Ef 3,17), nás povznese s sebou. „Chci, Otče, aby kde jsem já, byli i oni se mnou“ (Jan 17,24). A kde je? V lůně Otcově: *In sinu Patris*, tam tedy budeme vírou, kde on je ve skutečnosti. „V Kristu“, píše svatý Pavel, „je naše důvěra. V něm – skrze víru v něho – přistupujeme důvěřivě k Otci“ (Ef 3,12). Tak počíná náš rozhovor s Bohem, tam prosí Kristus skrze svého Ducha s námi a za nás, „jsa stále živ, aby za nás orodoval“ (Žid 7,25). – Jaká pohnutka, abychom předstupovali před Boha s nesmírnou důvěrou! Uvádí-li nás Kristus, jenž nám zasloužil naše přijetí za syny, „nejsme již cizinci a přistěhovalci, nýbrž domácí Boží“ (Ef 2,16). A proto se můžeme plně oddat dětinné lásce, která i při své veškeré něze nijak neumenšuje hlubokou úctu; vždyť Duch svatý, duch Ježíšův, uvede svými dary bázně a zbožnosti do souladu vnitřní postoj nekonečné úcty s vnitřním postojem nezměrné důvěry, jež si na první pohled vzájemně tak odporují, a dá našemu vnitřnímu chování správný ráz, který se shoduje s božskou důstojností tohoto rozhovoru.

Nuže, spoléhejme na Krista! „Za cokoli budete prosit Otce ve jménu mém, učiním to, aby byl Otec oslaven v Synu“ (Jan 14,13), říká Ježíš apoštolům a povzbuzuje je dále: „Až dosud jste neprosili za nic ve jménu mém, prostě a vezměte, aby radost vaše byla úplná!“ (Jan 16,24). Prosit ve jménu Ježíšově znamená, prosit ja-

kožto živý úd jeho mystického těla vírou a láskou s ním spojeni o to, co je v souladu s naší spásou. „Kristus prosí za nás jakožto náš velekněz a prosí v nás jakožto naše hlava“ (svatý Augustin, Výklad žalmu 85, kap. 1). Proto nás nemůže věčný Otec od Krista odloučit, jako nelze odloučit hlavu od těla. Hledě na nás, vidí svého Syna, protože jsme s ním jedno.

A proto též, když nám udílí, oč ho v nás prosí jeho Syn, „je ve svém Synu oslaven“ (Jan 14,13), neboť sláva Otcova spočívá právě v tom, že svého Syna miluje a má v něm zalíbení. „Bůh se nesmírně z toho těší,“ píše svatá Terezie, „jestliže vidí, jak duše pokorně dává jeho božskému Synu místo božského prostředníka mezi ním a sebou“ (Spisy I.). A což nečiní totéž Kristova nevěsta, Církev, když zakončuje své modlitby ve jménu svého Božského Snoubence, jenž v nebi „kraluje s Otcem a Duchem svatým?“

A zároveň bude podle slov Kristových i naše radost úplná. Zde na zemi, kde je nutno stále bojovat, a kde nelze dostat hned vše, co si přejeme, nemůžeme to ovšem očekávat v takové míře. Vždyť „člověk“, jak říká svatý Augustin, „který dnes seje, nemůže doufat, že zítra bude sklízet“ (Pojednání k Janovu evangeliu 73, č. 4). Ale ta vnitřní radost, že jsme dětmi Božími, ta se den ode dne zdokonaluje a my pevně věříme, že rozvete jednou v nebeské blaženosti, poněvadž taková duše, která se věrně oddává modlitbě, odpoutává se čím dál tím více od stvoření a vniká stále hlouběji do života Božího. Pečujme tedy o to, abychom byli s Bohem ustavičně spojeni životem modlitby. Prosme našeho Spasitele, aby nám udělil tento nekonečně drahocenný dar, jenž je zdrojem převzácných milostí a prosme o něj v té míře, v níž každému z nás podle Božího plánu náleží! Jestliže budeme prosit vytrvale, a zároveň, pokud naše slabost dovolí, budeme věrně pracovat s milostmi, které nám Bůh dává Kristovým prostřednictvím, můžeme si být jisti, že žijíce čím dál tím víc podle Ducha svého Božího synovství budeme ve svém povolání dětí Božích a bratří Ježíše Krista stále dokonalejšími a dokonalejšími, „aby byl Otec v Synu oslaven“ a „aby byla naše radost úplná.“

11. MILUJME SE NAVZÁJEM

Stručný obsah: 1. Bratrská láska je novým přikázáním a význačným znakem duší, které náležejí Kristu. Proč je láska k bližnímu důkazem lásky k Bohu. – 2. Důvodem tohoto příkazu je vtělení Syna Božího, a to se vztahuje i na jeho mystické tělo; Kristus je jeden: oddělíme se tím i od Krista samého. – 3. Realizace a různé podoby lásky; musí se vytvářet podle lásky Ježíše Krista; jak nás k tomu vybízí svatý Pavel: „aby byli v dokonalé jednotě“: *Ut sint consummati in unum* (Jan 17,23).

Ve všech předcházejících výkladech jsme viděli, jak víra v Ježíše Krista, Syna Božího, víra živá a účinná, projevující se pod vlivem lásky skutky života a živící se Eucharistií a modlitbou, nás vede po stupních těsného spojení s Kristem až tak daleko, že nás úplně v něho přetvoří.

Chceme-li však, aby přetvoření našeho života v život Kristův bylo pravdivé a úplné, aby se ve svém zdokonalování nesetkávalo s překážkami, je třeba, aby láska, již milujeme našeho Spasitele, vyzařovala z nás na všechny lidi. To nám naznačuje svatý Jan, když shrnul celý křesťanský život do slov: „A toto je přikázání Boží, abychom věřili jménu Syna jeho Ježíše Krista a milovali se vespolek“ (1Jan 3,23).

Objasnili jsme si již, jak se víra v Pána Ježíše projevuje skutkem. Nyní si ukážeme, jak máme provádět příkaz vzájemné lásky. Podívejme se tedy, proč chtěl Ježíš Kristus doplnit tu lásku, kterou máme mít k jeho božské osobě příkazem lásky k údům jeho mystického těla, a jaké hlavní rysy tato láska má.

I.

Kdy slyšel svatý Jan z úst Spasitelových toto přikázání, jež nám oznamuje? – Při poslední večeři. Nastal den, na nějž Ježíš Kristus tak „toužebně čekal“: *desiderio desideravi* (Lk 22,15). Jedl se svými učedníky velikonočního beránka, ale předobrazy a symboly nahradil božskou skutečností. Ustanovil právě svátost jednoty a dal apoštolům moc, aby ji konali dále. A hle, než odchází na smrt, otevírá své božské Srdce a zjevuje jim, „svým přátelům“, veliká tajemství. Jsou jakoby jeho odkazem. „Přikázání nové vám dávám, abyste se milovali navzájem, jako já jsem miloval vás“ (Jan

13,34), a na konci své řeči znovu opakuje: „Toto je mé přikázání, abyste se milovali navzájem“ (Jan 15,12).

Kristus předně říká, že láska, kterou máme mít k sobě navzájem je přikázáním novým. A proč?

Příkaz křesťanské lásky nazývá Spasitel „novým“ proto, že ve Starém zákoně nebyl prohlášen, alespoň ne ve své všeobecné platnosti. Příkaz lásky k Bohu byl ovšem ve všech pěti knihách Mojžíšových výslovně dán, a poněvadž láska k Bohu lásku k bližnímu již v sobě zahrnuje, pochopilo skutečně několik velikých starozákonních světců skrze působení milosti Boží, že se povinnost bratrské lásky vztahuje na celé lidské pokolení. Ale nikdy a nijak se ve Starém zákoně nesetkáváme s výslovným přikázáním milovat všechny lidi. Příkazy, jako „Nebudeš nenávidět svého bratra... nebudeš usilovat o pomstu proti synům svého lidu... milovat budeš přítele jako sebe samého“ (Lv 19,17-18), nevztahovali židé na všechny lidi, nýbrž na bližního ve velmi úzkém smyslu slova (hebrejský výraz označující „bližního“ znamená jen člověka téhož kmene, soukmenovce, krajana). Mimoto poněvadž Bůh sám zakázal svému vyvolenému národu veškerý styk s některými kmeny, ba dokonce nařídil je vyhubit, jako například Kananejské (tuto Hospodinovu přísnost k národům, zamořeným modloslužbou a nemravností, lze vysvětlit tím, že by styk s nimi byl pro Izraelity jistě osudný), spojovali s tím přikázáním židé mylný výklad, který však od Boha nepocházel: „Milovat budeš přítele a nenávidět budeš nepřítel“. Výslovné přikázání milovat všechny lidi, i nepřítel, nebylo před Ježíšem Kristem ani stanoveno ani zachovááno. Proto je nazývá Spasitel „novým“ a „svým“ přikázáním.

A na tom, aby se tento příkaz opravdu plnil, tolik trvá, že prosí Otce, aby tuto vzájemnou lásku v jeho učednících sám učinil skutkem: „Otče svatý, zachovej ve jménu svém ty, které jsi mi dal, aby byli jedno, jako i my jedno jsme; já v nich a ty ve mně, aby byli v dokonalé jednotě“ (Jan 17,11 a 23). Dobře si všimněme, že se zde Kristus nemodlí jen za své apoštoly, nýbrž i za nás za všechny: „Neprosím pak pouze za ně, nýbrž i za ty, kteří skrze

jejich slovo ve mně uvěří: ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou jedno v nás“ (Jan 17,20-21).

A tak je tato bratrská láska Kristovým posledním přáním, a to přáním tak důtklivým, že je nedává jakožto radu, nýbrž jako skutečný, zavazující příkaz. Je to jeho příkaz a zachovávání tohoto příkazu bude od té chvíle neklamným znamením, podle něhož se poznají jeho učedníci: „Podle toho poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým“ (Jan 13, 35). „Toto znamení mějte všichni, a poněvadž jiné znamení vám nedávám, také všichni poznají – *cognoscent omnes* – že jste mými učedníky, a nebude možno se klamat. Vaše vzájemná nadpřirozená láska bude jasným důkazem, že mně opravdu náležíte“. A skutečně v prvních stoletích poznávali pohané křesťany podle tohoto znaku. „Hled'te“, říkali, „jak se milují“ (Tertulián, Apologie, kap. 39).

Bude to však rozlišovacím znakem i pro samého božského Spasitele, když na posledním soudu oddělí vyvolené od zavržených. Víme to z jeho vlastních slov, slov neomylné Pravdy. Uveďme si, co o tom pověděl.

Po vzkříšení mrtvých zasedne Syn člověka na trůně slávy, a před ním budou shromážděny všechny národy. Dobré postaví po pravici, zlé po levici. Pak se obrátí k dobrým: „Pojďte, požehnaní mého Otce, vládněte královstvím, připraveným vám od ustanovení světa!“ Proč jim dává toto království? – „Lačněl jsem a dali jste mi najíst, žíznil jsem a dali jste mi napít, byl jsem hostem a přijali jste mě, byl jsem nahý a přioděli jste mě, byl jsem nemocen a navštívili jste mě, byl jsem v žaláři a přišli jste ke mně.“ A spravedliví se podiví, neboť nikdy neviděli Pána Ježíše potřebujícího pomoci. On však jim řekne: „Vpravdě říkám vám, pokud jste to učinili jednou z nejmenších těchto bratří mých, mně jste to učinili!“: *Mihi fecistis* (Mt 25,40). Pak se obrátí stejným způsobem ke zlým a zlořečeným a navěky je od sebe zapudí.

Tak víme z úst samého Spasitele, že rozsudek o tom, co nás na věčnosti čeká, bude založen na naší lásce k Ježíši Kristu v osobě jeho bratří. Až se na posledním soudu před ním objevíme, nebude se ptát, zda jsme se hodně postili, zda jsme žili kajícím, zda jsme

prodlávali po dlouhé hodiny na modlitbách, nýbrž zdali jsme milovali své bližní a pomáhali jim. Je tím snad řečeno, že ostatní přikázání jsou ponechána stranou? Nikoli, ale jejich zachovávání nám neprospěje, jestliže jsme nezachovávali tento příkaz vzájemné lásky, jenž je Pánu Ježíši proto tak drahý, že je příkazem jeho.

Ale tak není ani možné, aby duše měla dokonalou lásku k bližnímu bez lásky k Bohu, protože láska k Bohu zahrnuje plnění Boží vůle v celém jejím rozsahu. Jak to?

Láska, ať je jejím předmětem Bůh či bližní, je jedna a táž ve své nadpřirozené pohnutce, a tou je nekonečná dokonalost Boží (srov. svatý Tomáš Akvinský, *Summa* II-II, ot. 25, čl.1). Milujeme-li tedy Boha opravdu, budeme nutně milovat i bližního. „Dokonalá láska k bližnímu,“ pravil jednou nebeský Otec svaté Kateřině Sienské, „závisí podstatně na dokonalé lásce ke mně. Stejnou míru dokonalosti nebo nedokonalosti, kterou má duše v lásce ke mně, má i v lásce ke stvoření“ (Dialog II). Naopak zase musíme uvážit, že je tolik různých příčin, pro něž se svým bližním odcizujeme, jako je sobectví, křížení zájmů, povahové rozdíly a utrpená bezpráví, takže bychom nemohli bližního opravdu a nadpřirozeně milovat, kdyby v naší duši nepanovala láska k Bohu a ostatní ctnosti, které Bůh přikazuje. Kdybychom nemilovali Boha, neobstála by nadlouho před těmito ničivými vlivy ani naše láska k bližnímu.

Proto ne bez příčiny nazývá Kristus tuto lásku znamením, podle něhož se neklamně poznají jeho učedníci. Rovněž svatý Pavel píše, že „všechna přikázání jsou zahrnuta ve slovech: milovat budeš svého bližního jako sebe samého“ (Řím 13,9). A stejně určitě píše i v listě ke Galatským: „Všechn zákon se plní jedním přikázáním: Milovati budeš svého bližního jako sebe samého“ (5,14).

Tuto pravdu vystihl i svatý Jan těmito krásnými slovy: „Milujeme-li se navzájem, Bůh v nás zůstává a láska k němu je v nás dokonalá“ (1Jan 4,12). Slyšel, co kladl naposled jeho Mistr svým učedníkům na srdce, a opakuje po něm, že láska je znakem dětí Božích: „My víme, že jsme přešli ze smrti do života, neboť milujeme bratry; kdo nemiluje, zůstává ve smrti“ (1Jan 3,14). Všimněme si naprosté jistoty ve slovech „my víme!“. „Chceš vědět“,

říká svatý Augustin, „žiješ-li životem milosti, dosáhl-li jsi Božího přátelství, jsi-li skutečně Kristovým učedníkem a řídí-li tě jeho Duch? Zeptej se sám sebe, zda miluješ svého bližního, zda miluješ všechny lidi a zda je miluješ je pro Boha, a dostane se ti neklamné odpovědi“ (srov. Pojednání k listu svatého apoštola Jana 6, kap. 3).

Poslyšme ještě, jaké mínění o tom měla svatá Terezie (text je poněkud delší, ale výmluvný): „Pán žádá jen dvě věci: lásku k Bohu a lásku k bližnímu. K nim musí směřovat všechno naše úsilí. Konáme-li to dokonale, plníme tím jeho vůli, a již proto jsme s ním spojeni... To je tedy náš cíl; ale jak k němu dospějeme? Myslím, „pokračuje světice, „že nejjistější prostředek, jak můžeme vědět, zda tato dvě přikázání zachováváme, je mít na zřeteli, jak jsme dokonalí v lásce k bližnímu. Milujeme Boha? To vědět nemůžeme, ač lze tak soudit z jistých závažných okolností. Jde-li však o to, abychom zjistili, zda milujeme bližního, ano, to je možné. A buďte přesvědčeny, milé sestry, čím větší pokroky učiníte v lásce k bližnímu, tím dokonalejší bude i vaše láska k Bohu... Je tedy svrchovaně důležité, abychom velmi pečlivě zkoumali, jak se chováme ke svým bližním. Je-li zde vše v pořádku, můžeme být klidní, neboť jsem si jista, přihlédajíc k naší tolik pokažené přirozenosti, že by naše láska k bližnímu nemohla být dokonalá, kdyby nebyla zakořeněna v lásce k Bohu“ (Hrad v nitru, 5. obydlí, kap. 3).

Názor této veliké světice je přímou ozvěnou učení svatého Jana. Tento apoštolský hlasatel lásky nazývá „lhářem“ každého, kdo o sobě říká, že Boha miluje a přitom nenávidí svého bratra; neboť „kdo nemiluje svého bratra, jehož vidí, jak může milovat Boha, kterého nevidí?“ (1Jan 4,20). Co znamenají tato slova? Znamenají, že Boha musíme milovat zcela: *totaliter*, a celého: *totum*.

Milovati Boha „zcela“ znamená „milovat ho celým srdcem a celou duší a ze vší síly“ (Dt 6,5), milovat ho bez nejmenší výhrady, takže přijímáme v celém rozsahu vše, co předpisuje jeho svatá vůle.

Milovat Boha „celého“ znamená milovat nejen samojediného Boha, ale i to, co je s ním spojeno. A co je spojeno s Bohem? Je to

především Kristovo lidství, spojené s ním v osobě Slova, a proto nemůžeme Boha milovat, aniž milujeme zároveň i Ježíše Krista. Chceme-li se Bohu oddat celou svou láskou, pak nejdříve Bůh od nás žádá, abychom uznávali lidství spojené osobně s jeho slovem: „Toto je můj Syn; toho poslouvejte!“: *Hic est Filius meus, ipsum audite*. Když se však Slovo spojilo s lidskou přirozeností, spojilo se v zásadě mysticky i s veškerým lidstvem; Kristus je jen nejstarším z mnoha bratří, kterým dává Bůh účast na své přirozenosti, spojilo se v zásadě mysticky i s veškerým lidstvem; Kristus je jen nejstarším z mnoha bratří, jímž dává Bůh účast na své přirozenosti a chce dát i podíl na svém božském životě a svém nekonečném blahu. Jsou s ním těsně spojeni, že podle vlastních Kristových slov jsou „jako bohové“, tj. Bohu podobní (Jan 10,34, Ž 81,6). Tím, čím je Pán Ježíš svou přirozeností, jsou oni posvěcující milostí, milovanými syny Božími. Zde se dotýkáme nejvlastnějšího důvodu toho přikázání, které nazývá Spasitel „svým přikázáním“, důvodu, pro nějž je toto přikázání tak životně důležité. Od okamžiku Vtělení a skrze Vtělení jsou všichni lidé podle práva, i když nikoli ve skutečnosti, spojeni s Kristem, jako jsou v těle údy spojeny s hlavou. Pouze zavržení jsou navždy z tohoto spojení vyloučeni.

Jsou duše, které hledají Boha v Ježíši Kristu a uznávají Kristovo lidství, ale na tom se zastaví a dále nejdou. – To ovšem nestačí. Musíme přijímat vtělení Syna Božího se všemi jeho důsledky. Přinášejíce sami sebe v dar, nesmíme se ve své štědrosti zastavit u vlastního Kristova lidství, nýbrž musíme přistoupit až k jeho mystickému tělu. A proto zanecháme-li bez pomoci jednoho i ze svých posledních bližních, je to totéž, jako bychom zanechali bez pomoci samého Krista. Naopak, pomůžeme-li jednomu z nich, pomůžeme tím samému Kristu. Jsme zde u velmi důležitého bodu nadpřirozeného života, věnujme mu tedy celou svou pozornost. Poraní-li někdo náš některý úd, ať oko či ruku, zasáhl tím nás samé; a tak i ublížit komukoli ze svých bližních znamená ublížit údu Kristova těla a zasáhnout tím samého Ježíše. Proto říká Spasitel, že „vše, co dobrého i zlého jsme učinili kterémukoli z jeho nejmenších bratří, jemu jsme učinili. Ježíš Kristus je pravda

sama a nemůže nás učit ničemu, co se nezakládá na nadpřirozené skutečnosti. Nuže, v tomto případě je tou nadpřirozenou skutečností, kterou nám odhaluje víra, ona skutečnost, že se Slovo svým vtělením mysticky spojilo s celým lidstvem. Nepřijímat a nemilovat všechny ty, kdo milostí náležejí nebo mohou náležet Kristu, znamená nepřijímat a nemilovat Krista.

Podivuhodně nám tuto pravdu potvrzuje obrácení svatého Pavla. Pln nenávisti ke křesťanům se ubírá do města Damašku, aby tam bral do zajetí Kristovy učedníky. Cestou je však náhle sražen k zemi a slyší hlas: „Proč mne pronásleduješ?“ Pavel se ptá: „Kdo jsi, Pane?“ A hlas mu odpovídá: „Jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ!“. Kristus nepraví: „Proč pronásleduješ mé učedníky,“ nikoli, on se s nimi ztotožňuje, takže rány, které pronásledovatel křesťanům chystá, platí samému Kristu: „Jsem Ježíš, jehož pronásleduješ!“.

V životě světců se setkáváme s nejedním případem toho druhu. Pohledme na svatého Martina. Pokud byl ještě vojákem a dosud nepokřtěn, potkal jednou na cestě chudáka a dojat soucitem, rozdělil se s ním o svůj plášť. V noci se mu pak zjevuje Kristus, maje na sobě chudásovi darovanou polovinu pláště, a Martin pln radostného úžasu slyší slova: „To ty jsi mne tímto šatem přioděl“. – Pohledme na svatou Alžbětu Durynskou. Potkala jednou za manželovy nepřítomnosti malomocné a všemi opuštěné dítě. Ujala se ho, a položila je do vlastního lože. Když se kníže po svém návratu o tom dověděl, vzplanul hněvem a chtěl malomocné dítě vyhnat. Spěchá k loži a hle – vidí v něm obraz ukřižovaného Krista (Montalembert: Svatá Alžběta Uherská, kap. 8). – Něco podobného čteme i v životě svaté Kateřiny Sienské. Když byla jednou v kostele bratří Kazatelů, přistoupil k ní jakýsi žebřák a prosil ji pro lásku Boží o almužnu. Ona však neměla nic, co by chudásovi dala, poněvadž zlato nebo stříbro s sebou nenosila, vybídla ho, aby čekal, až se vrátí z kostela domů, že mu ráda a hojně dá almužnu z toho, co doma nalezne. Ale chudáš namítal: „Máš-li mi co dát, zde o to prosím, neboť tak dlouho čekat nejsem s to“. Kateřina, nechtějíc ho pustit zklamaného, hledala s úzkostí, co by mu mohla dát, čím by se mu v nouzi ulevilo. Ko-

nečně našla u sebe malý stříbrný křížek. Ihned s radostí jej dala chudšasovi, který všechen potěšen odešel. V noci se zjevil světi-ci Spasitel světa, drže v rukou ten křížek ozdobený mnoha drahými kameny a pravil: „Poznáváš tento kříž, dcero?“. „Ovšem“, odpověděla, „dobře jej poznávám, ale u mne nebyl tak krásný“. Pán ji poučil: „Tys mi jej dala včera se štědrou láskou a láska ta je vyznačena těmito drahými kameny. A slibuji ti, že ti jej v soudný den především shromážděním andělů i lidí ukážu a dám, jak jej vidíš, na dovršení tvé radosti. V den, kdy slavnostně ohlásím milosrdenství a spravedlnost svého Otce, nenechám bez povšimnutí milosrdenství, jež jsi mi prokázala“ (bl. Rajmund z Kapuy: Život svaté Kateřiny Sienské, kniha 2., kap.3).

Kristus se stal našim bližním nebo, lépe řečeno, náš bližní je právě sám Kristus, přicházející k nám v té nebo oné podobě. Trpící Kristus v těch, kdo jsou v žalářích, zarmoucený Kristus v pláčících. Vírou ho tak poznáváme v jeho údech a nepoznáváme-li ho v nich, je to z toho důvodu, že naše víra je chabá a naše láska nedokonalá. A proto říká svatý Jan: „Kdo nemiluje svého bratra, jehož vidí, jak může milovat Boha, jehož nevidí“. Nemilujeme-li Boha ve viditelné podobě, jak se nám zjevuje v našem bližním, jak můžeme říci, že ho milujeme v něm samém, v jeho božství? (srov. svatý Tomáš Akvinský, Summa II-II, ot. 24, čl. 2, ad 2).

II.

Již v úvaze o Církvi jsme se zmínili o pozoruhodném zjevu, s nímž se setkáváme od vtělení Syna Božího ve věcech naší spásy: jak významné úlohy se dostává lidem, s nimiž žijeme, aby totiž byli nástroji udílení milosti.

Chceme-li se seznámit s pravou Kristovou naukou, nesmíme se obracet přímo na Boha ani ji sami hledat v knihách, sepsaných z vnuknutí Ducha svatého, vykládající si je ovšem podle vlastního rozumu, nýbrž musíme o to požádat pastýře, kteří jsou ustanoveni k tomu, aby Církev řídili. – „Ale vždyť to jsou také jen lidé,“ namítne někdo, „lidé obyčejní, jako jsme my!“ Ovšem, ale přece k nim musíme jít, poněvadž zastupují Krista, a Krista mu-

síme v nich také vidět: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Lk 10,16).

Tak je tomu i s přijímáním svátostí. Musíme je přijímat z rukou lidí Kristem ustanovených. Křest, odpuštění hříchů, to vše nám uděluje Kristus, ale prostřednictvím člověka.

A stejně je tomu i s láskou. Chceme-li milovat Boha, chceme-li milovat Ježíše Krista – a milovat ho musíme, neboť je to „největší a první přikázání“ (Mt 22,38) – milujme bližního, milujme ty, s nimiž žijeme. Milujme je proto, že je Bůh určil právě tak jako nás k téže věčné blaženosti, kterou nám zasloužil Ježíš Kristus, hlava a Pán nás všech; milujme je proto, že se nám v jejich podobě zde na zemi zjevuje sám Bůh. Tato pravda má pro nás ohromný význam.

„Boha milujeme jakožto příčinu blaženosti, bližního pak jakožto toho, jenž je této blaženosti, od Boha pocházející, spolu s námi účasten“ (svatý Tomáš Akvinský: Summa II-II, ot. 26, čl. 2). Podle toho, jak se chováme k bližnímu, chová se i Bůh k nám. Jedná s námi tak, jak my jednáme se svými bratry. Potvrzují nám to vlastní Kristova slova: „Jakou měrou měříte, takovou bude i vám naměřeno“ (Mt 7,2). Aby důležitost této pravdy zdůraznil, snaží se jít božský Spasitel dokonce až do podrobností: „Nebeský Otec vám odpustí vaše viny jedině tehdy, jestliže i vy svým vinníkům odpustíte; nebudete-li milosrdní, čeká i vás soud bez milosrdenství. Nechcete být souzeni a odsouzeni? Pak nesuďte a neodsuzujte sami. Chcete, aby byl Bůh k vám dobrý? Buďte dobří sami ke svým bližním, dávejte a bude vám dáno; míru natlačenou a natřesenou vám dají do klína“ (srov. Lk 6,36-38). Proč jen Spasitel na to tolik naléhá? – Řekněme si to ještě jednou: protože od svého vtělení je Kristus tak těsně s lidstvem spojen, že všechna nadpřirozená láska, kterou lidem prokazujeme, míří k němu samému.

Zde jistě najdou mnohé duše vysvětlení svých těžkostí, svého smutku a chabého rozvoje svého vnitřního života. Neoddávají se dostatečně Ježíši v osobě jeho údů. Jsou příliš upjaté. Ať dají a bude jim dáno, ba bude jim dáno hojně, poněvadž v lásce se Ježíš Kristus nedá překonat. Ať přemohou své sobectví, ať se velko-

dušně darují bližnímu pro Boha a Ježíš se daruje zcela jim. Protože zapomenou samy na sebe, postará se o ně Kristus – a kdo nás jistěji přivede k blaženosti než on?

Není to opravdu maličkost milovat svého bližního stále a neúnavně. Je k tomu potřebí velmi silné a šlechetné lásky. Třebaže láska k Bohu již sama sebou pro vznešenost svého předmětu je dokonalejší než láska k bližnímu, přece jen projev lásky k bližnímu vyžaduje často většího úsilí a získává větší zásluhu, i když pohnutka je v obojím případě tatáž. A proč? Protože Bůh je krása a dobro samo, protože nás svou nekonečnou láskou předešel a protože nás vybízí i jeho milost k tomu, abychom ho milovali, zatímco v lásce k bližnímu se nevyhneme překážkám – ať ze strany jeho nebo naší, – které mají svůj původ v různosti našich zájmů. Tyto potíže vyžadují od nás víc horlivosti, víc šlechetnosti, víc sebezáporu v našich citech a v naší vůli. Proto je třeba většího napětí sil, aby se naše láska k bližnímu udržela.

Důvod, pro něž milujeme bližního, je Bůh... Proto je zřejmé, že úkon, jímž milujeme bližního, je týž jako úkon, jímž milujeme Boha“ (svatý Tomáš Akvinský: *Summa II-II*, ot. 25, čl. 1).

Děje se tu něco podobného jako v duši, když trpí vnitřní vyprahlostí. Aby zůstala věrnou, musí si vést hrdinněji než tehdy, kdy je plna útěchy. A tak je tomu i s utrpením. Bůh ho užívá často v duchovním životě, aby naši lásku rozhojnil, protože se v takových chvílích musí duše více přemáhat, a to je znamením, že její láska je pevná. Pohledme jen na našeho Spasitele! Svou největší oběť lásky přinesl právě tehdy, když ve smrtelných úzkostech přijal podávaný kalich hořkosti, jsa Otce úplně opuštěn, v hrozných mukách na kříži umíral.

Podobně i nadpřirozená láska, kterou milujeme svého bližního přes všechny odpor, přes veškerou nechuť a zdráhání naší lidské přirozenosti, je znamením, že v nás božský život mocně rozkvétá. Směle můžeme říci, že ta duše, která se nadpřirozeným způsobem zcela oddává Kristu v osobě bližního, velmi Krista miluje a je též od něho nekonečně milována. Není pochyb, že ve spojení s ním bude činit veliké pokroky. Naopak, setkáváme-li se s duší, která sice často přebývá na modlitbách, ale přesto se úmyslně za-

myká před potřebami bližního, můžeme si být zase jisti, že v jejím duchovním životě je mnoho klamu. Vždyť cílem každé modlitby je konečně jen to, aby pomohla duši se oddat vůli Boží. Uzavírá-li se taková duše bližnímu, uzavírá se i Kristu a uzavírá se i jeho nejsvětějšímu přání, „aby všichni byli jedno, aby byli v dokonalé jednotě“. Pravá svatost se prozradí žářem lásky k bližnímu a dokonalým darováním sebe samého.

Chceme-li tedy být neustále spojeni s Ježíšem Kristem, je svrchovaně důležité, abychom měli jistotu, že jsme spojeni s údy jeho mystického těla. Buďme proto nejvýš opatrní, neboť sebemenší úmyslný chlad, jež dobrovolně k někomu z našich bližních udržujeme, je podle okolností větší či menší překážkou našeho spojení s Kristem. Proto také Spasitel říká: „Přinášíš-li dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, zanechej svůj dar před oltářem a jdi nejprve, smíř se se svým bratrem a potom přijď a obětuj svůj dar!“ (Mt 5,23-24). Kdykoli přijímáme nejsvětější Svátost Oltářní, přijímáme skutečné Kristovo tělo, musíme však též přijímat jeho tělo mystické, poněvadž není možné, aby Kristus do nás sestoupil a byl v nás základem jednoty, nevzdáváme-li se odporu k některému z jeho údů. Svátý Tomáš Akvinský učí, že ten, kdo se dopouští svatokrádeženého přijímání, se dopouští lži. A z jakého důvodu? Přistupujeme-li k svátostnému přijímání Kristova těla, prohlašujeme již tímto úkonem, že jsme z Kristem spojeni. A je-li člověk ve stavu těžkého hříchu, znamená, je-li od Krista vnitřně odvrácen, a dává-li nicméně vnějším úkonem najevo, že ke Kristu přistupuje, není jeho jednání ničím jiným než lží. „Když hříšníci“, říká svátý Tomáš Akvinský, „přijímajíce tuto svátost v těžkém hříchu, ukazují, že vírou jsou s Kristem řádně spojeni, dopouštějí se ve svátosti lži“ (Summa III, ot. 80, čl. 4. závěr). A stejně se dopouští lži ten, kdo přichází ke Kristu, aby se s ním spojil, a přitom vylučuje ze své lásky třeba jen jediný jeho úd, protože tím Krista rozděluje, zatímco my musíme podle slov svatého Augustina přijímat Krista celého (O jednotě církve). Slyšme, co o tom říká svátý Pavel: „Kalich požehnání – tj. kalich eucharistický – není snad společenstvím krve Kristovy? A chléb, který lámeme, není snad účastí těla

Páně? Proto, ač jsme tak mnozí, jsme všichni jen jeden chléb a jedno tělo, kteří jsme tohoto chleba účastni“ (1Kor 10,16-17).

Veliký apoštol, jenž tak správně pochopil nauku o mystickém těle a tak živě ji vyložil, se přímo hrozí neshod a nesvorností, které se vyskytly mezi křesťany: „Zapřísahám vás, bratři, skrze jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni mluvili jednomyslně a aby nebylo mezi vámi roztržek, ale abyste byli dokonalí v jednotném smýšlení a v jednotném mínění“ (1Kor 1,10). – A čím to odůvodňuje? „Jako totiž tělo je jedno a přece má mnoho údů, pak všechny údy těla, ač je jich mnoho, jsou jen jedním tělem, tak i Kristus. Neboť my všichni v jednom Duchu jsme byli pokřtěni v jedno tělo, ať už jsme byli židé nebo pohané, ať nevolníci nebo svobodní. Vy pak jste tělo Kristovo a úd vedle údů“ (1Kor 1-10,12-13 a 27).

III.

V této tak vznešené pravdě leží tedy nejvlastnější důvod lásky k bližnímu. A z ní můžeme vyvodit i její vlastnosti. Protože všichni tvoříme jen jedno tělo, musí být naše láska všeobecná. Láska nevylučuje v zásadě nikoho, protože Kristus zemřel za všechny a všichni jsou povoláni k tomu, aby měli v jeho království podíl. Láska zahrnuje i hříšníky, protože mohou se stát znovu živými údy Kristova těla. Jen ty duše, které byly odsuzujícím rozsudkem navždy odloučeny od mystického těla Kristova, povzbývají na ni nároku naprosto.

Realizace naší lásky a její celková podoba musí se však měnit podle toho, v jakém stavu náš bližní je. Naše láska nesmí být láskou platonickou anebo teoretickou, který by se zabývala jen neplodnými úvahami, nýbrž musí se projevovat činem.

Svatí v nebi jsou oslavenými údy těla Kristova. Dosáhli již plného spojení s Bohem. K nim má naše láska podobu nejdokonalejší, podobu radostné oslavy, v níž se těšíme z jejich blaha a vroucího díkyčinění. Blahopřeje jim k jejich slávě, raduje se s nimi a děkuje s nimi Bohu za místo, které udělil v království svého Syna.

K duším v očištcí má naše láska podobu milosrdenství. Soucit s nimi nám musí být pohnutkou, abychom je podporovali modlitbami a hlavně svatou mešní obětí.

Pokud jde o naše bližní zde na zemi, zjevuje se nám v nich Kristus v nejrůznějších podobách, takže i způsob naší lásky k nim bude mnohotvárný – je ovšem nutné zachovávat jisté odstupňování a dbát určitého pořádku. Bližními jsou nám na prvním místě ti, kdo jsou s námi spjati pokrevním příbuzenstvím, tedy ani v této věci se nestaví milost proti řádu přirozenému. Jiný odstín bude mít láska představeného a jiný zase láska podřízeného. Rovněž je třeba, aby hmotný projev lásky byl v souhlase s nadpřirozenou ctností opatrnosti: otec nemůže dát celý majetek na podporu chudých a tím způsobit újmu vlastním dětem. Dále je zcela v duchu nadpřirozené ctnosti spravedlnosti, žádá-li se – a má se také skutečně žádat – od zločince lítost a odpykání viny, a pak teprve se mu odpustí. Naprosto není dovolena zášť, tzn. chtít nebo někomu přát zlé jen pro zlé. Stejně není dovoleno někoho výslovně vyloučit z modlitby. Takové vyloučení se lásce přímo protiví a modlitba za ty, kdo nám ublížili, je mnohdy nejlepším důkazem našeho odpuštění. – Milovat bližního nadpřirozeně znamená milovat ho vzhledem k Bohu, abychom mu získali, či uchovali milost Boží, jež ho dovede do věčné blaženosti. „Důvod, pro nějž milujeme bližního“, učí svatý Tomáš Akvinský, „je Bůh; v bližním totiž musíme milovat to, aby byl v Bohu“ (Summa, II-II, ot. 25, čl. 1, srov. také ot. 26). A na jiném místě píše: „Milovat není nic jiného, než přát druhému dobro“ (Summa I ot. 20, čl.1, srov. I-II, ot. 28, čl.1). Každé částečné dobro stojí však daleko za dobrem nejvyšším; a proto je Bohu tak milé, poučují-li se nevědomí o něm jakožto o Dobru nekonečném, poněvadž tímto poučením se jim tohoto Dobra již dostává. Stejně je tomu s prosbami za obrácení nevěřících a hříšníků, aby došli víry, nebo našli Boží milost. Když v modlitbě doporučujeme Bohu potřeby svých bližních, když při mši svaté zpíváme *Kyrie eleison* pro ty, kteří toužebně čekají na světlo Evangelia nebo na sílu milosti v pokušení, anebo když se modlíme za práci misionářů, tu konáme skutky pravé lásky, a tyto skutky jsou Bohu svrchovaně příjemné. Slíbil-li Pán

Ježíš odměnu za každou číši vody, kterou podáme jeho jménem, co teprve dá za život modlitby a kajícínosti, zasvěcený myšlence rozšíření jeho království! – Jsou však ještě i jiné potřeby. Máme zde chudé, jimž je nutné pomáhat, nemocné, jimž je nutné ulehčit, o ně pečovat, je navštěvovat; jsou zde zarmoucení, kteří potřebují vzpruhu laskavého slova a naopak zase ti, kteří překypují radostí a potřebují ji s někým sdílet. „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími“, vybízí nás svatý Pavel (Řím 12,15), a na jiném místě nás napomíná, abychom se z lásky k bližnímu stali „všem vším“ (1Kor 9,22).

Vizme nyní, jak uváděl lásku ve skutek Ježíš Kristus, aby i v tom byl naším vzorem!

Spasitel působil rád jiným radost. Svým prvním zázrakem na počátku veřejného života proměnil při svatbě v Káně vodu ve víno, aby tak uchránil od zahanbení své hostitele, jimž se začínalo vína nedostávat (Jan 2,1-11). Slyšíme též, jak slibuje, že občerství všechny, kteří se lopotí a jsou obtíženi (Mt 11,28); a jak svůj slib splnil! Evangelisté často zdůrazňují, že konal zázraky „jat milosrdenstvím“: *misericordia motus* (Lk 7,13), jako například tehdy, když uzdravil malomocného a vzkřísil syna vdovy z Naimu. Z téže pohnutky rozmnožil zázračně chleby (Mk 8,2); bylo mu líto zástupu, jenž po tři dny neúnavně za ním chodil a nyní hladověl. Zacheus si vroucně přál Krista vidět. Ale nepodařilo se mu to; byl malé postavy a lid obklopoval Spasitele ze všech stran. Proto vystoupil na strom u cesty, kudy Pán Ježíš musel projít, a Kristus překonává celníkovu touhu opravdu štědře. Když přichází ke stromu, vyzývá ho, aby sestoupil, protože dnes chce být jeho hostem; a tak Zacheus pln radosti nad vyplněním svého přání, jej mohl uvítat ve svém domě (Lk 19,2-6). Pohledme ještě, jak pro své přátele dává do služeb lásky i svou všemohoucnost. Marta a Marie, jejichž bratr Lazar umřel, a byl již pochován a ony pláčí před Pánem Ježíšem. I on je dojat. Slzy, opravdové lidské slzy, jež jsou však i slzami pravého Boha, kanou mu s očí „zaplakal“: *lacrimatus est*. A hned se táže: „Kde jste ho pochovali?“ Jeho láska nemohla zůstat nečinnou. Jde a křísí přítele zmrtvých. A Ži-

dé, kteří byli toho svědky, provázejí tento dojemný výjev slovy: „Hle, jak ho miloval“ (Jan 11,36).

Kristus je „dobrotivost Boží, jež se na zemi zjevila“, říká svatý Pavel (Tit 3,4), jenž užívá tohoto výrazu s oblibou. Kristus je králem, ale králem mírným a laskavým (Mt 21,5); káže odpouštět a prohlašuje za blahoslavené ty, kdo jsou podle jeho vzoru milosrdní (Mt 5,7). A svatý Petr, jenž žil se Spasitelem plná tři léta, dosvědčuje, že „chodil a dobře činil“: *pertransiit benefaciendo* (Sk 10,38). Jako milosrdný Samaritán, jehož účinnou útrpnost tak dobře vyličil, objal Ježíš Kristus ve své náruči celé lidstvo a vtiskl do své duše všechny jeho bolesti: „Vpravdě, předpovídá o něm prorok Izaiáš (53,4), „naše bolesti na sebe vzal a snášel, co jsme sami měli trpět“. Přišel „zahladit hřích“ (Žid 9,26), nejvyšší a skutečně jediné zlo. Vyhání ďábla z těl posedlých lidí, ale vyhání jej především z duší, dáváje za každého z nás svůj život: „Zamiloval si mne a sebe samého za mne vydal“, tak píše o něm svatý Pavel (Gal 2,20). Může snad být ještě větší důkaz lásky? Jistěže ne; vždyť „větší lásku nemá nikdo nad tu, aby kdo položil svůj život za své přátele“ (Jan 15,13).

Nuže, podle Ježíšovy lásky k lidem musí se řídit i láska naše. „Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás“ (Jan 13,34). A co bylo vlastní příčinou, že Kristus Pán miloval své učedníky a v nich i nás? To, že náleželi jeho Otcí: „Prosím za ty, které jsi mi dal, neboť jsou tvoji“ (Jan 17,9). A tak i my musíme duše svých bližních milovat proto, že náležejí Bohu a Kristu. Naše láska k nim musí být nadpřirozená. Pravá láska k bližnímu není nic jiného než láska k Bohu, objímající jedním a týmž objetím Boha i všechno, co je s ním spojeno. Podle Kristova vzoru musíme milovat všechny duše až do nejzazších hranic sebeobětování: *in finem*.

Pohledme, jak svatý Pavel, tak mocně oživovaný Duchem Ježíšovým, plane láskou ke křesťanům: „Kdo je slabý, abych i já nebyl slabý? Kdo zakouší pohoršení, abych i já nehořel?“ (2Kor 11,29). Jak láskyplná to byla duše, mohla-li říci: „Já pak milerád vše vynaložím, ano sám sebe za vás vydám“ (2Kor 12,15). Ba chce obětovat i vlastní spásu, chce být i navěky zavržen, jen aby zachránil své spolubratry (Řím 9,3). Na svých neustálých cestách

se živí prací vlastních rukou, aby nebyl na obtíž křesťanským obcím, k nimž přichází (2Sol 3,8 srovnej také 2Kor 12,16). A známe jeho krátký dojímavý list příteli Filemonovi, v němž prosí o milost pro otroka Onezima. Aby ušel trestu, uprchl totiž tento otrok z domu svého pána a hledal ochranu u svatého Pavla, jenž ho obrátil na víru a jemuž prokázal mnohé služby. Ale veliký apoštol nechtěl, aby Filemon byl ve svém vlastnickém právu poškozen, a proto poslal podle platných zákonů otroka svému příteli zpátky. Píše Filemonovi několik řádek, aby zabezpečil uprchlíkovi, o jehož životě a smrti mohl jeho pán rozhodovat, dobré přijetí, a píše tento list, jak sám podotýká, v římském vězení vlastní rukou. Uvádí tam vše, co láska zná nejnaléhavějšího a nejnežnějšího: „Já Pavel, již stařec a nyní vězeň pro Ježíše Krista, prosím tě za svého duchovního syna, kterého jsem zplodil v okovech... Posílám ti ho zpět. Přijmi jej jako mé srdce... Přijmi jej jako mě samého. Jestliže ti v něčem ublížil nebo je ti něco dlužen, přičti to mně... Ano, bratře, ať mám z tebe ten užitek v Pánu, občerství mé srdce v Kristu!“ (Flm 9 a násl.).

Potom ovšem chápeme, že apoštol mohl napsat ten velkolepý hymnus lásky: „Láska je shovívavá a dobrotivá. Láska nezávidí, nechlubí se a nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá svůj prospěch, neroztrpčuje se, nemyslí na zlé. Neraduje se z nepravosti, nýbrž raduje se s pravdou. Všechno snáší, všemu věří, ve vše doufá, všechno přetrpí“ (1Kor 13,4-7).

A přece všechny tyto skutky, ač jsou tak rozličné, pramení v jednom a též prameni: v Kristu, ježž nám víra ukazuje v osobě našeho bližního.

Pečujme tedy nejdříve o to, abychom milovali Boha, jsouce tak spojení se svým Spasitelem. Z této božské lásky jako ze žhavého ohniště, odkud vyzařuje na tisíce paprsků, nesoucích světlo i teplo, se bude šířit kolem nás i naše láska k bližnímu, a to v okruhu tím větším, čím žhavější bude ono ohniště. Naše láska k bližnímu musí být vyzařováním naší lásky k Bohu. Buďme pamětlivi příkazu svatého Pavla: „Milujte se srdečně navzájem a v uctivosti předcházejte jeden druhého! Radujte se s radujícími a plačte s plačícími; buďte stejného smýšlení k sobě navzájem! Jestliže

je to možné, pokud to závisí na nás, žijte v pokoji se všemi lidmi!“ (Řím 12,10, 15-16,18). A své poučení shrnuje do těchto slov: „Napomínám vás tedy, abyste se navzájem snášeli v lásce, snažte se zachovávat jednotu Ducha v poutu pokoje. Jedno tělo a jeden Duch, jak také jste byli povoláni v jedné naději“ (Ef 4,2-4).

Nikdy nezapomeňme na vůdčí zásadu této cesty: všichni jsme jedno v Kristu, a tuto jednotu uchovává láska. K Otci jdeme jedinně skrze Krista. Musíme však přijmout celého Krista, jak jej tak i jeho údy. V tom je skryto tajemství našeho pravého božského života.

Proto učinil Ježíš Kristus vzájemnou lásku svým prikázáním a předmětem své poslední modlitby: „Aby byli v dokonalé jednotě“: *Ut sint consummati in unum* (Jan 17,23). – Snažme se tedy ze všech sil splnit toto poslední přání Ježíšova srdce! Láska je zdrojem života, a čerpáme-li tuto lásku z Boha, aby se neustálým bohatým proudem rozlévala na všechny údy Kristova těla, budeme mít v duši hojný život, potom nám Ježíš Kristus dá podle svého slibu za to, že na sebe zapomínáme, „dobrou a natřesenou a vrchovatou míru“ milosti!

12. MATKA VTĚLENÉHO SLOVA

Stručný obsah: Jaké místo má pobožnost k Panně Marii v našem duchovním životě: Kristův učeďník musí být Mariiným synem, jako jím byl Ježíš. – 1. Co Panna Maria dala Ježíšovi. Svým „staň se“: *fiat*, svolila nejsvětější Panna dát Slovu lidskou přirozenost. Je Kristovou Matkou. Touto důstojností vstupuje do samé podstaty základního tajemství celého křesťanství. – 2. Co Ježíš dal své Matce? Vyvolil ji mezi všemi ženami. Miloval ji a byl jí poslušen. Co nejtěsněji ji spojil se svými tajemstvími, hlavně s tajemstvím Vykoupení. – 3. Jakou poctu jsme povinni vzdávat Panně Marii: velebit její výsady, jak to činí Církev v liturgiích. – 4. Jaký užitek má duše z pobožnosti k nejsvětější Panně. V Božím plánu je Maria od Ježíše neodlučitelná; její všemocný vliv; její milost duchovního mateřství. Prosme Pannu Marii, aby v nás „vytvářela“ Ježíše!

V těchto úvahách jsme již častěji zdůraznili, že všechna naše svatost spočívá v následování Ježíše Krista, v úplném připodobnění se Synu Božímu a účastenství v Božím synovství. Být skrze milost tím, čím je Ježíš svou přirozeností – to cíl našeho předurčení a pravidlo naší svatosti: „Neboť ty, které předzvěděl, také

předurčil k tomu, aby byli připodobněni obrazu jeho Syna“ (Řím 8,29).

V obraze našeho Spasitele vidíme však rysy podstatné a rysy jen vedlejší. Kristus se narodil v Betlémě, uprchl do Egypta, mládí strávil v Nazaretě a zemřel za vlády pontského Piláta. Tyto místní a časové okolnosti v Kristově životě jsou rysy vedlejší. – Jsou však v něm i rysy jiné, a to takové důležitosti, že by Kristus nebyl bez nich Kristem. Je Bohem a člověkem, Synem Božím a Synem člověka, pravým Bohem a pravým člověkem. Tyto jeho vlastnosti jsou podstatné a nedoknutelné.

V Písmu svatém čteme podivuhodný výrok, jenž se klade do úst věčné Moudrosti, Slovu Božímu: „Mou rozkoší je být se syny lidskými“ (Př 8,31). Jak je možné tomu věřit? „Slovo je Bůh“, říká svatý Jan (1,1). V lůně svého Otce žije v nekonečném světle, má veškeré blaženosti. A přece ústy Bohu zasvěceného pisatele prohlašuje, že hledá svou radost v tom, aby mohl žít mezi lidmi!

A tento zázrak se stal. „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi“: *Verbum caro factum est et habitavit in nobis* (Jan 1,14). Slovo toužilo po tom, být jedním z nás, a tato jeho božská touha byla nevýslovným způsobem splněna. A zdá se, že toto splnění takřka dovršilo všechna jeho přání. Když procítáme evangelia, pozorujeme sice, že Kristus často zdůrazňuje své božství, např. tehdy, když mluví o svých věčných vztazích k Otci: „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10,30), nebo když potvrzuje vyznání víry svých posluchačů: „Blahoslavený jsi, Šimone“, říká Petrovi, jenž vyznal božství svého Mistra, „blahoslavený jsi, protože ti to zjevil můj Otec“ (Mt 16,17), ale nevidíme, že by se kdy přímo nazýval „Synem Božím“.

Jak často naproti tomu mluví o sobě jako o „Synu člověka!“ Mohlo by se téměř říci, že Ježíš je hrdý na tento název, jež si dává velmi rád. Ale dbá přitom, aby jej nikdy neodděloval od svého božského synovství a od výsad svého božství. Říká, že „Syn člověka má moc odpouštět hříchy“ (Mk 2,10), tedy moc, která náleží výhradně Bohu. A když jej sami jeho učedníci prohlásili za Krista, Syna Božího, oznamuje jim, že „Syn člověka musí mnoho vytrpět a být zabit“, ale že „po třech dnech vstane z mrtvých“ (Mk

8,31). Nikdy však nespojil božský Spasitel ve svých slovech své lidství s božstvím s větším důrazem a zřetelem než v době svého utrpení. Když byl předveden k soudu, tu jej velekněz Kaifáš před celým shromážděním vyzývá, aby pověděl, je-li Synem Božím. „Ty jsi to řekl“, odpovídá mu Ježíš, „jsem jím. Ba říkám vám, že zříte Syna člověka sedět po pravici Všemohoucího a přicházet v nebeských oblacích“ (Mt 26,64; srov. Jan 1,51; 3,13). Všimněme si, že Ježíš neříká: „Uzříte Syna Božího jakožto věčného a svrchaného soudce přicházet v nebeských oblacích“, jak bychom čekali, protože zde jde o jeho božství, nýbrž „uzříte Syna člověka“. Před celým nejvyšším soudním dvorem spojuje tento název s důstojností svého božství. Obojí je pro něho stejně nerozlučitelné jako neoddělitelně spojené a nerozlučné jsou obě přirozenosti, jež jsou základem jak tohoto názvu tak božské důstojnosti. Odmítnout Kristovo lidství není o nic menším hříchem než popřít jeho božství.

Jako je tedy Ježíš Kristus Synem Božím svým nevyslovitelným a věčným zrozením v lůně otcově: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodil“ (Sk 13,33; srov. Ž 2,7), tak je Synem člověka svým zrozením z lůna ženy v čase: „Bůh poslal svého Syna, učiněného ze ženy“ (Gal 4,4).

Touto ženou je Maria, ale tato žena je i Pannou. Z ní a pouze z ní má Kristus svou lidskou přirozenost. Od ní má to, že je Synem člověka. Ona je vpravdě Matkou Boží. Panna Maria má tedy v křesťanství skutečně jedinečné, nejvyšší význačné podstatné místo. Jako v Kristu nelze oddělit „Syna Božího“ od „Syna člověka“, stejně nerozlučně je spojena Maria s Ježíšem, vstupujíc tak v samotné tajemství Vtělení z důvodu, který těsně souvisí s vlastní podstatou tohoto tajemství.

Proto se musíme ve svém rozjímání na chvíli zastavit u tohoto zázraku, kde pouhé stvoření se základním tajemstvím celého křesťanství a tím i s naším nadpřirozeným, božským životem je tak těsně spojeno, tedy s oním životem, jež máme od Bohočlověka Ježíše Krista a jež nám dává Ježíš Kristus jakožto Bůh, užívaje však k tomu svého lidství, jak jsme již viděli ve čtvrté úvaze. I my musíme být jako Ježíš, syny Božími a syny Mariinými. Obojím je

naš Spasitel dokonale, *Filius Dei et Filius Mariæ*. Chceme-li se tedy přetvořit v jeho obraz, musíme mít v sobě tuto dvojí vlastnost.

Zbožnost naší duše by nebyla vpravdě křesťanská, kdybychom neuctívali také Matku vtěleného slova. Tato úcta k Panně Marii je nejen důležitá, ale i nutná, chceme-li hojně čerpat z pramene života. Oddělujeme-li však ve svých pobožnostech Krista od jeho Matky, rozdělujeme tím i Krista samého, pouštějíce se zřetele podstatnou úlohu jeho svatého lidství při udílení božské milosti. Kdo pomíjí Matku, nechápe již Syna. A nestalo se to snad protestantům? Když odvrhli úctu k Panně Marii pod záminkou, že nechtějí narušit důstojnost jediného prostředníka Ježíše Krista, zda nedošli konečně až tam, že nakonec ztratili víru v samé Kristovo božství? Ježíš Kristus je naším Spasitelem naším prostředníkem a naším provorozeným bratrem, protože vzal na sebe lidskou přirozenost; jak bychom ho totiž mohli milovat a stát se mu dokonale podobnými bez zvláštní úcty k té, která mu právě tuto lidskou přirozenost dala?

Tato mariánská úcta musí však být prozářena světlem pravého poznání. Povězme si tedy jen krátce, co Panna Maria dala Ježíšovi a co Ježíš učinil pro svou Matku, a hned uvidíme, čím nám musí být nejsvětější Panna a jaký nadpřirozený užitek nám přináší tato úcta k Matce Kristově.

I.

A co dala Panna Maria Ježíšovi? – Dala mu lidskou přirozenost, zůstávajíc stále Pannou. Je to výsada jedinečná; o ni se Maria nedělí s nikým: „Ona neměla, ani kdy mít nebude sobě podobné“: *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem* (Antifona z vánočních laud). Slovo Boží mohlo se objevit na zemi také tak, že by přijalo lidskou přirozenost stvořenou z ničeho – *ex nihilo* – a stejně dokonalou, jak tomu bylo při stvoření Adamově v pozemském ráji. Jeho nekonečná moudrost to však nedopustila. Slovo se chtělo spojit s lidstvím tak, aby procházejíc všemi stupni lidského dospívání všechny tyto stupně posvěcovalo. Chtělo se narodit ze ženy.

Co však je při tom nejvýš podivuhodné, je ona okolnost, že se Slovo Boží, chtějící se stát člověkem, takřka podřídilo jejímu svolení.

Přenesme se v duchu do Nazareta, abychom pozorovali tento výjev, jež nelze slovy ani řádně vystihnout. Mladé dívce se zjevuje anděl. Zdraví ji a oznamuje své poselství: „Hle počneš v lůně a porодиš Syna a nazveš jej jménem Ježíš; ten bude veliký a bude se nazývat Syn Nejvyššího a jeho království nebude konce“. A Maria se táže: „A jak se to stane, když muže nepoznávám“ (Lk 1,34)? A Gabriel jí hned odpovídá: „Duch svatý sestoupí do tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Proto také to svaté, co se z tebe narodí, se bude nazývat Syn Boží“. Pak uvádí za příklad Alžbětu, která počala přes neplodnost svého stáří, protože se tak Pánu zalíbilo, a končí své poselství slovy: „U Boha není nic nemožného.“ Bůh, chce-li, může přírodní zákony přerušit.

Tak Bůh nabízí toto tajemství Vtělení, ale jeho uskutečnění zůstává až do svobodného a kladného rozhodnutí Panny Marie nejisté. V té chvíli – podle slov svatého Tomáš Akvinského – představuje Maria ve své osobě nás všechny. V té chvíli jako by Bůh čekal na odpověď lidstva, s nímž se chce spojit: *Per annuntiationem expectabatur consensus Virginis loco totius humanæ naturæ* (svatý Tomáš Akvinský: *Summa III*, ot. 30, čl. 1). Jak slavnostní je to jen okamžik, který rozhoduje o životním tajemství celého křesťanství. Svatý Bernard v jedné ze svých nejkrásnějších promluv o Zvěstování (*Homilia IV. Super Missus est*, kap. 8.) před námi rozvinul úchvatný obraz tohoto napětí, v němž nejen veškeré lidské pokolení, prahnoucí pro spáse, ale i andělské sbory, ba sám Bůh, toužebně čekají na souhlas mladé dívky.

A hle, jakou odpověď dává Maria Panna: plná víry v nebeské slovo, dokonale podřízena vůli Boží, která se jí právě zjevila, odpovídá s naprostou oddaností: „Jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle slova tvého“: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum* (Lk 1,38). Toto „staň se“: *fiat*, je Mariiným přivolením k Božímu vykupitelskému plánu, jehož výklad jí byl právě dán. Toto *fiat* je takřka ozvěnou onoho *fiat* při stvoření světa, avšak s tím rozdílem, že pro toto: „staň se“ dává Bůh vznikat svě-

tu novému a nekonečně vyššímu, totiž světu milosti: v té chvíli se Boží slovo, druhá božská osoba Nejsvětější Trojice, stává v Marii tělem: „a Slovo se stalo tělem“: *Et Verbum caro factum est* (Jan 1,14).

Jak jsme už z andělských úst slyšeli, je zde každá lidská činnost vyloučena, protože v Kristově početí a narození vše musí být svaté. A Panna Maria působením Ducha svatého počíná ze své přechistě krve a z jejího lůna vyjde Bohočlověk. Když se pak Ježíš v Betlémě narodil, jaké to dítě vidíme tam ležet v jeslích? Je to Bůh, je to Boží Slovo, jež zůstalo božskou osobou – *quod erat permansit* (antifona o laudách na Nový rok) – a v panenském těle se spojilo s lidskou přirozeností. V tomto dítěti jsou tedy dvě různé přirozenosti, ale jediná osoba, a to osoba božská; ten, jenž tímto panenským porodem přišel na svět, je Bohočlověk. „To svaté, co se z tebe narodí, se bude nazývat Syn Boží.“ A tento člověk a zároveň Bůh, tento Bůh, který se stal člověkem, je Synem Mariiným. To jí pověděla z vnuknutí Ducha svatého již Alžběta: „Odkud ta milost, že Matka Pána mého přišla ke mně?“ (Lk 1,43). Panna Maria je Matkou Kristovou proto, že vytvořila a živila jeho tělo ze svého přechistěho těla tak, jak všechny matky vytvořily a živily své děti: „Kristus byl učiněn ze ženy“, říká svatý Pavel. To je článek víry. Jako je Kristus svým věčným zplozením „ve skvělosti Svatých“ :*in splendoribus sanctorum* (Ž 109, 3), skutečným Synem Božím, „pravý Bůh z pravého Boha“: *Deus verus de Deo vero* (Credo), tak svým zrozením v čase je i skutečným Synem Mariiným. Jednorozený Syn Boží je též jednorozeným Synem Mariiným.

Takové je ono nevýslovné spojení Ježíše s Pannou Marií. Ona je jeho Matkou a On jejím Synem. Toto spojení nelze rozdělit. A protože Ježíš je zároveň Syn Boží, jenž přišel svět spasit, Panna Maria je opravdu co nejtěsněji spjata s životním tajemstvím celého křesťanství. Její zvláštní výsada božského mateřství je základem její velikosti.

II.

Není to však výsada jediná. – Přesvatou Pannu a Matku Kristovu zdobí celý věnec milostí, majících svůj původ vesměs v jejím

božském mateřství. Ježíš jakožto člověk je na ní závislý, ale jakožto věčné Slovo byl dříve než Panna Maria. Podívejme se tedy, co učinil pro tu, od níž měl dostat svou lidskou přirozenost. Protože je Bůh, všemohoucí a nekonečná Moudrost, okrášlil toto stvoření ozdobou nesmírné ceny.

Předně spolu s Otcem a Duchem svatým ji vyvolil přede všemi ostatními. Aby Církev vznešenost této volby zdůraznila, užívá o svátcích Panny Marie slov Písma svatého, která se mohou po mnohé stránce vztahovat pouze na věčnou Moudrost. „Pán mě měl na počátku svého díla, prve než co učinil, od pradávna. Od věčnosti jsem byla ustanovena, od věků, dřív než byla stvořena země. Ještě nebyly propasti a já jsem již byla počata; ještě nestály hory se svou obrovskou tíží, před pahorky jsem se zrodila...” (Př 8,22-25). Co vidí Církev svatá v těchto slovech? Zvláštní předurčení Panny Marie v plánu Božím, jak to potvrzuje i bulla „Ineffabilis” Pia IX. o prohlášení Neposkvrněného Početí za článek víry: „V Církvi se ustálil obyčej přenášet táž slova, jimiž Písmo svaté mluví o věčném původu nestvořené Moudrosti, na prvopočátek nejsvětější Panny, prvopočátek, předurčený stejným rozhodnutím, kterým bylo ustanoveno i vtělení též Moudrosti Boží.” I v božských úmyslech, přede všemi věky pojatých, je Maria s Kristem nerozlučně spojena. Bůh Otec objímá týmž úkonem lásky, kterým dává najevo zalíbení v lidství svého Syna, i onu pannu, jež bude Kristovou Matkou. A toto zvláštní předurčení bylo pro Pannu Marii zdrojem jedinečných milostí.

Panna Maria je neposkvrněná. Všichni Adamovi potomci se rodí poskvrnění dědičným hříchem, rodí se jakožto otroci ďáblu a nepřátelé Boží. Tak zní zákon, jemuž Bůh podrobil celé pokolení hříšného Adama. Maria, jediná ze všech stvoření, bude z tohoto zákona vyňata; věčné Slovo učiní z něho jedinou výjimku pro tu, v níž se má vtělit. Mariina duše, zářící neposkvrněnou čistotou, nebude náležet ďáblu ani na okamžik. Proto hned po pádu našich prarodičů ustanovil Bůh zásadní nepřátelství mezi ďáblem a vyvolenou Pannou; ta zašlápne hlavu pekelného hada (Gn 3,15). Připomínejme spolu s Církví Panně Marii často tuto výsadu, kterou má ona jediná, a ať je naší radostí, můžeme-li jí

řící: „Celá jsi krásná, Panno Maria, a dědičné poskvrny není na tobě“: *Tota pulchra es, Maria, et macula originalis non est in te*. „Tvůj oděv je bílý jako sníh a sluncem září tvoje tvář“ (Antifony z nešpor Neposkvrněného Početí).

Panna Maria byla nejen počata a narodila se neposkvrněná, nýbrž také oplývá milostí. – „Milosti plná“: *gratia plena*, ji zdraví anděl. A jinak to opravdu ani být nemůže, když je s ní jediný zdroj veškeré milosti – *Dominus tecum*. Dále při početí Pána Ježíše i při porodu si Panna Maria uchovává neporušené panenství. Počíná v lůně a zůstává při tom Pannou, jak ji opěvuje Církev v jedné z antifon vánočních chval: „Zakoušejíc radosti mateřství, zachovala panenskou důstojnost“: *Gaudia matris habens cum virginitatis honore*. Nadto je třeba vzít do úvahy všechny ty milosti, které přináší Panně Marii nejen její skrytý život s Ježíšem, ale i její stálé spojení s ním v tajemstvích jeho veřejného života a jeho utrpení. Aby pak byla míra dovršena, je zde i její nanebevzetí. Mariino panenské tělo, z něhož Kristus přijal hmotný podklad své lidské přirozenosti, nesmí být vydáno porušení. Ozdobena korunou nesmírné ceny a oděna zlatoskvoucím rouchem všech svých výsad, bude Maria slavně vládnout po Synově pravici: „Po pravici ti stojí královna v rouše utkaném ze zlata“: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato* (Ž 44,10).

Nuže z čeho plynou Panně Marii tyto zcela zvláštní milosti a podivuhodné výsady, vyvyšující ji daleko nade všechna stvoření a činíce ji „požehnanou mezi ženami“? – Z věčného vyvolení, kterým Bůh ustanovil Marii, aby byla Matkou jeho Syna. Že je požehnaná mezi ženami, že Bůh kvůli ní odňal účinnost tolika zákonům, které sám dal, to vše bylo jen proto, že se měla stát Matkou jeho Syna. Zbavíme-li Pannu Marii této důstojnosti, pak všechny tyto výsady nemají ani odůvodnění ani význam, protože buď připravují Pannu Marii na její božské mateřství nebo ji v něm provázejí.

Co však nemůžeme plně pochopit, je láska, s níž věčné Slovo tuto mladou dívku vyvolilo, aby z ní přijalo lidskou přirozenost.

Kristus svou matku miloval. Nikdy nezahrnul Bůh pouhé stvoření ani syn svou matku takovou láskou, jakou objal svou přecis-

tou Matku náš božský Spasitel. Miloval ovšem všechny své bližní a na důkaz své lásky za ně i umřel: „větší lásku nemá nikdo nad tu, aby dal život svůj za své přátele“ (Jan 15,13) – ale nezapomeňme, že Kristus obětoval svůj život především za svou Matku, aby zaplatil její výsady. Jedinečné Mariiny milosti jsou prvním ovocem Ježíšova umučení: bez zásluh svého Syna by nebyla jich nejsvětější Panna požívala. A tak je Maria, Kristem nejvíce obdařovaná, i Kristovou největší slávou.

Církev nám vykládá toto učení velmi zřetelně, když slaví Neposkvrněné Početí, časově první milost, které se Panně Marii dostalo. Přečtěme si jen mešní modlitbu z tohoto svátku a uvidíme, že tato zcela zvláštní výsada jí byla udělena proto, že Ježíšova smrt, ve věčném úradku ustanovená, zaplatila předem za ni. „Bože, jenž jsi neposkvrněným Početím Panny Marie připravil svému Synu důstojný příbytek, prosíme, jako jsi ji pro předzvěděnou smrt téhož Syna od všeliké poskvrny uchoval...“. Můžeme tak říci, že z celého lidstva byla Panna Maria prvním předmětem lásky našeho Spasitele, a to i v jeho utrpení. Kristus prolil svou drahocennou krev především za ni, aby mohla oplývat jedinečnou mírou milosti.

Pán Ježíš byl své Matky konečně poslušen. O jeho skrytém životě v Nazaretě víme z evangelia jen to, že „prospíval věkem a moudrostí“ a že „byl Panně Marii a Josefu poddán“ (Lk 2,51-52). Je snad tato poddanost neslučitelná s jeho božstvím? – Zajiště nikoli. Vtělením se slovo Boží snížilo tak, že na sebe vzalo přirozenost podobnou naší přirozenosti, hřích ovšem vyjímaje. Syn Boží „přišel, aby sloužil a ne aby se mu sloužilo“ (Mt 20,28), a aby „se stal poslušným až k smrti“ (Flp 2,8). Proto chtěl svou Matku poslouchat. V Nazaretě poslouchal vedle Panny Marie i svatého Josefa, obou zvlášť vyvolených bytostí, jimž Bůh svého jednorozeného Syna svěřil do opatrování. Panna Maria byla do jisté míry účastna té moci, kterou má nebeský Otec nad lidstvím svého Syna, takže Ježíš mohl o své Matce říci totéž, co říkal o něm: „Vždy činím to, co je mu milé“ (Jan 8,29).

Věčné Slovo nejen předurčilo Pannu Marii, že bude jeho Matkou podle těla, nejen ji zahrnulo milostmi, které vyžadovala vzne-

šená důstojnost jejího božského mateřství, ale také ji přidružilo ke svým tajemstvím.

Z evangelia vidíme, že Ježíš a Maria jsou v Kristových tajemstvích nerozluční. Andělé zvěstují pastýřům, že v betlémské jeskyni najdou dítě a matku (Lk 2,10-16). Panna Maria přináší malého Ježíše do chrámu a činí tím úvod ke Kalvárské oběti (Lk 2,20-30). Jak jsme si právě pověděli, po celý čas svého pobytu v Nazaretě žije Ježíš v synovské závislosti na Marii. Na její prosbu zjevuje na počátku svého veřejného života prvním zázrakem v Káně svou moc (Jan 2,1-11). A evangelista nám mimoto říká, že doprovázela Krista na jeho nejedné cestě.

Všimněme si však dobře, že tu nejde jenom o vnější spojení. Srdcem a duší vniká Maria do tajemství svého Syna. Svatý Lukáš zaznamenal, že „Maria zachovávala všechna slova o svém Synu, uvažujíc o nich v srdci“ (2,19). Tím spíše byla pro ni vlastní slova Ježíšova látkou k rozjímání. Nemůžeme říci totéž o Ježíšových tajemstvích? Když Kristus tato tajemství prožíval, jistě také při každém z nich osvětil duši své Matky paprskem zvláštního poznání, takže jim porozuměla a spojovala se s nimi. Vše, co Spasitel mluvil a konal, bylo zdrojem milostí pro tu, kterou miloval nade všechny ženy. Tímto božským životem své Matce takřka splácel svůj život lidský. Proto tedy Kristus a nejsvětější Panna jsou tak nerozlučně spjati ve všech tajemstvích a proto nás Maria všechny ve svém srdci spojovala se svým božským Synem.

Nejvlastnější Ježíšovo dílo a z jeho svatých tajemství nejsvětější tajemství je pak jeho umučení. Svou krvavou obětí na kříži dovršuje svůj úkol vrátit lidem božský život a obnovit jejich důstojnost dětí Božích. Ježíš Kristus uvedl svou Matku do tohoto tajemství tak dokonalým způsobem a Panna se tak plně spojila s vůlí Syna – Vykupitele, že s ním sdílí slávu – ačkoli zůstává na stupni pouhého stvoření – že v umučení Pána Ježíše nám spolu s ním otevřela bránu života milosti.

Přenesme se duchem na Kalvárii. Je právě chvíle, kdy Ježíš Kristus má dokončit to dílo, které mu Otec zde na zemi určil. Spasitel došel k cíli svého apoštolského poslání; za nedlouho usmíří lidstvo s Otcem. Kdo to stojí u paty kříže v tomto okamžiku, nej-

vznešenějším ze všech? – Ježíšova Matka Maria s jeho milovaným učedníkem Janem a několika ženami: *Stabat Mater ejus* (Jan 19,25). A stojí vzpřímeně. Obnovuje obětování svého Syna, jak to kdysi učinila v chrámě, jenže teď přináší věčnému Otci „požehnaný plod svého života“ jakožto výkupné za hříšný svět. Ježíši zbývá jen několik minut, pak bude jeho oběť dokonána a lidem vrácena Boží milost. Před tím nám však chce ještě dát Pannu Marii za matku, je to jeden z projevů té veliké pravdy, že se slovo svým vtělením spojilo s celým lidstvem. Vyvolení jsou mystickým tělem Kristovým a nelze je od něho oddělit. Nyní nám dává Pán Ježíš nadto ještě svou Matku, aby byla i naší Matkou v řádu duchovním. Panna Maria nás od svého Syna a našeho Pána nikdy neodloučí.

Dříve než vydechne duši a dobude si lid pro své království slávy, nebo jak říká svatý Pavel (Ef 5,27), „utvoří si Církev jakožto vznešenou nevěstu bez poskvrny“, vidí Ježíš u paty svou Matku, pohrouženou do nesmírné bolesti, a učedníka jeho posledního slova. Ježíš říká Matce: „Ženo, hle tvůj syn!“ Pak říká učedníkovi: „Hle, tvá matka!“ (Jan 19,25-27). Svatý Jan zde představuje nás všechny; i nám odkázal umírající Spasitel svou matku. Což není naším „prvorozeným bratrem“? Což nejsme „předurčení k tomu, abychom se mu podobali a aby byl prvním mezi mnoha bratřími“ (Řím 8,29)? Stal-li se tedy Kristus naším prvorozeným bratrem, přijav z nejsvětější Panny tutéž přirozenost, jakou máme my, co je pak divného na tom, že umíraje nám dal svou matku také v nadpřirozeném řádu milostí, tedy tu, která byla jeho Matkou podle lidské přirozenosti?

A poněvadž tato slova jakožto slova Syna Božího jsou všemohoucí a zcela účinná, vzbuzuje nejen v Janově srdci synovský cit hodný Panny Marie, ale i v srdci Nejsvětější Panny vzbuzuje obzvláštní něžnost k těm, kteří se stanou milostí bratry Ježíše Krista. Kdo by ostatně mohl i jen na chvíli pochybovat, že Maria odpověděla jako tehdy v Nazaretě novým *fiat*, tentokrát sice neproneseným nahlas, ale opět plným lásky, pokory a poslušnosti, uvážíme-li, že veškerá její vůle vplynula do vůle Ježíšovy, aby vyhověla Synovu poslednímu přání?

Svatá Gertruda Veliká vypravuje, že když jednou při zpěvu kanonických hodiněk slyšela o Kristu slova evangelia „Prvorozený Marie Panny“: *Primogenitus Mariæ Virginis*, že si v duchu řekla: „Ježíši by mnohem spíše náleželo jméno Jednorozený než Prvorozený.“ Když o tom přemýšlela zjevila se jí Panna Maria a poučila ji takto: „Můj nejsladší Syn Ježíš se daleko vhodněji jmenuje nikoli Jednorozený nýbrž Prvorozený, protože po něm, nebo ještě v Něm a skrze Něho jsem v útrokách své lásky počala vás všechny a všichni jste mými dětmi a Ježíšovými bratry“ (*Legatus divinæ pietatis*, kniha 4., kap. 3).

III.

Abychom pochopili to vynikající postavení, které Ježíš Kristus ve svých tajemstvích Panně Marii vyhradil, a dovedli ocenit velikost její mateřské lásky k nám, musíme k ní mít úctu, důvěru a lásku, jak to vyžaduje její důstojnost Matky Ježíšovy a naší.

Jak ji nemilovat, milujeme-li Pána Ježíše? Řekli jsme si již, že si božský Spasitel přeje, abychom milovali všechny údy jeho mystického těla, jak bychom neměli milovat nejprve tu, od níž přijal svou lidskou přirozenost, když se stal právě proto naší hlavou a od níž přijal své přesvaté lidství, jehož užívá jako nástroje k udílení milostí? Vždyť nemůžeme mít nejmenší pochybnosti o tom, že láska k jeho Matce mu bude svrchovaně příjemná. Chceme-li Krista milovat, chceme-li aby nám byl vším, musíme mít k Jeho Matce obzvláštní lásku.

A jakým způsobem tuto lásku projevíme? Pán Ježíš ji dal najevo tím, že jako Bůh obdařil nejsvětější Pannu vznešenými výsadami, pro nás pak není způsob vhodnějšího než tyto výsady s upřímným obdivem oslavovat. Budeme-li velebit tyto divy, kterými duši své Matky láskyplně ozdobil, dosáhneme tím i jeho zalíbení. Vždyť Ježíš Kristus si přeje, abychom za tyto výsady vzdávali spolu s ním neustálé díky Nejsvětější Trojici a velebili Pannu Marii, že byla mezi všemi ženami vyvolena, aby dala světu spasitele. Tak opravdu vnikneme do Ježíšových citů k té, skrze niž se stal Synem člověka. „Ty samojediná“, blahořečme ji, „jsi se zalíbila Pánu“: *sola sine exemplo placuisti Domino* (antifona k Bene-

dictus v sobotních mariánských hodinkách). „Buď blahoslavená před celým tvorstvem. Blahoslavená, že jsi uvěřila božskému slovu a že se na tobě vyplnilo, co ti bylo od věků slíbeno!“

Abychom se v této zbožnosti posílili, stačí pohledět na to, co činí Církev. Pohleďme, jak hojnou chválu ke cti Panny Marie pje zde na zemi Kristova nevěsta! Její uctívání Matky Páně vyniká daleko nad uctívání všech ostatních svatých, takže se označuje názvem hyperdulie 1/ Řecké slovo *dulia* znamená službu; užívá se ho též pro pojmenování kultu Svatých s výjimkou nejblahostavenější Panny Marie, jejíž uctívání nazýváme *Hyperdulia* (Hyper „nad“). Církev zasvětila Matce Boží četné svátky. Tak během církevního roku slavíme její Neposkvrněné Početí, Narození, Obětování, Zvěstování, Navštívení, Očišťování, Nanebevzetí. V každém hlavním období tohoto církevního roku má Panna Maria i svou zvláštní „antifonu“ (Druh církevních zpěvů), kterou jsou kněží povinni zpívatí nebo recitovatí na konci církevních hodišek. V těchto antifonách Církev ráda připomíná její božské mateřství, základ všech ostatních Mariiných výsad. Tak kupříkladu v době adventní a vánoční jí zpíváme antifonu *Alma Redemptoris Mater* „Dobrotivá Matko Vykupitelova, tys – ó jaký to div – porodila svého svatého Tvůrce; Pannou jsi byla v jeho Početí a Pannou jsi zůstala po jeho zrození. Matko Boží, oroduj za nás!“ V době svatopostní ji zase zdravíme, jakožto „kořen, z něhož vypučel květ Kristus“, a jakožto „bránu, z níž vzešlo světlo světa“. V době velikonoční jásá mariánská antifona radostí a štěstím. Blahopřejeme v ní Marii k vítězství jejího Syna a v její duši probouzíme znovu to nesmírné blaho, jímž překypovala v slavný den zmrtvýchvstání Páně: „Královno nebes, raduj se, neboť ten, jež nositi jsi zasloužila, vstal z hrobu! Raduj se a plesej, Panno Maria? Pán vpravdě vstal z mrtvých!“ Pak nastává doba po Svatém Duchu, symbol naší pozemské pouti, se svou překrásnou antifonou, plnou svaté důvěry, antifonou *Salve Regina*: Matko milosrdenství, naděje naše a spásu, k tobě vzdycháme v tomto slzavém údolí... Ukaž nám po našem vyhnanství Ježíše, požehnaný plod svého života! Oroduj za nás, svatá Boží Rodičko, abychom se stali hodnými zaslíbení Kristových!“ – A tak není dne, aby hlas Církve ne-

nesl k Panně Marii blahopřání k jejím milostem a nepřipomínal ji, že jsme jejími dětmi.

Ale ani to není ještě vše. Den co den Církev v nešporách zpívá její *Magnificat*, spojujíc se tak s nejsvětější Pannou, aby tak vzdávala Bohu díky za všechna dobrodiní, která Panně Marii prokázal. Podle jejího vzoru bychom se i my měli častěji modlit tento chvalozpěv: „Velebí má duše Pána a můj duch plesá v Bohu, protože shlédl na ponížennost své služebnice... Od této chvíle tě budou blahoslavít, Maria, všechna pokolení, protože veliké věci ti učinil Všemohoucí!“ Modlíce se tato slova, projevujeme nejsvětější Trojici vděčnost za Mariiny výsady, jako by byly výsadami našimi.

Jiný způsob mariánské pobožnosti jsou tak zvané „malé hodinky“ Panny Marie, a zejména růženec tak milý Panně Marii proto, že ji stále oslavujeme v jejím spojení s božským Synem a neustáváme s láskou spojovat projev úcty, který ji vzdal nebeský posel, v den, kdy Duch svatý do ní sestoupil: „Zdravas Maria, milosti plná!“: *Ave Maria, gratia plena*. Každodenní zbožná modlitba růžence je velmi prospěšná, neboť v něm rozjímáme o Kristu, spojujeme se s ním v jeho tajemstvích, blahopřejíce přesvaté Panně, že s ním byla tak těsně spjata, vzdávající nejsvětější Trojici díky za Mariiny výsady. Vžíváme-li Pannu Marii v pokoře tolikrát za den: „Matko Boží, pros za nás ... nyní i v hodinu naší smrti“, budme si jisti, že Panna Maria nás neopustí, až přijde chvíle, kdy toto „nyní“ a „hodina naší smrti“ se sejdou! – Mimo to máme i litanie, dále modlitbu „Anděl Páně“, kterou v srdci Matky Boží znovu a znovu vzbuzujeme nevýslovnou radost, kterou prožívala ve chvíli Vtělení a konečně mnoho a mnoho jiných pobožností.

Není nutno se přetěžovat všemi těmito druhy. Stačí volíme-li si jen některé, ale potom zůstaňme své volbě věrni. Nad takovou denně a svědomitě vzdávanou poctu Panně Marii není Pánu Ježíši nic milejšího.

IV.

Pobožnost k nejsvětější Panně není však svrchovaně milá jen Ježíši Kristu, nýbrž přináší také nám veliký užitek. A to, jak již vysvítá z předešlých výkladů, z trojího důvodu.

Předně proto, že v Božím plánu nelze Marii od Ježíše odloučit a že naše svatost spočívá právě v tom, abychom vstoupili plně a dokonale do tohoto plánu, jímž nás Bůh k spáse vede. – Ve věčných úradcích souvisí Panna Maria se samou podstatu Kristových tajemství. Jakožto Matka Ježíšova je Matkou toho, v němž nalézáme vše. Podle Božího řádu je dán nadpřirozený život lidem jedinež skrze Bohočlověka – Krista: „Nikdo nepřichází k Otci, než jen skrze mě“ (Jan 14,16). Kristus sám se však dal světu jen skrze Pannu Marii, jak nás učí vyznání víry: „Pro nás a pro naši spásu sestoupil z nebe a přijal tělo z Marie Panny.“ Takový je tedy tento Boží řád a tento řád je nezměnitelný. Mějme však dobře na paměti, že jeho platnost není omezena na vlastní chvíli vtělení Syna Božího, ale trvá stále, pokud jde o to, abychom si ovoce tohoto vtělení činili za vlastní. A proč? Protože zdrojem milosti je Kristus, vtělené Slovo. Role prostředníka je neodlučitelná od lidské přirozenosti, kterou má z Marie Panny.

Poznámka: „Bůh se rozhodl“ říká Bossuet, „že nám dá Ježíše Krista skrze nejsvětější Pannu, a poněvadž svých darů nelituje, tento řád se nemění. Je pravdou a také pravdou zůstane, že stejně, jako nám láska Panny Marie dala sám zdroj veškeré milosti, tak nám budou jejím prostřednictvím činěny za vlastní i jednotlivé milosti v těch rozličných okolnostech, které tvoří křesťanský život. Když její mateřská láska tolik přispěla k naší spáse v tajemství Vtělení, jež je všeobecným pramenem milosti, bude věčně přispívat i ve všech ostatních úkonech, v nichž Boží milost nabýváme, a které mají v tomto tajemství základ“ (Kázání pro svátek Početí 1699, Modlitební díla, sv. 5). – Uveďme rovněž slova papeže Lva XIII.: „Z velkolepého pokladu milosti, jež nám Kristus přinesl, nemá nám být podle věčných úradků vydáno nic než jen skrze ruce Mariiny. Proto jdeme-li ke Kristu, musíme se obracet na ni téměř tak, jako se skrze Krista přibližujeme k nebeskému Otci“ (Encyklika o růženci z 22. září 1891).

Druhý důvod, který s předcházejícím velmi těsně souvisí, je ten, že nikdo nemá u Ježíše takový vliv, aby nám vyprosil milosti, jako právě Matka Boží. Je to přímý následek Vtělení, že Bůh rád přijímá přímlyvu těch, kdo jsou spojeni s Pánem Ježíšem jakožto hlavou mystického těla. Nikoli snad, aby tím moc Synova prostřednictví umenšoval, nýbrž naopak, aby je rozšířil a zvýšil. Působnost té přímlyvy je tím větší, čím těsněji jsou svatí

s Kristem spojeni. „Čím je někdo bližší zdroji nějakého působení, ať jde o jakoukoli činnost,“ učí svatý Tomáš Akvinský (Summa III, ot. 27, čl. 5), „tím více zakouší jeho účinky. Čím blíž jsme ohni, tím víc cítíme jeho žár. Kristus je zdrojem milosti, jsa co do svého božství její tvůrčí příčinou, co do svého lidství pak nástrojem, které jeho božství k rozdělování milostí používá; a poněvadž Panna Maria, z níž přijal svou lidskou přirozenost, byla vůči jeho lidství nejbližší, bylo také nutné, aby se jí od Krista dostalo více milostí, než všemu ostatnímu stvoření“.

„Každému se však dostává od Boha milosti úměrné tomu, k čemu ho Boží prozřetelnost vyvolila“, pokračuje svatý učitel. „Kristus jakožto člověk byl přeurlčen a vyvolen, aby ve svém božském synovství měl moc posvěcovat všechny lidi. Proto měl mít takovou plnost milostí, aby se mohla rozlévat na všechny duše. „Z jeho plnosti jsme všichni dostali“: *De plenitudine ejus omnes nos accepimus*. Blahoslavená Panna dostala pak tolik milostí proto, aby byla původci milosti nejbližší, a to tak, že ve svém lůně měla chovat toho, jenž je sám každé milosti plný, a jeho zrozením takřka rozvádět milost na všechny ostatní.“ Potud svatý Tomáš Akvinský.

V Ježíši nám darovala Panna Maria samého původce života, jak říká Církev v modlitbě k mariánské antifoně v době vánoční: „skrže niž jsme si zasloužili přijmout původce života“: *per quam meruimus auctorem vitae suscipere*. Proto vyzývá veškeré lidstvo: „Plesejte, vykoupené národy, skrže Pannu byl nám dán život“: *Vitam datam per Virginem Gentes redemptæ plaudite!*

Chceme-li tedy hojně čerpat z pramene božského života, pojďme k Marii. Prosme ji, aby nás dovedla k tomuto zdroji, a ona tak učiní zajisté spíše než kdokoli jiný na světě. Proto ji plným právem nazýváme „Matkou Boží milostí“: *Mater divinæ gratiæ*, a proto i Církev na ni vztahuje slova Písma svatého: „Kdo mě najde, nalezne život a čerpat bude spásu od Hospodina“ (Př 8,35). Od Hospodina, tj. od Pána Ježíše a jedině od něho můžeme čekat život a spásu pro naši duši, protože on je jediným prostředníkem. Kdo nás však k němu dovede jistěji než Panna Maria? Kdo nám ho nakloní mocněji než jeho Matka?

Maria dostala ostatně od samého Ježíše Krista zvláštní mateřskou milost vzhledem k jeho mystickému tělu. To je poslední důvod, proč je pro nás pobožnost k nejsvětější Panně tak nadpřirozeně užitečná. Pověděli jsme si již, že Kristus, přijav od Marie Panny lidskou přirozenost, spojil svou Matku se všemi svými tajemstvími, od svého obětování v chrámě až po oběť na Kalvárii. Všechna Kristova tajemství mají však ten účel a stavějí nám ho za vzor našeho nadpřirozeného života, činit Krista výkupným našeho posvěcení a zdrojem naší veškeré svatosti a vytvořit nekoněčně věčnou a slavnou společnost bratří jemu podobných. Proto je Panna Maria přidružena k novému Adamovi jakožto nová Eva jsouc stejně matkou všech živých, jako byla Eva první (Gn 3,20), avšak v mnohém pravdivějším a vyšším smyslu, poněvadž je matkou těch, kdo žijí milostí jejího božského Syna.

Před chvílí jsme viděli, že toto přidružení nebylo pouze vnější. Kristus, narodiv se z Panny Marie a prožívaje všechna svá tajemství, působil svou Boží všemohoucností v duši své Matky takové city, jaké měla mít k těm, které chtěl učinit svými bratry. Nejsvětější Panna osvěcena přehojnou milostí, odpověděla na toto Ježíšovo přání novým *fiat*, v němž se celá její duše v naprosté oddanosti podřídila božské vůli jejího Syna, když přivolila k plánu Vtělení a projevila zároveň svůj souhlas s tím stát se zcela zvláštním způsobem účastnou i na plánu vykoupení. Svolila, že bude nejen Ježíšovou Matkou, nýbrž že se také připojuje k celému jeho vykupitelskému poslání. Při každém Ježíšově tajemství musela obnovovat své láskyplné *fiat* až do okamžiku, kdy svého Syna, to tělo, které bylo vytvořeno v jejím těle, tu krev, která byla její krví, přinesla na Kalvárii za spásu světa v poslední a nejvyšší oběť, a kdy mohla říci: „Je dokonáno“. V této věčné požehnané chvíli pronikla Maria tak hluboko do Ježíšových vnitřních postojů, že může být zvána spoluvykupitelkou. V té chvíli nám stejně jako Ježíš otevřela svým láskyplným úkonem bránu života milosti. „Spolupracovala láskou, aby se v Církvi rodili věřící“ (svatý Augustin: O svatém pannenství, č. 6). „Jsouc podle těla Matkou naší hlavy, stala se duchem Matkou všech jejích údů“ (tamtéž).

A protože se zde na zemi tak připojila ke všem tajemstvím našeho vykoupení, korunoval ji Ježíš nejen slávou, ale i mocí a „postavil ji jakožto Královnu nebes po své pravici!": *Adstittit regina a dextris tuis* (Ž 44,10), aby kvůli své jedinečné důstojnosti Matky Boží rozdělila poklady života věčného. Proto ji nazývá křesťanská zbožnost „orodující všemohoucností": *omnipotentia supplex*.

Prosme ji tedy s Církví, vzhlížejíce k ní plni důvěry: „Ukaž, že jsi Matkou!" Matkou Ježíšovou svým novým vlivem u něho, Matkou naší svým milosrdenstvím k nám! „Kéž tvým prostřednictvím vyslyší naše prosby ten, jenž se pro nás stal tvým Synem, aby nám přinesl život": *Monstra te esse matrem, summat per te preces, qui pro nobis natus, tulit esse tuus* (Hymnus *Ave Maris stella*).

Kdo také zná srdce jejího Syna lépe než Maria sama? – Evangelium nám podává skvělý příklad její důvěry v Pána Ježíše (Jan 2,1-10). Bylo to na svatbě v Káně. Panna Maria se jí účastnila s božským Spasitelem a před všechnu vnitřní usebranost přece jen zpozorovala, co se děje kolem. Tu se počalo nedostávat vína. Matka Páně, vidouc rozpaky svých hostitelů, řekla Ježíši: „Nemají vína". A zde poznáváme mateřské srdce. Kolika „mystickým" duším by ani na mysl nepřišlo, aby se o to staraly! A přece, co jsou proti přesvaté Panně? Její dobročinnost ji nutí, aby pomohla těm, kdo jsou v nesnázi, a proto za ně prosí svého Syna. Kristus však na ni pohleděl a zdánlivě nevěnoval její prosbě pozornost: „Co s tím mně a tobě, ženo?" Ale Maria zná svého Ježíše, je si jím tak jista, že hned říká služebníkům: „Cokoli vám řekne, učinite!" A skutečně se džbány naplnily na Ježíšovo slovo výborným vínem.

Zač tedy budeme prosit Matku našeho Spasitele? Zda ne především a nade všechno za to, aby sdílela s námi svou víru a lásku a tak v nás Pána Ježíše vytvářela.

Celý křesťanský život spočívá v tom, že v sobě „rodíme Krista" a pečujeme o to, aby v nás mohl žít. Je to myšlenka svatého Pavla (Gal 4,19). A kde byl Kristus vytvořen nejdříve? V lůně nejsvětější Panny působením Ducha svatého. Podle mínění svatých Otců počala však Panna Maria Ježíše nejprve vírou a láskou, když svým *fiat* dala žádoucí souhlas: „Dříve počala v duchu než v těle": *Prius*

concepit mente quam corpore (svatý Augustin: O pannenství, kap. 3., kázání 215, 4; svatý Lev Veliký: Kázání I o Narození Páně, kap. 1.; svatý Bernard: Kázání I z vigilií Narození). Prosme ji, aby nám vymohla takovou víru, v níž bychom i my „počali Pána Ježíše“. Tak se na nás naplní slova svatého Pavla: „Aby Kristus přebýval skrze víru ve vašich srdcích“ (Ef 3,17). Prosme ji, abychom v této víře dovedli žít Ježíšovým životem a stali se jejím Synu podobnými. Nad splnění této prosby není většího dobrodiní, o něž bychom ji mohli žádat, a není druhého, které by nám raději udělila. Vždyť Maria ví a vidí, že není možné, aby se Ježíš Kristus odloučil od svého mystického těla. Je duší a srdcem tak sjednocena se svým Božským Synem, že nyní v nebeské slávě má jen jediné přání: aby Církev, tato říše vyvolených, získaná za cenu Ježíšovy krve, stála před námi „slavná, bez poskvrny a vrásky, svatá a bezúhonná“ (Ef 5,27).

Proto, kdykoli se obracíme na přesvatou Pannu, spojme se s naším Spasitelem a řekněme jí: „Matko vtěleného Slova, tvůj Syn pravil: Cokoli učiníte nejmenšímu z mých bratří, mně jste učinili; já, jeden z nejmenších údů tvého Syna Ježíše, stojím zde v jeho jménu před tebou a snažně tě prosím o pomoc!“ Kdyby Panna Maria prosbu takto přednesenou odmítla, odepřela by něco samému Ježíši.

Pojďme tedy k ní, ale pojďme s důvěrou! Jsou duše, které k ní přicházejí opravdu jako k matce. Svěřují se jí se svými potřebami, vykládají jí své bolesti a potíže. Utíkají se k ní v pokušeních a duchovních bojích, protože „mezi nejsvětější Pannou a ďáblem je odvěké nepřátelství a Maria zašlápne hlavu pekelného hada“ (Gn 3,15). Při každé příležitosti si počínají jako děti u své matky. Ba přicházejí i k soše nejsvětější Panny, aby jí přednesly svá přání. Možná, že někdo řekne: „To je ale dětinství“. Snad. Ale nezapomínejme na nabádání Spasitelovo: „Nebudete-li jako děti, nevedete do království nebeského!“ (Mt 18,3).

Prosme přesvatou Pannu, aby dala na nás hojně plynout milosti Boží z nekonečných pokladů Kristova lidství, abychom se láskou vždy víc a víc stávali podobnými Otcovu milovanému Synu, jenž je i Synem jejím. Je to nejlepší prosba, jakou jí můžeme před-

nést. Při poslední večeři řekl Kristus apoštolům: „Otec vás miluje, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem vyšel do Boha“ (Jan 16,27). Totéž by nám mohl říci o Panně Marii: „Matka vás miluje, neboť vy jste v lásce ke mně uvěřili, že jsem se z ní narodil“. Nic Pannu Marii tak netěší, jako to, slyší-li nás vyznávat, že Ježíš je její Syn a vidí-li, že všechno stvoření jej miluje. Evangelium nám zachovalo z řeči nejsvětější Panny jen velmi málo. Před chvílí jsme slyšeli, co pověděla služebníkům o svatbě v Káně: „Cokoli vám řekne, učinite!“ (Jan 2,5). Tato slova můžeme pojímat jako ozvěnu slov věčného Otce: „Toto je můj milovaný Syn, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchajte!“ (Mt 17,5; srov. 2Petr 1,17). Bude-li nyní Mariina slova: „Učinite, cokoli vám můj Syn řekne“, vztahovat sami na sebe, sklídíme tím nejlepší ovoce celé této úvahy, majíce v tom i nejsprávnější způsob své pobožnosti k Matce Boží. Je v tom i nejsprávnější způsob své pobožnosti k Matce Boží. Vždyť přesvatá Panna nemá opravdu vroucnější přání, než aby viděla, že jejího Syna posloucháme, milujeme, oslavujeme a velebíme. Jako věčný Otec má i Maria v Ježíši své zalíbení.

13. SPOLUDĚDICI KRISTOVI

Stručný obsah: Nebeské dědictví je konečným cílem našeho předurčení za přijaté syny Boží. – 1. Věčná blaženost spočívá v patření na Boha tváří v tvář, v nezměnitelné lásce a v dokonalé radosti. – 2. Po vzkříšení má mít účast na blaženosti i tělo spravedlivých. Sláva zmrtvchvstání, uskutečněná již v Kristu, hlavě mystického těla. – 3. Stupeň naší blaženosti se stanoví zde na zemi podle míry naší milosti. Jak svatý Pavel vybízí věřící, aby stále prospívali v nadpřirozeném životě „až do dne Kristova“ (Flp 1,6).

„Otče, já jsem tě oslavil na zemi, dokončil dílo, které jsi mi určil. A nyní oslav ty mě u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe dříve, než byl svět... Otče, chci, aby tam, kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, aby i oni mou slávu u tebe viděli“ (Jan 17,4-5,24).

To je úvod a závěr úchvatné Ježíšovy modlitby při poslední večeři, když se chystal vykupitelskou obětí korunovat své poslání spásy zde na zemi. V ní Ježíš prosí především za to, aby se i jeho svaté lidství stalo „účastným té slávy, kterou má po celou věčnost jeho božství věčného Slova. – Poněvadž se pak Kristus ni-

kdy od svého mystického těla neodlučuje, vznáší na Otce také tu prosbu, aby jeho učedníci a všichni ti, kdo v něho uvěří, byli spolu s ním k této slávě přidružení. Chce, abychom i my „byli tam, kde je on“. A kde je? „Ve slávě Boha Otce“: *In gloria Dei Patris* (Flp 2,11). Tam je konečný cíl našeho předurčení, tam budeme přijati neodvolatelně a trvale za vlastní, tam dosáhne náš život nevyšší a plně dokonalosti.

Slyšme, jak nám tuto pravdu objasnil svatý Pavel. Když vyložil, že si Bůh přeje naši svatost a že nás předurčil k tomu, abychom byli podobni obrazu jeho božského Syna a aby tak jeho Syn byl prvorozeným z mnoha bratří, ihned dodává: „Ty pak, které předurčil, také povolal a ty, které povolal, též ospravedlnil, ty však, které ospravedlnil, také oslavil“ (Řím 8,30). Těmito slovy nám postupně ukazuje jednotlivá údobí našeho posvěcování. Předurčení a povolání v Ježíši Kristu, ospravedlnění skrze milost, jež z nás činí děti Boží, a konečně oslavení, zajišťující nám věčný život.

Viděli jsme Boží plán naší spásy, viděli jsme, jak je křest znamením našeho nadpřirozeného povolání a zároveň svátostí, uvádějící do křesťanství, jak býváme ospravedlněni, to je učinění spravedlivými milostí Ježíše Krista. Toto ospravedlnění se může neustále zdokonalovat podle stupně našeho spojení s Kristem, až dosáhne svého konečného cíle ve slávě věčné: „Ty, které ospravedlnil, také oslavil“. V této věčné slávě spočívá naše dědictví dětí Božích, jak učí svatý Pavel (Řím 8,17): „Jsme-li dětmi, jsme i dědici, a to dědici Božími“. Je to dědictví, jež nám zasloužil Ježíš Kristus, sám maje jeho plnost, a které chce s námi sdílet; proto apoštol dodává: „A spoludědici Kristovými!“ Je to totéž dědictví, jež je dědictvím Kristovým a je určeno i pro nás. Věčný život, věčná sláva a věčná blaženost, prýšící z toho, že se stáváme vlastníky samého Boha. Cíl našeho nadpřirozeného života není zde na zemi; je podle Kristových slov: „U tebe, to je v Otcově slávě“: *apud te ... in gloria Patris*. Když nyní tyto výklady o Kristově životě v nás končíme, nebude nevhodné, obrátíme-li své oči na toto věčné dědictví, o něž Kristus Pán svého nebeského Otce pro nás prosil. A máme na ně myslet často, protože je to definitivní cíl celého Kristova díla.

„Přišel jsem, aby měli život“, prohlásil o sobě náš Spasitel (Jan 10,10). Ale tento život je pravý pouze tehdy, je-li věčný. Všechno naše poznání Boha Otce a jeho Syna, Ježíše Krista, všechna naše láska k nim musí mířit k věčnosti toho života, který nás činí dětmi Božími. „To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista“ (Jan 17,3). Pokud jsme zde na zemi, můžeme o tento božský život, o tento dar milosti Kristovy každým okamžikem přijít. Teprve smrt „v Pánu“ jej ustálí a nezměnitelně v nás zajistí. Tuto pravdu osvědčuje Církev tím, že nazývá ten den, kdy svatí vstupují do věčného života, jejich „narozeninami“: *natalitia* – například v mešní modlitbě o svátku svaté Prisky (18. leden). Kristův život, který skrze jeho milost zde na zemi prožíváme, není nic jiného než jitřenka a dosáhne svého poledne, a to poledne bez konce, teprve tehdy, až se rozvine ve věčné slávě. Křest je pramenem, z něhož vyvěrá tato božská řeka, jež „obveseluje město“ duší (srov. Ž 45,5), ale její vyústění je v oceánu věčnosti. Proto bychom měli o Kristově životě v duších jen neúplnou představu, kdybychom neuvažovali o cíli, k němuž svou přirozeností musí mířit.

Víme, jak usilovně se svatý Pavel modlil za věřící v Efesu, aby poznali tajemství Kristovo, „na kolenou prosil Otce Pána našeho Ježíše Krista, aby jim dal pochopit výšku i hloubku,“ tohoto tajemství (Ef 3,14 a 18). Apoštol se však také sám snaží jim ukázat, že toto tajemství je korunováno až na věčnosti a proto si tak vroucně přeje, aby toto poznání ovládlo duše jeho drahých křesťanů. Píše jim: „Neustále na vás vzpomínám ve svých modlitbách, aby Bůh našeho Pána Ježíše Krista, Otec slávy, osvětlil vaši mysl, abyste věděli, jaká je naděje jeho povolání a jak bohatá je sláva jeho dědictví mezi svatými“ (Ef 1,16-18).

Přihlédněme tedy blíže k tomu, „jaká je ta naděje“ a „jak bohatá je tato sláva“, když svatý Pavel po tom tolik toužil, aby je věřící pochopili! Ale neřekl on sám, že „ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na lidské srdce nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují!“ (1Kor 2,9). – Zajisté, vždyť také vše, co si zde o „bohaté slávě našeho dědictví“ povíme, nevystihne pravou skutečnost ani zdaleka. Slyšme však přece, co nám o tom Zjevení říká.

Máme-li Ježíšova ducha, dovedeme tomu porozumět, protože v témž listě (2,10-12) čteme: „Duch zpytuje všechno, i hlubiny Boží... My jsme na křtu přijali Ducha, který je z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha“ skrze milost, jež je úsvitem věčné slávy. Poslyšme tedy slova Zjevení, přijímající je však ve víře, nikoli podle smyslů, protože zde je vše nadpřirozené!

I.

Když svatý Pavel mluví o božských ctnostech, jež provázejí milost posvěcující, jsouce zároveň s ní zdrojem nadpřirozené činnosti dětí Božích, říká, že v nynějším stavu zde na zemi vedou nás k Bohu tři ctnosti: „víra, naděje a láska, ale,“ dodává, „největší z nich je láska“ (1Kor 13,13). A z jakého důvodu? Protože víra, až dojdeme do svého nebeského cíle a budeme přijati za vlastní, ustoupí přímému patření na Boha, naděje se rozvine ve skutečnost, že Bůh je již provždy naším majetkem, ale láska zůstane a na věky nás s Bohem spojí.

Hle, jaké oslavení nás v nebesích očekává: uzříme Boha, budeme ho milovat a z něho se těšit! V tom bude spočívat náš život věčný, naše jistá a plná účast v životě samého Boha, a odtud ta blaženost duše, blaženost, již bude po vzkříšení účastné i tělo.

V nebi budeme patřit na Boha. – Toto patření na Boha tak, jak Bůh vidí sám sebe, je první složkou naší účasti v božské přirozenosti a tím i našeho blaženého života, prvním naším životním úkonem ve věčné slávě. Zde na zemi, říká svatý Pavel, poznáváme Boha pouze vírou, nejasným a nedokonalým způsobem, ale pak ho uvidíme tvář v tvář. „Nyní Boha poznávám jen částečně, ale jednou ho poznám úplně, tak, jak sám jsem poznáván od něho“ (1Kor 13,12). Co bude podstatou tohoto blaženého patření na Boha, to nyní vědět nemůžeme; naše duše bude však posílena „světlem slávy“, jež není nic jiného než milost, plně rozvinutá v nebesích. Uvidíme Boha se všemi jeho dokonalostmi nebo spíše, uvidíme, že všechny jeho dokonalosti jsou dokonalostí jedinou a nekonečnou, a to je božství. Uvidíme vnitřní život Boží, když vejdemo, jak říká svatý Jan, do společenství s nejsvětější a věčně blaženou Trojicí Otce, Syna a Ducha svatého (1Jan 1,3).

Uzříme plnost bytí, plnost veškeré pravdy, svatosti, krásy a dobroty. Pohroužíme se do zření na přesvaté lidství vtěleného slova. Budeme hledět na toho, v němž má Otec nekonečné zalíbení, na Krista Ježíše, jenž chtěl být naším „prvorozeným bratrem“. Uvidíme božské a nyní již oslavené rysy našeho Spasitele, jenž nás svým krvavým umučením osvobodil od smrti a dal nám žít tímto nesmrtelným životem. Jemu budeme zpívat hymnus díků: „Tys Pane, nás svou smrtí vykoupil a učinil svým královstvím; tobě buď čest a sláva!“ (Zj 5,9-10 a 13). Uzříme Pannu Marii, uzříme andělské sbory a – podle svědectví svatého Jana – celé to nesčetné množství vyvolených, stojících kolem Božího trůnu.

Toto přímé, ničím nestěžované patření na Boha v plném jasu jeho božské slávy je naším budoucím dědictvím, je dokonáním našeho přijetí za děti Boží. „Přijetí za syny Boží“, učí svatý Tomáš Akvinský (Summa III, ot. 45, čl. 4), „se děje jistým připodobněním tomu, jenž je Synem Božím svou přirozeností.“ To pak je možné dvojím způsobem, zde na zemi milostí – *per gratiam viæ*, a to je připodobnění jenom nedokonalé, a jednou v nebesích věčnou slávou – *per gloriam*. Toto připodobnění bude dokonalé. Proto také říká svatý Jan: „Milování, nyní jsme dětmi Božími, ale ještě se neukázalo, co budeme, víme však, když se to káže, že budeme podobni jemu, neboť jej budeme vidět tak, jak je“ (1Jan 3,2). Zde na zemi není tedy naše podobnost s Bohem dokončena, až v nebesích se zjeví v celé své dokonalosti. Zde na zemi musíme pracovat na tomto připodobňování se v matném svitu víry „svlékající starého člověka“ a „oblékající člověka nového“ podle obrazu Ježíše Krista (Kol 3,9-10; srov. Ef 4,22 a 24), musíme se neustále obnovovat a zdokonalovat, abychom se svému božskému vzoru přiblížili; v nebi bude naše podobnost s Bohem dokonána a uvidíme, že jsme opravdu dětmi Božími.

Avšak toto patření na Boha nebude mít za následek, že se snad staneme jakoby nehybnou sochou, zbavenou veškeré činnosti. Činnost naší duše nebude tím ani dost málo podvázána; ačkoli se duše sama ani na chvíli neodloučí od blaženého zírání na Boha, přece jen si plně uchová svobodné užívání všech svých schopností. Pohledme na Pána Ježíše! Jeho přesvatá duše žila zde na zemi

v neustálém blaženém patření, a přece se tím jeho lidská činnost nevyčerpávala. Zůstala naprosto nedotčena a projevovala se apoštolskými cestami, kázáními a zázraky. Dokonalost nebes by nebyla dokonalostí, kdyby měla zničit činnost vyvolených.

Budeme patřit na Boha. Je to snad již vše? – Nikoli. Patření na Boha je jen první složkou věčného života, první podmínkou blaženosti. Což nemá být také vůle nasycena nekonečným Dobrem, když se dostalo rozumu plného nasycení věčnou Pravdou? Podle svatého Tomáš Akvinského spočívá „věčná blaženost v dosažení Boha jakožto našeho nekonečného cíle, a co do své podstaty především v úkonu rozumu, jimž tento cíl poznáváme a si zpřítomňujeme. Z tohoto dosažení Boha rozumem plyne však i nekonečná blaženost také pro vůli, která nalézá své nasycení a uspokojení v tom, že předmět své lásky již má, poněvadž jí jej rozum zpřítomnil. Budeme tedy Boha také milovat“ (Summa I-II, ot. 3, čl. 4). – „Láska nikdy nepomíjí“, říká svatý Pavel (1Kor 13,8). Budeme Boha milovat, ale nikoli láskou chabou, kolísavou a tak často vystavenou zkáze, jak tomu bývá u stvoření, nýbrž láskou mocnou, láskou čistou, láskou dokonalou a věčnou. Jestliže již v tomto slzavém údolí, kde musíme lkát a bojovat, si chceme uchovat Kristův život, je láska v mnohých duších tak silná, že je nutí k výkřikům, dojmajícím nás v hloubi duše: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Ani pronásledování, ani smrt, ani kterékoli stvoření nás nebude moci odloučit od lásky Boží“ (Řím 8,35 a 38), – jaká teprve to bude láska, až obejmeme nekonečné Dobro, aby je již nikdy neztratila! Jaký žár touhy bez ustání nasycované. Jak láskyplná oběť, bez ustání opakovaná! A tato láska nikdy nekončící se bude projevovat úkony klanění, záliby a díků. Svatý Jan nám ukazuje, jak se svatí v nebi klaní před Všemohoucím a jak celá nebesa jása-jí ozvěnou jejich chvalo zpěvu: „Tobě, Pane, buď sláva a čest a moc na věky věků!“ (Zj 7,12) . Tak tlumočí svou lásku.

A konečně, Boha budeme požívat. – V evangeliu čteme, že Ježíš Kristus sám přirovnává nebeské království k hostině, kterou dává Bůh ke cti svého Syna: „Přepáše se, posadí nás ke stolu a bude nám posluhovat“ (Lk 12,37). Co znamenají tato slova jiného než to, že Bůh sám bude naší radostí? „Pane“, volá žalmista, „tvoji vyvole-

ní nasycení budou hojností tvého domu a proudem své rozkoše je napojíš, neboť u tebe je studnice života“ (35,9,10) . A duši, která Boha hledá, Bůh slibuje, že „sám bude její převelikou odplatou“: *Ego ero merces tua magna nimis* (Gn 15,1). To je totéž, jako by řekl: „Tak jsem si tě zamiloval, že by mi nestačilo, jestliže bych ti dal blaženost a štěstí jen přirozené; chci tě uvést do vlastního domu, chci tě přijmout za vlastní dítě, abys byl účasten mé blaženosti. Chci, abys žil mým vlastním životem, aby se má vlastní blaženost stala tvou blažeností. Daroval jsem ti zde na zemi svého Syna; svým lidstvím se stal smrtelníkem a obětoval se, aby ti zasloužil milost, být a zůstat mým dítětem. Pod závojem víry se ti dal v Eucharistii, a nyní já sám se ti dávám ve slávě, abych tě učinil účastným svého života a byl tvou nekonečnou blažeností.“ Tak to vysvětluje i svatý Augustin: „Dá sám sebe, protože sám sebe již dal. Dá nesmrtelným sebe nesmrtelného, protože dal smrtelným sebe smrtelného“ (Výklad žalmu 42,2). Milost zde na zemi, slávu na věčnosti, ale vždy nám to uděluje jeden a týž Bůh. Vždyť věčná sláva není nic jiného než plné rozvinutí milosti, než tajemství našeho přijetí za vlastní děti Boží, zde na zemi skryté a neúplné, avšak v nebesích zjevné a dokonalé.

Proto ty vroucí vzdechy žalmisty Páně: „Jako laň prahne po bystřinách, tak dychtí duše má po tobě, Bože, má duše žízní po Bohu silném, živém“ (Ž 41,1-2), a „nenasytím se, dokud se nezjeví tvá sláva“ (Ž 16,15).

Proto také Ježíš Kristus, mluvě o věčné blaženosti, nás poučuje, že Bůh uvede věrného služebníka „do radosti jeho Pána“ (Mt 25,2). Touto radostí je radost samého Boha, radost, kterou Bohu působí poznání jeho nekonečných dokonalostí, rozkoš, prýstící z nevýslovného tajemství jednoty tří božských osob a konečně nejvyšší blažený klid a plnost jeho božského života. Jeho radost bude naší radostí, jak říká sám Spasitel: „Aby měli mou radost v sobě úplnou“ (Jan 17,13), jeho blaženost a jeho pokoj naší blažeností a naším pokojem a jeho život naším životem, životem dokonalým, kde se všechny naše schopnosti plně uplatní.

V tom spočívá ona „plná účast v neměnitelném dobru“: *plena participatio incommutabilis boni*, jak to výstižně vyslovil svatý Au-

gustin (List k Honorátovi 106,31). Až tak daleko jde láska Boží k nám. Kdybychom jen věděli, co chystá Bůh těm, kteří ho milují!...

Tato naše blaženost a tento život bude věčný, protože jsou blažeností a životem samého Boha. – Nebudou mít mezí, nebudou mít konce. „Ani smrti, ani zármutku, ani lkaní, ani bolesti již nebude“, těší svatý Jan (Zj 21,4), „a Bůh setře každou slzu z očí těch, kteří vejdou do jeho radosti“. Nebude ani hříchu, ani smrti, ani strachu před ní. Nic nám tuto radost již nevezme: „Stále budeme s Pánem“: *Semper cum Domino erimus* (1Sol 4,17).

Slyšme, jakými důraznými slovy nás Pán Ježíš o tom poučuje: „Já dávám svým ovčím život věčný a nezhynou na věky a nikdo mi je nevytrhne z ruky. Co mi dal můj Otec, je větší nade vše, a nikdo je nemůže vzít z ruky mého Otce. Já a Otec jsme jedno“ (Jan 10,28-30). Jakou jistotu nám tu dává náš božský Spasitel! Budeme stále s ním a nic nás od něho již neodloučí; v něm budeme mít nekonečnou radost a nikdo nám ji nebude moci vzít, protože je to radost samého Boha a Pána našeho Ježíše Krista. „Nyní“, řekl Ježíš učedníkům, „máte zármutek, avšak opět vás uzřím a radovat se bude vaše srdce a vaši radost od vás nikdo neodejme“ (Jan 16,22). Prosme ho tedy se Samaritánkou: „Pane Ježíše, božský Mistře, Vykupiteli našich duší a náš prvorozený bratře, poskytni nám tuto božskou vodu, která navždy uhasí žízeň a udělí nám život věčný“ (Jan 4,15). Dej, abychom zůstali zde na zemi s tebou spojeni milostí a tak mohli být jednou tam, kde jsi ty! Dej, abychom věčně patřili – jak jsi o to prosil Otce (Jan 17,24-26) – na slávu tvého lidství, a navěky se z tebe těšili ve tvém království!

II.

Jak je nám známo, tohoto blaženého života se stává účastnou každá duše, jakmile opustí tento svět, je-li ve stavu milosti posvěcující a nemusí-li v očištění odpykávat tresty za hříchy. A přece ani to není ještě vše: Bůh nám chce tuto blaženost ještě něčím doplnit. Což nebude duše radostí úplně nasycena? – Ovšemže ano, ale Bůh chce dát i tělu jeho blaženost, až dojde na konci věků k jeho vzkříšení.

Vzkříšení z mrtvých je článkem víry: „Věřím... v těla vzkříšení a život věčný“. Slíbil to sám Spasitel slovy: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, toho vzkřísím v den poslední“ (Jan 6,55 srov. 11,25).

Ježíš Kristus toto vzkříšení na sobě již provedl, když jako vítěz nad smrtí vstal z hrobu a, vzkřísiv sebe, vzkřísil zároveň i nás. Vždyť jsme si připomínali tak často, že se Slovo Boží svým vtělením mysticky spojilo s celou lidskou přirozeností a tvoří s vyvolenými jedno tělo, jehož je hlavou. Vstal-li z mrtvých Kristus, naše hlava, vstaneme jednou z mrtvých i my, ba v zásadě a podle práva vzkřísil Božský Spasitel všechny, kdo v něho věří, již v den svého slavného vítězství. Tuto pravdu jasně vyložil svatý Pavel, ve svém listě k Efesanům: „Bůh, bohat milosrdenstvím pro svou velikou lásku, kterou nás miloval, nás oživil spolu v Kristu, spolu s ním nás vzkřísil a posadil nás na nebesích v Kristu Ježíši“ (2,4-6), protože nás od něho neodlučuje. Jak veliké je toto Boží milosrdenství, když Bůh nás miluje ve svém Synu Ježíši tak, že nejen nás nechce od něho odloučit, ale také si přeje, abychom se mu podobali a měli účast v jeho slávě jak duší tak i tělem.

Proto má veliký apoštol dobrý důvod k tvrzení, že Bůh je bohatý milosrdenstvím a že nás nesmírně miluje. Bohu nestačí nasýtit věčným štěstím naši duši. Chce, aby i naše tělo mělo po příkladu těla jeho Syna účast na nekonečném blahu. Chce je ozdobit týmiž výsadami nesmrtelnosti, zázračné hybnosti a duchovosti, jimiž zářilo Ježíšovo lidství po jeho zmrtvýchvstání. Přejde den, kdy my všichni vstaneme z mrtvých, „každý podle svého pořadí“. Kristus jakožto hlava vyvolených a prvotiny žně vstal zmrtvých nejdříve. Po něm vstaneme z mrtvých všichni, kdo mu skrze milost náležíme. I zavržení vstanou zmrtvých, ale bez skvělých výsad duší vyvolených; jejich tělo bude navždy podrobeno nekonečným mukám. „Jako v Adamovi všichni umírají, tak v Kristu všichni budou oživeni; potom bude konec, až Bohu Otcí odevzdá království“, které dobyl svou krví. „Musí totiž kralovat, dokud nepoloží všechny nepřátele pod své nohy. Jakožto poslední nepřítel pak bude zničena smrt. A když mu pak bude poddáno všechno, tu se poddá i Syn tomu, kdo mu poddal vše, aby byl Bůh všechno ve všem“ (1Kor 15,22-28). Ježíš Kristus přemo-

hl smrt v den svého zmrtvýchvstání: „Smrti, kde je tvé vítězství“, proto volá svatý Pavel (1Kor 15,55). Při všeobecném vzkříšení přemůže ji také ještě ve svých vyvolených.

Tehdy bude úplně skončeno jeho dílo, které měl provést jakožto vůdce a hlava Církve. Kristus přijme do svého vlastnictví tu církev, kterou tolik „miloval a pro niž se vydal, aby byla slavná a bez poskvrny, svatá a bezúhonná“ (Ef 5, 27). Kristovo mystické tělo dojde „míry plnosti Kristovy“ (Ef 4,13). Tu pak přivede Ježíš Kristus k Otci množství vyvolených, jejichž je nejstarším bratrem. Jak úchvatný to bude pohled na toto Ježíšovo království, na toto dílo jeho krve a milosti, jež odevzdá Otci v dar sám Kristus, král slávy...! Jak nevýslovná to bude blaženost, být členem tohoto království spolu s nejsvětější Pannou a s anděly a svatými, a se všemi přešťastnými dušemi těch, které jsme znali zde na zemi a s nimiž jsme byli spojeni pokrevním příbuzenstvím nebo svatou láskou...! Tehdy bude moci Ježíš říci se vší pravdivostí: „Otče, dokonals jsem dílo, které jsi mi určil“ (Jan 17,4). Tenkrát se vyplní přání jeho přesvatého Srdce, které vyslovil při poslední večeři: „Otče, prosím za ty, které jsi mi dal: kéž mají v sobě mou radost úplnou! Kéž jsou tam, kde jsem já, aby viděli mou slávu, a kéž je v nich ta láska, kterou jsi mne miloval!“ (Jan 17,9,13,24,26). Kristova přání budou splněna; vítězná církev bude patřit na slávu svého Pána, plesajíc nekonečnou radostí, jež z Krista, její hlavy, bude plynout i na ni. V nás ve všech se rozlije božský, věčný život, a navěky budeme vládnout s Kristem.

Slávu tohoto království načrtl v hlavních rysech svatý Jan ve svém Zjevení (19,6-9): „I uslyšel jsem jako hlas četného zástupu a jako hukot veliké vody a jako hřmění mocného hromobití slova: Aleluja, ujal se království Pán a Bůh náš všemohoucí! Radujme se a plesejme a vzdejme mu chválu, neboť nadešla svatba Beránkova – tj. Kristova – a připravila se jeho nevěsta! A bylo jí dáno, aby se oblékla v běloskvoucí čistý kment!“ Kmentem jsou totiž podle svatého Jana ctnosti svatých. „Anděl mi řekl: Piš, blahoslavení, kteří jsou povoláni k svatební hostině Beránkově!“

A toto vše není nic jiného než příbytek toho božského blaha, které nás ve skutečnosti čeká. Na křtu jsme dostali jeho zárodek,

ale tento zárodek vyžadoval vzrůst, rozvoj a ochrany proti trní a kamení. Kajícností jsme jej zbavili všeho, co by jej mohlo zničit nebo mu být na újmu. Udržovali jsme jej svátostí života a pěstováním ctností. Božský život, jež s námi Kristus sdílí, je nyní v nás skryt, jak říká apoštol: „Váš život je skryt s Kristem v Bohu“ (Kol 3,3). Ukáže se však v nebesích; jeho jas zazáří, jeho krása se zaskví. – Ale nezapomeňme: na věčnosti již více neporoste. Ani jeho jas se nezvýší, ani jeho krása se nezdokonalí. Zde na zemi – říká nám víra – je místo, kde se máme snažit a získávat si zásluhy. Nebe je naším cílem; tam již není další vzrůst možný, tam je již odměna po boji. „Pokud věříme“, tj. pokud jsme na této zemi, „dobýváme si zásluh; až naše víra přejde v přímé patření na Boha“, tj. v nebi, „dostane se nám odměny“: *Credenti colligitur meritum, videnti redditur præmium* (svatý Augustin: Komentář k Janovu evangeliu 68,3).

III.

A ještě o něčem se musíme zmínit. Budeme požívat Boha v takové míře, jaké v nás milost dosáhne ve chvíli, kdy opustíme tento svět. „Každý dostane svou odměnu podle své námahy“ (1Kor 3,8).

Nepouštějme nikdy tuto pravdu ze zřetele! Stupeň naší věčné blaženosti bude a zůstane navěky stanoven stupněm lásky, k němuž s Kristovou milostí dospějeme, až nás Bůh k sobě povolá. Každá chvílka našeho života je tedy nekonečně cenná, protože stačí, abychom získali vyšší stupeň lásky k Bohu a dostoupili větší výše v blaženosti věčného života.

Nenamítejme, že jeden stupeň výš nebo níž mnoho nerozhoduje. Jak bychom mohli být tak lehkomyšní, jde-li o Boha, o blaženost a život bez konce, jehož zdrojem je sám Bůh? Jestliže nám bylo podle podobenství, které vyložil sám božský Spasitel, svěřeno pět hřiven, nestalo se tak proto, abychom je zakopali, nýbrž abychom z nich přinesli užitek (Mt 25,14-30). A měří-li Bůh svou odměnu podle úsilí, jež jsme vynaložili na to, abychom žili jeho milostí a tuto milost v sobě rozmnožili, je to snad jedno, přinese-li nebeskému Otci jen jakou takou žeň? Řekl to sám Ježíš:

„V tom je oslaven můj Otec, když mou milostí přinášíte hojný užitek“ svatého života, užitek, jenž se vám v nebesích promění v ovoce blaženosti (Jan 15,8). Tato pravda je tak nepochybná, že Kristus Pán přirovnává svého Otce dokonce k vinaři, jenž vinné ratolesti prořezává, tj. navštěvuje naše duše utrpením, „aby nesly ovoce ještě více“ (Jan 15,2). Což milujeme Krista jen tak chabě, že je nám lhostejné, budeme-li v nebeském Jeruzalémě skvělejším nebo méně skvělým údem jeho mystického těla? Čím větší bude naše svatost, tím větší bude i oslava našeho Pána a Spasitele na věky věků, tím větší i naše účast na hymnu chvály a díků, jež Kristu Vykupiteli budou zpívat vyvolení: „Vykoupil jsi nás, Pane“: *redemisti nos, Domine!* (Zj 5,9). Neustávejme tedy v bedlivém odstraňování všech překážek, které by mohly naše spojení s Ježíšem Kristem oslabit! Dávejme se proniknout Božím působením tak hluboce a popřejme Ježíšově milosti v sobě tak volné působení, abychom došli „plnosti věku Kristova“. Slyšme, jak důtklivě napomíná svatý Pavel, jenž byl vytržen do třetího nebe, své milé Filipany: „Toužím po vás všech v srdci Ježíše Krista a modlím se za to, aby se vaše láska čím dál tím víc rozmáhala, abyste byli čistí a bezúhonní ke dni Kristovu, naplnění ovocem spravedlnosti skrze Ježíše Krista ke slávě a chvále Boží“ (Flp 1,9-11).

A všimněme si hlavně, jak tento veliký apoštol nám sám dal podivuhodný příklad k plnění tohoto příkazu. Dospěl tehdy ke konci svého života. Vězení, které snášel v Římě, zakončilo řadu jeho přechetných cest, na nichž šířil radostnou zvěst o Kristu. Je na konci svých bojů a náham. Ježíšovo tajemství, jež zjevil již tolika duším, prožil sám tak hluboce, že může svým Filipanům napsat: „Kristus je pro mne život a smrt ziskem“ (1,21). A přece pokračuje: „Jestliže však, zůstáváje ještě déle zde na zemi, mám přinést ovoce, nevím, co bych volil. Jsem tísněn z obou stran: chtěl bych odejít a být s Kristem, což je pro mne mnohem lepší. Avšak zůstat v těle je potřebnější pro vás, k vašemu prospěchu a radosti ve víře...“ Apoštol pak vzpomíná, kolika výhodami židovství pohrdl, aby se jen přidržel Ježíše Krista, v němž našel vše, takže nadále jej od něho nic neodloučí. A přece, hle, co píše: „Nemyslím, že jsem již získal vítězný věnec, cenu závodu, ani že jsem již

dokonalý... Dbám však jen na jedno: abych totiž, zapomínající na to, co je za mnou, a usilovně chvátající k tomu, co je přede mnou, běžel k vytčenému cíli, k odměně Božího povolání skrze Ježíše Krista“ (Flp 3,12-14). Svatý Pavel chtěl tak zapomenout na všechny úspěchy minulého života a s úsilím větším než kdy dříve spět k věčnému cíli. – Pohledme, jak potom vybízí věřící k následování: „Bratři, buďte mými následovníky, jako jsem já následovníkem Kristovým... Naše vlast je v nebesích, odkud také jako Spasitele očekáváme Pána Ježíše Krista, jenž promění naše ubohé tělo, aby bylo podobno tělu jeho slávy, a to mocí, kterou si může podmanit vše“. A jsa i jako vězeň pln lásky, končí dojemným a naléhavým pozdravem: „Proto, bratři moji milovaní a přezádoucí, radosti a koruno má, stůjte pevně v Pánu, nejmilejší“ (Flp 3,17 a 20-21; 4,1).

I my – to si umiňme na konci těchto úvah – chceme pevně stát ve víře v Ježíše Krista, chceme si uchovat nezlomnou důvěru v jeho zásluhy a žít jeho láskou. Proto, pokud jsme zde na zemi, „daleko od Pána“, jak říká svatý Pavel (2Kor 5,6), neustávejme zvětšovat v plamenné víře, svaté touze a lásce tak vroucí, že nám dá bez výhrad, velkodušně a věrně plnit Boží vůli, svou schopnost, v níž budeme jednou ve věčné blaženosti patřit na Boha, milovat ho, těšit se z něho a z žití jeho životem. Přijde den, kdy víra ustoupí přímému patření, kdy se naděje promění v blaženou skutečnost a kdy se láska rozvine v nekonečně slastné spojení s Bohem. Někdy se nám zdá, že je tato blaženost ještě příliš, příliš daleko. Ale není. Každým dnem, každou hodinou, každou minutou se nám blíží...

Ještě jedenkrát si připomeňme slova svatého Pavla: „Hleďte to, co je nahoře, kde Kristus sedí po Boží pravici! Mějte zalíbení ve věcech nebeských a nikoli pozemských“, tj. v bohatství, cti a radovánkách, „neboť jste odumřeli“ všemu, co je pomíjející, a váš život, váš pravý život a záruka věčné blaženosti, „je skryt s Kristem v Bohu.“ Ale onen den, kdy se ve vítěznou slávě „zjeví Kristus, váš život“ a vůdce, se pak „v téže slávě“ jakožto jeho údy „ukážete s ním i vy“ (Kol 3,1-4).

Ať tedy nás nesklátí žádná bolest, žádné soužení! „Vždyť naše nynější pomíjející a lehké útrapy nám zjednávají v nesmírné míře plnou a věčnou slávu“ (2Kor 4,17). Ať nás nezadrží žádné pokušení, neboť budeme-li shledáni věrnými v době zkoušky, dostane se nám koruny života“, kterou slíbil Bůh těm, kdo ho milují“ (Jak 1,12). Nedejme se svést ani žádnou bláhovou radostí! Vždyť „věci viditelné jsou pomíjející, neviditelné však jsou věčné“ (2Kor 4,18) a „čas je krátký a podoba tohoto světa pomíjí“ (1Kor 7,29 a 31). Co však trvá navěky, to jsou slova Kristova: „Slova má nepominou“: *Verba autem mea non transibunt* (Lk 21,33). A jeho slova jsou pro nás studnicí božského života: *spiritus et vita sunt* – jsou duch a život“ (Jan 6,64).

Ve všech těchto úvahách jsme hleděli si ozřejmit, že božský život v nás není ničím jiným než skrze milost posvěcující provedená účast v té plnosti života, jež je v lidství Ježíše Krista, a jež se přelévá do naší duše, aby nás učinila dětmi Božími: „Z jeho plnosti se nám všem dostalo“ (Jan 1,16). V tom je zdroj naší svatosti a nikde jinde. A tato svatost – řekli jsme si to již často a chceme si to znova zdůraznit – je řádu podstatně nadpřirozeného. Dospějeme k ní jediné ve spojení s Ježíšem Kristem: „Beze mne nemůžete nic činiti“: *Sine me nihil potestis facere* (Jan 15,5). Všechny poklady milosti a svatosti, které Bůh pro naše duše určil, jsou nahromaděny v Ježíši Kristu, jenž proto sestoupil na zem, aby nám v nich dal přehojnou účast: „Přišel jsem, aby měli hojnost života“: *Veni ut vitam... abundantius habeant* (Jan 10,10). Jen proto nám dal věčný Otec svého Syna, aby byl „naší moudrostí, naší spravedlností, naším posvěcením, naším vykoupením“ (1Kor 1,30) a naším životem.

Jako tedy nemůžeme bez něho nic konat, tak se zase stáváme v něm tak bohatými, že „nemáme nedostatek v žádné milosti“ (1Kor 1,7).

Podle svatého Pavla je toto bohatství nesmírné, protože je božské, ale chceme-li, můžeme si je vzít za vlastní a stane se naším. Co je k tomu zapotřebí? Abychom velkodušně odstranili překážky bránící Ježíši Kristu a Duchu svatému v jejich působení, totiž hřích, lpění na hříchu, na stvořeních a na sobě samých; abychom

se oddali Kristu všemi silami svého těla i své duše, a konečně abychom se podle jeho příkladu láskou snažili se líbit nebeskému Otci.

Potom v nás pozná nebeský Otec rysy svého milovaného Syna, kvůli němu bude v nás mít zalíbení a zahrne nás svými dary a zatím se přiblíží ten nastokrát požehnaný den, kdy my všichni navždy budeme spojeni se svým Pánem a Spasitelem, životem naší duše: „Až se zjeví Kristus, váš život, tehdy i vy se s ním zjevíte ve slávě“: *Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apaarebitis cum ipso in gloria.*

„Ježíši Kriste, vtělené slovo, synu Panny Marie, přijď a žij ve svých služebnících se svým Svatým Duchem ve své božské všemohoucnosti, ryzosti svých ctností, dokonalosti svých cest a sdílení svých tajemství, a panuj nad veškerou nepřátelskou mocí skrze svého Ducha k Otcově slávě! Amen.“

„Bůh Kristus je vlastí, do níž spějeme, a člověk Kristus cestou, po níž spějeme“: *Deus Christus patria est quoniam imus, homo Christus via est quoniam imus* (svatý Augustin, Kázání 123, kap. 3).